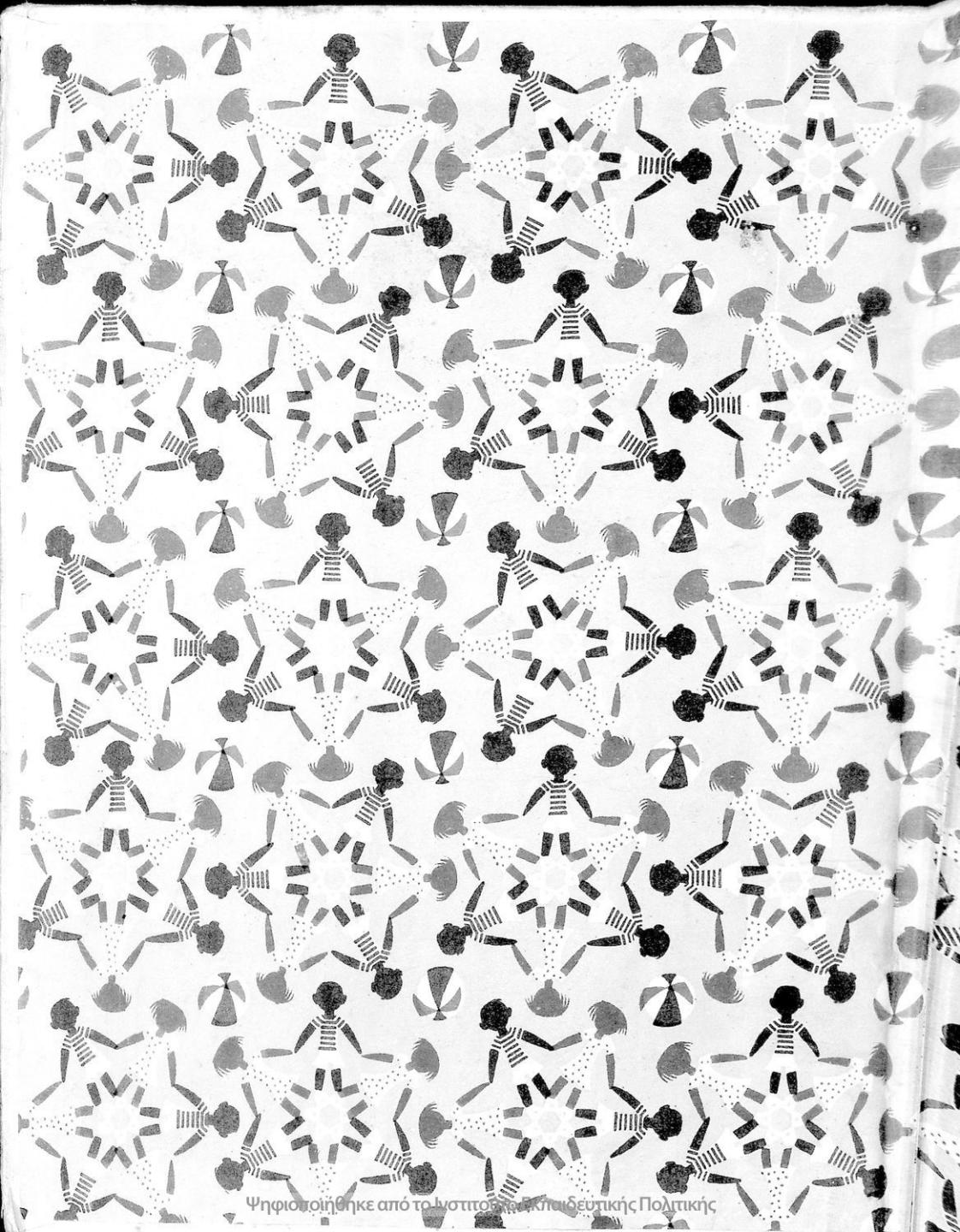

Δ. ΖΗΣΗ - Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

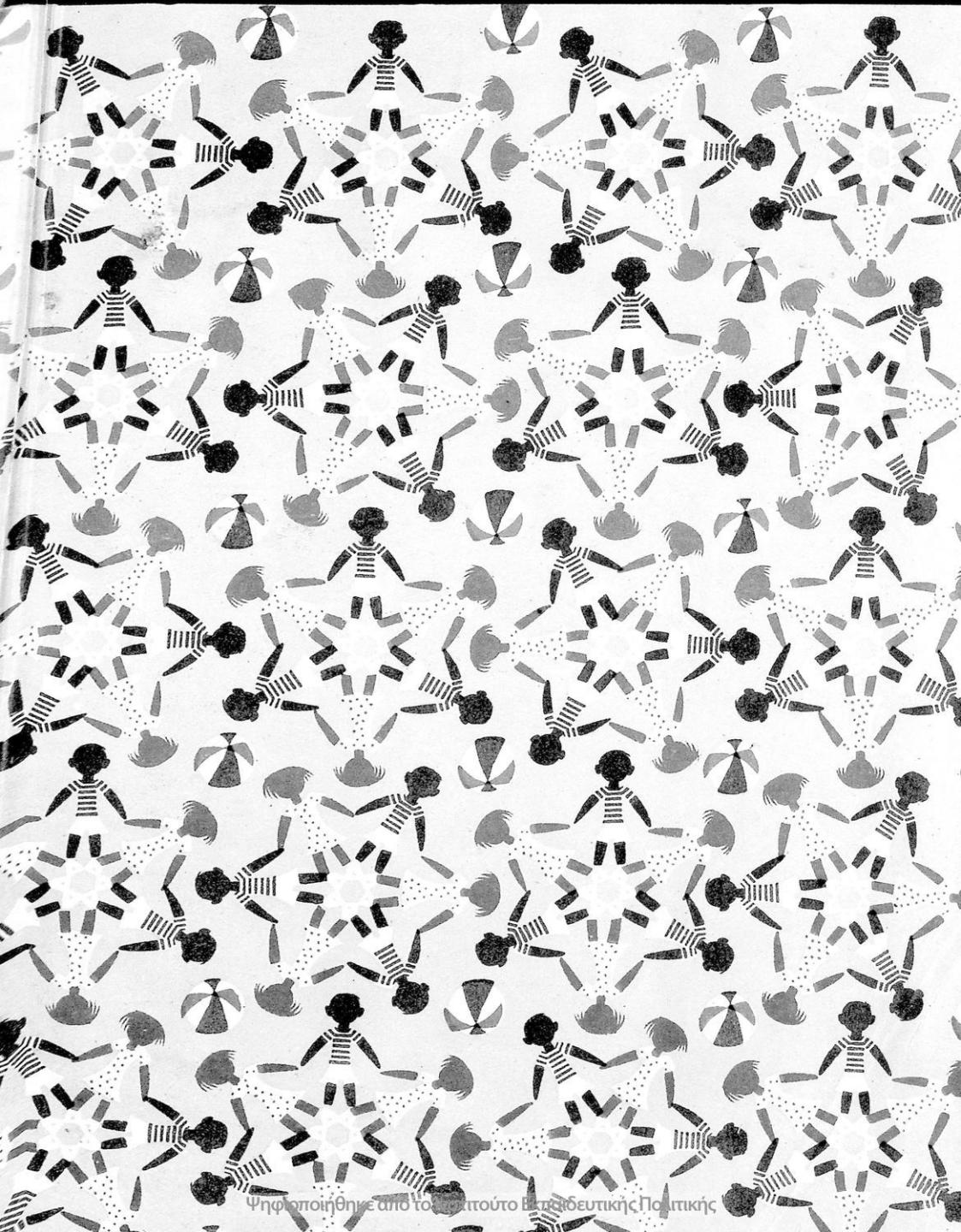
ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Δ! Δημοτικού

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ 1949

Ψηφιοποιηθήκε από το Ινστιτούτο Επίλογος Δευτερικής Πολιτικής

Ψηφιοποιηθήκε από τον ίδιο που υπέγραψε τη Διεθνούς Πολιτικής

Αναγνωστικό

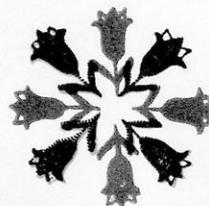
46169

Δ. ΖΗΣΗ - Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

τῆς Δ' Δημοτικοῦ

συναθητοῖς
Ιερουάρχοις
Βασιλίων.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1949

ΜΕΡΟΣ Α'

Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί είν' ἡ πατρίδα μας; Μὴν εἰν' οἱ κάρπαι;
μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλὰ βουνά;
μὴν εἰν' ὁ ἥλιος της, ποὺ χρυσολάμπει;
μὴν εἶναι τ' ἄστρα της τὰ φωτεινά;

Μὴν εἶναι τ' ἄσπρα της ψηλὰ παλάτια
καὶ τὰ σπιτάκια της τ' ἀραδιαστά;
μὴν εἰν' οἱ δρόμοι της, τὰ μονοπάτια;
μὴν εἶναι τ' ἄνθη της τὰ εύωδιαστά;

Μὴν εἶναι κάθε της φηχὸ ἀκρογιάλι
καὶ κάθε χώρα της μὲν τὰ χωριά;
κάθε νησάκι της, ποὺ ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε της θάλασσα, κάθε στεριά;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖα της, χρυσὴ στολή,
ποὺ ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

“Ολα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἔκεινα
καὶ κάτι ποῦχομε μέσ' τὴν καρδιὰ
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἥλιου ἀχτίνα
καὶ κράζει μέσα μας: Ἐμπρὸς παιδιά!

I. Πολέμης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

‘Ο Ρήγας Νησιώτης ἀπὸ μικρὸς ἔφυγε ἀπὸ τὸ χωριό του μαζὶ μὲ ἄλλους μετανάστες. Ἡταν ἔνα φτωχὸ παιδί, χωρὶς καμιὰ περιουσία κι ἀπεφάσισε νὰ πάη στὴ Νότιο Ἀμερικὴ γιὰ νὰ βρῇ καλύτερη τύχη καὶ νὰ μάθῃ τὸν κόσμο.

— ‘Ἄς εἶναι καλὰ τὰ χέρια μου, εἴπε. Θὰ δουλέψω δσο μπορῶ, θὰ βοηθήσω τὸ σπίτι μου, θὰ κάμω ἔνα κεφάλαιο καὶ ἔπειτα θὰ γυρίσω νὰ πεθάνω στὴν πατρίδα μου.

Καὶ πράγματι δ Ρήγας, μόλις ἔφθασε στὴν ξενιτιά, οίχθηκε στὴ δουλειά. Μὲ τὸν τίμιο ἰδρῶτα του σὲ λίγα χρόνια ἀρχισε νὰ κερδίζῃ καὶ νὰ στέλνῃ χρήματα στὴ μητέρα του, πάντρεψε τὴν ἀδερφή του, μάζεψε κάμποσα χρήματα κι ἀπεφάσισε νὰ ξαναγυρίσῃ στὸ χωριό του. Γιατὶ τὸν ἐβασάνιζε μέρα νύχτα ἡ νοσταλγία τῆς πατρίδας του.

— ‘Ἄς ξαναγυρίσω στὴν πατρίδα μου, ἔλεγε, καὶ ἀς μου

λείπουν δύλα τὰ καλὰ τῆς ξενιτιᾶς. Θέλω νὰ ἀναπνεύσω τὸν ἀέρα τοῦ χωριοῦ μου. Νὰ πατήσω σ' Ἑλληνικὸ χῶμα κι ἄς πεθάνω!

Εἶχε μεσολαβήσει ὁ μεγάλος πόλεμος καὶ κάθε ἀλληλογραφία μὲ τοὺς δικούς του εἶχε διακοπῇ. Δὲν ἐγνώριζε, ἂν ζοῦνε ἀκόμη ἢ ἀν τοὺς ἐπῆρε τὸ ποτάμι τῆς καταστροφῆς.

—Θὰ πῶ ἔτσι ἔξαφνα, ἔλεγε ὁ Ρήγας, γιὰ νὰ ἰδῶ ἣν θὰ μὲ γνωρίσουν οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι μου ὑστερα ἀπὸ τόσα γρόνια. Θὰ τοὺς κάμω ἔκπληξη.

Κι ὅληθεια δύλοι στὸ χωριό του τὸν εἶχαν λησμονήσει. Νόμιζαν πῶς δὲν ὑπάρχει πιά, ἀφοῦ δὲν εἶχε δεῖξει σημάδια ζωῆς.

*Εφυγε λοιπὸν ὁ Ρήγας ἀπὸ τὴ μακρινὴ χώρα γιὰ νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Ταξίδεψε πολλὲς ἑβδομάδες στὸν

ώκεανὸ καὶ τέλος ἀραξεῖ σ' ἐλληνικὸ λιμάνι. Ἐπὸ ἔκει τράβηξε χαρούμενος ἵσια γιὰ τὸ χωριό του, χωρὶς νὰ δώσῃ καμιὰ εἰδηση.

Ἐπὸ μακριὰ ἔχωρισε τὸ καμπαναριὸ τοῦ χωριοῦ του, ποὺ τὸ εἶχε ἐγκαταλείψει τόσα χρόνια, καὶ δυὸ δάκρυα κύλησαν στὰ μάτια του.

— Καὶ ποιός θὰ μὲ γνωρίσῃ τώρα, ἔλεγε ὁ κοσμογυρισμένος ταξιδιώτης, ἀπὸ τοὺς τόσους καὶ τόσους, ποὺ μ' ἀγαποῦσαν καὶ μ' ἐκτιμοῦσαν; Ἔχω ἀλλάξει τόσο πολύ!

Καὶ πράγματι, εἶχε ἀλλάξει πολύ. Εἶχε ἀφήσει μιὰ μακριὰ γενειάδα, τὰ μαλλιά του ἦταν κάτασπρα καὶ τὸ ἀνθηρό του πρόσωπο τὸ εἶχαν αὐλακωμένο βαθείες ρυτίδες. Οἱ ὅμοι του εἶχαν ἀρχίσει νὰ καμπουριάζουν ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν. Καὶ τὸ βάδισμά του ἀκόμη ἦταν γεροντικό. Ἐφοροῦσε μαῦρα γυα-

λιά, γιατί τὰ μάτια του δὲν ἀντεχαν στὸ πολὺ φῶς τῆς πατρικῆς του χώρας.

Μόλις ἐμπήκε στὸ χωριό του — ήταν ἀπόγευμα καὶ ὁ ἥλιος ἄρχισε νὰ γέρνη — σταμάτησε πρῶτα πρῶτα σ' ἕνα χάνι, ποὺ ήταν στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ. Στὴν πόρτα του στεκόταν ὁ Χατζῆς, ἔνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους παιδικούς του φίλους.

— Γειά σου, πατριώτη! εἶπε ὁ ξένος.

— Γειά σου! ἀποκρίθηκε μὲ ἀδιαφορία ὁ Χατζῆς, γιατὶ δὲν τὸν ἀναγνώρισε, ἀν καὶ ὁ ξένος τοῦ ἔκαμε μερικὲς ἔρωτήσεις.

Λυπημένος ὁ Ρήγας προχωρησε μέσα στὸ χωριό. Περνώντας ἀπὸ τὸ παλιό του σπίτι βλέπει στὸ παράθυρο τὴν ἀδερφή του, ποὺ τὴν εἶχε ἀφῆσει μικρὴ καὶ τώρα πιὰ ήταν παντρεμένη μὲ παιδιά.

— Γειά σου, κυρά μου! τῆς εἶπε ὁ ξένος. Δὲ μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ, ποὺ πάει ὁ δρόμος πρὸς τὴν Ἐκκλησία;

— Τράβηξε ἵσα καὶ θὰ τὸν βρῆς, τοῦ ἀπάντησε ψυχρὰ ἡ ἀδερφή του. Οὕτε καὶ αὐτὴ τὸν ἐγνώρισε.

Πολὺ στενοχωρημένος καὶ δακρυσμένος τράβηξε πρὸς τὴν Ἐκκλησία, ποὺ ήταν στὸ κέντρο τοῦ χωριοῦ. Ἄπ' ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, σ' ἕνα πεζούλι καθόταν σκυφτὴ μιὰ γριά.

— Γειὰ χαρά σου, κυρὰ-μάνα! εἶπε προχωρώντας.

Μὰ ἔξαφνα πετάχθηκε ἡ γριά, ἔτρεξε κατεπάνω του, τὸν ἀγκάλιασε σφιχτὰ καὶ τὸν φιλοῦσε.

— Παιδάκι μου, χρυσό μου παιδί! ἔλεγε ἡ γριά μὲ δάκρυα καὶ ἀναφιλητά. Καλῶς ὀρισες, ἀφέντη μου! Μὴν ὀνειρεύομαι; Ποῦ βρέθηκες μπροστά μου;

Καὶ τ' ἀγκαλιάσματα καὶ τὰ φιλιὰ καὶ τὰ δάκρυα δὲν εἶχαν τέλος.

— Όσο καὶ ἀν εἶχε ἀλλάξει, ἡ καρδιὰ τῆς μάνας ἀναγνώρισε ἀμέσως τὸ παιδί της.

ΜΗΤΡΙΚΗ ΤΥΦΛΩΣΗ

- Γιατί μαδιέσαι, πέρδικα, καὶ κλαῖς μὲ τόσο πόνο ;
— Πῶς νὰ μὴν κλαίω, κυνηγέ, διοῦ βαστᾶς τουφέκι,
καὶ θάβρως τὰ παιδάκια μου ποὺ παίζουνε παρέκει ;
— Πές τί σημάδια ἔχουνε καὶ δὲ σοῦ τὰ σκοτώνω.
- Αμά τὰ ίδης ἀντίκρου σου, εὐθὺς θὰ τὰ γνωρίσης
Εἶναι περίσσια ὅμιορφα καὶ περπατοῦν μὲ χάρη·
ἄλλα περδίκια σὰν αὐτὰ δὲν παίζουν στὸ χορτάρι.
Σκότωσε τ' ἄσχημα πουλιά, τὰ ὅμιορφα μὴν τάγγίσης.
- Δὲν ἄργησεν ὁ κυνηγὸς κοντά της νὰ γυρίσῃ.
Εἶχε στὸ χέρι δυὸ μικρὰ περδίκια σκοτωμένα.
— Παιδάκια μου, τί μοῦμελλε τὴν ἔρημη ἐμένα,
νὰ μὲ γελάσῃ ὁ κυνηγὸς καὶ νὰ σᾶς τουφεκίσῃ !
- Μόνη σου φταῖς, κι ἡ συφορά, ὡς πέρδικα, σοῦ πρέπει.
γιατὶ πιὸ ἄσχημα πουλιὰ δὲν εἰδα στὴ ζωή μου.
— Τῆς δόλιας, μούφυγε ἀπ' τὸ νοῦ, πώς στ' ἀκριβὸ παιδὶ^[μου]
ἔγὼ θὰ βλέπω ὅμιορφιές, ποὺ ὁ ἔνος δὲν τὶς βλέπει !

Δ. Βικέλας

ΕΝΑ ΚΑΛΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ

“Ηταν μεσημέρι. “Ολη ἡ οἰκογένεια καθόταν στὸ τραπέζι κι ἐγευμάτιζε. ‘Ο παππούς, δ πατέρας, ἡ μητέρα καὶ ὁ μικρὸς Γιαννάκης.

— Εγραφες τὸ μάθημά σου, Γιαννάκη; ωρίησε δ πατέρας, μόλις ἔφαγαν.

— Οχι ἀκόμη, εἶπε δ Γιαννάκης, θὰ τὸ γράψω τὸ ἀπόγευμα.

— Μὰ γιατί, παιδί μου, δλο ἀναβάλλεις τὴν ἐργασία σου; Αὐτὸς εἶναι κακὸ ἐλάττωμα. Τὸ ξέρεις πὼς θὰ γίνης τεμπέλης;

— Οχι πατέρα, εἶπε ντροπιασμένος δ Γιαννάκης. ‘Αμα μεγαλώσω, θὰ γίνω τακτικός.

‘Ο παπποὺς ἄκουσε τὸ διάλογο αὐτό, μὰ δὲν εἶπε τίποτε. Τὸ βράδυ ὅμως, μόλις εἶχε τελειώσει τὸ γράψιμό του δ Γιαννάκης, τοῦ εἶπε δ παππούς:

— Γιαννάκη, πᾶμε νὰ κάμωμε ἔνα γύρο στὸν κῆπο. ‘Εγω νὰ φυτέψω κάτι δένδρα καὶ θέλω νὰ μὲ βοηθήσης λιγάκι.

‘Ο Γιαννάκης ἀκολούθησε τὸν παππού του καὶ κατέβηκαν στὸν κῆπο.

— Γιαννάκη, ξερίζωσε αὐτὴ τὴν ἀμυγδαλίτσα νὰ τὴν φυτέψωμε πάρα πέρα.

‘Ο Γιαννάκης μ’ ἔνα χτύπημα τῆς ἀξίνας ξερίζωσε τὴν μικρὴ ἀμυγδαλιὰ καὶ τὴν ἔφερε στὸν παππού του.

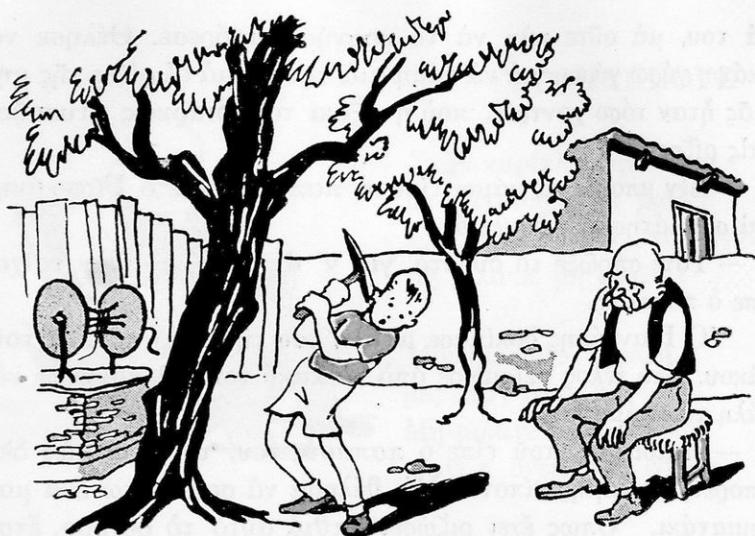
— Εῦγε, ώραῖα! τοῦ εἶπε δ παππούς. Ξερίζωσε τώρα καὶ αὐτὴ τὴν μικρὴ καρυδιά, νὰ τὴν φυτέψωμε στὴ θέση ποὺ πρέπει.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ δουλειὰ δὲν ἦταν τόσο εὔκολη, γιατὶ ἡ καρυδιὰ εἶχε βαθειές φίλες καὶ ἔπειρε δ Γιαννάκης νὰ σκάψῃ βαθιά. Κουράσθηκε λιγάκι, μὰ σ’ ἔνα τέταρτο τῆς ὥρας ἡ μικρὴ καρυδιὰ εἶχε μεταφυτευθῆ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

‘Ο Γιαννάκης νόμιζε ότι δούλεψε άρκετά, άλλα ό παπποὺς τοῦ εἶπε πάλι:

— Τώρα εἶχομε μιὰ άλλη ἔργασία νὰ κάμωμε, Γιαννάκη. Τὴ βλέπεις ἐκείνη τὴ μηλιά; γέρασε ἡ καῦμένη. Φροῦτα δὲν κάνει πιὰ καὶ δὲν ὕσκιος τῆς δὲν ἀφήνει τὶς τριανταφυλλιές, ποὺ εἶναι ἀπὸ κάτω τῆς, νὰ μεγαλώσουν. Πρέπει νὰ τὴν ἔεριξώσωμε καὶ νὰ τὴν κάψωμε στὴ φωτιά. Ἔγὼ δικαίως εἶμαι πολὺ κουρασμένος. Θὰ καθίσω λιγάκι ἐδῶ στὸν πάγκο καὶ θὰ σὲ κοιτάξω ποὺ θὰ τὴν ἔεριξώνης.

— Αστειεύεσαι, παππού; εἶπε ὁ Γιαννάκης. Μπορῶ ἐγὼ νὰ ἔεριξώσω ἔνα τόσο μεγάλο δένδρο;

— Δοκίμασε, παιδί μου, καὶ θὰ ίδουμε.

‘Ο Γιαννάκης ἐπλησίασε στὸ δένδρο, ἔβαλε ὅλα τὰ δυνα-

τά του, μὰ οῦτε κὰν νὰ τὸ κουνήσῃ μπόρεσε. Θέλησε νὰ σκάψῃ γύρω γύρω, γιὰ νὰ κάμη μιὰ τρύπα, μὰ οἱ φίλες τῆς μηλιᾶς ἤταν τόσο χοντρές, ποὺ ἡ ἀξίνα του διαρκῶς χιυπούσε στὶς φίλες.

— Δὲν μπορῶ νὰ κάμω τίποτε, παππού, εἶπε ὁ Γιαννάκης καὶ σταμάτησε τὴ δουλειά.

— Τότε σπρώξε το δυνατά, γιὰ ν' ἀκουμπήσῃ στὸν τοῖχο, εἶπε ὁ παππούς.

“Ο Γιαννάκης δοκίμασε μὲν δὲν τοῦ τὴ δύναμη. Μὰ τοῦ κάκου. Στὸ τέλος πείσμωσε ἀπὸ τὸ κακό του καὶ κόντεψε νὰ βάλῃ τὰ κλάματα.

— Παιδί μου, τοῦ εἶπε ὁ παππούς του, τὸ ξέρω πὼς δὲν μπορεῖς νὰ κάμης τίποτε. Μὰ θέλησα νὰ σοῦ δώσω ἕνα μαθηματάκι. Ὁπως ἔχει φίλωσει βαθιὰ αὐτὸ τὸ δένδρο, ἔτσι φίλωνουν μέσα μας καὶ τὰ μικρά μας ἐλαττώματα, ὅταν τὸ ἀφήσωμε. Καὶ ἕνα ἐλάττωμα, ποὺ δὲν προσπαθεῖς νὰ τὸ ξεριζώσῃς ἀπὸ μικρός, δὲν ξεριζώνεται πιὰ εὔκολα καὶ θὰ σὲ κάμη, ἅμα μεγαλώσης, νὰ κλαῖς, ὅπως σὲ κάνει καὶ σήμερα αὐτὴν μηλιά.

“Ο Γιαννάκης κατάλαβε καλὰ τὸ μάθημα καὶ ἀπὸ τότε ἔγινε τὸ τακτικώτερο καὶ ἐργατικώτερο παιδί. Ἄν δὲν τελείωνε δῆλα τὰ μαθήματά του, τὰ γραψίματά του, δὲν ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ παίξῃ.

Ο ΓΕΡΟΠΑΠΠΟΥΣ

Στήν καρέκλα τήν παλιά
μὲ κατάσπρα τὰ μαλλιά
νά, ὁ γεροπαπποὺς κοιμᾶται,
μὴ μιλᾶτε, μὴ μιλᾶτε!

Μουρμουρίζει σγαλά
μὲς στὸν ὑπνο καὶ γελᾶ.
Μὴ μιλᾶτε καὶ ξυπνήση,
γιατὶ τ' ὅνειρο θὰ σβήσῃ.

Κι εἶναι τ' ὅνειρο γλυκό,
κι εἶναι τόσο μαγικό.
Ο παπποὺς βλέπει λιγάκι
πῶς ξανάγινε παιδάκι.

Τί χαρά του! ποῦ καὶ ποῦ
βλέπει ἀκόμη ἔναν παππού,
ποὺ τόνε κρατεῖ στὰ στήθια
καὶ τοῦ λέει παραμύθια.

Στήν καρέκλα τήν παλιά
μὲ κατάσπρα τὰ μαλλιά
νά, ὁ γεροπαπποὺς κοιμᾶται,
μὴ μιλᾶτε, μὴ μιλᾶτε !

Σ. Σπεράντας

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΦΤΩΧΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

1. Τὰ ἐγγονάκια κάθισαν τὸ ἔνα δεξιά, τὸ ἄλλο ἀριστερά, καὶ ἡ Φρόσω καθισμένη μπροστά σὲ σκαμνάκι γύρισε κατὰ τὴν γιαγιά, ἀκούμπησε στὰ γόνατά της τὰ χεράκια της καὶ κάρφωσε τὰ ματάκια της στὰ μάτια τῆς γιαγιᾶς.

‘Η γιαγιά διώρθωσε τὰ γυαλιά της καὶ ἀρχισε.

— Ποὺ λέτε, ἔτσι χειμώνας ἥταν καὶ τότε. Ἐγὼ ἡμουν πιὸ μικρὴ ἀπὸ τὴν Φρόσω. Καὶ μιὰ μέρα μ' ἐπῆρε ὁ πατέρας μου στὸ βιβλιοπωλεῖο του, δηλαδὴ τοῦ εἶχα κολλήσει ἐγὼ νὰ μὲ πάρη. Καὶ τί νὰ ἔκανε; Μ' ἐπῆρε.

Ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες εἶχε δημοσιεύσει στὶς ἐφημερίδες ζητώντας ἔνα παιδί νὰ τοῦ πηγαίνῃ τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο. Τὸ ταχυδρομεῖο ἥταν ὡς ἔνα τέταρτο τῆς ὥρας μακριὰ ἀπὸ τὸ βιβλιοπωλεῖο μας.

Τὸ παιδί, ποὺ εἶχε γι' αὐτὴ τὴν δουλειά, τοῦ εἶχε φύγει, κι ἔνα σωρὸ δέματα βρίσκονταν σὲ μιὰ μεριὰ τοῦ καταστήματος.

2. Ἐκεῖ ποὺ ὁ πατέρας μου κοίταξε τὰ δέματα, μπῆκε
ἔνα παιδάκι ώχρο, κίτρινο. Τὸ προσωπάκι του ἦταν σὰν
πορτοκαλάκι μαραμένο, χεράκια καὶ ποδαράκια σὰν κον-
δύλια. Ἐπάνω κάτω ἔμοιαζε μὲ τὸ Λεωνίδα...

— Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἀδύνατος . . . διαμαρτυρήθηκε ὁ Λεω-
νίδας.

“Η γιαγιὰ τοῦ χάιδεψε τὰ μαλλιά.

— “Οχι, δόξα νᾶχη ὁ Θεός. Μὰ τὸ παιδάκι ποὺ σᾶς λέω
ἦταν ἵδιο καὶ ἀπαράλλαχτο σὰν ἐσένα. Ὁμως ἀφησέ με
νὰ λέω.

Λοιπὸν ποὺ λέτε, τὸν ωτᾶ ὁ πατέρας μου:

— Τί θέλεις, μικρούλη;

— Φαίνομαι, μὰ δὲν εἶμαι μικρούλης. Καὶ δυνατὸς ὅσο
παίρνει, κύριε. Πίστεψέ με! ἦταν ἡ ἀπάντηση.

— Καλά, καλά, μὰ τί θέλεις;

— Διάβασα, κύριε, πῶς ζητᾶτε ἔνα παιδί νὰ σᾶς πηγαίνη
τὰ δέματα.

— Ναί, εἶπε ὁ πατέρας μου. Ἄλλὰ νὰ εἶναι καὶ λίγο δυ-
νατὸ καὶ νὰ μήν εἶναι υποχρεωμένο νὰ πηγαίνῃ στὸ σχολεῖο.
Νὰ ἔχῃ τελειώσει τὸ δημοτικό.

— Δὲν πειράζει, κύριε, ἔξακολούθησε ὁ μικρός. Στὸ σχο-
λεῖο θὰ πηγαίνω, καὶ τὶς ὕδρες ποὺ μοῦ περισσεύουν θὰ σᾶς
πηγαίνω τὰ δέματα στὸ ταχυδρομεῖο.

“Ο πατέρας μου κοίταξε τὸ παιδάκι μὲ συμπόνια καὶ τοῦ
εἶπε :

— Μά, παιδί μου, τόσο μικρός, ποὺ νὰ σηκώνης τόσα δέ-
ματα;

— “Ἐννοια σας, ἐννοια σας, κύριε. Ἐπιτρέψτε μου νὰ τὰ
πάρω καὶ νὰ ἴδητε πῶς τὰ σηκώνω. Καὶ διπλὰ νὰ ἦταν, θὰ
τὰ σήκωνα. Τρέχω καὶ πηγαίνω δυὸ τρεῖς φορές, ἄν εἶναι

ἀνόγκη. Ἐπειτα όμως μὲ βοηθάη κι ο ἀδερφός μου. Αύτὸς εἶναι μικρότερός μου, δύμως εἶναι χοντρός, νά, τόσος! . . . . ἔκανε τὸ παιδάκι φουσκώνοντας τὰ κίτρινα μάγουλά του.

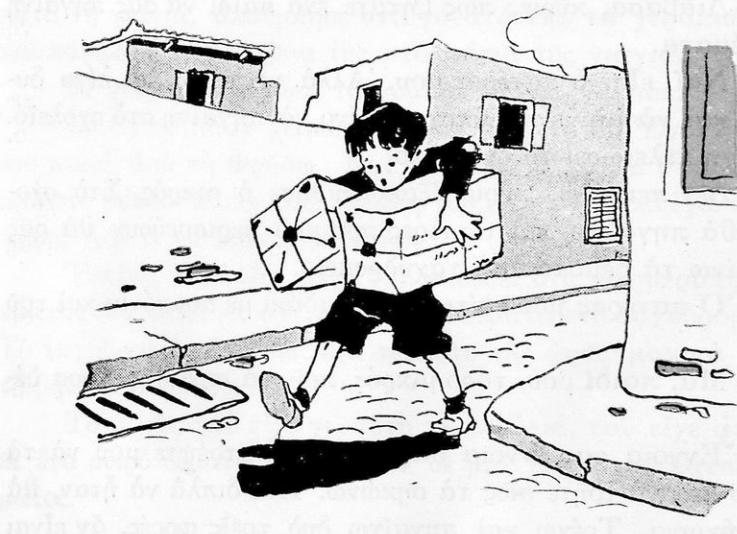
Κι ἔπειτα πρόσθεσε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ παρακαλώντας τὸν πατέρα μου:

— Ελάτε, κύριε, δεχθῆτε με. Σᾶς παρακαλῶ πολύ, μὰ πάρο πολὺ.

‘Ο πατέρας μου δέχθηκε.

— Γιὰ πάρε αὐτὰ νὰ τὰ πᾶς, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ ίδω πότε θὰ γυρίσης. Σὲ μιὰν ὥρα κλείνω.

Τὸ παιδάκι τ’ ἀγκάλιασε μὲ λαχτάρα, τὰ σήκωσε καὶ βγῆκε. Μεγαλύτερος ἦταν ὁ ὅγκος τῶν δεμάτων ἀπὸ τὸ σωματάκι του. Ὁμως ἔβαλε ὅλη του τὴν προσπάθεια καὶ προχώρησε σὰ νὰ σήκωνε πούπουλα.

3. Πότε πήγε καὶ πότε ἤρθε, δὲ θυμοῦμαι.
 'Ο πατέρας τὸ πλήρωσε γιὰ τὸν κόπο του.
 Τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ ἔλαμψαν καὶ τὰ κίτρινα μάγουλά
 του βάφηκαν κόκκινα.

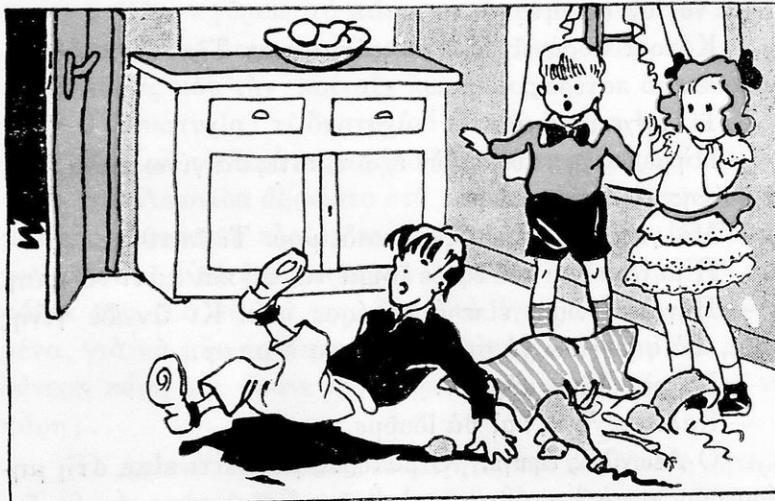
— Πῶς σὲ λέν, μικρέ;

— Λεωνίδα!

— Ἀκουσε δῶ, Λεωνίδα. Τὴν ἀποθήκη μου τὴν ἔχω στὸ
 σπίτι μου, ὅδος... ἀριθμός... Τὶς ὥρες ποὺ δὲν ἔχεις σχο-
 λεῖο, θὰ ἔρχεσαι νὰ κολλᾶς τὶς ταινίες καὶ νὰ γράφης τὶς ἐπι-
 γραφές. Ἔπειτα θὰ πηγαίνης δέματα. Ἀκουσες; Τώρα πή-
 γαινε στὸ καλό.

— Εύχαριστῶ, κύριε, σᾶς εὐχαριστῶ κύριε, σᾶς εὐχαρι-
 στῶ πάρα πολύ. Καὶ δπως σᾶς εἶπα, θὰ μὲ βοηθάη κι ὁ ἀδερ-
 φός μου δ χοντρός. Καλὴ νύχτα σας! εἶπε.

Κι ἔφυγε τρέχοντας.

Ἐρχόταν ὁ Λεωνίδας τακτικὰ στὸ σπίτι.

Σὰ νὰ μὴν ἔφθαναν ὅμως τὰ δικά του βάσανα, εἶχε καὶ μᾶς τὰ ζιζάνια. Ἐμένα καὶ τὰ δυὸ ἄλλα ἀδέοφια μου. Τοῦ ξητούσαμε νὰ μᾶς βοηθῇ γιὰ νὰ ἔτοιμαζωμε πότε τὸ ἔνα παιγνίδι καὶ πότε τὸ ἄλλο. Καὶ ὁ Λεωνίδας ὁ καῦμένος ἦταν πάντα πρόθυμος. Κοντὰ σὲ μᾶς εἶχε καὶ τὴ μητέρα μου. Πότε τὸν ἔστελνε νὰ τῆς ψωνίσῃ κάτι καὶ σχεδὸν κάθε μέρα νὰ μοιράζῃ πιάτα φαγητὸ σὲ μερικὲς φτωχὲς οἰκογένειες. Καὶ ὁ Λεωνίδας ποτὲ δὲν ἔδειξε τὴν παραμικρὴ ἀπροθυμία. "Ολο ἦταν: «ἄμεσως κυρίᾳ!».

4. Μιὰ μέρα ὅμως τὰ χρειασμήκαμε. Ὁ Λεωνίδας δλο ἀδυνάτιξε κι ἐμεῖς δὲν τὸ παρατηρούσαμε. "Οταν γύρισε ἀπὸ κάποιο ψώνιο, μ' ὅλη του τὴν προσπάθεια, ποὺ ἔβαλε, κλονίσθηκε κι ἔπεσε κάτω λιπόθυμος.

— Μπὰ σὲ καλό σου, παιδάκι μου, εἰπε ἡ μητέρα καὶ ἔτρεξε νὰ τὸν συνεφέρῃ.

Κάποια φορὰ ἀνοιξε τὰ μάτια του. Τὴν ώρα ἐκείνη ἔμπαινε κι ὁ πατέρας.

— Τί τρέχει; ρώτησε.

— Μὴ μὲ διώξης, κύριε. Δὲν ἔχω τίποτε, θὰ γίνω καλά. Μὴ μὲ διώξης, σὲ παρακαλῶ!

— Μὰ γιατί νὰ σὲ διώξω, παιδί μου. Τί ἔπαθες; . . .

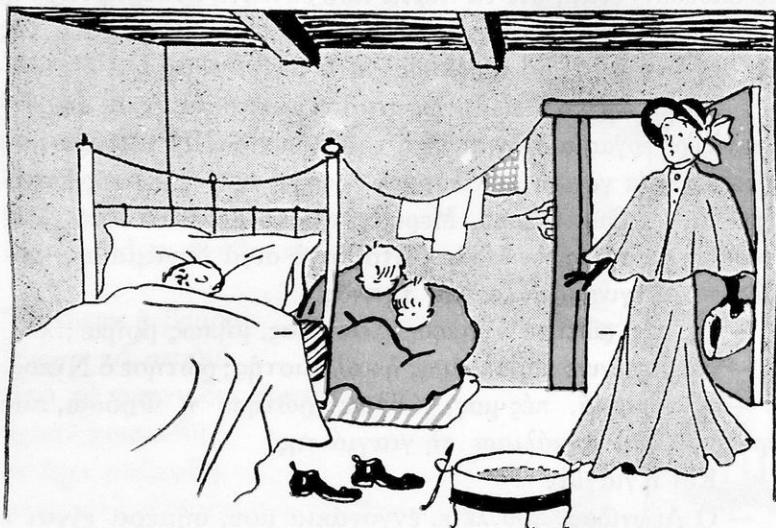
· Ή μητέρα μου τοῦ ἔφερε ζουμὶ νὰ πιῇ καὶ κάτι νὰ φάῃ.

— Πήγαινε τώρα, εἰπε ὁ πατέρας μου. Κι ἀν δὲ γίνης καλά, θὰ φροντίσω νὰ στείλω ἐγὼ τὰ δέματα . . .

— Μὴ μὲ διώξης, κύριε . . .

— Καλά, πήγαινε καὶ θὰ ἰδοῦμε.

· Ο Λεωνίδας ἔφυγε. Ὁ πατέρας μου κάτι εἰπε στὴ μητέρα μου κι αὐτὴ ντύθηκε καὶ βγῆκε ἔξω.

5. "Όταν γύρισε, τὰ μάτια της ἤταν κόκκινα. Κάθισε καὶ τὰ δάκρυά της ἔτρεχαν. Πέρασε πολλή ὥρα ὥσπου νὰ μιλήσῃ. 'Ο πατέρας μου τὴν κοίταζε λυπημένος.

— Τί δυστυχία! τί δυστυχία! εἶπε ἡ μητέρα.

Καὶ μὲ τὸ δικό της τρόπο διηγήθηκε πῶς βρῆκε τὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα ἄρρωστο στὸ κρεβάτι. Ἡταν ἐκεῖνος θερμαστής σὲ κάποιο πλοιο, κι ἀν δὲ γινόταν καλά, θὰ ἔπαιρναν ἄλλον. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ Λεωνίδα μόλις στεκόταν στὰ πόδια της, ἔνα - δυὸ ἀγόρια, ἤταν κουκουλωμένα, γιὰ νὰ μὴν κρυώνουν, γιατὶ δὲν εἶχαν φωτιά. Ἡ μεγαλύτερη κόρη της ἔκανε ἐργόχειρα νὰ τὰ πουλήσῃ. Μὰ τί νὰ πάρῃ; . . .

‘Ο Λεωνίδας, ἀκοῦτε, τὸ φαγητό, ποὺ τοῦ ἔδινε ἡ μητέρα γιὰ νὰ τὸ τρώῃ ὁ ἴδιος, τὸ πήγαινε στὸ σπίτι του. Καὶ τὸ

πιὸ σπουδαῖο εἶναι, δτὶ τὰ πιάτα ποὺ ἔστελνε στοὺς φτωχοὺς ἡ μητέρα μου, δὲ Λεωνίδας ποτὲ δὲν τ' ἄγγιζε. Οὕτε ποτὲ τῆς εἴπε τὴ δυστυχία ποὺ τραβοῦσαν στὸ σπίτι τους.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, παιδιά μου, δὲ πατέρας ἐφρόντισε νὰ βρῇ ἐργασία στὸν πατέρα τοῦ Λεωνίδα. Ἡ μητέρα μου βρῆκε ἐργασία γιὰ τὴ μεγαλύτερη ἀδερφή του. Ἐμεῖς ἐπαύσαμε νὰ τὸν βιασανίζωμε. Μερικὲς φορὲς μάλιστα τὸν βοηθούσαμε, μὰ αὐτὸς δὲν ἤθελε. Ἐτσι σιγὰ σιγὰ δυνάμωσε, μεγάλωσε καὶ ἔγινε μεγάλος καὶ τρανός.

— Τί, τί; ρώτησε δὲ μικρὸς Λεωνίδας, μήπως βρῆκε;...

— Νὰ μὴν ἔγινε καβαλλάρης ἢ πολεμιστής; ρώτησε δὲ Νίκος.

— Ἐλα γιαγιά, πές μας, τί ἔγινε; ρώτησε ἡ Φρόσω, ποὺ σηκώθηκε καὶ ἀγκάλιασε τὴ γιαγιά της.

Καὶ ἡ γιαγιά:

— Ο Λεωνίδας, ποὺ λέτε, ἔγγονάκια μου, σήμερα εἶναι δὲ πατέρας τῆς μητέρας σας καὶ παπποὺς δικός σας.

— "Α! "Α! ἔκαναν τὰ ἔγγονάκια καὶ φίλησαν τὴ γιαγιά.

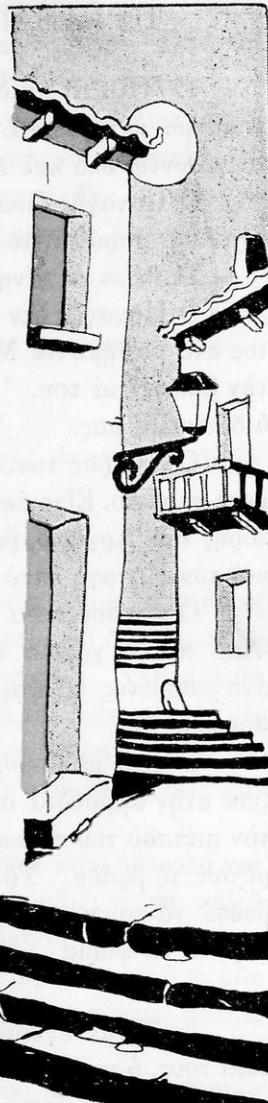
ΒΡΑΔΥ ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ

Μές στή γειτονιά
πέφτει ή σκοτεινιά,
σβήνει καὶ θαμπώνει πιὰ τὸ δεῦλο
καὶ τὴν ὥραν αὐτή
ή γιαγιά, πιστή,
στήν εἰκόνα ἀνάβει τὸ καντέλι.

Ἐφθασε ή βραδιά.
Τώρα τὰ παιδιά,
ἀπὸ τὰ παιγνίδια χορτασμένα.
ἔχουν χωρισθῆ
κι ἔχει μαζευθῆ
μέσα στὸ σπιτάκι του καθένα.

Μές στὸ σιγαλὸ
βράδυ, ἔνα δειλὸ
φῶς φωτάει κάμη παραθύροι.
κι δλα τὰ μικρὰ
σπίτια μὲ χαρὰ
τὸν καλὸ προσμένονυν νοικοκύρη.

M. Στοσινόπονλος

ΤΟ ΚΑΜΑΡΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ

1. Ὁλα τὰ παιδιά τοῦ σχολείου μας ἦταν ὀλοκάθαρα, πρόδυμα κι ἐργατικά. Προσπαθοῦσαν μὲ δῆλη τους τὴ δύναμην καὶ γίνωνται δῆλο καὶ πιὸ καλύτερα.

‘Ο Παναγής ὅμως ἦταν σὲ ὅλα πρῶτος. Οἱ μητέρες τὸν εἶχαν γιὰ παοάδειγμα. Ἡ κάθε μιὰ ἔλεγε στὸ παιδί της:

— Σὲ θέλω νὰ γίνης σὰν τὸν Παναγῆ.

⁴Ο Παναγής δὲν είχε μονάχα νὰ φροντίζῃ νὰ είναι πρωτος στὰ μαθήματα. Μαζί μὲ τὸν παππού του συντηροῦσε καὶ τὴν οἰκογένειά του. ⁵Ηταν «δικαιοδός πατέρας», δηλαδὴ διάσκαλός μας.

‘Ο πατέρας του, δυὸς χρόνια πρίν, εἶχε πνιγῆ σ’ ἔνα τρομερόδη ναυάγιο. Εἶχε ἀφῆσει χήρα τὴ μητέρα του, μιὰ μικρούλα κόρη, τὴν Ἀργυρώ, βρέφος ἀκόμη, τὸ Στάμο πέντε χρονῶν καὶ τὸν Παναγὴν ἐπτὰ χρονῶν.

‘Ο παπτούς του, δὲ καπετάνη Παναγής, ἦταν πολὺ γέρος.
· Απὸ πολλὰ χρόνια δὲν μποροῦσε νὰ ἐργασθῇ. Τώρα ἦταν
ἀναγκασμένος νὰ ψαρεύῃ, καὶ δὲ μικρὸς Παναγῆς τὸν βοη-
θοῦσε σ’ ὅλα.

"Επιανε μὲ μικρὴ ἀπόχη ἀθεοίνες καὶ γαρίδες, καὶ μάζευε στὴν ἀμμουδιὰ σκουλήκια γιὰ δολώματα. Ἐτοίμαζε μὲ τὸν παππού του τὸ παραγάδι καὶ τραβοῦσε κουπὶ γιὰ νὰ τὸ φέξουν τὸ βράδυ. Τὸ πωὸν πάλι, πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, τραβοῦσε τὰ κουπιὰ ὁ μικρὸς Παναγῆς, ἐνῶ ὁ παπποὺς ξαγκίστρωνε τὰ ψάρια.

2. Ὁταν ἐγύριζαν στὸ μικρὸν δῷμο, κοντὰ στὸ σπιτάκι τους, ὁ μικρὸς Παναγῆς ἔπαιρνε τὰ ψάρια, περασμένα στὰ βοῦντα, κι ἔτρεχε νὰ τὰ πουλήσῃ στὴν ἄγορά.

Τὸ καλοκαίρι, ὅσα καὶ ἄν εἶχε, τὰ πουλοῦσε στοὺς ἔνους, ποὺ ἔρχονταν στὸ δροσερὸ καὶ πευκόφυτο νησί μας. Ἀλλὰ καὶ τὸ χειμώνα ὁ μικρὸς Παναγῆς πότε — ὅταν ἦταν τρικυμία — θὰ ψάρευε μὲ τὸ ἀγκίστρι, πότε — ὅταν γαληνεμένη ἡ θάλασσα — θὰ ἔπιανε καθιούρια καὶ ἀχινοὺς καὶ θὰ ἔκολοῦσε ἀπὸ τοὺς βράχους ἀχιβάδες, μύδια καὶ πεταλίδες.

Πρόθυμος πάντα νὰ κάνῃ καὶ θελήματα. "Οταν ἀκουγε τὸ ὄνομά του, ἀπαντοῦσε :

— "Εφθασα !

"Οταν τὸν ξητοῦσε ὁ παππούς του φυσοῦσε τὸ μεγάλο κόχυλα :

— Μποὺ - μποὺ - μπούου ! ἀντηχοῦσε.

"Οπου νὰ ἦταν τότε ὁ μικρὸς Παναγῆς, ἀπαντοῦσε μὲ τὴν καθάρια σὰν ἀηδονιοῦ φωνή του.

— "Εφθασα, παππού !

3. Σχεδὸν δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, παφὰ ὅταν ἦταν μεγάλη ἀνάγκη. Πολλὲς φορὲς τὸν βλέπαμε νὰ ἔρχεται πολὺ κουρασμένος, ύστερα ἀπὸ πολλὲς ὕρες ἐργασία. "Οσο καὶ ἄν προσπαθοῦσε τότε νὰ προσέξῃ, τὰ μάτια του ἔκλειναν καὶ μερικὲς φορὲς τὸν ἔπαιρον δὲν πνοήσησε.

— Πιὸ σιγὰ νὰ μιλᾶτε, μᾶς ἔλεγε τότε ὁ δάσκαλός μας, καὶ τὸν καμάρωνε.

"Οταν ὅμως ὁ δάσκαλος μᾶς ρωτοῦσε κάτι δύσκολο καὶ δὲν ἀπαντούσαμε, συνέβαινε καμιὰ φορὰ νὰ ξυπνήσῃ καὶ ὁ μικρὸς Παναγῆς. "Ακουγε τότε τὴν ἐρώτηση καὶ ἀπαντοῦσε.

Γι' αὐτὸ τὸ εἴχαμε ντροπή μας νὰ μὴν κάνωμε δ', τι μᾶς ἔλεγε δὲν δάσκαλος, ἐμεῖς ποὺ μάλιστα δὲν εἴχαμε τόσες πολλὲς καὶ βαρειές φροντίδες.

— Ετσι χρωστούσαμε πολλὰ στὸ μικρὸ Παναγῆ, τὸ συμ-

μαθητή μας. Τὸν ἀγαπούσαμε πολύ, καὶ τὸν σεβόμαστε, σὰ νὰ
ἡταν μεγάλος ἀδερφός μας.

4. Πῶς περίμενε ὁ μικρὸς Παναγῆς νὰ ἔρθῃ ἡ Κυριακὴ
ἡ καμιὰ μεγάλη γιορτὴ!

Τότε μὲ τὴ μανούλα του, τὸν παππού του καὶ τὰ ἀδερ-
φάκια του πήγαινε ν' ἀκούσῃ τὴ θεία λειτουργία καὶ νὰ μείνῃ
ὅλη τὴν ἡμέρα στὸ ἐκκλησάκι τῆς Παναγίας.

Εἶναι λίγο μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλη μας. Ἀράζουν παπποὺς
καὶ ἔγγονος τὴ βαρκούλα τους σ' ἕνα δρόμο μὲ καλὴ ἀμμου-
διά. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀνεβαίνουν ἀνάμεσα ἀπὸ πεῦκα στὸ ἐκκλησάκι.
Ἐχει βιθίσει ἐκεῖ τὸ ἔδαφος καὶ σχηματίζεται ἕνα ἄλωνι.
Κοντὰ στὸ βράχο εἶναι τὸ κατάλευκο ἐκκλησάκι, μικρὸ τόσο,
ὅσο νὰ χωρῇ ὁ παπᾶς καὶ οἱ ψάλτες. Στὸ ίερό του μιὰ σπη-
λιὰ στάζει καὶ τὸ νεράκι μαζεύεται σὲ μιὰ χτιστὴ δεξαμενή.
Ἐπαιρνε καὶ ἀπὸ μᾶς δύσους χωροῦσε ἡ μικρὴ βαρκούλα.

Νὰ βλέπατε πῶς ἔπαιζε μὲ τὰ ἀδερφάκια του ὁ Πανα-
γῆς καὶ πόσο τὸν καμάρωναν ὁ παπποὺς καὶ ἡ μανούλα του!
Ἄς ἡταν φτωχὴ οἰκογένεια, ἡταν δύμως ὅλοι τους εὔτυχισμένοι.

B. ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΣΕ ΜΙΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΗ

I. Τ' ΑΓΡΙΑ ΒΟΥΝΑ

Τὰ παιδιά βρίσκονται σὲ μιὰ κατασκήνωση ἐπάνω στὸ βουνό. Μιὰ μέρα πέρασε ἀπὸ ἔκει ὁ δασάρχης καὶ τόσο εὐχαριστήθηκε μὲ τὴν ὅμορφη ζωή, ποὺ περνοῦσαν ἔκει τὰ παιδιά, μὲ τὰ ἔργα τους καὶ τὴν προθυμία τους, ὥστε τοὺς ὑποσχέθηκε νὰ τὰ ὀδηγήσῃ τὴν ἄλλη μέρα στὸ νεροπότιον. Ἐκεῖ θὰ ἔβλεπαν πῶς κόβονται καὶ τεμαχίζονται τὰ μεγάλα δένδρα καὶ γίνονται σανίδες καὶ καδρόνια.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ἦρθε πάλι ὁ δασάρχης στὴν κατασκήνωση. Πέντε παιδιά ἔμειναν νὰ φυλάξουν τὶς καλύβες καὶ τ' ἄλλα δύλα ἔκεινησαν μαζί του γιὰ τὸ μέρος ποὺ ἦταν τὸ νεροπότιον.

Γιὰ νὰ πᾶνε ἔκει, πέρασαν ἀπὸ μέρη γυμνὰ καὶ τραχιά.

Σὲ κάθε βῆμα τους γκρεμίζονταν χαλίκια. Ὁ ἀέρας ᾧταν κρύος καὶ βούιζε. Ὁ ἥλιος δὲν ἔκαιγε.

“Ενα δρυιο φάνηκε άπό πάνω τους νὰ σκίζῃ ἀργὰ τὸν
ἀέρα.

“Ολοι σήκωσαν τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ κοιτάξουν τὸ μεγάλο
πετούμενο, ποὺ ταξίδευε ξητώντας τὴν τροφή του.

Τ' ὅρνις γιὰ μιὰ στιγμὴ ἔκοψε τὴν ὁρμή του καὶ φτε-
ροζυγιάστηκε· ὕστερα χτύπησε πάλι μὲ τὶς φτεροῦγες τὸν
ἀέρα καὶ χάθηκε πίσω άπὸ τὰ Τρίκορφα...

— Έδω ἐπάνω εἶναι ἄγρια καὶ περήφανα ὅλα, εἴπε ὁ δα-
σάρχης.

Κι ἀλήθεια ἔβλεπαν, πόσο θεόρατο εἶναι τὸ βιουνό, ποὺ
φαίνεται άπὸ τὴν πόλη σὰ γαλανὸς ἵσκιος.

Πόσους βράχους, πόσα φαράγγια, πόσες ωάριες, πόση
πέτρα καὶ κακοτοπιὰ ἔχει!

2. Ο ΧΕΙΜΑΡΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΧΘΡΟΣ ΤΟΥ

— Τώρα, εἴπε ὁ δασάρχης, θὰ ἴδητε καὶ μεγαλύτερο θηρίο,
ποὺ μπορεῖ νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ βιουνό. Νάτο!

Τὰ παιδιὰ στάθηκαν καὶ κοίταξαν μὲ περιέργεια. Εἰ-
δαν ὅμως, πὼς τοὺς ἔδειχνε τὸ ξεροπόταμο, ποὺ κατέβαινε τὴν
πλαγιὰ γεμάτο ξερὰ γαλίκια.

— Εἶναι ὁ χείμαρρος, τοὺς εἴπε. Οἱ λύκοι, οἱ ἀρκοῦδες, τὰ
λιοντάρια δὲν εἶναι τίποτε μπροστὰ στὸ χείμαρρο. Φέρονται
πολὺ μικρὴ ζημιὰ καὶ δὲν τὰ βγάζουν πέρα πάντοτε μὲ τὸν
ἄνθρωπο.

‘Ο χείμαρρος ὅμως κυνηγᾶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀφα-
νίζει, αὐτὸν καὶ τὴ γενιά του.

“Οταν γεμίσῃ νερὸ καὶ κατεβάσῃ στοὺς κάμπους αὐτὰ τὰ
λιθάρια, ποὺ βλέπετε, πνίγει ἄνθρωπους, ἀμπέλια, ζῶα καὶ
χωριὰ διλόκληρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οι ἄνθρωποι χτίζουν τούχους καὶ σηκώνουν φράγτες γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσουν, μὰ εἶναι οἱ κόποι τους χαμένοι. Ἐνας μόνο μπορεῖ νὰ τὰ βάλῃ μὲ τέτοιο θηρίο. Τὸ δένδρο.

— Τὸ δένδρο! ἔκαμαν μὲ ἀπορίᾳ τὰ παιδιά.

— Νὰ ξέρατε, πόση δύναμη ἔχει ἐνα δένδρο! Αὐτὸ μὲ τὶς φίλες του κρατεῖ τὸ χῶμα καὶ τὰ χαλίκια σφιχτά, γιὰ νὰ μὴν τὰ παιάνουν οἱ βροχὲς καὶ τὰ πηγαίνουν στὸ χείμαρρο.

Δὲν ἔχει μόνο τὸ δένδρο αὐτὴ τὴ δύναμη, μὰ καὶ οἱ μικροὶ θάμνοι, οἱ ἀφάνες, τὸ πουρνάρι, ἡ κουμαριά, ἀκόμη καὶ τὸ ψυμάρι.

Γι’ αὐτὸ οἱ φυτεμένοι τόποι γλιτώνουν τοὺς ἄνθρωπους ἀπὸ τὶς πλημμύρες.

• Οταν ὅμως καῖμε καὶ ξεριζώνωμε τὰ δένδρα, τότε τὸ χῶμα καὶ τὸ χαλίκι φεύγει ἀπὸ τὶς γυμνὲς φάγες καὶ πηγαίνει στὸ χείμαρρο.

• Εκεῖνος φουσκώνει ἀπὸ τὶς βροχὲς καὶ κατεβάζει μιὰ φοβερὴ δύναμη ἀπὸ χῶμα, λιθάρια καὶ νερό, ποὺ ἀφανίζει σπίτια, σπαρτὰ καὶ ἄνθρωπους. Αὐτὸ πρέπει νὰ συλλογίζεται καθένας, ποὺ πηγαίνει νὰ κόψῃ δένδρο.

• Ο Μαθιώς, συνηθισμένος ἀπὸ τὸ σχολεῖο, σήκωσε τὸ γέροι καὶ ρώτησε:

— Τότε, γιατὶ δὲν ἐμποδίζουν καὶ τοὺς λοτόμους νὰ κόβουν ξύλα;

— Καλὰ ἔκαμες, παιδί μου, νὰ ρωτήσης, εἶπε ὁ δασάρχης. Οἱ λοτόμοι κόβουν μόνο τὰ δένδρα, ποὺ τοὺς λέμε ἐμεῖς νὰ κόψουν.

Τὰ δένδρα αὐτὰ εἶναι σαράντα, πενήντα κι ἑβδομήντα χρονῶν τὸ καθένα. Γέρασαν δηλαδὴ κι ἥρθε ἡ ὥρα τους νὰ δώσουν ξυλεία, γιὰ νὰ βγοῦν στὴ θέση τους ἄλλα μικρά, ποὺ πάλι ότι μεγαλώσουν σὰν αὐτά.

Κοντὰ σὲ κεῖνο ποὺ κόπηκε, βοηθοῦμε ἄλλο δένδρο νὰ μεγαλώσῃ, κι ἀν δὲν ἐφύτωσε μόνο του, τὸ φυτεύομε ἐμεῖς.

"Ετσι τὸ δάσος ξαναπαίρονει ἐκεῖνο, ποὺ μᾶς δίνει.

"Αν διως ἀφήσωμε νὰ πέση στὰ δένδρα ὅποιος θέλει και νὰ κόβῃ ὅ,τι θέλει, τὸ δάσος θὰ χαθῇ.

Κι ἅμα λείψῃ αὐτό, ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι θὰ πεθάνωμε ἀπὸ τὴ δίψα. Τὸ γιατὶ θὰ σᾶς τὸ πῶ τώρα, ποὺ θὰ σταθοῦμε σ' αὐτὴ τὴ βρυσούλα.

3. ΑΠΟ ΠΟΥ ΕΡΧΕΤΑΙ ΤΟ ΝΕΡΟ

Σταμάτησαν σὲ μιὰ βρυσούλα, ποὺ μόλις ἀκουγόταν τὸ λίγο καὶ κρύο νερό της.

"Ηξεραν, πῶς τόσο κρύο νερὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ πίνωμε, δταν εἴμαστε ζεστοὶ ἀπὸ δρόμο, κι ἔβρεξαν μόνο τὰ χέρια τους.

"Ήταν ταπεινὴ βρυσούλα, ἥσυχη, ποὺ σπάνια ἔβλεπε διαβάτες ἐκεὶ ψηλά.

—'Απὸ ποὺ νὰ ἔρχεται τοῦτο τὸ νεράκι; ζώτησε ὁ Πάνος.

—'Απὸ τὸ βουνό! εἶπαν τ' ἄλλα παιδιά.

— Ναι, μὰ πῶς βρέθηκε μέσα στὸ βουνό; ράτησε ὁ δασάρχης.

Κανένας δὲν ἤξερε νῦν ἀπαντήσῃ.

— Ἀπὸ τὶς βροχὴς καὶ τὰ χιόνια, εἶπε ὁ δασάρχης, τὸ νερὸν σταλάζει σιγὰ μέσα στὸ χῶμα· καὶ πηγαίνει σὲ μεγάλες δεξαμενὲς ἀπὸ πέτρα, ποὺ ἔχει μέσα της ἡ γῆ.

— Ἀπὸ κεῖ βγαίνει μὲν τὶς βρύσες καὶ τὰ ποτάμια.

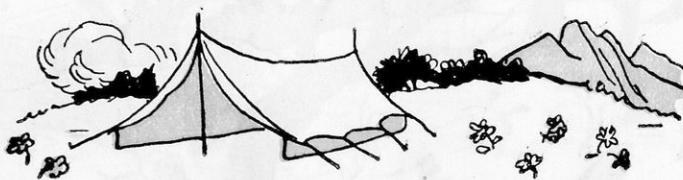
— Ἀπὸ τὶς βρύσες καὶ τὰ ποτάμια τὸ παίρνουν τὰ ζῶα, οἱ ἄνθρωποι, τὰ σπαρτά, οἱ μύλοι.

Γιὰ νὰ σταλάζῃ δῆμος τὸ νερὸν καὶ νὰ μπῇ στὴ γῆ, πρέπει νὰ εἶναι ὁ τόπος φυτεμένος.

— Αν δὲν ὑπάρχουν χλωρὰ καὶ ξερὰ φύλλα νὰ τὸ κρατήσουν, τότε τὸ νερὸν πηγαίνει στὰ ξεροπόταμα καὶ χάνεται στὴ θάλασσα καὶ στὸν ἀέρα.

Λοιπὸν καὶ τὶς βρύσες ἀκόμη τὸ εὐλογημένο τὸ δάσος μᾶς τὶς δίνει.

— Αν ἀφήναμε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κόψουν τὸ δάσος, αὐτὴ ἡ βρυσούλα ἐδῶ θὰ στέρευε. Θὰ στέρευαν δλες οἱ βρύσες, ποὺ ἀπαντήσατε ἀπὸ τὴν πόλη ὡς ἐδῶ, καὶ μαζὶ μ' αὐτὲς καὶ τὸ ποτάμι.

ΕΙΣ ΤΑ ΔΑΣΗ

Ἐλᾶτ' ἐδῶ μαζί μου μέσ' στὰ δάση.
ἐλᾶτ' ἐδῶ στὴν πράσινη τὴν πλάση.
μακριὰ ἀπ' τοῦ κόσμου τὴ βοή.

Ἐλᾶτ' ἐδῶ νὰ νιώσετε μιὰ μέρα
πιὸ καθαρὸ στὰ στήθη τὸν ἄερα,
πιὸ ζηλευτὴ νὰ βρῆτε τὴ ζωή.

Ἐλᾶτ' ἐδῶ στὴν πράσινη τὴν πλάση
κι ἐλᾶτε ν' ἀναστήσωμε τὰ δάση,
ἐκεῖ ποὺ ἡ φάγη τοῦ γυμνοῦ βουνοῦ
γυμνή, θλιψμένη δεύχεται τὴν Ἐλλάδα,
ν' ἀπλώσωμε καινούργια πρασινάδα
κάτω ἀπ' τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ.

I. Γεννηματᾶς

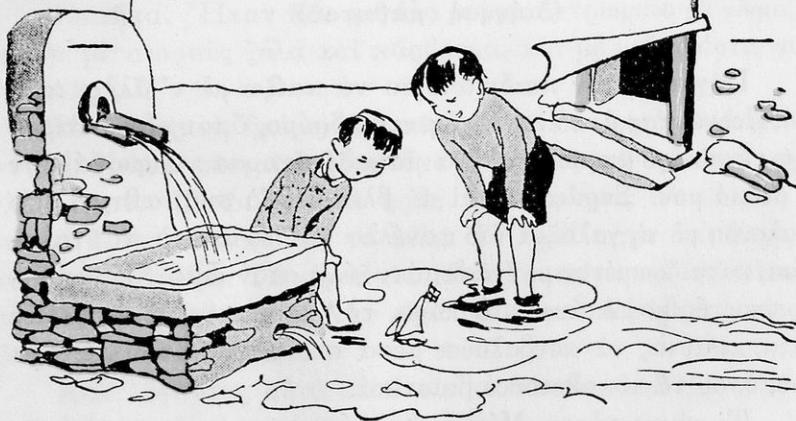

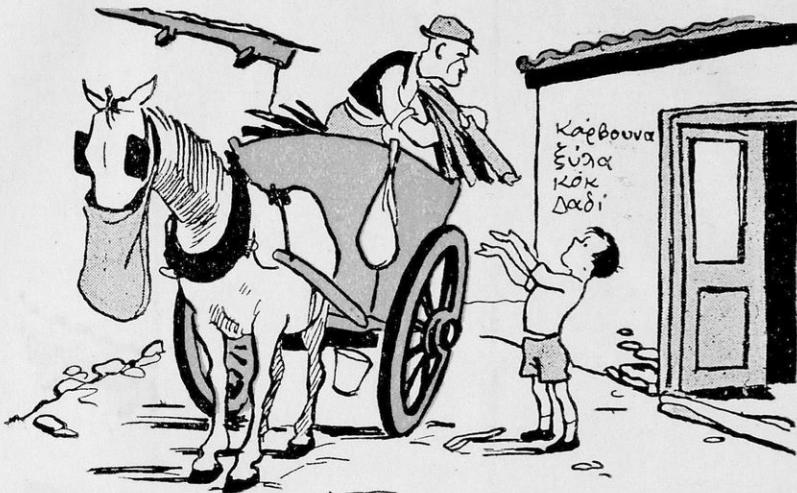
ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Πέρα στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ,
πὸν δὲ μύλος μας γοργὰ γυρνᾶ
κι δὲ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ
μέσον ἀπὸ τὰ δένδρα δὲν περνᾶ.
ἔκει εἶναι καὶ τὸ φτωχικό
τὸ σπίτι μου, τὸ πατρικό.

Ἐκεῖ πρωτάνοιξα στὸ φῶς
τὰ μάτια μου καὶ τὴν καρδιὰ
κι εἴμαι σὰ νάμαι ἀδερφὸς
μὲ τὸ ἄλλα τοῦ χωριοῦ παιδιά.
Γέλια, παιγνίδια ἀπὸ τὴν αὐγὴ
κοντὰ στὴ δροσερὴ πηγή.

I. Πολέμης

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ

(Διήγηση μαθητοῦ)

Πήγαινα στὸν παιδικὸ κῆπο νὰ παίξω μὲ τ' ἄλλα παιδιά. Περνώντας ἀπὸ ἔναν ἀπόκεντρο δρόμο, ὅπου εἶχε σταματήσει ἔνα κάρο μπροστὰ σ' ἔνα μαγαζί, ἀκούσα νὰ φωνάζουν τὸ ὄνομά μου. Στράφηκα καὶ τί βλέπω! Τὸ συμμαθητή μου Καλούδη μὲ τὴ γαλάζια του φανέλλα καὶ τὸ κοντὸ πανταλονάκι, καταϊδρωμένον μὲ ἔνα δεμάτι ξύλα στὸν ὕμο. "Ενας ἄνθρωπος ὅρθιος ἐπάνω στὸ κάρο, τὸν ἐφόρτωνε μὲ ἀγκαλιές ξύλα, κι αὐτὸς τὰ κουβαλοῦσε μέσα στὸ μαγαζὶ τοῦ πατέρα του, ὅπου τὰ τοποθετοῦσε βιαστικά.

— Τί κάνεις αὐτοῦ, Μένη; τὸν ρώτησα.

— Δὲ βλέπεις τί κάνω; ἀπάντησε, ὅπλώνοντας τὰ χέρια γιὰ νὰ δεχτῇ ἄλλη ἀγκαλιὰ ἀπὸ ξύλα· μελετῶ τὸ μάθημά μου.

Ἐγὼ γέλασα. Αὐτὸς διμως μιλοῦσε σοβαρὰ καὶ ὅταν φορτώθηκε πάλι, ἀρχισε νὰ λέη τρέχοντας:

«Οὓσιαστικὰ λέγονται οἱ λέξεις ποὺ φανερώνουν.... ποὺ φανερώνουν πρόσωπο.... ζῶο.... ἥ πράμα» ἥ....

Καὶ ξαναγυρίζοντας στὸ κάρο, γιὰ νὰ πάρῃ ξύλα....:

«Τὰ οὐσιαστικὰ εἰναι συγκεκριμένα καί.... ἀφηρημένα».

— Τί νὰ κάμω; μοῦ λέει γελώντας. Ἐτσι δὲ χάνω καιρό. Ὁ πατέρας μου πῆγε σ' ἔνα χωριὸ νὰ παραγγείλη ξύλα. Ἡ μητέρα μου εἶναι ἀρρωστη. Ἐτσι εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ ξεφορτώσω ἐγώ. Στὸ μεταξὺ ἐπαναλαμβάνω τὴ γραμματικὴ ποὺ ἔχομε αὔριο.

Καὶ γυρίζοντας στὸν καροτσέρη τοῦ λέει:

— Ὁ πατέρας μου εἶπε νὰ περάσης στὶς ἑφτὰ νὰ σὲ πληρώση.

Τὸ κάρο ἔφυγε.

— Ἐλα μιὰ στιγμὴ στὸ μαγαζί, μοῦ εἶπε ὁ Καλούδης.

Ἐμπῆκα. Ἡταν ἔνα μεγάλο ισόγειο στρωμένο μὲ χῶμα, γεμάτο μὲ σωροὺς ξύλα καὶ κάρβουνα, καὶ μὲ μιὰ πλάστιγγα στὴν ἄκρη.

— Ἡ σημερινὴ ἡμέρα μοῦ πῆγε ἀνάποδα, συνέχισε ὁ Καλούδης. Κάθε στιγμὴ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ διακόψω τὴ μελέτη μου. Ἐνῶ ἔγραφα, ἥρθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίση. Ἐπειτα ἥρθε τὸ κάρο μὲ τὰ ξύλα. Τὸ πρωὶ πῆγα δυὸ φορὲς κάτω στὴν ἀγορά. Τὰ χέρια μου εἶναι πρισμένα καὶ τὰ πόδια μου δὲν τὰ νιώθω πιά. Ἄν εἶχα νὰ κάμω καὶ ἰχνογραφία, θὰ τὰ ἔκανα θάλασσα!

Καὶ λέγοντας αὐτὰ σκούπιζε τὸ δάπεδο, ποὺ εἶχε γεμίσει ξυλάκια μὲ τὴ μεταφορὰ τῶν ξύλων.

— Καὶ ποῦ γράφεις, Καλούδη; τὸν ἐρώτησα.

— "Οχι ἐδῶ βέβαια. Ἐλα νὰ ᴵδῆς.

Καὶ μὲ ὠδήγησε σ' ἔνα μικρὸ δωμάτιο πίσω ἀπὸ τὸ μαγαζί, ποὺ χρησίμευε γιὰ κουζίνα καὶ τραπεζαρία μαξί. μ' ἔνα τραπέζακι σὲ μιὰ γωνιά, δπου εἶχε βάλει τὰ βιβλία του καὶ τὰ τετράδιά του.

— "Εγραφα τὴν ἄσκηση, μοῦ εἶπε, καὶ ἀφησα τὴ δεύτερη ἀπάντηση μισοτελειωμένη: «Μὲ τὰ δέρματα κατασκευάζομε τὰ ὑποδήματα, τὶς σάκκες...» Τώρα θὰ προσθέσω: «... καὶ τὰ λουριὰ τοῦ ἀλόγου».

Πῆρε τὴν πέννα καὶ ἔγραφε μὲ τὰ ὡραῖα του καθαρὰ γράμματα.

— Εἶναι κανεὶς ἐδῶ; ἀκούσθηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ μαγαζί.

— Ήταν μιὰ γυναίκα, ποὺ ἥρθε ν' ἀγοράσῃ δαδί.

— Ορίστε! ἀπάντησε δ Καλούδης.

Καὶ πήδησε μέσα, ζύγισε τὸ δαδί, πῆρε τὰ χρήματα, ἔτρεξε σὲ μιὰ γωνιά, γιὰ νὰ σημειώσῃ τὴν πούληση σ' ἔνα τετράδιο, καὶ ξαναγύρισε πίσω λέγοντας:

— "Ἄς ίδοῦμε, ἀν θὰ μπορέσω νὰ τελειώσω τὴν ἄσκηση.

Καὶ ἔγραψε: «.... τὰ λουριὰ τοῦ ἀλόγου, τὰ πορτοφόλια, τὶς ζώνες...».

— "Αχ, μοῦ χύθηκε δ καφές! φώναξε ξαφνικά, κι ἔτρεξε στὸ τζάκι, γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ μπρίκι ἀπὸ τὴ φωτιά.

— Εἶναι δ καφές τῆς μητέρας μου, εἶπε. Ἀναγκάστηκα νὰ τὸν ψήσω ἐγώ. Στάσου νὰ τῆς τὸν πάω μέσα. Ἔτσι θὰ σὲ ἵδη καὶ σένα καὶ θὰ εὐχαριστηθῇ. Εἶναι ἐπτὰ ἡμέρες στὸ κρεβάτι ἡ καυμένη... Νὰ πάρῃ ἡ ὁργή! Εἶναι ἡ τρίτη φορά, ποὺ καίω τὰ δάχτυλά μου μ' αὐτὸ τὸ μπρίκι σήμερα.

— Άνοιξε μιὰ πόρτα, κι ἐμπήκαμε σ' ἔνα ἄλλο δωμάτιο μι-

κρότερο. Σ' ἔνα μεγάλο κρεβάτι ήταν ξαπλωμένη ἡ μητέρα τοῦ Καλούδη μ' ἔνα μαντήλι ἀσπρο γύρω στὸ κεφάλι.

— Σοῦ ἔφερα τὸν καφέ, μητέρα, εἶπε ὁ Καλούδης βάζοντας ἐκεῖ κάπου τὸ φλυτζάνι. 'Απ' ἐδῶ εἶναι ἔνας συμμαθητής μου.

— "Α, καλῶς τὸν κύριο! μοῦ εἶπε ἡ γυναίκα. 'Ερχόσαστε νὰ ἐπισκεφθῆτε τοὺς ἀρρώστους, δὲν εἰν' ἔτσι;

'Ο Καλούδης ὠστόσο τακτοποιοῦσε τὰ μαξιλάρια τοῦ κρεβατιοῦ, διώρθωσε τὶς κουβέρτες, ἐσκάλισε τὴν φωτιὰ τοῦ τζακιοῦ κι ἔδιωξε τὴν γάτα ἀπὸ τὸν καναπέ.

— Θέλεις τίποτε ἄλλο, μητέρα; ωρτησε ξαναπαίροντας τὸ φλυτζάνι. Πῆρες τὶς δυὸς κουταλιές σιρόπι; "Οταν τελειώσῃ, θὰ πεταχθῶ μιὰ στιγμὴ στὸ φαρμακεῖο ν' ἀγοράσω ἄλλο. Τὰ ξύλα τὰ ἔχω ξεφορτώσει. Στὶς τέσσερες θὰ βάλω τὰ ξύλα στὴν φωτιά, δύως μοῦ εἶπες, καὶ δταν περάσῃ ὁ γαλατὰς θὰ τὸν πληρώσω. Εἶναι δλα ἐν τάξει, μὴ στενοχωρῆσαι διόλου.

— Εὔχαριστῶ, καλό μου παιδί, ἀπάντησε ἡ γυναίκα. Τὸ καῦμένο τὸ παιδί, ἔχει δλες τὶς φροντίδες.

Μοῦ ἔδειξε μιὰ φωτογραφία τοῦ πατέρα του, ποὺ εἶναι ντυμένος στρατιώτης, μὲ τὸ στρατιωτικὸ μετάλλιο τῆς ἀνδρείας, ποὺ πῆρε πολεμώντας στὸν Ἀλβανικὸ πόλεμο. "Έχει τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ του, μ' αὐτὰ τὰ ζωηρὰ μάτια καὶ τὸ χαμόγελο στὸ στόμα.

Ξαναγυρίσαμε στὴν κουζίνα.

— Τὸ βρῆκα! φώναξε ὁ Καλούδης καὶ πρόσθεσε στὸ τετράδιο: « . . . κατασκευάζομε καὶ τὶς σέλες τῶν ἀλόγων ». Τὰ προβλήματα θὰ τὰ γράψω ἀπόψε ἀργά. "Εσὺ εἶσαι εύτυχισμένος, ποὺ ἔχεις δλον τὸν καιρὸ νὰ μελετᾶς καὶ νὰ πηγαίνης περίπατο.

Γελαστὸς πάντα καὶ βιαστικός, ξαναμπήκε στὸ μαγαζί.

άρχισε νὰ βάζῃ ἔνα - ἔνα ξύλο ἐπάνω στὸ στήριγμα, κι ἄρχισε νὰ τὸ πριονίζῃ, λέγοντας:

— Αὐτὴ εἶναι γυμναστική! "Οχι γυμναστικὴ τοῦ σχολείου! "Οταν γυρίσῃ ὁ πατέρας μου, πρέπει νὰ τὰ βρῇ ὅλα ἔτοιμα. Θὰ εὐχαριστηθῇ. Τὸ κακὸ εἶναι πού, δταν πριονίζω, τὸ λάμδα καὶ τὸ ξὶ στὸ τετράδιο φαίνονται σὰ φίδια, δπως μοῦ λέει ὁ Δάσκαλος. Τί θέλεις ὅμως νὰ κάμω; Θὰ τοῦ εἰπῶ πώς ἀναγκάστηκα νὰ δουλέψω. Αὐτὸ ποὺ μ' ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶναι νὰ γίνη γρήγορα καλὰ ἡ μητέρα μου. Σήμερα εἶναι κάπως καλύτερα, δόξα τῷ Θεῷ. Τὴ γραμματικὴ θὰ τὴν ξαναπεράσω αὔριο τὸ πρωὶ μὲ τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ. "Α, νὰ καὶ τὸ καροτσάκι μὲ τὰ κούτσουρα! Στὴ δουλειὰ λοιπόν!

"Ἐνα καροτσάκι φορτωμένο μὲ κούτσουρα σταμάτησε ἐμπρὸς στὸ μαγαζί. 'Ο Καλούδης ἔτρεξε νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸν ἀνθρώπο κι ἔπειτα ξαναγύρισε μέσα.

— Τώρα δὲν μπορῶ πιὰ νὰ σοῦ χρατήσω συντροφιά, μοῦ εἶπε. Γειά σου! "Εκαμες καλὰ ποὺ ἥρθες νὰ μὲ ἵδης. Καλὴ διασκέδαση!

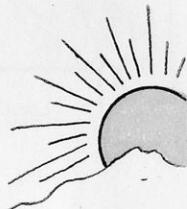
Κι ἀφοῦ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι, ἔτρεξε νὰ πάρη τὸ πρῶτο κούτσουρο κι ἄρχισε νὰ τρέχῃ ἀπὸ τὸ καροτσάκι στὸ μαγαζί, φορτωμένος, μὲ τὸ πρόσωπο δροσερό, σὰν τριαντάφυλλο, καὶ τόσο ζωηρός, ποὺ σούκανε χαρὰ νὰ τὸν βλέπης.

«Εἶσαι εὔτυχισμένος!» μοῦ εἶπε. "Α, ὅχι, Καλούδη, ὅχι! "Ἐσὺ εἶσαι ὁ πιὸ εὔτυχισμένος, ἔσύ. Γιατὶ μελετᾶς κι ἔργαζεσαι περισσότερο ἀπὸ ἐμένα, γιατὶ εἶσαι ώφέλιμος στὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα σου, γιατὶ εἶσαι πιὸ καλός, χίλιες φορές πιὸ καλός καὶ πιὸ ίκανὸς ἀπὸ μένα, καλέ μου φίλε.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ξημερώνει αύγη δροσάτη
μὲ τὸ πρῶτο τὸ πουλί,
λές καὶ κράζει τὸν ἐργάτη
στὴ φιλόπονη ζωή.

Πρὸν ἀχνίση κάθει ἀστέρι
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι
τρέξετ’ ὅλοι στὴ δουλειά.

Πάντα, ναί, τίμιου κόπου
οἱ γλυκύτατοι καρποὶ
εἶν’ οἱ μόνοι, ποὺ τ’ ἀνθρώπουν
σῶμα θρέφουν καὶ ψυχή.

Πρὸν ἀχνίση κάθει ἀστέρι
μὲ χαρούμενη καρδιά,
νέοι, μεσόκοποι καὶ γέροι
τρέξετ’ ὅλοι στὴ δουλειά!

Γ. Μαρκορᾶς.

ΧΑΡΟΥΜΕΝΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Ήταν βράδυ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Στοὺς δρόμους τῆς μικρῆς πόλεως φυσοῦσε ἔνα σιγανό, μὰ πολὺ τσουχτερό, βοριαδάκι. Τὸ παγωμένο χιόνι ἔτριζε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῶν διαβατῶν. Στὴν ἀγορὰ ἦταν μεγάλη κίνηση. Ἔτρεχαν βιαστικοὶ δλοι νὰ κάμουν τὶς προμήθειές τους γιὰ τὴν αὐριανὴ μεγάλη γιορτὴ καὶ νὰ γυρίσουν γρήγορα στὸ σπίτι τους, στὴ ζέστα τους. Τὸ σκοτάδι ἄρχισε σιγὰ σιγὰ ν' ἀπλώνεται καὶ σὲ λίγο ἀνάφτηκαν τὰ φανάρια τῶν δρόμων.

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἔνα ώχρδο κοριτσάκι, ὡς 12 χρονῶν, στεκόταν μπροστά σ' ἔνα ἑτοιμόρροπο σπίτι.

Φοροῦσε ἔνα λεπτὸ καλοκαιρινὸ φόρεμα, δυσανάλογο μὲ τὸ ἀνάστημά του. Κάποια κυρία θὰ τοῦ τὸ εἶχε χαρίσει καὶ τὸ φοροῦσε δπως τὸ πῆρε. Τοῦ ἦταν μακρύ, ἔφθανε ὡς τὶς φτέρνες του καὶ τὸ ἔκανε νὰ φαίνεται πιὸ μεγάλο. Αὐτὸ δμως εἶχε ἀνάγκη, δχι ἀπὸ μακρὺ φόρεμα, παρὰ ἀπὸ χοντρό, γιὰ νὰ τὸ προστατεύῃ ἀπὸ τὸ κρύο. Αὐτὸ τὸ λεπτὸ φόρεμα μποροῦσε νὰ τὸ φορέσῃ τὴν παραμονὴ τῆς Παναγίας, τὸν Αὔγουστο, καὶ δχι

τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων. Γι' αὐτὸ τὸ κορμί του ἔτρεμε ἀπὸ τὸ ἔρωτό τοῦ καὶ τὰ δόντια του χτυποῦσαν δυνατά.

Μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι καὶ σιγανή, δειλὴ φωνή, παρακαλοῦσε κάθε διαβάτη, ποὺ περνοῦσε :

— Σὲ παρακαλῶ, κύριε, κάμε μιὰ ἐλεημοσύνη γιὰ μιὰ φτωχὴ οἰκογένεια ποὺ πεινάει!...

Μὰ οἱ διαβάτες περνοῦσαν βιαστικοὶ καὶ ἄδιάφοροι. Χωρὶς ἄλλο θὰ σκέφτονταν : «Δὲ μᾶς φτάνουν τόσα ἔξοδα, ἔχομε τώρα καὶ ἐλεημοσύνες».

Ἐτσι εἶναι μερικοὶ ἄνθρωποι. Θεωροῦν στὶς μεγάλες γιορτὲς ἀπαραίτητη κάθε πολυτέλεια, ἔοδεύονταν ἀλύπτα γιὰ τὴν καλοπέρασή τους καὶ τὴν ἐλεημοσύνη τὴ θεωροῦν περιττὸ ἔξοδο.

Ἄφοῦ λοιπὸν κανεὶς δὲ φάνηκε σπλαχνικός, τὸ κοριτσάκι ἀπελπισμένο καὶ μὲ τὰ μάτια του πλημμυρισμένα ἀπὸ δάκρυα γύρισε πίσω καὶ κατέβηκε στὸ ὑπόγειο τοῦ ἔτοιμόρροπου σπιτιοῦ, κάμποσα σκαλοπάτια κάτω.

Μόλις ἄνοιξε τὴν πόρτα, τὴν ρώτησε τὸ μικρὸν ἀδεօφάκι της:

— Φωτεινή, ἔφερες τίποτε;

— "Αχ, τίποτε, Γιαννάκη μου! ἀποκρίθηκε λυπημένο τὸ κοριτσάκι. Δὲ βρέθηκε κανένας σπλαχνικὸς ἄνθρωπος, νὰ μοῦ δώσῃ κάτι τί. Δὲν μπορῶ πιὰ νὰ ξητιανεύω ἀπὸ τὸ κρύο καὶ τὴν ντροπή.

Τότε ἀρχισε τὰ κλάματα τὸ μικρὸν ἀγοράκι λέγοντας μὲ ἀναφιλητά: «Πεινάω, πεινάω!!....»

"Η μητέρα τους ἐκοίτονταν στὸ κρεβάτι ἀρρωστη. Ἡταν χήρα. Ἀπὸ τότε ποὺ πέθανε ὁ ἄνδρας της, ἕνας ἐργατικὸς ἀνθρώπος, προσπαθοῦσε μὲ τὴ δική της ἐργασία νὰ θρέψῃ τὰ δυὸ παιδιά της καὶ τὸν ἑαυτό της. Ἔγινε πλύστρα. Ἡ δουλειά της ἦταν σκληρή. Κάθε μέρα στὰ νερά, σκυμμένη στὴ σκάφη ἐπάνω νὰ ξεβρωμίζῃ ἔνα ροῦχα! Μὲ δση εὐχαρίστηση ἔπλενε τὰ ροῦχα τῶν παιδιῶν της, μὲ τόση βαρυγκόμηση ἔπλενε τὰ ἔνα. Μὰ τί νὰ κάμη; Καὶ νὰ ἔχῃ καὶ μερικὲς κυρίες ἰδιότροπες νὰ τὴ βρίζουν καὶ νὰ λένε πῶς δὲν πλένει καλὰ καὶ νὰ τὴ φοβερίζουν πῶς θὰ πάρουν ἄλλη πλύστρα! "Οταν τ' ἄκουγε αὐτά, τῆς λύνονταν τὰ γόνατα. Τί θὰ γίνη, ἀν τῆς λείψῃ κι αὐτὴ ἡ δουλειά; Καὶ τὶς παρακαλοῦσε τὶς Κυρίες μὲ δάκρυα στὰ μάτια νὰ τὴ συγχωρήσουν καὶ υποσχόταν νὰ προσέχῃ περισσότερο.

Καὶ στὴν ἄλλη πλύση ἔβαζε τὰ δυνατά της νὰ εὐχαριστήσῃ τὶς Κυρίες. Δούλευε ύπεροχάνθρωπα νὰ κάμη τὰ ροῦχα σὰν τὸ χιόνι, νὰ εὐχαριστηθοῦν οἱ Κυρίες.

Δουλειὰ πολλὴ καὶ φαῖ λιγοστό. Δὲ βάσταξε πολύ. Ἀρρώστησε καὶ ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι της, κάτω στὸ ύγρὸ καὶ σκοτεινὸ ύπόγειο, περίμενε νὰ τὴ ύψημηθοῦν οἱ φιλάνθρωποι.

"Οταν ἡ Φωτεινή ἀνέβηκε ἀπὸ τὸ ύπόγειο ἐπάνω στὸ

δρόμο, είχε κάποια ἐλπίδα. Ὁταν ἀκουσε δύως ὑστερα τὸν πένθιμο διάλογο τῶν παιδιῶν της, ἀπελπίστηκε.

— Θεέ μου, ψιθύρισε, μὴ μᾶς ἀφήνεις ἀποστάτευτους τέτοια μέρα!

Ἐτσι, ἐκεῖ κάτω στὸ ὑπόγειο περνοῦσε μιὰ πολὺ πένθιμη παραμονὴ Χριστουγέννων.

Λίγο πιὸ κάτω καὶ στὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ δρόμου ὑψώνταν τὸ μέγαρο τοῦ ἐργοστασιάρχη Ἀφθονίδη. Ἀπὸ τὰ μεγάλα παράθυρά του χυνόταν στὸ δρόμο ἀπλετο φῶς. Γιόρταζαν τὸ Χριστουγεννιάτικο δένδρο καὶ είχαν ἀνάψει ἀφθονα φῶτα. Μόλις χτύπησε τὸ κουδούνι, τὰ παιδιὰ χύθηκαν στὴ φωτοστόλιστη σκάλα, νὰ πάρουν τὰ δῶρα, ποὺ τοὺς εἶχαν κρεμάσει οἱ γονεῖς τους στὸ δένδρο.

Ἐπειτα ὅλόχαρα κι εὐτυχισμένα ἀρχισαν νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν.

Στὸ σπίτι τοῦ κ. Ἀφθονίδη ἦταν ὁ Παράδεισος καὶ λίγο παρακάτω, στὸ ὑπόγειο τῆς χήρας, ἡ Κόλαση.

Οἱ γονεῖς καμάρωναν τὰ χαρούμενα καὶ χαριτωμένα παιδιά τους.

Ἡ πόρτα τῆς σάλας ἄνοιξε κι ἔνας ὑπηρέτης, ντυμένος μὲ στολὴ ἴδιαίτερη, ἀνάγγειλε μὲ μεγάλο σεβασμό, δτι τὸ δεῖπνο ἦταν ἔτοιμο. Ὁλοι τότε πῆγαν στὴν τραπεζαρία, καὶ κάθισαν γύρω στὸ τραπέζι φορτωμένο ἀπὸ πλούσια φαγητὰ καὶ φρούτα καὶ γλυκίσματα. Τὰ πρόσωπα δλων ἔλαμπαν ἀπὸ χαρά, τὰ γυαλικὰ καὶ τ' ἀσήμια ἔλαμπαν σὰν τὸ φεγγάρι.

Ἐνῶ ἔτρωγαν, ἡ Μαρία, ἡ μεγαλύτερη κόρη τοῦ κ. Ἀφθονίδη, ὡς 13 χρονῶν, εἶπε ἔξαφνα :

— Μέρεις, μητέρα, ἐνῶ ἔρχομον τὸ βραδάκι στὸ σπίτι, ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ ψηλὸ ἔτοιμόρροπο σπίτι συνάντησα τὸ κοριτσάκι ἐκεῖνο, ποὺ προχθὲς βρῆκε τὸ τσαντάκι μου καὶ μοῦ τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εδωσε τόσο πρόθυμα. Δὲ μοῦ εἶπε τίποτε, μὰ κατάλαβα ἀπὸ τὴν στάση του διτὶ ἡταν πολὺ λυπημένο. Θέλω νὰ τοῦ δώσω κάτι τι ἀπὸ τὰ δῶρα μου. Μπορῶ νὰ τὸ πάρω αὐτό;

— Καὶ βέβαια, Μαρία μου, μπορεῖς. Θὰ εὐχαριστηθῶ πολύ, ἀν στὰ δικά σου δῶρα προσθέσω κι ἐγὼ μερικὰ δικά μου.

·Αμέσως λοιπὸν ἔβαλαν σ' ἓνα μεγάλο πανέρι κουραμπιέδες, μελομακάρουνα, σοκολάτες, μῆλα, σῦκα, καρύδια, σταφίδες, μιὰ κούκλα, ἓνα ζευγάρι κάλτσες κι ἓνα ζεστὸ φορεματάκι.

·Ἐνας ὑπηρέτης συνώδευσε τὴν Μαρία κόπατώντας τὸ πανέρι καὶ κατέβηκαν οἱ δυό τους στὸ ὑπόγειο.

·Η Μαρία ἔμεινε ἄφωνη ἀντικρύζοντας τόση δυστυχία. Πρώτη φορὰ ἔβλεπε στὴν ζωή της τόση φτώχεια Νόμιζε πῶς δλοι οἱ ἀνθρωποι ἔχουν σαλόνια φωτισμένα καὶ τραπέζια πλούσια. ·Οταν μάλιστα εἶδε τὸ μικρὸ Γιαννάκη νὰ πέφτῃ σὰ θηρίο ἐπάνω στὰ γλυκίσματα καὶ τὰ φρούτα, τὰ μάτια της γέμισαν ἀπὸ δάκρυα.

Χωρὶς ν' ἀποκριθῆ τίποτε στὶς εὐχαριστίες τῆς ἀρρωστης χήρας, γύρισε βιαστικὴ στὸ σπίτι της καὶ διηγήθηκε δλα στοὺς δικούς της καὶ τὰ δάκρυα της ἔτρεχαν στὰ φοδοκόκκινα μάγουλά της.

·Αμέσως σ' ἓνα μεγάλο καλάθι ἔβαλαν κρέας, τυρί, ψωμί, γλυκίσματα, φρούτα, ἓνα μπουκάλι μὲ κρασί, αὐγὴ καὶ σχεδὸν ἀδειασαν τὸ τραπέζι τους, γιὰ νὰ γεμίσουν τὸ μεγάλο καλάθι. ·Ο κύριος ·Αφθονίδης ἔδωσε στὸν ὑπηρέτη κι ἓνα φάκελλο σφραγισμένο.

·Η Μαρία κατέβηκε πάλι στὸ ὑπόγειο, δχι λυπημένη, παρὰ καρούμενη καὶ γελαστή. ·Αδειασαν τὰ τρόφιμα ἐπάνω στὸ ἔστρωτο τραπέζι τῆς χήρας καὶ δ ὑπηρέτης τῆς ἔδωσε καὶ τὸ φάκελλο.

·Η Μαρία ἔφυγε πάλι βιαστική. Τὴν στενοχωροῦσαν οἱ

εύχαριστίες ποὺ ἄκουγε ἀπὸ τὴν φτωχὴν μητέρα. Νόμιζε περιττὲς τὶς εύχαριστίες, γιατὶ τῆς φαινόταν πώς αὐτὰ τὰ πράματα τὰ χρωστοῦσε καὶ τὰ ἔδινε, δὲν τὰ χάριζε.

— Καλὴ νύχτα καὶ καλὰ Χριστούγεννα! Θὰ ἔρχωμαι ταχικὰ νὰ σᾶς βλέπω, τοὺς εἶπε φεύγοντας.

Μέσα στὸ ὑπόγειο μπῆκε ἡ χαρά. Ἡ ἄρρωστη πήρε δύναμη, ἀναστηθήκε, ἔστρωσε τὸ τραπέζι κι ἀφοῦ ἔψαλε μὲ τὴν ἀδυνατισμένη φωνή της «Ἡ γέννησίς Σου, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν...» ἄρχισαν δλοι νὰ τρῶνε ἀπὸ τὰ ἀφθονα φαγητά.

— Μαμά, γιατί τὸ κοριτσάκι αὐτὸ μᾶς ἔφερε τόσα πράματα;

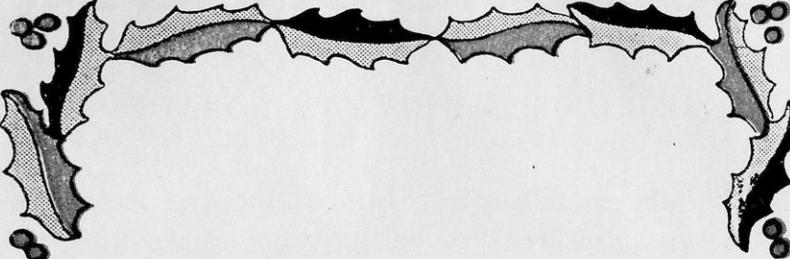
— Παιδιά μου, αὐτὸ τὸ κοριτσάκι εἶναι ἔνας ἄγγελος, ποὺ τὸν ἔστειλε ὁ Χριστούλης, νὰ μᾶς βοηθήσῃ. Κάμετε τὸ σταυρό σας καὶ εὐχαριστήστε καὶ τὸ Χριστούλη καὶ τὸν ἄγγελο.

Ἡ φτωχὴ μητέρα θυμήθηκε τὸ φάκελλο. Τὸν ἄνοιξε καὶ βρῆκε μέσα δυὸ δεκαχίλιαρα καὶ τὸ μπιλλιέτο τοῦ κ. Ἀφθονίδη μὲ τὴ φράση: «ώς πρώτην δόσιν».

Σὲ δλη τὴν μικρὴ ἐπαρχιακὴν πόλην πουθενὰ δὲ γιόρτασαν μὲ τόση χαρὰ τὰ Χριστούγεννα, μὲ δση στὸ μέγαρο τοῦ κ. Ἀφθονίδη καὶ στὸ ὑπόγειο τῆς φτωχῆς χήρας.

Στὸ πρῶτο γιατὶ ἔδωσαν καὶ στὸ δεύτερο γιατὶ πήραν.

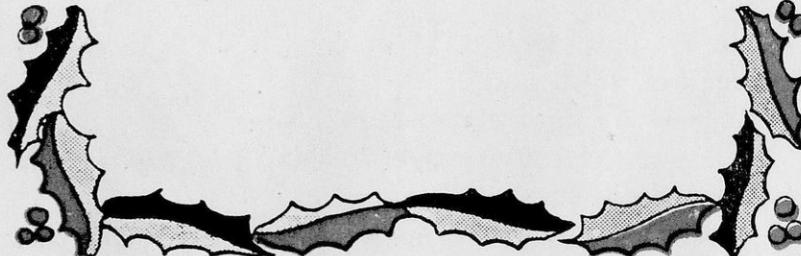

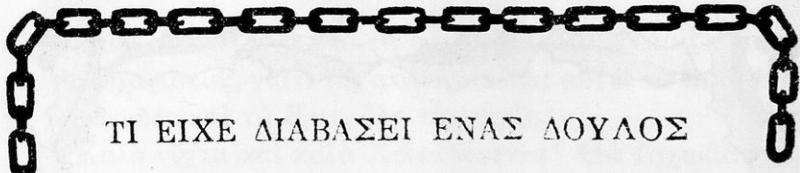
Χ ΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Νάμουν τοῦ στάβλου ἐν° ἄχυρο, ἔνα φτωχὸ κομμάτι,
τὴν ὥρα π' ἄνοιξ['] δὲ Χριστὸς στὸν ἥλιο του τὸ μάτι!
Νὰ ἴδω τὴν πρώτη του ματιὰ καὶ τὸ χαμόγελό του,
τὸ στέμμα τῶν ἀκτίνων του γύρω στὸ μέτωπό του.
Νὰ λάμψω ἀπ' τὴν λάμψη του κι ἐγὼ σὰ διαμαντάκι,
νὰ μοσχοβιοληθῶ κι ἐγὼ ἀπὸ τὴν εὐωδία
ποὺ ἄναψε στὰ πόδια του τῶν Μάγων ἡ λατρεία...

Νάμουν τοῦ στάβλου ἐν° ἄχυρο, ἔνα φτωχὸ κομμάτι,
τὴν ὥρα π' ἄνοιξ['] δὲ Χριστὸς στὸν ἥλιο του τὸ μάτι!

Κ. Παλαμᾶς

ΤΙ ΕΙΧΕ ΔΙΑΒΑΣΕΙ ΕΝΑΣ ΔΟΥΛΟΣ

Δὲν ἐπέρασαν ἀκόμη ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ δουλέμποροι πουλοῦσαν ἀνθρώπους, καὶ ποδὲ πάντων μαύρους σὲ ἴδιαιτερες ἀγορές, δπως πουλοῦν σήμερα τὰ κτήνη.

Μιὰ φορὰ ἔνας ἀγόρασε ἔνα δοῦλο μαῦρο. Αὐτὸς ὁ δοῦλος ἦταν ὑπάκουος καὶ τίμιος, καὶ γι' αὐτὸς ὁ κύριος του πολὺ τὸν ἀγαποῦσε. Ἀκόμη ὁ δοῦλος αὐτὸς ἐνωρὶς ἔγινε πιστὸς χριστιανός.

Μιὰ μέρα τὸν πῆρε μαζί του ὁ κύριος του στὴν ἀγορά. Γιὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ διαλέξουν καὶ ν' ἀγοράσουν ἔναν ἄλλο δοῦλο, γιὰ βοηθὸ τοῦ πρώτου στὶς δουλειές.

Ο δοῦλος ἐκοίταξε δὲν τοὺς ἀνδρες, ποὺ ἦταν στὸ παζάρι γιὰ πούλημα. Ἡταν νέοι ἀνδρες, μεσόκοποι καὶ ποῦ καὶ ποὺ κάποιοι γέροντες. Σὲ μιὰ στιγμὴ ἡ ματιὰ τοῦ πιστοῦ δούλου ἔπεσε σ' ἔνα γέροντα. Ο γέρος αὐτός, μόλις εἶδε τὸ δοῦλο, ταράχθηκε.

Ο δοῦλος δμως τὸν ἐκοίταξε χαμογελώντας καὶ εἶπε στὸν κύριο του:

— Αὐτὸν ν' ἀγοράστης, κύριε. Πολὺ θὰ μ' εὐχαριστήσῃς, ἀν τὸν ἀγόραστης.

— Μὰ εἶναι πολὺ γέρος, εἶπε ὁ κύριος του. Τί μπορεῖ νὰ κάνῃ ἔνας τόσο γέρος;

— Τὸν πουλῶ φθηνά, εἶπε ὁ δουλέμπορος.

Ο κύριος γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ δοῦλο του, δέχθηκε καὶ ἀγόρασε τὸ γέροντα.

Υστερα δμως ἀπὸ λίγες ἡμέρες ὁ γέροντας ἀρρώστησε

βιοιά. Ὁ δοῦλος, δταν εἶχε καιρό, δὲν ἔλειπε ἀπὸ κοντά του. Γὰν ἐφρόντιζε μὲ πολλὴ ἀφοσίωση, σὰ νὰ ἥταν πατέρας του.

‘Ο κύριός του τὸ παρατήρησε καὶ τὸν ρώτησε:

— Γιατί τόσο τρυφερὰ τὸν περιποιεῖσαι; Μήπως εἶναι πατέρας σου;

— “Οχι, κύριε.

— Μήπως συγγενής σου;

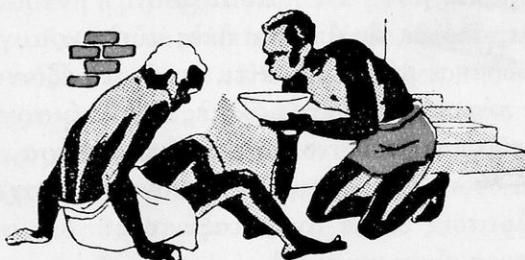
— “Οχι, κύριε, δὲν εἶναι συγγενής μου.

— Τότε ἀσφαλῶς θὰ εἶναι κάποιος φίλος σου!

— “Οχι, κύριε, οὕτε αὐτὸς συμβαίνει.

— Τότε τί εἶναι λοιπόν;

— “Αν καὶ δὲ θὰ ἥθελα νὰ τὸ λέω σὲ ἄλλους, δμως ἀφοῦ τὸ προστάζετε, εὐχαρίστως νὰ σᾶς τὸ εἰπῶ. Εἶναι ἐκεῖνος πού, δταν ἡμουν μικρὸ παιδάκι, μὲ ἀρπαξε ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου καὶ μὲ πούλησε δοῦλο στὰ ξένα. Ἐδιάβασα δμως στὴν Ἀγία Γραφὴ αὐτά: «“Αν πεινᾶ ὁ ἐχθρός σου, δῶσε του νὰ φάη, καί, ἂν διψᾶ, δῶσε του νὰ πιῇ». Δὲν ἔκαμα λοιπὸν τίποτε τὸ ἔξαιρετικό. Ἀπλῶς, κύριε, προσπάθησα νὰ ἐφαρμόσω μερικὰ ἀπὸ δσα μᾶς διδάσκει ἡ θρησκεία μας.

ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ

Δυὸς στρατοκόποι σταμάτησαν στὴν κορυφὴν ἐνὸς λόφου, γιὰ νὰ ἔχουν φράσθαι τὸν λιγάκι. Ἀπὸ ἐκεῖ τὸ θέαμα ἤταν ἀληθινὰ γοητευτικό. Κάτω φαινόταν ἡ δύμορφη κοιλάδα, καλλιεργημένα χωράφια, ἀμπέλια νεοσκαμμένα, κι ἔνα μικρὸ χωριό.

Σαφνικά, ὑστεραὶ ἀπὸ λίγο, ἀκούσθηκαν νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησίας. Γυρίζουν οἱ δυὸς στρατοκόποι νὰ ἴδουν, καὶ τί βλέπουν; Πυκνὸς καπνὸς καὶ φλόγες ἔβγαιναν ἀπὸ κάποιο σπίτι τοῦ χωριοῦ.

‘Ο ἔνας ἀπὸ τοὺς δυὸς στρατοκόπους πετάχθηκε ἐπάνω. Ἄμεσως παράτησε χάμω τὸ σακκίδιό του, ἔτοιμος νὰ τρέξῃ γιὰ βοήθεια. ‘Ο ἄλλος τὸν ἐκράτησε λέγοντας :

— Ποῦ πηγαίνεις; Θ’ ἀργήσωμε. ‘Υστερα κουτὸς εἶσαι νὰ πᾶς νὰ κινδυνέψῃς γιὰ ἔνες ὑποθέσεις; Μεῖνε ἐδῶ, σοῦ λέω. Σάμπως δὲν ὑπάρχουν κι ἄλλοι γιὰ νὰ βοηθήσουν ἐκεῖ κάτω;

‘Ο πρῶτος δύμως δόδοιπόρος ἔτρεξε νὰ βοηθήσῃ, δίχως νὰ δώσῃ καμιὰν ἀπάντηση. Ὁ δεύτερος ἐμάζεψε τὰ παρατημένα πράγματα καὶ τὸν ἀκολούθησε σιγὰ - σιγά, μὲ τὴν ἡσυχία του. κοιτάζοντας ἀπὸ μακριὰ τί συνέβαινε.

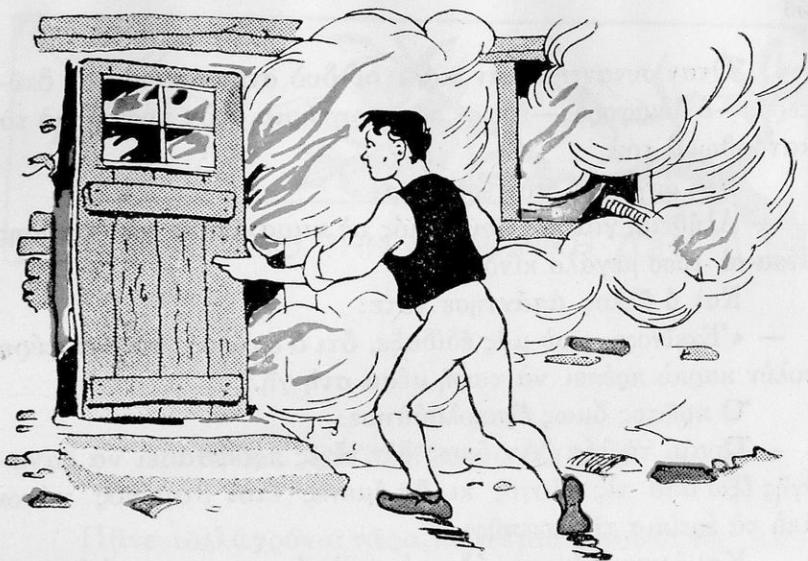
Μπροστὰ στὸ σπίτι, ποὺ καιγόταν, μιὰ μητέρα χτυπιόταν καὶ φώναζε ἀπελπισμένη :

— Τὰ παιδιά μου! Τὰ παιδιά μου!

Μόλις ἀκουσε τὶς ἀπελπιστικὲς αὐτὲς κραυγὲς δ πρόθυμος ἔνος, ὕδριησε μέσα στὸ σπίτι, κι ἄς τὸ ἔζωναν δλόγυρα οἱ φλόγες, πύρινες γλῶσσες, μαρριές καὶ λαίμαργες, ποὺ πρόβαλλαν γλείφοντας τοὺς τοίχους, τὰ παράθυρα, τὴν πόρτα.

‘Ολοι ὅσοι εἶχαν μαζευθῆ ἐκεῖ κοντὰ δισταχτικοὶ καὶ περιέργοι, ὅλοι τους εἶπαν ἀναμεταξύ τους :

— Σίγουρα εἶναι χαμένος!

Σε λίγο διμως δ ξένος νά σου και ξαναφαίνεται νά δριμᾶ
εξω άπο τις φλόγες. Αύτη τή φορά κρατοῦσε στήν άγκαλιά
του δυὸ μικρὰ παιδιά. Τὸ ἔνα ἦταν μεγάλο, ἔως τοιῶν χρό-
νων, τὸ ἄλλο ἦταν καὶ δὲν ἦταν ἐνὸς χρόνου. Κανένα τους δὲν
εἶχε πάθει τίποτε, γιατὶ οἱ φλόγες ἔτυχε καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη
φθάσει στήν κούνια τους. Μονάχα τοῦ ξένου σωτήρα τους τοῦ
εἶχαν τσουρουφλισθῆ τὰ μαλλιά του κι εἶχε πάθει κάποια μι-
κρὰ ἐγκαύματα στὰ χέρια καὶ στὸ πρόσωπο.

‘Η καῦμένη ἡ μητέρα ἀγάλιασε μὲ θερμὴ ἀγάπη τὰ παι-
δάκια της κι ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ ξένου, θέλοντας νά φιλήσῃ
ώς καὶ τὰ πόδια του, γιὰ νά τοῦ φανερώσῃ τήν ἀπερίγραπτη
μητρικὴ εὐγνωμοσύνη της. Ἐκεῖνος διμως ἀμέσως τήν ἐσήκωσε
καὶ τήν παρηγόρησε. Τήν ἵδια στιγμὴ δυνατὸς κρότος ἀκού-
σθηκε ἀπὸ τὸ μέρος τῆς πυρκαϊᾶς. Ἡταν ἡ σκεπὴ τοῦ σπι-
τιοῦ ποὺ σωριάσθηκε μέσα στὶς φλόγες. Οἱ πύρινες λαίμαρ-
γες γλῶσσες τήν ἔφαγαν ἐπὶ τέλους κι αὐτή.

“Οταν συναντήθηκαν πάλι οι δυὸς στρατοκόποι, ὁ δεύτερος—ὅς ἀδιάφορος—ἔδωσε συγχαρητήρια στὸν πρῶτο γιὰ τὸ κατόρθωμά του.

Καὶ ἀργότερα τὸν ἐρώτησε:

— Ἀλήθεια, γιὰ πές μου, ποιός σὲ παρακίνησε νὰ δρμήσῃς μέσα σὲ τόσο μεγάλο κίνδυνο;

Καὶ ὁ ἄλλος ἀπάντησε τότε:

— «Ἐκεῖνος» ποὺ μᾶς ἔδιδαξε, δτι ὁ σπόρος γιὰ νὰ φέρῃ πολὺν καρπὸ πρέπει νὰ ταφῇ μέσα στὴ γῆ.

‘Ο πρῶτος δμως ἔξακολούθησε:

— Ωραία τὰ λές. Ἀν δμως δὲν εἶχες προφθάσει νὰ ξαναβγῆς ἔξω ἀπὸ τὶς φλόγες κι ἀν ἔμενες ἔτσι θαμένος κάτω ἀπὸ τὰ ἑρείπια τῆς σκεπῆς;

Καὶ ὁ γενναιόψυχος δδοιπόρος ἀπάντησε χαμογελώντας:

— Τότε θὰ ημουν ἐγὼ ὁ θαμένος σπόρος. Καὶ ἀληθινὰ θὰ ἔφερνα πάρα πολὺν καρπό, δταν ἀργότερα καὶ ἄλλοι σὲ παρόμοιες περιστάσεις δὲ θὰ ἔστεκαν ἀδιάφοροι, ἀλλὰ θ’ ἀκολουθοῦσαν τὸ ταπεινό μου παράδειγμα, πασχίζοντας μὲ τὴν αὐτοθυσία τους νὰ σώσουν ἄλλους ἀνθρώπους, ἀπ’ δποιον κίνδυνο θὰ διέτρεχαν.

Δ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΝΑΣ ΕΝΤΙΜΟΣ ΦΤΩΧΟΣ

Πᾶνε πολλὰ χρόνια τώρα, ποὺ σὲ μιὰ συνοικία τῆς Ἀθήνας ζοῦσε μιὰ φτωχὴ γοιούλα. Εἶχε ἑνα παιδί μονάκοιβο, ποὺ εἶχε ξενιτευθῆ, γιὰ νὰ βρῇ τὴν τύχη του. Πέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε καὶ καμιὰ εἰδηση δὲν εἶχε λάβει ἀπὸ τὸ παιδί της. Γι' αὐτὸ τὸ θεωροῦσε χαμένο. Ἐτσι ἡ φτωχὴ γοιούλα ζοῦσε μέσα σὲ μεγάλη δυστυχία, μὲ τὶς βοήθειες τῶν καλῶν γειτόνων της, ποὺ τὴν ἔκτιμοῦσαν γιὰ τὴν καλωσύνη της. Εἶχε ἀδυνατίσει πιὰ πολύ, καὶ μόνο οἱ ἐλπίδες, πως θὰ λάβῃ εἰδήσεις ἀπὸ τὸ γυό της, τὴν κρατοῦσαν στὴ ζωή.

Ἐξαφνα ἔημέρωσε κάποτε ἡ πολυπόθητη μέρα. Λαβαίνει ἑνα γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ὅπου ἦταν ὁ γυιός της, καὶ μαζὶ μὲ τὸ γράμμα μιὰ ἐπιταγὴ μὲ ἑνα μεγάλο ποσὸ χρημάτων. Μὲ αὐτὸ τὸ ποσό, δχι μόνο θὺν πλήρωνε δλα τὰ χρέη της, μὰ θὰ εἶχε κι ἑνα μεγάλο ἀπόθεμα γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο.

Μιὰ μέρα πῆρε δλόκληρο τὸ χρηματικὸ αὐτὸ ποσὸ ἡ γοιὰ καὶ ξεκίνησε νὰ πάη σὲ μιὰ Τράπεζα νὰ τὸ καταθέσῃ. Στὸ δρόμο δμως τῆς ἔπεισε τὸ χρηματόδεμα, σὲ λίγη ἀπόσταση ἀπὸ τὸ σπίτι της, καὶ χάθηκε.

Ἐτρεξε σὰν τρελλὴ στὴν Ἀστυνομία καὶ τὴν εἰδοποίησε γιὰ τὸ δυστύχημα ποὺ ἔπαθε καὶ συγχόνως ἐδημοσίευσε καὶ στὴν ἐφημερίδα, πώς ἔχασε ἓνα τέτοιο χρηματόδεμα καὶ ὅτι θὰ ἔπαιρνε μιὰ καλὴ ἀμοιβὴ δποιος τὸ βρῆκε κι εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ στὴ γυναίκα ποὺ τὸ ἔχασε. Μὰ ἡ γριὰ τὸ εἶχε πάρει ἀπόφαση, πώς δὲ θὰ βρεθῇ ἔνας τέτοιος ἄνθρωπος, ποὺ νὰ ἐπιστρέψῃ ἓνα τόσο μεγάλο ποσό. Γι' αὐτὸ ἥταν ἀπελπισμένη.

Τὴν ἄλλη μέρα, μόλις ἐγύρισε ἡ γυναίκα στὸ σπίτι της ἀπὸ τὴν ἀγορά, δπου εἶχε πάει νὰ ψωνίσῃ, ἡ γειτόνισσά της, τῆς διηγήθηκε, πώς ἐπέφασε ἀπὸ ἑκεῖ ἔνας γέρος καὶ ἄφησε γι' αὐτὴ ἓνα δεματάκι. Μέσα στὸ δεματάκι αὐτὸ ἥταν τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε χάσει ἡ γριά.

- Ποιός ἦταν αὐτός; Κάποιησε ἐνθουσιασμένη ἡ γριά.
- Δὲ μᾶς εἶπε ποιὸς εἶναι, ἀπάντησε ἡ γειτόνισσα. Χτύ-

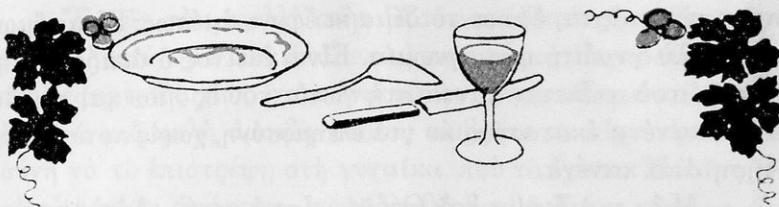
πησε τὴν πόρτα, ἔδωσε τὸ δέμα κι ἔφυγε ἀμέσως. Εἶναι δμως μιὰ πολὺ γνωστὴ φυσιογνωμία. Εἶναι ἐκεῖνος ὃ ἀσπρομάλλης γέρος, ποὺ στέκεται πάντα στὴ γωνία τοῦ δρόμου καὶ τοῦ δίνουν κανένα ἔκατοστάρικο γιὰ ἐλεημοσύνη, χωρὶς ποτὲ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ κανένα.

— Μά, γιὰ δνομα τοῦ Θεοῦ! εἶπε ἡ γριά. Αὐτὸς πρέπει νὰ πάρῃ τὰ βρετίκια του, ποὺ δικαιοῦται νὰ πάρῃ. Δὲν εἶπε ποὺ κάθεται, δταν ἔφερε τὸ δεματάκι;

‘Αμέσως ἐπῆγε στὴ γωνία τοῦ δρόμου, δπου συνήθιζε νὸ στέκεται ὃ γέρος, μὰ δὲν τὸν βρῆκε. Τὴν ἄλλη μέρα πῆγε πάλι ἐκεῖ καὶ ζήτησε πληροφορίες ἀπὸ τὰ γύρω καταστήματα. μὰ δὲν μπόρεσε νὰ μάθῃ τίποτε. Ἐπὶ τέλους ἔνας λουστράκος, ποὺ τὸν γνώριζε, τῆς ἔδωσε πληροφορίες γιὰ τὴν κατοικία τοῦ φτωχοῦ ζητιάνου.

‘Η γριὰ ἔτρεξε ἐκεῖ, βρῆκε τὸ σπίτι κι ἔμαθε δτι ὃ γέρος κάθεται σ’ ἔνα δωμάτιο, στὸ ὑπόγειο. Κατέβηκε κάμποσα σκαλιά, βρῆκε ἔνα δωμάτιο ἀνοιχτὸ καὶ ἄδειο. Τότε μιὰ γειτόνισσα τῆς εἶπε, πῶς πέθανε ὃ γέρος ποὺ ζητεῖ. Τὸν βρῆκαν στὸ δωμάτιο νεκρὸ καὶ λίγες ὁρες πρὶν τὸν μετέφεραν στὸ νεκροτομεῖο. Οἱ γιατροὶ ποὺ τοῦ ἔκαμαν νεκροψία, βεβαίωσαν πῶς πέθανε ἀπὸ τὴν πεῖνα!

Πέθανε ἀπὸ τὴν πεῖνα ὃ ἀνθρωπος αὐτός, ποὺ δὲ θέλησε οὕτε τὰ βρετίκια του νὰ πάρῃ, γιὰ τὸ μεγάλο χρηματικὸ ποσὸ ποὺ βρῆκε!

ΤΑ ΓΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΚΩΣΤΗ

1. Ό όθειος Κωστής ήταν περίφημος φαγάς. Όχι πώς έτρωγε πολὺ δ ἄνθρωπος. Άγαποῦσε δύναμις τὰ ὡραῖα καὶ ἐκλεκτὰ φαγώσιμα. Κι ἐπειδὴ ήταν γιατρὸς στὸ πολεμικὸ ναυτικὸ καὶ ταξίδευε συχνά, ἔφερνε κάθε φορὰ ἀπὸ τὰ ταξίδια του δλα τὰ καλά. Στὸ σπίτι του ἔβρισκε κανεὶς δ, τι μποροῦσε νὰ ἐπιθυμήσῃ.

Ό όθειος δὲν εἶχε οἰκογένεια δική του. Ζοῦσε μὲ μιὰ γριὰ ἀδερφή του. Μὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του δὲν ἔλειπαν ποτὲ οἱ καλεσμένοι. Δὲν μποροῦσε ποτὲ νὰ φάη μόνος του. Ήθελε τὰ ἐκλεκτά του πράματα νὰ τὰ χαίρωνται καὶ ἄλλοι. Καὶ κάθε μεσημέρι καὶ κάθε βράδυ ἔφερνε πάντα δυὸ τρεῖς φίλους μαζί του.

— Ελάτε νὰ φᾶμε μαζί, τοὺς ἔλεγε. Δὲν ἔχω καμιὰ προετοιμασία. Θὰ φᾶμε δ, τι βρίσκεται.

Μὰ οἱ φίλοι του ἤξεραν, πῶς τὸ «δ, τι βρίσκεται» τοῦ όθειού Κωστῆ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βρῆ κανεὶς οὔτε στὸ πλουσιώτερα προετοιμασμένο γεῦμα.

Συχνὰ τὶς Κυριακές, ποὺ δὲν εἶχαμε σχολεῖο, μᾶς ἔπαιρνε καὶ ἐμᾶς τὰ παιδιά στὸ σπίτι του καὶ μᾶς ἔκανε τραπέζι.

Τί χαρὰ ποὺ εἶχαμε, νὰ πᾶμε στοῦ όθειού! Γιατὶ δὲν εἶχε μόνο ὡραῖα φαγώσιμα καὶ γλυκά, ἀλλὰ μᾶς ἔλεγε καὶ δραῖες ιστορίες ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

2. "Όταν καθόμαστε στὸ τραπέζι, εἶχαμε περιέργεια νὰ
ἰδοῦμε τί θὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ θεῖος.

Κι ὁ θεῖος ἄρχιζε:

—Πρῶτα πρῶτα, παιδιά μου, θὰ σᾶς βγάλω λίγο αὐγοτάραχο τοῦ Μεσολογγίου, λίγες ἔλιες τῶν Καλαμῶν καὶ λίγη κοπανιστὴ τῆς Μυκόνου. γιὰ ν' ἀνοίξῃ ἡ ὄρεξή σας.

Κάθε πράμα μᾶς τολεγε μὲ τὴν πατρίδα του. Καὶ μᾶς ἔξηγοῦσε, διὰ κάθε τόπος στὴν πατρίδα μας βγάζει κι ἀπὸ ἔνα ἥ περισσότερα ἐκλεκτὰ πράματα. Ἀλλοῦ βγαίνουν βραστερὰ ὅσπρια, ἀλλοῦ ἐκλεκτὸ λάδι, ἀλλοῦ καλὸ κρασί, ἀλλοῦ ὄραῖα τυριὰ καὶ ἀλλοῦ πάλι ἄλλα.

Κι ἀφοῦ παίρνωμε τὰ ὁρεκτικά μας, ἔλεγε:

— Τώρα θὰ φᾶμε σούπα ἀπὸ τραχανὰ τῆς Ἀράχοβας, ποὺ μοῦ τὸν ἔστειλε ἔνας φίλος ἀπὸ ἔκει. Εἶναι ὄραία καὶ θρεπτική σούπα ἀπὸ σιτάρι κοπανισμένο καὶ βουτηγμένο στὸ γάλα, ποὺ τὸ ἔραίνουν ὑστερα στὸν ἥλιο. Θὰ ἴδητε!

Καὶ ἡταν νοστιμώτατος ἀλήθεια ὁ τραχανὰς τῆς Ἀράχοβας.

*Ἐπειτα, ἐπειδὴ ἔξερε, πῶς μᾶς ἀρέσουν τὰ γλυκὰ φαγητά, μᾶς εἰχε πάντα ἥ κρέας μὲ ἔρα ὅμασκηνα ἥ κρέας μὲ κάστανα, κατὰ τὴν ἐποχή.

— Φάτε! μᾶς ἔλεγε. Τὰ δαμάσκηνα εἶναι τῆς Σκοπέλου, ποὺ βγάζει καὶ τὰ ὄραῖα ἀχλάδια. Κι εἶναι καλύτερα ἀπὸ τὰ ἔνικά, ποὺ μᾶς φέρνουν ἔδω. Τὰ κάστανα εἶναι τοῦ Βόλου. Βγάζει κι ἡ Κρήτη ὄραῖα κάστανα, ἀλλὰ ἔκεινα εἶναι γιὰ νὰ τρώγωνται ψητὰ στὴ θράκα.

Κι ἐπειτα μᾶς ἔβγαζε τὸ τυρί. Πόσων εἰδῶν τυριὰ δὲν εἶχε ὁ θεῖος!

— Πάρτε δποιο σᾶς ἀρέσει, μᾶς ἔλεγε. Σᾶς ἔχω ἔδω κεφαλίσιο τῆς Κρήτης, τουλουμοτύρι καὶ φορμαγέλα τοῦ Παρνασοῦ, τυρὶ τῶν Ἀγράφων, μυζήθρα τῆς Μυτιλήνης. Δοκιμάστε λίγο ἀπ' δλα.

Κι ὑστερα τὸ φροῦτο. Πόσων λογιῶν φροῦτα! Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ φροῦτα τῆς ἐποχῆς, μᾶς παρουσίαζε ἀφράτα ἀμύγδαλα τῆς Χίου, καρύδια ἀπὸ τὰ Τρίκαλα τῆς Κυλλήνης, ποὺ ἔσπαζαν μὲ τὰ δάχτυλα, σύκα τῆς Κύμης καὶ τῶν Καλαμῶν, στα-

φίδα σουλτανίνα τῆς Κορίνθου καὶ μαύρη τοῦ Αἴγιου. Εἴχαμε μάθει κι ἐμεῖς τὴν καταγωγή τους.

— Νὰ καὶ τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ, μᾶς ἔλεγε, ποὺ μυρίζει θυμάρι! "Αν θέλετε, φᾶτε το μὲ τὰ καρύδια σας. Λιγάκι δμως ἀπ' δλα, νὰ μὴ στομαχιάσετε.

Μὰ δὲ στομαχιάζαμε ποτέ. Γιατὶ ὁ θεῖος φρόντιζε νὰ παιρνωμε λίγο ἀπ' δλα. "Επειτα δλα του τὰ φαγητὰ ἤταν μαγειρεμένα μὲ ἔκλεκτὰ ὄλικά.

— Φᾶτε ἄφοβα, μᾶς ἔλεγε. Τὸ βούτυρο εἶναι ἀνόθευτο, ἀπὸ τὰ Γιάννενα, καὶ μοῦ τὸ στέλνουν κατευθεῖαν ἀπὸ τὴ στάνη. Τὸ λάδι τῆς σαλάτας εἶναι ἀπὸ τὴν Κέρκυρα κι ἀπὸ τὰ καλύτερα. Πάρτε κι ἔνα δάχτυλο γλυκὸ κρασὶ τῆς Σαντορίνης, νὰ πιῆτε στὴν ύγεια μου. Δὲ σᾶς βλάφτει.

Καὶ μᾶς ἔβαζε ἀπ' δλα μόνος του. Ως καὶ τὸ λεμόνι ἀκόμη μᾶς ἔστυβε στὸ φαΐ μας.

— Ωραῖα τὰ λεμόνια τοῦ Πόρου, ἔλεγε. "Ολο ξουμὶ καὶ ἄρωμα.

Καὶ ψωμὶ εἶχε πάντα μαῦρο, σιταρένιο. Σὰ γιατρός, ἔλεγε, πὼς εἶναι πιὸ καλὸ γιὰ τὴν ύγεια ἀπὸ τὸ ἄσπρο. Τοῦ ἔστελνε ταχτικὰ μιὰ κουμπάρα του ἀπὸ τὴ Θεσσαλία.

3. Τί δὲν τρώγαμε τέλος πάντων στοῦ θείου Κωστῆ! Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφταναν δλα αὐτὰ τὰ καλά, ποὺ μᾶς ἔδινε, μᾶς ἔλεγε:

— Νάχαμε καὶ βιδελάκι τῆς Τήνου! Εἶναι νοστιμώτατο. Νάχαμε καὶ πετάλια παστὰ ἀπὸ τὴ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου! Νάχαμε καὶ λίγο χέλι ἀπὸ τὴ λίμνη τῶν Ίωαννίνων! Βαρὺ εἶναι, δὲ σᾶς λέω, ἀλλὰ εἶναι νοστιμώτατο στὴ σούβλα ψημένο, μὲ φύλλα δάφνης ἀνάμεσα. Νάχαμε καὶ κανένα πεπόνι τοῦ "Αργους..."

“Ολο «νάχαμε» και «νάχαμε», έλεγε ό φαγάς δι θεῖος.

Κι δταν ἀποτρόγαμε, ἐκεῖνος ἄναβε τὸ τσιγαράκι ἀπὸ μυρωδᾶτο καπνὸ τῆς Ξάνθης και τῆς Καβάλλας—καπνὸ τοῦ Αγρινίου κάπνιζε τὶς ἄλλες δόρες—και μᾶς έλεγε ίστορίες ἀπὸ τὰ ταξίδια του.

— Μὰ ποὺ είναι δλα αύτὰ τὰ μέρη, ποὺ μᾶς λές, θεῖε, και ποὺ κάνουν τόσα δόρατα πράματα; τὸν ρωτούσαμε.

— Φέρτε τὸν χάρτη, μᾶς έλεγε, νὰ τὰ βροῦμε.

Φέρναμε τὸν χάρτη τῆς Ἐλλάδας και βρίσκαμε δλα τὰ μέρη. Και κάθε φορά, ποὺ μᾶς ἔκανε τραπέζι, βρίσκαμε ἄλλα

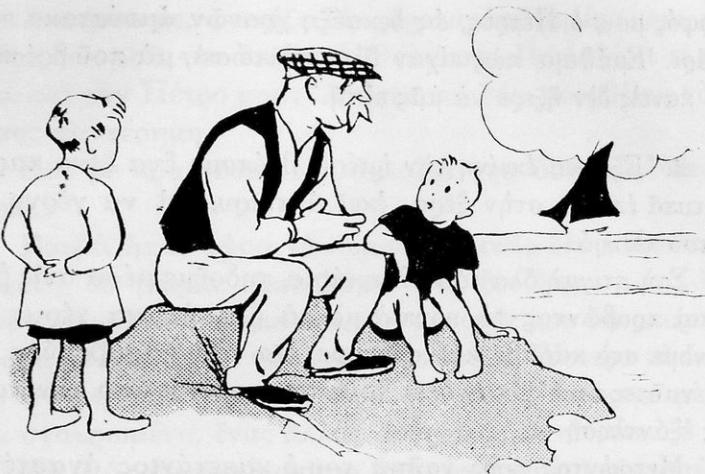
“Ο καῦμένος δι θεῖος Κωστής! Τώρα δὲν τρώει πιά. Πέθανε. Μὰ ἐμεῖς δὲν τὸν ξεχνοῦμε ποτέ. Δὲν καλοτρόγαμε μόνο στὸ σπίτι του. Μάθαμε τρώγοντας και τὴ Γεωγραφία τῆς Ἐλλάδας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ο ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ ΝΑΥΑΓΟΣ

— "Ημουν τότε δεκαοκτὸ χρονῶν παλληκάρι κι ἐδούλευα στὸ καράβι τοῦ θείου μου, τοῦ Καπετὰν Κώστα.

"Ἐτσι ἄρχισε τὴν ἴστορία του ὁ παπποὺς καθισμένος ἐπάνω στὸ βράχο τῆς ἀκρογιαλιᾶς μὲ τὰ δυὸ ἔγγονάκια του δεξιὰ κι ἀριστερά του. Ἐκοίταξε κατόπιν τὴ θάλασσα καὶ τὰ κύματα, ποὺ ἔφθαναν ώς τὸ βράχο. "Υστερα, χαῖδεύοντας τὰ μαλλιὰ τῶν δυὸ παιδιῶν, ἔξακολούθησε τὴν ἴστορία του:

— Εἶχαμε τότε ἀρκετὲς ἡμέρες μὲ τὸ καράβι μας ἀραγμένο ἐδῶ στὸ λιμανάκι. Πρὸιν ἀπὸ δυὸ χρόνια ἦ μητέρα μου εἶχε μείνει κήρα. Τὸν πατέρα μου τὸν εἶχαν καταπιεῖ τ' ἀχόρταγα κύματα μὲ τὸ καράβι καὶ μὲ ὅλους μαζὶ τοὺς ναῦτες.

Λίγους μῆνες ἀργότερα μάθαμε, πῶς ἐναυάγησε καὶ τὸ καράβι τοῦ Καπετὰν Βαγγέλη, ὅπου δούλευε ὁ μικρότερος

ἀδερφός μου, ὁ Πέτρος, ὃς δεκαέξη χρονῶν ἀμούσταχο παλ-
ληκάρι. Ἐμάθαιμε πῶς εἶχαν δλοι γλιτώσει, μὰ ποῦ βρίσκον-
ταν, κανεὶς δὲν ἤξερε νὰ μᾶς εἰπῆ.

2. "Εξαφνα ἐκείνη τὴν ἡμέρα βλέπομε ἐνα ἔνο καράβι
νὰ χτυπᾶ ἐπάνω στὴν ἔρα, ἐκεῖ ἀντίκρυ, καὶ νὰ γέρνη στὸ
ἐνα του πλευρό.

Στὴ σιγμὴ ὅλα τὰ παλληκάρια πηδοῦμε μέσα στὶς βάρ-
κες καὶ τραβώντας τὰ κουπιὰ μὲ τὰ μπρούτζινα χέρια μας
φθάνομε στὸ καράβι καὶ φέρνομε ἔξω τὸν καραβοκύρη καὶ
τοὺς ναῦτες του. Ἡταν ὅλοι τους τσακισμένοι ἀπὸ τὴν πολλή
τους ἑξάντληση.

Μετρώντας τοὺς ναῦτες του ὁ καπετάνιος ἀναστέναξε
καὶ εἶπε:

—'Αλίμονό μου, μοῦ λείπει τὸ καλύτερό μου ναυτόπου-
λο. Μά, πῶς ἔγινε κι ἔμεινε αὐτὸ μέσα στὸ καράβι;

Μόλις ἀκούσα αὐτὰ τὰ λόγια, τρέχω νὰ πηδήσω στὴ
βάρκα μου.

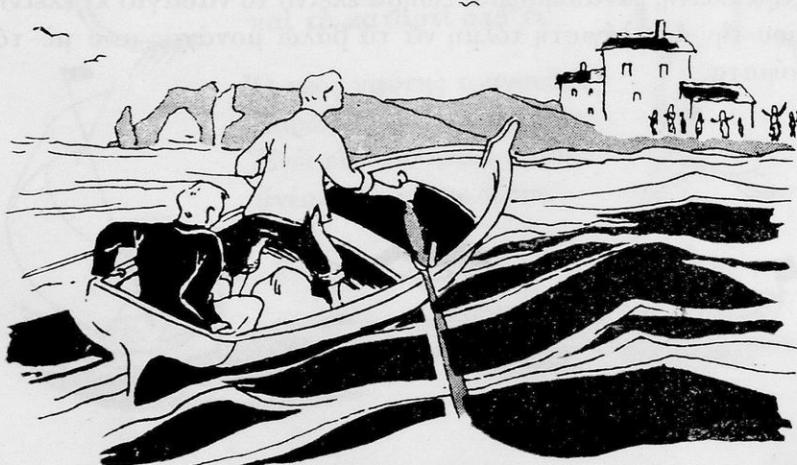
— Λυπήσου με, φωνάζει ἡ χαροκαμένη μητέρα μου, τὸν πατέρα σου μοῦ τὸν ἐπῆρε ἡ θάλασσα. Ποιός ξέρει τί μοῦ ἔκαμε καὶ τὸν Πέτρο μου; Ἀνδρέα, παιδάκι μου, θέλεις νὰ μ' ἀφήσῃς παντέρημη;

Καὶ μὲ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της, ὅσο μποροῦσε πιὸ σφιχτά.

Βουβά ἥταν τώρα τὰ κύματα. Κανεὶς δὲν τολμοῦσε νὰ ξαναμπῆ σὲ βάρκα. Ἀπὸ λόγου μου, δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ ἔνιωθα μεγάλο κουράγιο πώς καὶ μοναχός μου θὰ μποροῦσα νὰ ξαναφθάσω ώς τὸ ναυαγημένο καράβι. "Υστερα μὲ ἔκανε ἀνάστατο ἡ ἴδεα δτι, τὴν ὥρα ποὺ ἐμεῖς ἔστέκαμε μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα, ἔνας ἄλλος ἄνθρωπος ἔκινδύνευε.

Μὲ μιᾶς λοιπὸν ξεφεύγω ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας μου, πηδῶ στὴ βάρκα μου καὶ τραβῶ τὰ κουπιά μὲ δλη μου τὴ δύναμη.

Τὰ κύματα πηδοῦν δλόρθα μπροστά μου, γίνονται ψηλὰ σὰ βουνὰ κι ἔρχονται κατὰ πάνω μου, σὰ νὰ ἥθελαν νὰ μοῦ φράξουν τὸ δρόμο. Τίποτε ὅμως ἔγω, τὴ δουλειά μου.

Τὸ εῖχα πάρει ἀπόφαση νὰ φυάσω ὅπως κι ὅπως στὸ καράβι καὶ νὰ σώσω τὸ παλληκάρι, ποὺ κινδύνευε.

Καὶ ἀλήθεια δὲν ἐπάλεψα στὰ χαμένα. Μέσα στὸ καράβι ἦταν καὶ περίμενε ἔνας ἄνθρωπος. Τί τράβηξε ἐγώ, μὰ καὶ τί τράβηξε ἔκεινος, δόσο νὰ μπῆ στὴ βάρκα, μὴ ρωτᾶτε.

Δὲ μοῦ λέτε δμως πῶς μοῦ φάνηκε, ὅταν εἶδα ποιόν εῖχα σώσει; Ἀκόμη μοῦ φαίνεται ἀπίστευτο. Κι δμως εῖχα σώσει τὸν Πέτρο, τὸν ἀδερφό μου!

Γυρίζοντας πρὸς τὴ στεριά, ἀρχισα ἀπὸ μακριὰ νὰ φωνάζω στὴ μητέρα μου, ποὺ ἦταν στὴν ἀκρογιαλιά:

— Μάνα! Σοῦ φέρων τὸν Πέτρο μας!

“Οταν ἔζύγωσα περισσότερο, ἡ μητέρα μου τὸ ἄκουσε κι ἔπεισε χάμω λιγοθυμισμένη. Τὴ συνεφέραμε γρήγορα κι ἔπεισε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Πέτρου μας. “Ωρα κλαίγαμε δλοι ἀπὸ τὴ μεγάλη καὶ τὴν ἀνέλπιστη χαρά.

Πᾶνε ἀπὸ τότε χρόνια, πολλὰ χρόνια. Κάθε φορὰ δμως ποὺ ξαναέρχομαι ἔως ἐδῶ στὸ βράχο καὶ βλέπω ἀντίκρυ τὴν ξέρα ἔκεινη, ξαναθυμοῦμαι ξωηρὰ ἔκεινο τὸ ναυάγιο κι ἔκεινη μου τὴν ἀσυλλόγιστη τόλμη νὰ τὰ βάλω μονάχος μου μὲ τὰ κύματα.

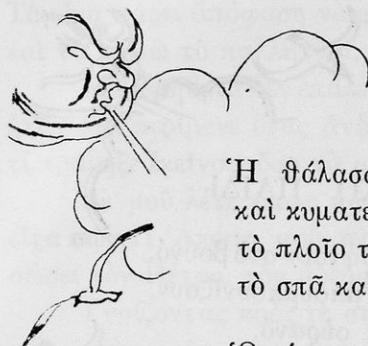
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΙΔΙ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ βουνό,
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν,
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῦμα φοβερίζουν.

‘Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σιάζει:
‘Εγώ εἰμ’ Ἑλληνικὸ παιδί,
τὸ νέφος δὲ μὲ σκιάζει.

‘Αγέρας πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ’ ἀρπάζει
καὶ σβιντινίζει τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

‘Ο νέος ναύτης τραγουδεῖ,
παρὼν ὅπου προστάζουν:
‘Εγώ εἰμ’ Ἑλληνικὸ παιδί,
ἀνέμοι δὲ μὲ σκιάζουν.

Ἡ θάλασσα λυσσομανᾶ
καὶ κυματεῖ κι ἀφοίζει,
τὸ πλοϊο του καταπονᾶ,
τὸ σπᾶ καὶ τὸ σκορπίζει.

Τὸ ἔνα κῦμα τὸν χτυπᾶ
καὶ τ' ἄλλο τόνε χάφτει
κι ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾶ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη.

Μ' αὐτὸς ἀκόμη τραγουδεῖ
καὶ κολυμπᾶ καὶ πάει :
—Ἐγὼ εἴμ' ἑλληνικὸ παιδί,
κι ὁ πλάστης μὲ φυλάει.

Γ. Βιζυηνός

Ο ΓΕΡΟΒΟΣΚΟΣ

Πόσα χρόνια πέρασα
κι ἄσπρισα καὶ γέρασα
πάνω στὰ ψηλώματα
βόσκοντας τὰ πρόβατα!

Τί κορφὲς ἐπάτησα
καὶ νυχτοπερπάτησα,
καὶ σὲ δένδρα γέρικα
εἶδα κι εἶδα ἀγερικά!

Σὲ ψηλὲς ἀνηφοριὲς
σὰν κατσίκι ἔχύθηκα,
κι ἐπεσα σὲ φεματιὲς
καὶ λαγοκοιμήθηκα.

Πάνω στὴν καπότα μου,
φορεσιὰ καὶ στρῶμα μου,
εἴδα ὀνείρατα γυρτός,
ἔνπνητὸς καὶ κοιμιστός.

Σ' ἀετορράχῃ σκάλωσα,
μὲ τὸ λύκο ἐμάλλωσα
καὶ ἄναψα τρανές φωτιὲς
σὲ τετράψηλες κορφές.

Εἴδα τ' ἄστρο στὸ βουνό,
ποὺ τὸ λὲν Αὔγεοινό,
καὶ στὴν καθαρὴ βραδιὰ
χόρτασα τὴν ἔαστεριά.

Μύρμηγκα δὲ ξήμιωσα
κι ἄνθρωπο δὲ θύμωσα.
Πῆρα τὰ μικρὰ τ' ἀργιὰ
σὰν παιδιὰ στὴν ἀγκαλιά.

Μιὰ ξωὴ ἐπέρασα
κι εἶπε ὁ Θεὸς καὶ γέρασα
καὶ τὸ χιόνι τὸ πολὺ[·]
μοῦπεσε στὴν κεφαλή.

Χάιντε, προβατάκια μου!
Περπατᾶτε, ἀρνάκια μου,
πάμετε σιγὰ σιγὰ
καὶ μᾶς πῆρεν ἡ βραδιά.

Z. Παπαντωΐου

ΣΤΟΥΣ ΕΛΑΙΩΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΝΥΧΤΕΡΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Πᾶνε, πέρασαν πιὰ τὰ δπωρικά. Ἀπὸ πολὺν καιρὸν τελείωσε καὶ ὁ τρύγος καὶ τὰ νέα κρασιὰ βράζουν μέσα στὰ βιαρέλια. Οἱ κληματόβεργες στ' ἀμπέλια ἀπομένουν γυμνές. Καὶ γύρω ἀπὸ τ' ἀμπέλια οἱ συκιὲς ἀπλώνουν τὰ σταχτερὰ κλαδιά τους.

Τὰ σχολεῖα ἄνοιξαν καὶ τὰ παιδιὰ μὲ γέλια καὶ χαρὲς παίζουν στὸ προαύλιο. Τὰ πρωτόβροχα καθάρισαν τὴ γῆ ἀπὸ τὰ ἔερόχορτα τοῦ καλοκαιριοῦ. Τὰ ἔεροπόταμα παράσυραν τὰ ἔερὰ κλαδιά, πότισαν τοὺς διψασμένους ἀγροὺς καὶ ἀκολούθησε τὸ «Μικρὸ Καλοκαιράκι», δπως τὸ λέμε. Πάλι λάμπει ὁ ἥλιος μὲ τὶς ζεστές του ἀχτῖνες, τὰ χορταράκια ὀλοπράσινα στολίζουν τὶς ἄκρες τῶν ἀγρῶν, καὶ τὰ χρυσάνθεμα, «τοῦ Ἄγιου Δημητρίου τ' ἄνθη», στολίζουν τὸ μῆνα Ὁκτώβριο, τὸν Ἀϊδημητρίη, δπως λέει ὁ λαός.

Μόλις χαράζει στὴν ἀνατολὴ τὸ φῶς τῆς αὐγῆς καὶ ὁ παπὰ - Κωνσταντῆς ἐσήμανε τὴν καμπάνα στοὺς Τρεῖς Ἰεράρχες. Καὶ ὁ παπᾶ - Οἰκονόμος τῆς Παναγίας τὸν ἀκολούθησε ἀμέσως, σὰ νὰ τὸν περίμενε ἀπὸ ὅρα κρεμασμένος ἀπὸ τὴν καμπάνα.

Τὴν ὅρα ποὺ ἡ Πούλια ἡ ἀργυροκέντητη βρίσκεται στὸ μεσουράνημα, οἱ νησιωτοπούλες παίρνουν στοὺς ὄμους τὰ κοφίνια μὲ τ' ἀδειανὰ σακκιὰ μέσα, περνοῦν καὶ τὰ καλάθια στὰ χέρια τους καὶ βγαίνουν πολλὲς μιᾶς στοὺς ἔλαιωνες.

Ἐκεῖ στοὺς ἔλαιωνες συγκεντρώνεται τώρα τὸν Ἀϊδημήτρη ὅλο τὸ χωριό. Ἐκεῖ τραγούδια καὶ χαρές, ἐκεῖ ἐργασία καὶ

γέλιο. Ἐκεῖ κι ὁ γέρο - Δῆμος, ὁ πρωτονοικοκύρης τοῦ χωριοῦ μὲ τὰ περιβόλια τ' ἀλογάριαστα καὶ τοὺς πολλοὺς παραγυιοὺς καὶ τὰ πολλὰ μουλάρια.

Χωμένος στοὺς ἐλαιῶνες του μὲ τὴν ἐργατιά του μαζεύει ὁ γέρο - Δῆμος τὶς ἐλιές ποὺ ἔπεσαν καταγῆς. Βιάζεται νὰ στείλῃ στὴ Θεσσαλονίκη τὸ πρῶτο λάδι, μὲ τὸ καΐκι τοῦ καπετᾶν - Νικόλα τοῦ Παυλάκη.

Καὶ γελοῦν τὰ μάτια τοῦ γέρο - Δήμου, καὶ γελοῦν τὰ χεῖλη του, γελοῦν καὶ τὰ σταχτιὰ μουστάκια του, τὰ μικρὰ κι ἄγκαθωτά. Τὴν ἵδια ὥρα καὶ ἡ πρωτονοικοκύρα, ἡ κυρὰ - Δήμανα, ἔτοιμάζει στὸ καλυβόσπιτο τὸ πρωινὸ φαγητὸ γιὰ τὴν ἐργατιά. Μαγειρεύει τὰ καβούρια, ποὺ τὴ νύχτα τὰ ἐσύναξε μὲ πυροφάνι ὁ γέρο - Δῆμος στὸ φέμα μὲ τοὺς δυὸ παραγυιούς του.

— "Α, κορίτσια μου, γρήγορα καὶ μᾶς πῆρε ἡ νύχτα!

Παρακινεῖ ὁ γέρο - Δῆμος τὶς ἐργάτριες στὸ μάζεμα μὲ φωνὴ ζωηρή, ποὺ ἀντηχεῖ σ' ὅλο τὸ βουνὸ καὶ σ' ὅλο τὸ βαθύ - ορεα.

— "Α, κορίτσια, κι ἔγινε τὸ πιλάφι μας, κι ἔγιναν καὶ τὰ καβούρια!

Χαρούμενες αὐτὲς καὶ πρόθυμες, σὰ νὰ ἥταν θυγατέρες του, μαζεύοντας μιὰ - μιὰ ἐλιὰ καὶ γεμίζοντας τὶς ποδιές τους. Μ' αὐτὲς γεμίζοντας τὰ καλάθια καὶ ἀπὸ τὰ καλάθια τὶς ἀδειάζοντα στὰ σακκιά. Καὶ ὁ γέρο - Δῆμος φορτώνει τὰ σακκιά στὰ ζῶα του, κι οἱ παραγυιοί του τὰ δόηγοῦν καὶ τὰ ξεφορτώνοντα στὸ λιτοβιεύο του, ποὺ ἔχει κάτω στὴν χώρα.

Κι αὐτὸς μ' ἔνα καλάθι μαζεύει τὶς ἐλιές, ποὺ σκόρπιζαν μαροιὰ τ' ἀνεμοβρόχια.

— Νά, κι ἄλλη μαυρομάτα, κορίτσια, φωνάζει κάθε φορὰ ποὺ βρίσκει καὶ μαζεύει καμιὰ ἐλιά.

Καὶ τὰ κορίτσια γελοῦν ἀπὸ τὴν χαρά τους, ἀπὸ τὴν χαρὰ τοῦ ἀφέντη τους, ποὺ ὅλο καὶ ξαναλέει :

— Οἱ καῦμένες οἱ μαυρομάτες! Ποῦ θέλετε νὰ μοῦ πᾶτε!..
Σᾶς ὀφήνω ἔγὼ νὰ μοῦ φύγετε;

Καὶ ὅλο τὸ χωριό, θαρρεῖς, γελᾶ καὶ χαίρεται μὲ τὶς χαρὲς καὶ τὰ γέλια τῆς ἐργατιᾶς.

Τὸ βράδυ ἔνα σωρὸ μουλάρια κατεβαίνουν τὸν κατηφορικὸ ἔλαιωνα. Εἶναι τοῦ γέρο-Δήμου, ποὺ κουβαλοῦν φορτώματα ἀπὸ ἔλιες στὸ χωριό. Καὶ βιάζονται τὰ ζῶα ἀγκομαχώντας στὸν κατήφορο—ἔδω νὰ πέσουν, ἐκεῖ νὰ σταθοῦν σὰ μεθυσμένα. Καταϊδρωμένα φυσομανοῦν, κοντοστέκονται. Καὶ ἡχοῦν τὰ κουδούνια καὶ πλαταγοῦν τὰ μαστίγια τῶν ἀγωγιατῶν, ποὺ βιάζονται νὰ φθάσουν στὸ χωριό, νὰ κουβαλήσουν τὶς ἔλιές, μὴν μιπῆ ὁ Σποριάς μὲ τ' ἀνεμοβρόχια.

Η ΕΛΙΑ

Εἶμαι τοῦ ἥλιου θυγατέρα
ἡ πιὸ ἀπ' ὅλες χαιδευτή,
χούνια ἡ ἀγάπη τοῦ πατέρα
σ' αὐτὸν τὸν κόσμο μὲ κρατεῖ.
"Οσο νὰ γείρω νεκρωμένη,
αὐτὸν τὸ μάτι μου ζητεῖ.
Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

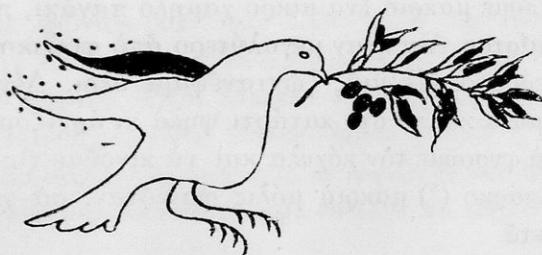
"Οπου κι ἄν λάχω κατοικία,
δὲ μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί.
Ως τὰ βαθιά μου γερατεῖα
δὲ βρίσκω στὴ δουλειὰ ντροπή.
Μ' ἔχει ὁ Θεὸς εὐλογημένη
κι εἶμαι γεμάτη προκοπή.
Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Φρίκη, ἐρημιά, νερό, σκοτάδι,
τὴ γῆ τὴ θάψαν μιὰ φορά.
Ἐμὲ ξωῆς φέρνει σημάδι
στὸ Νῶε ἡ περιστερά.
"Ολης τῆς γῆς εἶχα γραμμένη
τὴν ὁμιορφάδα καὶ χαρά.
Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη !

Ἐδῶ στὸν ἵσκιο μου ἀποκάτω
ἥρθ' ὁ Χριστὸς ν' ἀναπαυθῆ,
κι ἀκούσθηκε ἡ γλυκειὰ λαλιά Του,
λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῇ.
Τὸ δάκρυ Του, δροσιὰ ἀγιασμένη,
ἔχει στὴ ρίζα μου χυθῆ.
Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη!

Καὶ φῶς πραότατο χαρίζω
ἔγώ στὴν ἄγρια τὴν νυχτιά.
Τὸν πλοῦτο πιὰ δὲν τὸν φωτίζω,
σὺ μ' εὐλογεῖς φτωχολογιά.
Κι ἀν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
μὰ φέγγω ἐμπρὸς στὴν Παναγιά.
Εἶμαι ἡ ἐλιὰ ἡ τιμημένη.

K. Παλαμᾶς

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

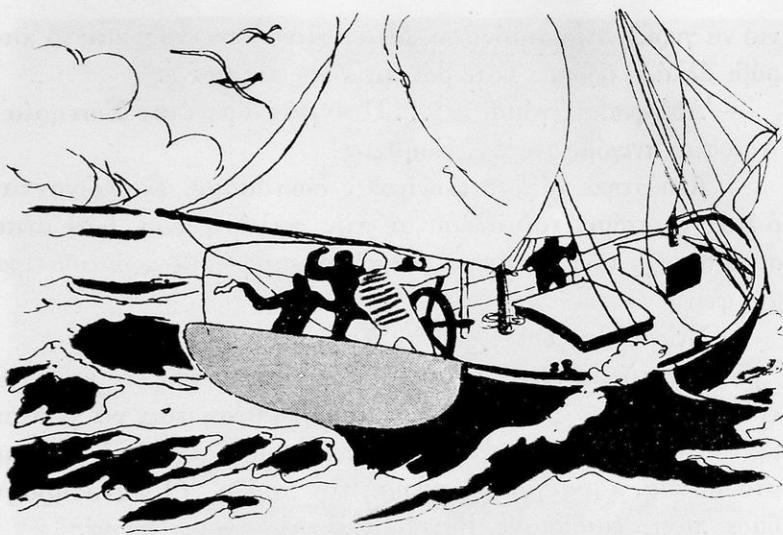
— Γιὰ πές μας, μπάρμπα Καληώρα, πόσες φορὲς ἐναυάγησες;

‘Ο μπάρμπα Καληώρας ράβει τὸ πανὶ στὴν πλώρη κι οἱ ναῦτες γύρω του τὸν παρακαλοῦν νὰ τοὺς πῆ καμιὰ ἴστορία. ‘Ο μπάρμπα Καληώρας μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη τοὺς λέει :

— Νὰ ξέρετε καλά, πῶς ή θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της, τιμωρεῖ τοὺς κακούς. Μήν τὸ γελάτε, μπορεῖ νὰ ἀργῇ, μὰ δὲν τὸ ξεχνᾶ ποτέ της. “Εκαμες τὸ κακό, δείχτηκες ἀσπλαχνος; Θὰ φανῆ κι ἐκείνη σ’ ἐσένα κακή, ἀσπλαχνη. ”Εδῶ δὲν ἔχει λόγια. ”Εκαμες-ἔλαβες. ”Ἐγὼ τὸ ξέρω, γιατὶ τὸ εῖδα μὲ τὰ μάτια μου. Μονοβδόμαδα ἔκαμε — ἔλαβε! Μὰ ἀκοῦστε το κι ἔσεῖς:

Μιὰ φορὰ κινδυνέψαμε νὰ πνιγοῦμε στὴ Μαύρη Θάλασσα. ‘Ο χειρότερος καιρὸς μᾶς ἀρπαξε στὰ φτερά του. Απελπιστήκαμε. Ἐκεῖ ποὺ νομίζαμε πῶς ἀδικα παλεύαμε νὰ σωθοῦμε, βλέπομε μακριὰ ἔνα μικρὸ χαμηλὸ πανάκι, ποὺ ἀρμένιζε στὸ μαΐστρο. Δὲν ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ φούσκα, κι ὅμως φάνηκε θεόρατο. Μὲ μᾶς ζωντανέψαμε ὅλοι. Δένομε ἀμέσως τὴ σημαία κόμπο στὸ κατάρτι ψηλὰ κι ἀρχίζομε νὰ φωνάζωμε, νὰ φυσοῦμε τὸν κόχυλα καὶ νὰ κινοῦμε τὶς σκούφιες μας. Τὸ μπάρκο (*) μακριὰ μόλις φαινόταν, σὰ χελιδονάκι ποὺ σιγοπετᾶ.

* Μπάρκο : Ιστιοφόρο μὲ τρία κατάρτια.

Σὲ λιγάκι φάνηκε δλόξληρο. Έρχόταν σὰ βόλι ἐπάνω μας.
Σὲ λίγο πλησίασε· διάβασα μάλιστα καὶ τ' ὄνομά του στὶς
κουλοῦρες· τὸ ἔλεγαν «Σωτήρα».

— Πανί, παιδιά! Ένα πανί!

— Α! α! α! ἐβάλαμε δῆλοι χαρούμενες φωνές.

Απὸ ἔκείνους δῆμως, ποὺ ἦταν στὸ μπάρκο, οὔτε κινήθηκε, οὔτε φώναξε κανένας. Εἶδα καλὰ τὸν τιμονιέρη στὸ τιμόνι, τὸν καπετάνιο δρόθι στὴν πρύμνη, τὸν ναύκληρο καὶ πέντε ἔξη ναῦτες. "Ολοι ἔστεκαν καὶ μᾶς κοίταζαν, μὰ οὔτε σκοινιά ἐτοίμαζαν, οὔτε τίποτε. Μόνο ὁ σκύλος τους, ἔνας σκύλος μαλλιαρός, κατάμαυρος, μὲ κεφάλι δλοστρόγγυλο, σὰν μπόμπα παλιοῦ κανονιοῦ, μᾶς ἔστελνε τὸ ἄγριό του ἀλύχτημα.

Ωστόσο τὸ μπάρκο ἤρθε μιὰ βόλτα κι ἔπεισε δίπλα μας, δεκαπέντε δργυιές μακριά. Βλέπω δῆμως ἔξαφνα τὸν καπετά-

νιο νὰ γυρίζῃ στὸν τιμονιέρη. Μιὰ τιμονιὰ ἐκεῖνος, καὶ τὸ καράβι ἀλλάζει δρόμο. Τότε βάζομε ὅλοι τὶς φωνές:

— ’Αδέρφια, πνιγόμαστε!... Ποῦ μᾶς ἀφήνετε; Σωτηρία!
’Αδέρφια, πνιγόμαστε!... Βοήθεια!

’Ακούστηκε κάποια φωνὴ καὶ σωπάσαμε, βουλώνοντας δ ἔνας τὸ στόμα τοῦ ἄλλου μὲ τὴν παλάμη του. Καὶ μέσα στὴν ταραχὴ τῶν κυμάτων καὶ τὸ ἀνεμοφύσημα, ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ:

— Στὴν ἄλλη ζωή!... Στὴν ἄλλη ζωή!...

Δὲν τὸ πίστευαν τ' αὐτιά μου! Εἶπα πὼς ὁ καπετάνιος ἦθελε νὰ παιξῇ μὲ τὴν ἀξιοθρήνητη θέση μας, νὰ γελάσῃ μὲ τὸ φόβο, κι ἄρχισα νὰ πεισμώνω περισσότερο γιὰ τ' ἄνοστα ἀστεῖα, παρὰ γιὰ τὴ σκληρή του πράξη. ’Ο «Σωτῆρας» δημιώς πάντα ἐμάκριανε. Βάνομε πάλι τὶς ἄγοιες φωνές:

— ’Αδέρφια, πνιγόμαστε! Ποῦ μᾶς ἀφήνετε; Σωτηρία!...
Πνιγόμαστε... βοήθεια!

Βουλώσαμε πάλι τὸ στόμα· κρατήσαμε τὸν ἀνασασμό. Κι ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸ μπάρκο, συντροφιασμένη μὲ τὸ βογγητὸ τῶν κυμάτων καὶ τὸ ἀνεμοβόγγισμα, ἀκούστηκε πάλι· πιὸ δυνατή.

— Στὴν ἄλλη ζωή!... Στὴν ἄλλη ζωή!...

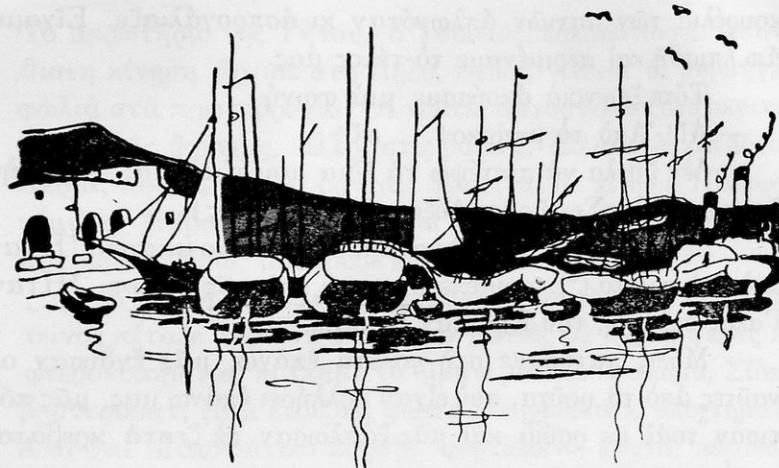
”Εμεινε ὅπου βρέθηκε καθένας μας γιὰ πολλὴ ὥρα. ”Ομως ἀπὸ τὶς πολλὲς φωνὲς τοῦ καπετάνιου, ποὺ δὲν ἔχασε τὸ θάρος του, πιάσαμε πάλι τὶς τρόμπες.

Τρομπάραμε καμιὰν ὥρα, κι ἔπειτα ἔνας ἔνας τὶς ἀφήσαμε τὶς τρόμπες. Πλάκωσε ὁστόσο ἡ νύχτα. Καὶ τί νύχτα, πίσσα! Κόλαση σωστή! Οὔτε ἄστρα στὸν οὐρανό, οὔτε φανάρι στὴ θάλασσα, κανένα! Έπῆρε χιονιάς καὶ τὸ χιόνι ἄρχισε νὰ μᾶς σκεπάζῃ. Νέκρα ἔπεισε στὸ καράβι, καὶ νόμιζες πὼς ἥταν παντέρημο στὰ κύματα. Μόνο στὴν πλάση οὐρλιαῖς τὸ σκυλί, κι ἡ ἀντλία στὴν πρύινη ἔβγαζε ἀργὰ καὶ ουδικιὰ τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θρηνητικό της σκούξιμο, κάτω άπό τοῦ καπετάνιου τὰ χέρια

‘Εμεῖς τρομπάραμε πάλι καμιὰ ὥρα κι ἔπειτα ἔνας
ἔνας ἀφήσαμε τὶς τρόμιπες καὶ ἕαπλωθήκαμε στὸ κατάστρωμα.

— Ναῦτες, ποὺ τοὺς διάλεξα! μουρμούριζε δὲ καπετάνιος,
ἔνας κι ἔνας! Νὰ χαθοῦν, δὲ βρίσκονται σ' ὅλη τὴ γῆ!...

— Μὰ τί θέλεις νὰ κάμωμε! τοῦ λέει ἔνας ναύτης.

— Τί νὰ κάμετε; νὰ παλέψετε!... Σ' ἄρπαξε ἀπὸ τὰ πόδια δὲ Χάρος; Πιάσε τον ἀπὸ τὸ λαιμό... Θὰ σὲ πάρῃ;...
Νὰ σὲ πάρῃ παλληκαρίσια. “Οχι νὰ σταυρώσης τὰ χέρια καὶ
νὰ παραδοθῆς!

— Μὰ δὲ βλέπεις, καπετάνιε, ποὺ χάσκει τὸ κῦμα νὰ μᾶς
καταπιῇ;

— “Ωσπου νὰ μὲ καταπιῇ ἐκεῖνο, τὸ ρουφῶ ἐγώ!...

‘Ο καπετάνιος ἦθελε νὰ μᾶς κεντήσῃ τὸ φιλότιμο, ἀλλὰ
ποιὸς μποροῦσε νὰ κινηθῇ; Τὸ χιόνι πλάκωσε μιὰ πήχη στὸ
κατάστρωμα. Στὰ σκοινιά, στὰ κατάτρια, στὰ σίδερα, στὰ

κουρέλια τῶν πανιῶν ἀπλωνόταν κι ἀσπρογάλιαζε. Εἶχαμε
ἀπλπισθῆ καὶ περιμέναμε τὸ τέλος μας.

Τότε ξαφνικὰ ἀκούσαμε μιὰ φωνή:

— Αῖ! Ἀπὸ τὸ μπάρκο!... αῖ!

Δὲν ἦθελα νὰ πιστέψω τὰ ἵδια μου τ' αὐτιά. Νὰ μὴν
ἡταν ἀπὸ τὸ «Σωτῆρα»; Δόξα νὰ ἔχῃ δ Θεός!...

Δὲν ἦταν ὅμως ἀπὸ τὸ καταραμένο ἐκεῖνο μπάρκο.^{*} Ήταν
ἀπὸ μιὰ γολέτα (*), ποὺ ἔπεσε κοντὰ καὶ μᾶς ἔσωσε. Ήταν
Γαλαξιδιώτικη, τοῦ Καπετάν Καρέλη.

Μόλις πατήσαμε στὴ γολέτα ἐπάνω, μᾶς ἔγδυσαν οἱ
ναῦτες ἀπὸ τὰ ροῦχα, ποὺ εἶχαν κοιλήσει ἐπάνω μας, μᾶς πό-
τισαν τσάϊ μὲ ρούμι καὶ μᾶς ξάπλωσαν σὲ ζεστὰ κρεβατο-
στρώσια.

Κατεβήκαμε τὸ Βόσπορο κι ἀπὸ τὴν Πόλη βγήκαμε
στὴν ^{*}Ασπρη Θάλασσα (*), κι ἀράξαμε στὴ Δῆλο. Εβδομήντα
κομμάτια καράβια, μικρὰ καὶ μεγάλα, ἦταν ἐκεῖ, κι ἀκόμη
πέντε ^{*}ἔξη βαπόρια. Ἀπὸ τὰ κατάρτια καὶ τὰ σκοινιὰ νόμισα,
πῶς ἔμπαινα σὲ πυκνοντυμένο δάσος, χειμῶνα καιρό.

Δὲν καλοαράξαμε ἀκόμη καὶ βλέπω τὸν καπετάνιο μας
κατακόκκινο, ξεσκούφωτο, ἀναμαλλιασμένο, νὰ τρέχῃ στὴν
πλώρη καὶ χτυπώντας τὸ στῆθος του νὰ βρίζῃ καὶ νὰ καταριέ-
ται. Κοιτάζω καλά: τὸ καταραμένο καράβι, δ «Σωτῆρας»,
ἔστεκε δίπλα μας! Εἶδα κι ἔπαθα νὰ ήσυχάσω τὸν καπετάνιο.

— Ή κακία του ἔμεινε! εἶπε· νὰ ποὺ δ Θεός δὲν μᾶς
ἄφησε νὰ χαθοῦμε!

“Αρχισε νὰ νυχτώνῃ καὶ κακὰ σημάδια ἔδειχνε δ και-
ρός. Ο ἥλιος βασίλεψε μαραμένος πίσω ἀπὸ τὴ Σίφνο.

* Γολέτα: ίστιοφόρο μὲ δυὸ κατάρτια.

* Ασπρη Θάλασσα: τὸ Αίγατο πέλαγος.

Τὸ ἀκρωτήριο τῆς Τήνου, ὁ Τσικνιάς, ἐσκοτείνιασε. Ἀσυνήθιστη κίνηση ἄρχισε στὴ Δῆλο, καθὼς γίνεται σὲ μυρμηγκοφωλιὰ στὰ πρωτοβρόχια. Οἱ ναῦτες τρέχουν ἄλλοι στὰ σκοινιά, ἄλλοι στὶς ἀγκυρες, ἄλλοι στὶς βάρκες, ἄλλοι στὰ κατάρτια! Χέρια, πόδια, νύχια, δόντια, ὅλα εἶναι σὲ κίνηση: Πλάκωνε, νόμιζες, ἐπίβουλος ἔχθρος, καὶ καθένας ἐτοιμάζεται νὰ τὸν ἀντικρύσῃ, ὅπως μποροῦσε καλύτερα.

Κι ἀλήθεια σὲ λίγο πλάκωσε ὁ ἔχθρος! Μαῦρος, θεοσκότεινος πέταξε ἀπὸ τὸν Τσικνιὰ ὁ χιονιάς μὲ ἄγριες φωνὲς καὶ φτεροκοπήματα, κι ἔκαμε τὸ λιμάνι μαλλιὰ κουβάρια. Σίδερα βροντοῦσαν, ξύλα ἔτριζαν, φωνὲς ἀντηχοῦσαν κι ἀλυχτήματα. Ἀπὸ ἕνα Μυκονιάτικο καράβι, φορτωμένο ξυλεία, πετοῦσαν στὴ θάλασσα τὰ σανίδια σὰν πούπουλα, ποὺ σκέπασαν τὴ θάλασσα ώς πέρα στὸ νησί! Μιὰ μαούνα Σμυρναῖκια, φορτωμένη κάρβουνο, ἀδειασε δλως διόλου. Ἀπὸ μιὰ σφουγγαράδικη μηχανὴ δὲν ἔμεινε τίποτε. Τὰ βαπόρια σήκωσαν τὶς ἀγκυρές τους καὶ ἀγριοσφυρίζοντας οίχτηκαν ποιό νὰ πρωτοφύγη. Ἐμεῖς ἡμαστε στὴν ἄκρη, κι εὔκολα, ἀμολώντας τὴν ἀγκυρα, βγήκαμε πέρα, κάτω ἀπὸ τὶς Μικρὲς Δῆλες.

“Ολη τὴ νύχτα βάσταξε ὁ θρῆνος. Καὶ δταν ἔφεξε ἡ μέρα, εἶδα τὸ κακὸ ποὺ ἔγινε. ”Αλλα καράβια ἥταν μισοσπασμένα, ἄλλα γυμνὰ ἀπὸ ξάρτια (*). “Ἐνα ἐδῶ εἶχε τὴ μισὴ πρόμυνη φαγωμένη· ἄλλο ἔκει ἥταν δίχως μπαστούνι (*) καὶ φλόκους (*). ”Ἐνα βαπόρι ἔγερνε καὶ κρατοῦσε καρφωμένο στὴν ἀγκυρά του ἕνα Σαμιώτικο τρεχαντήρι (*). Δὲν ξέρω, πῶς πῆγα στὴν πρύμνη, καὶ βλέπω ἔξαφνα τὸν καπετάνιο μας γονατιστὸ

* **Ξάρτια:** τὰ δυνατὰ σκοινιά ποὺ συνδέουν τὰ κατάρτια κι ἐ τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου. * **Φλόκος:** πανί τριγωνικὸ τῆς πλάρης. * **Μπαστούνι:** τὸ μακρὸν ξύλο, ποὺ προβάλλει ἔξω ἀπὸ τὴν πλάρη τοῦ καραβιοῦ. * **Τρεχαντήρι:** μικρὸ ἴστιοφόρο πλοῖο.

πίσω στὸ τιμόνι τοῦ καραβιοῦ μας νὰ κλαίῃ καὶ νὰ ὄδύρεται.

— Τί ἔχεις, καπετάνιε, τί ἔπαθες; τὸν ρωτῶ.

— "Αχ, παιδί μου! λέει στενάζοντας· δὲ κακομοίρης χάθηκε,
δὲ φτωχὸς ἄνθρωπος!"

Γυρίζω κατὰ τὰ Κοκκινάδια καὶ τί βλέπω; 'Ο «Σωτήρας», μαδέρια, βρισκόταν πεταμένος ἐπάνω στὶς πέτρες, καὶ κοντὰ οἱ ναῦτες του, βρεγμένοι ὡς τὸ κόκκαλο, τουρτούριζαν γύρω στὴ φωτιά. Κι ἀκόμη κοντά τους δὲ καπετάνιος τους, ἀναιμαλλιασμένος καὶ ἀγριομμάτης, κοίταζε τὰ ναυάγια σὰ νὰ κοίταζε τὰ λείφανα τῶν παιδιῶν του.

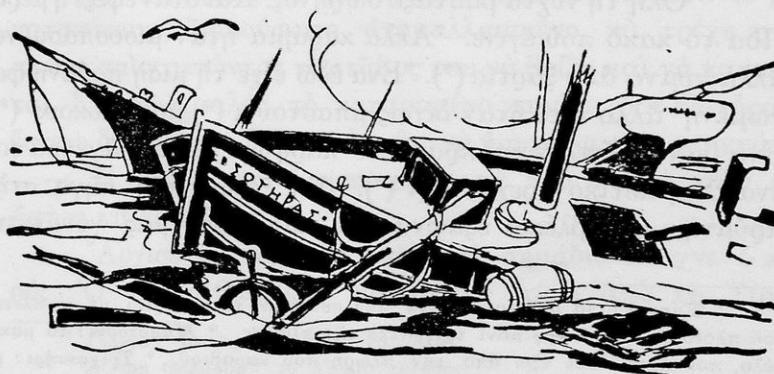
— Τὸν κακομοίρη, χάθηκε φτωχὸς ἄνθρωπος! Δὲν ἥθελα νὰ τὸν ἴδω ἔτσι!... ξαναεῖπε δὲ καπετάνιος μας.

— 'Άληθεια! Λυπήθηκα κι ἐγὼ τὸ μπάρκο εἶπε δὲ μπάρμπα Καληώρας κι ἐσώπασε.

Μὰ οἱ ναῦτες ἔμειναν γιὰ πολλὴ ὥρα ἄφωνοι, σαστισμένοι. Συλλογίζονταν τὸ πάθημα τοῦ «Σωτήρα» καὶ τὰ λόγια, ποὺ τοὺς εἶπε στὴν ἀρχὴ δὲ μπάρμπα Καληώρας:

«Νὰ ξέρετε, πῶς ἡ θάλασσα ἔχει τὴ δικαιοσύνη της!»

'Ανδρ. Καραβίτσας (Διασκευὴ)

ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

(Ν. Γ. Πολίτων)

1. ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Οι παλαιοὶ Ἑλληνες ἦταν ψηλοί, σὰν τὶς ψηλότερες λευκες, κι ὅταν ἔπεφταν χάμω, ἐπέθαιναν, γιατὶ δὲν μποροῦσαν νὰ σηκωθοῦν. Γι' αὐτὸ δι μεγαλύτερος ὅρκος τους ἦταν: «Νὰ πέσω, ἀν δὲ λέγω ἀλήθεια».

(Θεσσαλία)

2. Η ΠΕΤΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΛΟΓΟΥ

Στὴ μεγάλη πόρτα τῆς Μεσσήνης, ποὺ εἶναι στὸ δρόμο τῆς Ἀρκαδίας, φαίνονται κάτω στὰ μάρμαρα κάτι βαθείες αὐλακιές. Εἶναι ἀπὸ τὰ πέταλα τοῦ ἀλόγου τοῦ Ἀριστομένη, ποὺ γλίστρησε ἐκεῖ.

(Μεσσηνία)

3. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΣΣΕΣ

1. Στὸν καιρὸν τῶν παππούδων τῶν παππούδων μας μερικοὶ ἀπὸ τὸ χωριό μας ἐπῆγαν στὴν Πόλη. Ἐκεῖ ἔμαθαν πῶς ὑπῆρχε μιὰ γριὰ ἀπὸ τὴν φυλὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ πῆγαν νὰ τὴν ἴδουν. Εἶχε ἀνάστημα πελώριο, μόνο ἡταν στραβὴ ἀπὸ τὰ γεράματα.

Τοὺς ρωτησε νὰ μάθῃ τί γίνεται ὅ τόπος τους κι ὕστερα γνωῖει καὶ λέει στὸν ἔνα ἀπ' αὐτούς: «Δός μου τὸ χέρι σου». Ἐκεῖνος φοβήθηκε νὰ τῆς δώσῃ τὸ χέρι κι ἀρπάζει ἀμέσως ἀπὸ μπροστά του μιὰ μασιά καὶ τῆς τὴν παρουσιάζει. Ἡ γριὰ ἔπιασε τὴν μασιά, τὴν ἔσφιξε καὶ τὴ λύγισε τόσο πολύ, δοῦ ποὺ δὲν τὴν ἔσπασε. Τότε τοῦ εἶπε: «Εἴσαστε δυνατοὶ καὶ σεῖς, μὰ ὅχι ὅπως ἥμαστε ἐμεῖς». Γιατὶ θαρροῦσε πῶς τὸ σίδεο ἡταν τὸ χέρι του.

(Βόνιτσα)

2. Στὴ μεγάλη πόρτα τοῦ παλαιοῦ κάστρου τῆς Μεσσήνης βρίσκεται ἔνα θεύρατο λιθάρι, ποὺ φράζει τὸ δρόμο. Αὐτὸ τὸ ἔφερνε ἀπὸ μακριὰ στὸν καιρὸν τῶν Ἑλλήνων μιὰ Ἑλλήνισσα. Τὸ βαστοῦσε ἐπάνω στὸ κεφάλι της κι ἔγνεθε καὶ τὴ φόκα της. «Αμα ἔφθασε σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἔκαμε ἄχ!, γιατὶ κουράστηκε, κι ἀμέσως ράγισε ἡ πέτρα κι ἐμεινε ἐκεῖ.

(Μεσσήνη)

4. ΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑΠΗΧΟΙ

Στὸν Ψηλορείτη καὶ στὰ ριζοβιούνια τοῦ Ψηλορείτη πρῶτοι πρῶτοι κατοίκησαν οἱ Σαραντάπηχοι, ποὺ ἡταν ψηλοί, πολὺ ψηλοί καὶ δυνατοί. «Οταν ἔγινε κατακλυσμός, ἀνέβηκαν στὴν κορφὴ τοῦ Ψηλορείτη, γιὰ νὰ μὴν πνιγοῦν. Ψηλοί κι αὐτοί, ψηλὸ καὶ τὸ βουνό, δὲν ἔφθανε τὸ νερὸ νὰ τοὺς κουκου-

λώση. Πολλές ήμέρες ̄στεκαν ἐκεῖ ὁρθοί, μὲ τὸ νερὸν ὡς τὸ λαιμό, ὥσπου ̄φυγαν τὰ νερά.

(Κρήτη)

5. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ

‘Ο δυνατώτερος ἀπ’ ὅλους τοὺς Σαραντάπιχους ἦταν ὁ Διγενῆς, ποὺ τὸν ̄λεγαν ἔτσι, γιατὶ ἔζησε δυὸ γενεές. Αὐτὸς ἔρριχνε τοὺς μεγάλους βράχους μακριὰ γιὰ παιχνίδι σὰν κότσια, καὶ φαίνονται πολλοὶ ἀπ’ αὐτὸὺς ὡς τὰ σήμερα.

Κοντὰ στὶς Καμάρες εἶναι ἡ σέλα τοῦ Διγενῆ. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἔνα αὐλάκι στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ, ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸ βάρος του, δ̄ταν καβαλίκευε τὸ βουνὸν καὶ καθότανε. Καὶ παρακάτω, στὴ ζάχη, εἶναι ἡ πατησιά του, ἔνα βαθούλωμα μεγάλο. Γιατὶ δ̄ταν διψοῦσε, πατοῦσε ἐκεῖ τὸ ἔνα του πόδι καὶ τὸ ἄλλο στ’ ἀντικρυνὸν βουνὸν καὶ ἔσκυψε κι ἔπινε νερὸν ἀπὸ τὸ ποτάμι, ποὺ ἔτρεχε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του. Καὶ μὲ τὰ γένεια του ἔφραξε τὸ ποτάμι καὶ ἔεχείλιξε καὶ πλημμυροῦσε τὸν κάμπο τῆς Μεσσαρᾶς.

(Κρήτη)

Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Μεσ' στὸ πλατὺ τὸ πέλαγο καράβι ταξιδεύει
— τριγύρω νύχτα ἀπλώνεται —
καὶ μὲ τ' ἀγέρι, π' ἀλαφρὰ τὰ κύματα χαῖδεύει,
σὰ νύφη ὅλο καὶ λυγᾶ καὶ γλυκοκαμιαρώνεται.

Μὰ ξάφνουν, σὰ νὰ κάρφωσε σ' ἀμμουδιαστὸ ἀκρογιάλι
τὶς δυό του ἄγκυρες μαζί,
τὸ μπρίκι στέκει καὶ μπροστὰ στὴν πλώρη του προβάλλει
Γοργόνα θαλασσόβρεχτη μ' ἀγριωπὸ κεφάλι.

- 'Ο Βασιλιὰς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε γιὰ ζῆ;
βροντολογᾶ τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδεύει
μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρά.
Καὶ τὸ γυναίκιο της αὐτὶ ἀπόκρισι γυρεύει....
- 'Ο Βασιλιὰς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμο ταξιδεύει,
ὅ ναύτης ἀποκρίνεται, ζωὴν νᾶχης κυρά.

•Αλέμονο ἀν τῆς ἔλεγε, πώς εἶναι πεθαμένος
ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά.
Εὔθυνς τὴν ἵδια τὴν στιγμὴν ὁ ναύτης ὁ καῦμένος
μαζὶ μὲ τὸ καράβι θὰ βούλιαζε πνιγμένος,
καὶ ἡ Γοργόνα θ' ἄρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ Βασιλιά.

Μὰ τώρα πόμαθε πώς ζῇ, τὴν ὅψη της ἀλλάζει
καὶ μ' ὁμορφιές στολίζεται.
Γίνεται κόρη λυγερή, στὰ κύματα πλαγιάζει
κι ἀπ' τὰ ξανθά της τὰ μαλλιά τὸ πέλαγο φωτίζεται.

Τὸ μπρόκι πάλι ξεκινᾶ καὶ σιγαλαρμενίζει
στὴ θάλασσα τὴ γαλανή.
Καὶ ἡ Γοργόνα στὸν ἀφρὸν σὰ γλύρος φτεοουγίζει.
Λύρα κρατᾶ δλόχουσση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
νὰ τραγουδᾶ στὸ πέλαγο μ' οὐράνια φωνή.

I. Δρασίτης

ΒΑΤΟΣ, ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ ΚΑΙ ΓΛΑΡΟΣ

1. Τὰ παιδιά εἶχαν τόσο πολὺ ἔχασθη μὲ τὰ παιγνίδια τους ἔξω στὴ γειτονιά, ποὺ δὲν κατάλαβαν πότε κιόλας εἶχε σουρουπώσει. Τὴν ὕρα ὅμως τοὺς τὴν ύμυπησαν οἱ μαῦρες νυχτερίδες, ποὺ ἔβγαιναν ἀπὸ τὰ κεραμίδια τῆς γειτονικῆς παλιᾶς ἐκκλησιᾶς καὶ πετοῦσαν πάνω καὶ κάτω, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, γεμίζοντας ὅλο τὸ χωρό.

— Παιδιά, πιάνομε νυχτερίδες; εἶπε σὲ μιὰ στιγμὴ ὁ Πάνος, ποὺ ἦταν ὁ μικρότερος, ἀλλὰ καὶ πονηρότερος τῆς παρέας.

— Καὶ πῶς τὶς πιάνουν, δὲν μᾶς λὲς τοῦ λόγου σου; τὸν ρώτησαν οἱ ἄλλοι.

— Τώρα θὰ ἴδητε, εἶπε ἑκεῖνος.

“Υστερα ἔψαξε νὰ βρῷ κανένα μακρὺ καλάμι, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Σοφίσθηκε λοιπὸν κι αὐτὸς ἄλλη μέθοδο. Ἐβγαλε τὸ σακκάκι του καὶ τὸ ἔρριχνε ψηλὰ στὸν ἀέρα. Ἐκεῖνο ἔπεφτε πάλι κάτω καὶ ὁ Πάνος τὸ ἔρριχνε πάλι.

— Τί κάνεις αὐτοῦ, Πάνο;

“Ηταν ὁ παππούς, ποὺ εἶχε βγῆ ἔξω γιὰ νὰ ἴδῃ τί κάνουν τὰ ἐγγονάκια του. Εἶδε τοὺς ἄλλους νὰ κοιτᾶνε, εἶδε καὶ τὸν Πάνο νὰ φίγη ψιλὰ τὸ σακκάκι του, καὶ ὁ παππούς ἀπόρησε.

— Νυχτερίδες, παππού. 'Αμ ποῦ θὰ μοῦ πᾶνε; Κάποια θὰ μπῇ στὴν τσέπη ἥ στὸ μανίκι, καὶ θὰ τὴν πιάσω!

'Ο παπποὺς καὶ δῆλοι γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους.

— Μὴν πιάσης καμιά, καῦμένε, γιατὶ θὰ τῆς κάνης μεγάλο κακό, εἶπε γελώντας δὲ παππούς. Θὰ ἔρθῃ ὁ χωροφύλακας καὶ θὰ τὴν πάνη φυλακή.

— Φυλακή; Καὶ γιατί, παππού;

— "Α, αὐτὸς εἶναι δόλοκληρη ἴστορία, ἀπάντησε ὁ παππούς. "Άλλη φορὰ θὰ τὴν εἰποῦμε, νὰ ἔχωμε καιρό.

— Νὰ μᾶς τὴν εἰπῆς τώρα παππού, νὰ μᾶς τὴν εἰπῆς τώρα, ἔλεγαν καὶ ξαναέλεγαν τὰ παιδιά, δῆλα μαζί.

‘Ως καὶ δὲ Πάνος, ἀφοῦ εἶδε πῶς δὲν τὰ καταφέρνει, φόρεσε τὸ σακκάκι του καὶ ζύγωσε λέγοντας κι αὐτός:

— Ναί, παππού, νὰ μᾶς τὴν εἰπῆς τώρα.

Τί νὰ κάνη κι δὲ παππούς, δέχθηκε!

— 'Αφοῦ τὸ θέλουν τὰ παιδιά, μπορεῖ ὁ παπποὺς νὰ τοὺς τὸ ἀρνηθῆ; εἶπε.

2. "Υστερα ἀπὸ λίγα λεπτὰ ὅλοι τους, παπποὺς καὶ ἐγγόνια, ἥταν καθισμένοι μέσαι στὸ σπίτι, ἔτοιμοι γιὰ τὴν ἵστορία, ποὺ θὰ ἔλεγε γιὰ τὶς νυχτερίδες, γιὰ τὸ χωροφύλακα καὶ γιὰ τὴν φυλακή.

— Πᾶνε πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε, ἄρχισε ὁ παππούς. "Η νυχτερίδα ἥταν γυναίκα, ἀπὸ τὶς πρῶτες τοῦ χωριοῦ στὴν ἐξουπάνδα. Τὸ χωριό της ἥταν παράλιο, καλὴ ὡρα σὰν τὸ δικό μας. "Ἐνας ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς της λεγόταν Βάτος κι ἔνας ἄλλος λεγόταν Γλάρος. "Απὸ τὸ χωριό τους ἔβλεπαν νὰ περνοῦν γυρολόγοι μὲ πανικὰ ἢ νὰ ἔρχωνται μὲ τὰ καΐκια πραμάτειες γιὰ τοὺς ἐντόπιους ἐμπόρους. "Ολοι τους ἔκαναν χρυσὲς δουλειές.

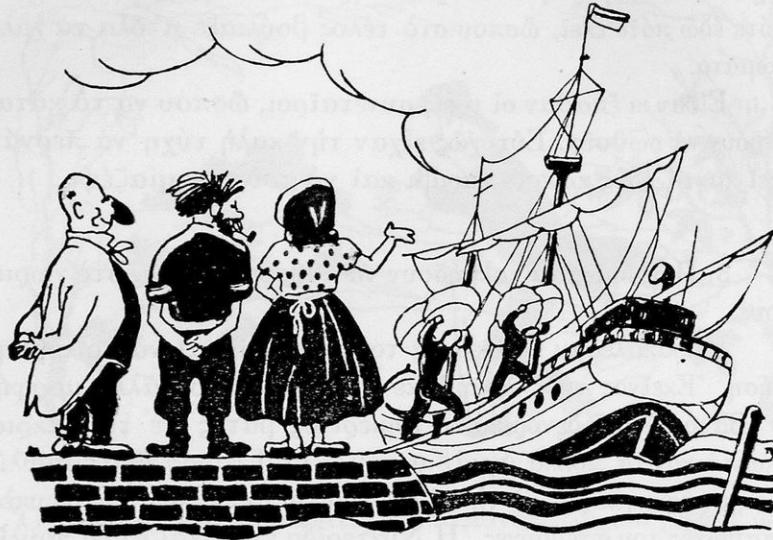
— Γιατί νὰ μὴ γίνωμε κι ἐμεῖς ἐμπόροι; εἶπε ἡ Νυχτερίδα στὸ Βάτο καὶ στὸ Γλάρο.

"Εκεῖνοι βρῆκαν τὸ σχέδιο περίφημο. "Υστερα ἀπὸ λίγο εἶχαν κιόλας ἔτοιμη τὴν συμφωνία τους. Θὰ σχημάτιζαν καὶ οἱ τρεῖς τους ἐμπορικὴ ἑταιρεία. Θὰ ἔβαιζαν καὶ οἱ τρεῖς τους καταθέσεις σὲ εἴδος ἢ σὲ μετρητά. Κι ὕστερα θὰ πήγαιναν στὴν πρωτεύουσα, θὰ φόρτωνταν καὶ αὐτοὶ ἔνα καΐκι γεμάτο ἐμπόρευμα καὶ θὰ γύριζαν στὸν τόπο τους νὰ πουλοῦν καὶ νὰ θησαυρίζουν. "Ολα φαίνονταν τόσο εὔκολα. Οἱ τρεῖς συνεταῖροι ἥταν ἐνθουσιασμένοι!

"Ο Βάτος πούλησε ὅλη τὴν περιουσία του, σπίτι, χωράφια, ἀμπέλια, περιβόλια. Μὲ τὰ χρήματα ἀγόρασε γοῦνες καὶ ὑφάσματα γιὰ κουστούμια. "Ο Γλάρος πούλησε κι ἐκεῖνος ὅλη τὴν περιουσία του κι ἀγόρασε χαλκώματα κάθε λογῆς.

— Θὰ τ' ἀγοράζουν οἱ νέες γιὰ τὴν προῖκα τους. Δὲ θὰ προφθαίνουμε νὰ πουλᾶμε, ἔλεγε στοὺς ἄλλους δυὸ συνεταίρους κι ἔτριβε τὰ χέρια του ἀπὸ χαρά.

"Η Νυχτερίδα δὲν εἶχε χρήματα. Δὲν εἶχε οὕτε κτήματα

γιὰ νὰ πουλήσῃ. Ἐπῆγε λοιπὸν καὶ βρῆκε ἔναν-ἔναν ὅλους τοὺς τοκογλύφους τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας της καὶ δανείστηκε χοῦματα. Βέβαια ὁ τόκος ἦταν πολὺ μεγάλος. Ωστόσο ἡ Νυχτερίδα ἤταν πολὺ σύγουρη, ὅτι ἡ Ἐταιρεία τους θὰ ἔκανε προόδους.

— Μέσα σὲ δυὸ τὸ πολὺ μῆνες θὰ ἔχω ξεπληρώσει τόκους καὶ κεφάλαια, ἔλεγε.

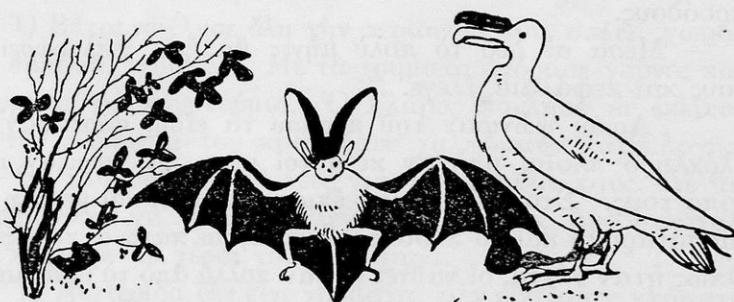
Ἄφοῦ ψώνισαν τοῦ κόσμου τὰ εἴδη, φόρτωσαν ἔνα δλόκληρο πλοῖο, μπήκαν κι αὐτοὶ μέσα καὶ γύριζαν στὸν τόπο τους. Στὸ δρόμο δύμως ἔπιασε ξαφνικὴ καὶ μεγάλη θαλασσοταραχὴ καὶ τὸ πλοῖο τους ναυάγησε πάνω σὲ κάτι ξέρες. Ὁπως ἤταν νύχτα, οἱ ναῦτες πῆραν πολλὰ ἀπὸ τὰ ὑφάσματα, μπήκαν στὶς δυὸ βάρκες καὶ ἔφυγαν κρυφά. Τὸ πλοῖο ναυα

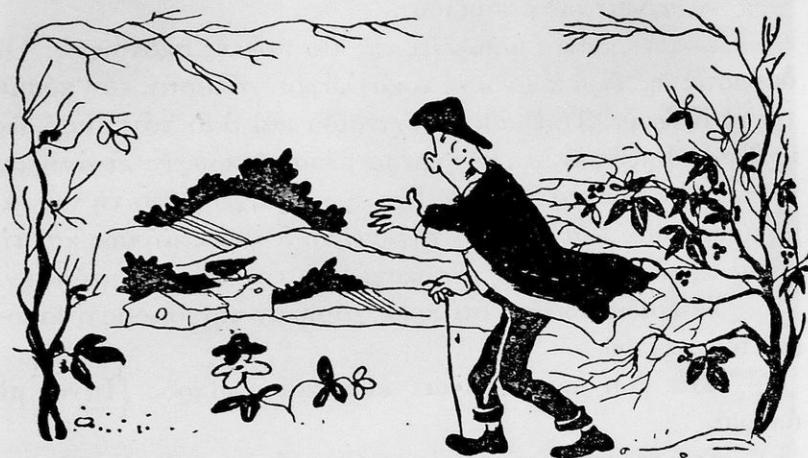
γημένο κι ἀκυβέρδητο τὸ ξαναπῆραν τὰ κύματα, τὸ πῆγαν πότε ἐδῶ πότε ἔκει, ὥσπου στὸ τέλος βούλιαξε μ' ὅλα τὰ χαλκώματα.

Εἶδαν κι ἔπαθαν οἱ τρεῖς συνεταῖδοι, ὥσπου νὰ τὰ καταφέρουν νὰ σωθοῦν. Εὔτυχῶς εἶχαν τὴν καλὴ τύχη νὰ περνάῃ ἔκει κοντά τους κάποιο καράβι καὶ νὰ τοὺς περιμαζέψῃ.

3. Πῶς ὅμως νὰ τολμήσουν νὰ παρουσιασθοῦν στὸ χωριό τους.

Παρακάλεσαν τὸ Θεὸν νὰ τοὺς λυπήθῃ καὶ νὰ τοὺς βοηθήσῃ. Ἐκεῖνος τοὺς λυπήθηκε καὶ τοὺς ἔδωσε ἄλλη μιօρφή. Ὁ Βάτος ἔγινε δενδρικό, ὁ σημερινὸς βάτος μὲ τὰ μακριὰ κλωνιὰ καὶ τὰ πολλὰ ἀγκάθια του. Ὁ Γλάρος ἔγινε πουλί, ὁ σημερινὸς γλάρος μὲ τὴν ἀγκιστρωτὴ μύτη καὶ τὶς λευκὲς σπαθωτές του φτερούνγες. Ἡ Νυχτερίδα ἔγινε καὶ αὐτὴ πουλί, ἡ σημερινὴ νυχτερίδα, μὲ τὶς φτερούνγες ἀπὸ δέρμα καὶ μὲ μουσούνδι σὰν ποντίκι. Ἀλλὰ καὶ μ' ὅλη τὴ μεταμόρφωσή τους, δὲν κατορθώνουν νὰ λησμονήσουν τὸ μεγάλο τους τὸν καῦμό.

‘Ο βάτος ἔπιασε τὶς στράτες καὶ τὰ μονοπάτια, ἔνα γύρω σ’ ὅλους τοὺς τόπους. Ἐκεῖ ἀπλωσε τὰ ἀγκαθεορὰ κλωνιά του καὶ παραφυλάει. Κάθε διαβάτη ποὺ θὰ περάσῃ, ὁ βάτος μὲ τ’ ἀγκάθια του τὸν γραπώνει ἀπὸ τὸ ροῦχο.

— Μὴν εἶναι κανένας ἀπὸ τοὺς ναῦτες τοῦτος ὁ περαστικός; Μὴν εἶναι ἀπὸ τὰ δικά μου ὑφάσματα τοῦτο ποὺ φοράει; συλλογίεται ὁ βάτος κι ἔξετάζει τοῦ καθενός μας τὰ ροῦχα.

‘Ο γλάρος πάλι δὲν ἀφήνει τὴ θάλασσα. Γαλήνη ἡ φουρτούνα κάνει, τοῦ γλάρου τοῦ εἶναι ἀδιάφορο. ‘Ολημερὶς πετάει πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ ψάχνει. Καὶ κάθε τόσο κάνει βουτιὲς μέσα στὰ νερά, κοιτάζοντας τοὺς βυθούς. “Ἐχει τὴν ἐλπίδα, πῶς συνεχίζοντας ἔτσι νὰ ψάχνῃ τὴ θάλασσα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ξαναβρῇ κάποια μέρα τὰ βυθισμένα του χαλκώματα.

‘Ο παπποὺς ἔκαμε νὰ σταματήσῃ λίγο, νὰ ξεκουρασθῇ. Μὰ τὰ παιδιὰ ἦταν ἀνυπόμονα.

— Κι ἡ Νυχτερίδα, παππού;

— Ἐκείνη, παιδιά μου, ἔχει τὶς πιὸ πολλὲς σκοτοῦρες. Οἱ δανειστές της, ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ τοκογλύφοι, χάλασαν τὸν κόσμο γιὰ νὰ τὴ βροῦν. Τὸ ἔμαθε ἡ νυχτερίδα καὶ ἀπὸ τότε διαρκῶς κρύβεται. Κρύβεται ὅλη τὴν ἡμέρα μέσα σὲ κρυφὲς κι ἀνήλιες τρύπες. Ἀν ὑὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ βγῆ ἔξω, βγαίνει μόνο τὴ νύχτα, μὲ τὸ σκοτάδι. Καὶ ποτὲ δὲν τὴν ἀφήνῃ ὁ φόβος μῆπως καὶ τὴ νύχτα τὴν ἀναγνωρίσουν οἱ τοκογλύφοι της καὶ τὴν πιάσουν.

Τὰ παιδιὰ ἔδειξαν ὅτι πολὺ χάρηκαν τὴν ὅμορφη ιστορία τοῦ παπποῦ.

— Ὡστε ἔτσι λοιπὸν εἶναι: εἴπε καὶ ὁ μικρὸς Πάνος μὲ ἀπορία.

— Ἐτσι βέβαια, εἶναι, τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ παππούς. Κι ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἥθελες τοῦ λόγου σου, κύρι Πάνο νὰ τὴν πιάσῃς τὴν καῦμένη καὶ νὰ τὴν παραδώσῃς στὸν χωροφύλακα καὶ τὸν τοκογλύφους της.

Μὲ τοὺς τελευταίους τούτους λόγους, γέλασε ὁ παππούς, γέλασαν κι ὅλα τὰ παιδιά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Z. ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΣΠΑΡΤΗ

‘Η χαρὰ τοῦ Ἀλκιδάμα δὲν περιγράφεται, δταν ἔνα καλοκαιρινὸ πρωὶ ἔκεινησε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του καὶ μερικοὺς ἄλλους Σπαρτιάτες γιὰ τὴ Σπάρτη. Πόσον καιρὸ τὴν εἶχε ὀνειρευθῆ αὐτὴ τὴν ἥμέρα!

‘Ο Ἀλκιδάμας ἦταν ἔνα Σπαρτιατόπουλο, ποὺ ζοῦσε τὸν καιρὸ ποὺ οἱ Ἑλληνες πολεμοῦσαν στὴν Ἀσία μὲ τοὺς Πέρσες. Φαινόταν πῶς εἶχε περάσει τὰ δώδεκα χρόνια, μὰ στὴν πραγματικότητα μόλις εἶχε κλείσει τὰ δέκα. Σὲ ἔγελοῦσε τὸ ψηλὸ ἀνάστημά του καὶ τὸ γυμνασμένο κορμί του. Ο πατέρας του λεγόταν Δαμάγητος καὶ εἶχε μείνει χρόνια στὴν Ἀθήνα, γιὰ ὑπηρεσία τῆς πατρίδας του, τῆς Σπάρτης.

‘Ετσι δὲ Ἀλκιδάμας δὲ θυμόταν διόλου τὴν πατρίδα του. *Ηξερε μόνο ὅ,τι εἶχε ἀκούσει ἀπὸ τὴ μητέρα του καὶ τὸν πατέρα του.

"Οταν ἔστριβαν γιὰ τὴν Ἐλευσίνα ἔρριξε πίσω του τελευταία ματιά. Ἡ Ἀκρόπολη ὑψωνόταν μὲ μεγαλοπρέπεια καὶ τὸ χάλκινο ἄγαλμα τῆς Θεᾶς Ἀθηνᾶς ἀστραφτε στὸν ἥλιο καὶ βεβαίωνε τὸ μικρὸν Ἀλκιδάμα, πὼς ἡ Θεὰ ὑὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ προστατεύῃ τὴν ἀγαπημένη της πόλη.

"Ἐκαμαν ἀρκετοὺς σταθμούς, ὅσπου νὰ φθάσουν στὴ Σπάρτη. Ὁ τελευταῖος σταθμὸς ἦταν ἡ Τεγέα.

2. "Οταν πλησίασαν στὴ Σπάρτη καὶ τὴν εἶδαν πάνω ἀπὸ τοὺς λόφους νὰ ἀπλώνεται κάτω στὸν κάμπο, ὁ Ἀλκιδάμας δὲν παραξενεύθηκε γιατὶ δὲν εἶχε οὕτε τείχη, οὕτε ὀκρόπολη." Ἡξερε ἀπὸ τὸν πατέρα του, πὼς τείχη της ἀνίκητα ἦταν τὰ γενναῖα στήθη τῶν παλληκαριῶν της.

Πέρασαν τὴ μικρὴ γέφυρα τοῦ Εὐρώτα καὶ μπῆκαν στὴν πόλη.

Τὰ σπίτια ἦταν ἀπλὰ καὶ μικρά. Πολλοὶ Σπαρτιάτες ἔτρεξαν νὰ τοὺς καλωσορίσουν. Στὴν πλατεία μάλιστα κάθισαν λίγο μαζὶ μὲ ἐναν διμιλο Σπαρτιατῶν. Ἐντύπωση προξένησε στὸν Ἀλκιδάμα ὁ τρόπος τους. Μόλις μιλοῦσε κανένας γεροντότερος, ἀμέσως ἐσώπαιναν οἱ νεώτεροι καὶ ἀκουγαν μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμό. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἥρθε κοντὰ ἐνας ἄλλος γέρος. Φοροῦσε μόνο χιτῶνα, ὅπως ὅλοι, κι ἀκουμποῦσε στὸ ραβδί του. Ἀμέσως σηκώθηκαν ὅλοι καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν πρώτη θέση νὰ καθίση.

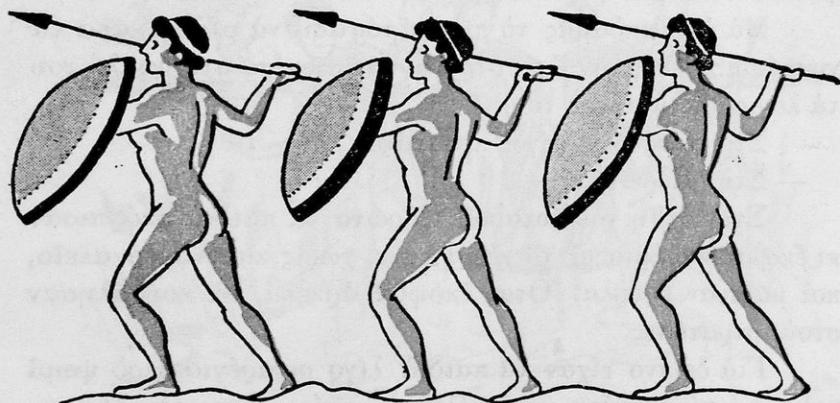
3. Τὴν ἄλλη μέρα, πολὺ πρωί, ὁ Ἀλκιδάμας βγῆκε ἔξω, μαζὶ μὲ τὸν πατέρα του. Ἡ μητέρα του ἡ Ἀγησάνδρη τὸν φίλησε καὶ τοῦ εἰπε:

— Παιδί μου, ἀπὸ τῶρα καὶ πέρα μητέρα σου υὰ εἶναι ἡ Σπάρτη. Θὰ πᾶς ἀπὸ σήμερα μαζὶ μὲ τ' ἄλλα παιδιά της

στοὺς στρατῶνες. Καὶ μὴν ἔχνας, πὼς ὁ πατέρας σου νίκησε πάντα στὶς μάχες ποὺ πῆρε μέρος.

Οἱ Ἀλκιδάμας ἔφυγε σιωπηλός. Σὲ λίγο ἔφθασαν σ' ἐναντίον ἀνοιχτὸν χῶρον. Στὴν ἄκρη ἦταν μιὰ δενδροστοιχία καὶ στ' ἄλλο μέρος ἔνα γυμναστήριο, ὃπου γυμνάζονταν ἑκατοντάδες παιδιὰ τῆς Ἰδιας ἡλικίας. Οἱ μικροὶ ἔκαναν στρατιωτικὰ γυμνάσια, σὰν τέλειοι στρατιῶτες. Στὴν Ἀθήνα τὰ παιδιὰ ἀποτελοῦσαν χορωδίες ἢ χόρευαν στρατιωτικοὺς χορούς, ὅχι διμοσιοὺς μὲ τόση τέχνη κι ἐπιδεξιότητα σὰν κι αὐτά, ποὺ ἔβλεπε ὁ Ἀλκιδάμας.

Οἱ παιδιὰ ἦταν ἥλιοκαμένα, λιγνὰ καὶ γοήγορα σὰν πουλιά. Κοίταζε μὲ πόση ταχύτητα ἔκαναν τὰ γυμνάσια. Στὴ στιγμὴ ἐκτελοῦσαν τὰ προστάγματα τοῦ ἀρχηγοῦ, τοῦ φαλαγγάρχη. Πότε πηδοῦσαν μπροστά, προφυλαγμένα κάτω ἀπὸ τὶς ἀσπίδες τους. Πότε πρόβαλλαν μὲ μιᾶς τὰ κοντάρια τους καὶ σχημάτιζαν ἔτσι ἔναν ἀμυντικὸν τοῖχο. Ἡταν φοβερὸν νὰ βλέπης αὐτὸν τὸ θανατηφόρο τοῖχο! Τώρα

καταλάβαινε γιατί ήταν περιττά στή Σπάρτη τὰ τεύχη κι ή
άκροπολη.

Ξαφνικὰ τὰ παιδιὰ σταματοῦσαν, γύριζαν πίσω κι ἔτρε-
χαν ὅλα μαζὶ μὲ μεγάλη ἀταξία. Στὸ τέλος ὅμως τοῦ γηπέδου
σταματοῦσαν κάνοντας μεταβολή.

Καὶ νά! Τὸ κάθε παιδί βρισκόταν στή θέση του καὶ
πρόβαλλε τὸ κοντάρι του. Ὁ Ἀλκιδάμας δὲν μποροῦσε νὰ
κρύψῃ τὸ θαυμασμό του γιὰ τὴν τελειότητα ποὺ ἐγίνονταν
οἱ ἀσκήσεις.

Σὲ λίγο μέσα σ' αὐτὲς τὶς φάλαγγες θὰ ἔμπαινε καὶ ὁ Ἀλ-
κιδάμας. Τὸ ὄνειρό του νὰ γίνη ἀληθινὸν παλληκάρι τῆς Σπάρ-
της ἀλήθευε!

4. Ὁ Ἀλκιδάμας μπῆκε ἀμέσως στή γραμμὴ καὶ τὰ
γυμνάσια ἀρχισαν. Ἡταν ὅμως πολὺ σκληρότερα ἀπὸ δ, τι τὰ
φανταζόταν. Τὰ ἄλλα παιδιὰ ἥταν πιὸ γυμνασμένα. Ἐτσι,
ὅταν πηδοῦσε ἐμπόρος, τὸ πήδημα τοῦ Ἀλκιδάμα ἥταν τὸ πιὸ
μικρὸ ἀπὸ ὅλα τ' ἄλλα. Ὅταν πάλι ἔκαναν ἔφοδο, τὸν πρό-
φθαιναν, καὶ μιὰ φορὰ τὸν ἔρωιξαν κάτω.

Μὰ ὁ Ἀλκιδάμας τὸ πῆρε ἀπόφαση νὰ μάθη καλὰ τὰ
γυμνάσια. Ὅλη τὴν ὕρα στριφογύριζαν μέσα στὸ μυαλό του
τὰ λόγια τῆς μητέρας του.

Στὸ τέλος ὁ ἀρχηγὸς πρόσταξε :

— Στὸν Εὔρωτα.

Στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Εὔρωτα τὰ παιδιὰ σκόρπισαν
κι ἔκοβαν καλάμια μὲ τὰ χέρια τους, χωρὶς κανένα ἐργαλεῖο,
καὶ μάζευαν βιοῦλα. Ὅταν ἔκοψαν ἀρκετά, τὰ κουβάλησαν
στοὺς στρατῶνες.

Γιὰ δεῖπνο εἶχαν τὰ παιδιὰ λίγο σιταρένιο ξερὸ ψωμὶ¹
καὶ μιὰ μαύρη σούπα, «τὸ μέλανα ζωμό», δπως τὸν ἔλεγαν.

“Υστερα κοιμήθηκαν πάνω στὰ καλάμια, ποὺ εἶχαν κόψει.
“Έτσι κοιμήθηκαν ὅλοι, καὶ οἱ ἀρχηγοί τους. Γιὰ τὸ μεγαλεῖο
τῆς πατρίδας τους ἔπρεπε νὰ μάθουν νὰ ὑποφέρουν ὅλες τὶς
στερήσεις.

5. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Ἀλκιδάμας ωτησε τοὺς ἄλλους:

— Πότε πηγαίνουν τὰ παιδιὰ στὰ σπίτια τους;
— Σπίτι; Δὲν πηγαίνομε σπίτι! Δὲν εἴμαστε πιὰ μωρά.
Τώρα εἴμαστε στοὺς στρατῶνες, τοῦ ἀπάντησαν καὶ γέλασαν
μαζί του.

“Οταν δημιουργότερα τὰ παιδιὰ ἔπεσαν στὸν Εὔρωτα, ὁ
Ἀλκιδάμας τοὺς ἔπερασε ὅλους στὸ κολύμπι. Γιατὶ στὴν
Ἀθήνα εἶχε γίνει πολὺ δυνατὸς στὰ θαλασσινὰ γυμνάσια. Τὰ
παιδιὰ πρόσεξαν τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἀλκιδάμα καὶ τοῦ

ἔδειξαν ἐκτίμηση. Τὴν ἵδια μέρα μάλιστα ἔνα ἀπὸ τὰ παιδιά, δο Λαοδάμας, τοῦ χάρισε ἔνα κοντάρι. Τοῦτο ἦταν μεγάλο δεῖγμα φιλίας.

6. Τὴν τρίτη μέρα ὁ λόχος τοῦ Ἀλκιδάμα πῆγε μὲ τὰ μεγαλύτερα παιδιὰ στὰ δάση τοῦ Ταῦγέτου νὰ κυνηγήσουν ἀγριογούρουνα.

‘Ο Ταῦγετος εἶναι πολὺ ἄγριο καὶ ἀπότομο βουνό, πιὸ ψηλὸ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Ἀθήνας. Περούσαν ἀπὸ πυκνὲς τοῦφες θάμνων, ποὺ ἔδειχναν πώς δὲν εἶχε ξαναπεράσει ἀπὸ ἐκεῖ ἀνθρωπος. ‘Υπῆρχαν ἀπότομες πλαγιές, ποὺ γιὰ νὰ σκαρφαλώσουν ἔπρεπε νὰ πιάνῃ ὁ ἔνας τὸ χέρι τοῦ ἄλλου καὶ νὰ τὸν τραβᾶ.

Κάποτε τὰ σκυλιὰ ἀρχισαν νὰ τρέχουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ τὶς μύτες πρὸς τὸ χῶμα καὶ νὰ γαυγίζουν ἀνυπόμονα.

— Βρήκανε τὰ γουρούνια, φώναξαν τὰ παιδιὰ κι ἔτρεξαν ἀπὸ κοντά.

Τί εἶχο ϑέαμα γιὰ τὸν Ἀλκιδάμα, νὰ βλέπῃ τὸ μεγάλο θηρίο νὰ τρέχῃ ἀνάμεσα ἀπὸ θάμνους τόσο γρήγορα! Ἐπειτα τὸ ἀγριογούρουνο σὲ μιὰ χαράδρα, γύρισε ξαφνικὰ πίσω κι ἔπεσε πάνω στὰ σκυλιά. Μά τὴν Ἀρτέμιδα, τί φοβερὰ δόντια ποὺ εἶχε!

‘Ο ἀρχηγός τους διμως πήδησε μπροστὰ καὶ χτύπησε μὲ τὸ κοντάρι του τὸ ἀγριογούρουνο κατάστηθα. Οἱ ἄλλοι ἔκαμαν τὸ ἴδιο καὶ τὸ φοβερὸ θηρίο κυλίσθηκε νεκρό.

Αὐτὸ τὸ βράδυ ὁ λόχος τοῦ Ἀλκιδάμα δὲν ξαναγύρισε στοὺς στρατῶνες. Ἐμεινε ἔξω στὸ ὕπαιθρο. Ἀνάψανε μεγάλη φωτιὰ καὶ οἱ δοῦλοι ἔκοψαν τὸ ἀγριογούρουνο, πέρασαν τὰ κομμάτια στὶς σοῦβλες καὶ τὶς ἔβαλαν στὴ φωτιά. “Ολα τὰ παιδιὰ ἔφαγαν ἐκεῖνο τὸ βράδυ μὲ πολλὴ ὅρεξη.

‘Ο Ἀλκιδάμας δὲν ξέχασε ποτὲ αὐτὴ τὴ νύχτα. Τὴν ἔκανε ἀλησμόνητη δὸροσερὸς καὶ μυζωμένος ἀέρας, ἥ μυζωδίᾳ τῶν κρεάτων τὴ στιγμὴ ποὺ τὰ ἔψηναν, ἥ δμορφῇ φωτιὰ μέσα στὸ σκοτεινὸ δάσος, καὶ τὸ θέαμα τοῦ Ταῦγέτου, ποὺ ὑψώνε τὴν κορυφή του ώς τ’ ἄστρα. Μὰ πάνω ἀπ’ ὅλα τὸν ἔκανε ὑπερήφανο τὸ συναίσθημα, πὼς μεγάλωσε πιά, πὼς ἔγινε ἄνδρας!

Τὴ νύχτα ἐκείνη ὅλα τὰ παιδιὰ κοιμήθηκαν χάμω στὸ χῶμα, ἐνῷ γύρω ἀγρυπνοῦσαν τὰ σκυλιά.

7. Πέρασαν χρόνια ἀπὸ τότε. ‘Ο Ἀλκιδάμας μεγάλωσε πιὰ καὶ ἔγινε ἄνδρας πραγματικός. Στὰ γυμνάσια εἶχε γίνει δὸρωτος ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς ἡλικίας του. Τὰ ἔπερνοῦσε στὸ πήδημα, στὸ λιθάρι καὶ στὸ κοντάρι. Μὰ ἐκεῖ, ποὺ εἶχε φτερό, ἦταν τὸ τρέξιμο. “Ἐλαβε μέρος στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες καὶ νίκησε στὸ τρέξιμο δυὸ φορές. “Ολοι οἱ Ἑλληνες τὸν

ζητωκραύγασαν καὶ τὸ ὄνομα τῆς Σπάρτης δοξάσθηκε στὸ στάδιο τῆς Ὄλυμπίας.

Τί ὥραῖος ἦταν, ὅταν τοῦ φοροῦσαν τὸ στεφάνι τοῦ νικητοῦ! Γιατὶ δὲ Ἀλκιδάμας μὲ τὰ γυμνάσια εἶχε κάνει ὅμορφο σῶμα. Μαῦρα μάτια καὶ μαῦρα μαλλιά, ὥραῖο κεφάλι, πλατὺ στῆθος καὶ ψηλοὶ ὕψοι, χέρια καὶ πόδια δυνατὰ κι εὐκίνητα. Πόσο τὸν καμάρωνε δὲ πατέρας του!

Εἶχε λάβει μέρος σ' ὅλες τὶς μάχες καὶ πρῶτος εἶχε ἀνεβῆ τὰ τείχη σὲ πολλὰ κάστρα. Ή μητέρα του τοῦ ἔδινε γελαστὴ καὶ περήφανη κάθησε φορὰ τὴν ἀσπίδα, γιατὶ ἤξερε, πώς θὰ τὴν φέρῃ πάλι νικητής. Ὄλοι τὸν καμάρωναν στὴ Σπάρτη, γιὰ τὴν ἀνδρεία του καὶ τὸν καλούς του τρόπους στοὺς μεγαλυτέρους του. Κι οἱ μητέρες ἔλεγαν στὰ παιδιά τους:

— Νὰ γίνετε σὰν τὸν Ἀλκιδάμα.

Ἄργοτερα δὲ Ἀλκιδάμας διηγόταν, πώς σὲ δλη τὴ ζωὴ του δημιούργου του εἶχε τὰ πρῶτα ἐκεῖνα λόγια τῆς μητέρας του:

«Παιδί μου, ἀπὸ τώρα καὶ πέρα μητέρα σου θὰ εἶναι ἡ Σπάρτη. Καὶ μὴ ξεχνᾶς, πώς δὲ πατέρας σου νίκησε πάντα στὶς μάχες ποὺ ἐπῆρε μέρος».

ΟΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Σ

τίς 28 Όκτωβρίου αηρούχθηκε ός αδικος πόλεμος κατά της χώρας μας.

Ένθουσιασμὸς ἀκράτητος ἀπ' ἄκρη ὡς ἄκρη τῆς Ελλάδος. Ἐνα παραλήρημα σωστὸ κατέλαβε τὸν Ἑλληνικὸ λαό. Ποτὲ δὲν κατέβηκε σὲ ἀγῶνα μὲ πιὸ μεγάλο ἐνθουσιασμὸ σὰν τὸν τωρινό. Οἱ καμπάνες τῶν ἔκκλησιῶν χτυποῦν χαρμόσυνα.

Ο λαὸς κατακλύζει τοὺς ναούς, οἱ ἵερεῖς ψάλλουν δεήσεις κατανυκτικὲς πρὸς τὸ Θεό, νὰ εὐλογήσῃ τὰ ὅπλα τῶν Ἑλήνων. Οἱ γέροι χωριάτες καὶ οἱ γυναῖκες φέρονται στὴν ἐπιτροπὴ τὰ ξῶα τους καὶ τὰ παραδίδουν μὲ χαρὰ γιὰ τὴν πατρίδα.

Τὰ παλληκάρια ἀφήνουν γειὰ στοὺς δικούς τους καὶ περιμένουν μὲ ἀγωνία τὰ μέσα νὰ φύγουν, γιὰ νὰ φορέσουν τὴν τιμημένη στολὴ καὶ νὰ προτάξουν τὰ τιμημένα στήθη τους στὸν ἐπιδρομέα καὶ νὰ σώσουν τὴν πατρίδα ἀπὸ τὴ σκλαβιά.

Θεέ μου! Τί γίνεται! Τρέλλα ἐνθουσιασμοῦ, παραλήρημα σωστό, δάκρυα χαρᾶς... Ούφ! Πῶς ἀργοῦν τὰ αὐτοκίνητα! Τὰ παλληκάρια βιάζονται νὰ φύγουν, νὰ φύγουν γρήγορα, νὰ ποδολάβουν τὸ βάρεβαρο ἔχθρο νὰ μὴ μολύνη μὲ τὸ πόδι του οὕτε μιὰ σπιθαμὴ τῆς τιμητικένης γῆς!

— Μὲ τὰ πόδια, παιδιά! ἀκούγεται μιὰ φωνή.

Καὶ οἱ ἔφεδροι ἔκεινοῦν ἑκατοντάδες δλόκληρες ἀπὸ τὰ χωριά τους μὲ τὰ πόδια. Σαράντα πέντε χιλιόμετρα δρόμο μὲ τὰ πόδια!

Βρέχει... Μὰ τὰ χωριατόπουλα νιώθουν τὴ βροχὴ σὰν εὐλογία τοῦ Θεοῦ. Φεύγουν τραγουδώντας!

—”Εχετε γειά, μανάδες, πατέρες, ἀδέρφια, παιδιά. Ή Πατρίδα μᾶς φωνάζει νὰ σώσωμε τὴν τιμή της, ποὺ θέλησαν νὰ τῆς ἀφαιρέσουν οἱ βάρβαροι. Δῶστε μας τὴν εὐχὴ γιὰ συντροφιά μας...!

Κι δύο κόσμος δύος, γέροι μὲ κάτασπρα μαλλιά, γερόντισσες μὲ δακρυσμένα μάτια, κοπέλλες, παιδιά, δύο τους κατευδώνουν μὲ ένθουσιασμό :

— Στὸ καλό, παιδιά... στὸ καλό... ‘Ο Θεὸς μαζί σας! Νὰ γνωίσετε μὲ τὸ καλὸ νικηταί, φορτωμένοι δάφνες, σωτῆρες τῆς Πατούδος. ‘Ο Θεὸς νὰ σᾶς σκεπάζῃ! Στὸ καλὸ παιδιά...!’

”Ω! Θὰ υμοῦμαι δσο ζῶ ἔκεινη τὴν ἡμέρα, τὴν πρώτη τοῦ πολέμου. Στὴν πόλη μας ἡ δέηση ἔγινε στὴν ὅμορφη πλατείᾳ τῆς. ‘Ο κόσμος σὲ μάζες πυκνές, ἐνθουσιασμένος, μὲ πίστη πρὸς τὸ Θεὸν κι ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα, ἔσπαε σὲ ἀτέλειωτες ζητωκραυγές. Λάβα ἡφαιστείου ἵερον ἔχυθηκε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς του. ‘Ολόκληρη ἡ πλατείᾳ σειόταν ὕρα πολλή, σὰ νὰ γινόταν τρομακτικὸς σεισμός.

Στὰ ἄλλα κέντρα τῆς ἐπαρχίας ὁ ἴδιος ἐνθουσιασμός, ἡ ἴδια τρέλλα. Σὲ μιὰ κωμόπολη ἔνα παλληκάρι, μόλις τελείωσα

τὰ πατρικά μου λόγια, ξέσπασε σὲ ἐκδηλώσεις συγχλονιστικές...

— Τὰ λόγια σου, πατέρα, μᾶς μέθυσαν μὲ τὸ γλυκύτερο
κρασὶ τῆς ἀγάπης μας πεδὸς τὴν πατρίδα καὶ ἄναψαν φλόγα
ἀσβεστη μέσα μας. Θὰ πεστιμήσωμε νὰ σκοτωθοῦμε ὅλοι,
παρὰ ν' ἀφήσωμε τοὺς ἔχθρούς νὰ σκλαβώσουν τὴν πατρίδα
μας. Δός μας, πατέρα, τὴν εὐκή σου νὰ γυρίσωμε φορτωμένοι
δάφνες, μὲ τὴ συνείδησή μας ἥσυχη, δτι σώσαμε τὴν πατρίδα
ἀπὸ ἔνα δολοφόνο ἔχθρό ...

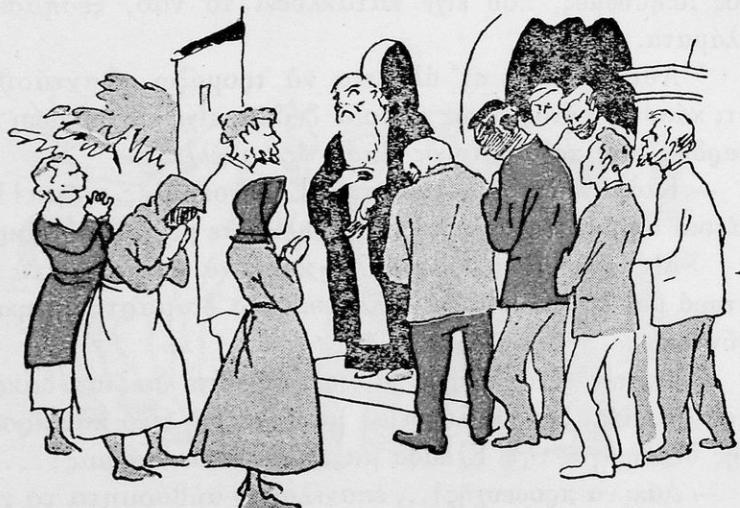
Καὶ τὸ παλληκάρι ἔλαμψε ὀλόκληρο, σὰν ἀστρο λαμπερό,
καὶ μαζί του ἔλαμψαν κι ὅλα τὰ ἄλλα παλληκάρια τοῦ χωριοῦ.

Τὴν ἵδια στιγμή, ἀπὸ τὸ μέρος τῶν μητέρων τους καὶ
τῶν ἀδερφῶν τους ἀκούσθηκε, τρεμουλιαστή, μιὰ δυνατὴ φωνή:

— Χαλάλι τὰ σπλάχνα μας γιὰ τὴν πατρίδα!

“Ω! Αὐτὴ τὴ σκηνὴ ποτὲ δὲ θὰ τὴ ληστονήσω!

“Οταν ἔφυασα σ' ἔνα ἄλλο μεγαλοχώρι, εἰχε ἀρχίσει νὰ
νυχτώνῃ.

‘Ο κόσμος δλος ἦταν συγκεντικωμένος στὸ ναὸ καὶ ἄκουσε μὲ λαχτάρα λίγα λόγια πατρικά, ἀπὸ τὰ τρίσβαθα βγαλμένα τῆς καρδιᾶς μου.

Τὴν ὥρα κείνη ἀκούσθηκαν δημοτικὰ τραγούδια ἀπ’ ἔξω. Τὰ παλληκάρια ἄλλου χωριοῦ περνοῦσαν τραγουδώντας ἀπὸ τὸ μεγαλοχώρι, γιὰ νὰ κατέβουν στὸ δρόμο τὸ δημόσιο. ‘Ο παπᾶς τοῦ χωριοῦ μὲ διακόπτει:

— Συγγνώμη, Σεβασμιώτατε, τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ φύγουν γιὰ τὸν πόλεμο καὶ θέλουν νὰ πάρουν τὴν εὐχή σου.

Καὶ τὰ παλληκάρια δλα ἥρθαν γύρω μου. Γονάτισαν ἐμπρός μου. Σταύρωσαν τὰ χέρια τους κι ἔσκυψαν εὐλαβικὰ τὰ κεφάλια τους, γιὰ νὰ πάρουν τὴν εὐλογία. “Ω! στιγμὴ ἀνεκτίμητη! ”Ω! θεία σκηνή! Δὲν ξέχω τί εἶπα στὰ παιδιὰ αὐτὴ τὴν στιγμή. Τοῦτο μόνο ψυμοῦμαι, ὅτι, ὅταν ἔκεινα σηκώθηκαν καὶ ἄρχισαν ἔνα-ἔνα νὰ μοῦ φιλοῦν τὸ χέρι κι ἐγὼ νὰ τ’ ἀγκαλιάζω μὲ ἀγάπη καὶ νὰ τοὺς δίνω τὴν εὐχή μου, δλος ὁ ἄμαχος πληθυσμός, ποὺ εἶχε κατακλύσει τὸ ναό, ξέσπασε σὲ κλάματα.

Αὐτὸ μ’ ἔκανε στ’ ἀλήθεια νὰ τρομάξω. Φαντάσθηκα δτι κάποιος πόνος, ἵσως κάποια δειλία, εἶχε εἰσχωρήσει στὶς καρδιές τους, καὶ αὐστηρὸς εἶπα στὶς κοπέλλες:

— Κλάματα δὲν ἀρμόζουν στὶς Ἑλληνοπούλες, κρῖμα! Μιὰ τέτοια ιερὴ μυσταγωγία νὰ τὴν βεβηλώνετε μὲ τέτοια δάκρυα.

Δὲν πρόφθασα δμως καλὰ-καλὰ νὰ τελειώσω τὰ αὔστηρά μου λόγια, καὶ μιὰ Ἑλληνοπούλα διαμαρτυρήθηκε μὲ δύναμη:

— Δὲν εἶναι τὰ δάκρυά μας φόβου οὔτε δειλίας δάκρυα, πατέρα, εἶναι δάκρυα λατρείας μας πρὸς τὸ Θεὸ καὶ προσευχῆς γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας, γιὰ τὰ παιδιά μας! . . .

— Δάκρυα προσευχῆς! . . . ἐπανέλαβαν αὐθόρμητα τὰ χεῖλη

μου, ἐνῶ ἄθελα δυὸς δάκρυα κυλίσθηκαν καὶ ἀπὸ τὰ δικά μου μάτια...

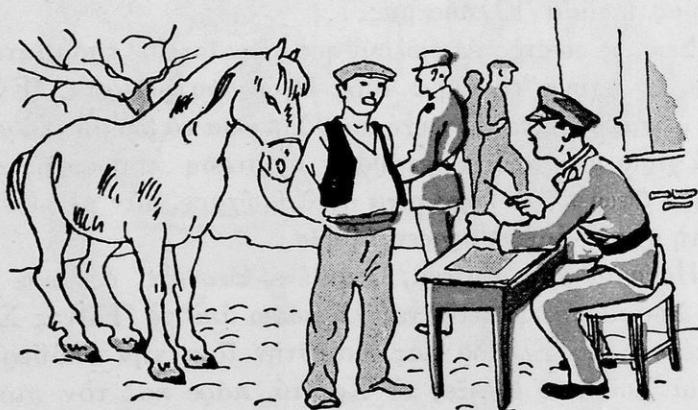
Σὲ κάποιο ἄλλο χωριό, κάποιος χωριάτης ἔφερνε τὸ ἄλογό του, γιὰ νὰ τὸ παραδώσῃ στὴν ἐπιτροπὴν τῆς ἐπιτάξεως. Σταμάτησα τὸ αὐτοκίνητο, κατέβηκα κάτω καὶ ρώτησα τὸ χωριάτη μὲ τὰ ἵδια τὰ λόγια τὰ γλυκὰ τοῦ ἀλησμόνητου ἀγαπητοῦ μου ποιητοῦ:

*Πέτε μου, μεροκαματιάρη, τἄλογό σου ποὺ τὸ σέρνεις;
Κοίταξέ το μὲ τί πόνο, μὲ τί θλίψη ποὺ σ' ἀφήνει...*

Καὶ ἐκεῖνος μ' ἔνα χαμόγελο, ποὺ μόνο σὲ χεῖλη ἑλληνικὰ θὰ μποροῦσε ν' ἀνθήσῃ, μοῦ ἀπάντησε ἀμέσως:

— Μοῦ τὸ ζήτησε ἡ Πατρίδα καὶ τῆς τὸ χαρίζω μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά!

Σὲ ἔνα ὅλλο κεφαλοχώρι συνέβηκε κάτι, ποὺ στ' ἀλήθεια

μὲ τρόμαξε. Μιὰ χωριάτισσα, προχωρημένη στὴν ἡλικία, μὲ διέκοψε ἀπότομα τὴν ὕδρα ποὺ μιλοῦσα στὸ λαὸ καὶ φώναξε μὲ δυνατή φωνή :

— Δὲν ἀντέχω πιά, Δεσπότη μου. Θὰ τὸ εἰπῶ, θὰ τὸ φωνάξω, δὲν ἀντέχω!...

‘Ο κόσμος ἔρριξε ἐπάνω στὴ γερόντισσα περίεργο τὸ βλέμμα του καὶ φώναξε δυνατά :

— Πές το, θειά, πές το!

Ἐκείνη κοντοστάθηκε γιὰ μιὰ στιγμή, περιμένοντας τὴ δική μου συγκατάθεση. ‘Ο κόσμος ἔξακολουθοῦσε πιὸ δυνατά :

— Πές το, θειά, πές το...

Τότε ἡ χωριάτισσα σήκωσε τὰ χέρια της ψηλὰ στὸν οὐρανὸ καὶ φώναξε μὲ δῆλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς της :

— Κατάρα στοὺς δολοφόνους, κατάρα!

Τί ἔγινε τότε δὲν περιγράφεται. “Ολες οι χιλιάδες τοῦ λαοῦ, ποὺ εἶχαν κατακλύσει τὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, ἔσπασαν σὲ συγκλονιστικές φωνές :

— Κατάρααα! Κατάρα στοὺς δολοφόνους! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα μας, ἡ τίμια Ἑλλάδα μας...!

Σεισμὸς σωστὸς ἐπακολούθησε, ἡφαίστειο τρομοκτικὸ ἄρχισε νὰ ἔχεινη τὴ λάβα του. Ἐγὼ ἀνατρίχιασα. ‘Ενας φόβος μεγάλος γέμισε τὴν ψυχή μου. Σήγουσα τὰ βλέμματά μου καὶ τὰ χέρια μου πρόδει τὸν οὐρανὸ σὲ στάση προσευχῆς καὶ στάθηκα ἀφωνος. ‘Ο λαὸς σιγὰ σιγὰ ἥσυχασε, σὰν μὲ εἶδε σ’ αὐτὴ τὴ στάση, κι ἐγὼ προσευχήθηκα :

Παναγία μου, Μητέρα, Παρθένε, Θεοτόκε, ἀπλωσε τὴ σκέπη Σου σὰν δλοφώτεινη νεφέλη πάνω ἀπὸ τὸ Ἐθνος Σου καὶ σκέπασε τὴν Ἑλλάδα μας. Καὶ στὴν ἵδια τὴν δλόθερμη ἀγκαλιά Σου, ποὺ ἔσφιξε τὸ Χριστό, πάρε καὶ τὸν πιστὸ στρατό μας καὶ δός του τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὴ χάρη Σου...

Τὸ ἵδιο βράδυ, περίεργο, ώρα 9 καὶ 20 ἀκριβῶς, ὁ λαὸς τῆς πόλεως καὶ ὅλων τῶν χωριῶν της εἶδαμε πρὸς τὸ μέρος τῶν συνόρων μας, ποὺ ἐμαχόταν ἥ πολεμοῦσε ὁ στρατός μας, μιὰ φωτεινὴ νεφέλη νὰ προβάλῃ, σὰ νὰ τὴν ξέχυσε ἔνας ὑπερφυσικὸς προβολέας. Ἀνέβηκε ψηλά, ψηλά. Σχίσθηκε σὲ δύο καὶ σκέπασε ὅλη τὴν Ἑλλάδα μας σὰν ἀγκαλιὰ μητέρας!

Ἀνατριχιασμένοι ὅλοι σταυροκοπήκαμε καὶ μὲ βουρκωμένα μάτια ἔξακολουθήσαμε τὴν προσευχή.

† ·Ο Χίον ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΥΟ ΠΑΙΔΙΑ
ΑΠΟ ΤΗ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ

Είναι άρχες Δεκεμβρίου τοῦ 1940. Εῖχαμε ἀφήσει τὰ Δολιανὰ τῆς Ἡπείρου καὶ τώρα περνούσαμε τὴν Κακαβιά, αὐτὸν τὸ σπουδαῖο συνοριακὸ σταθμὸ γιὰ τὸ Ἀργυρόκαστρο.

‘Η μάχη δόθηκε στὴν Κακαβιὰ καὶ οἱ Ἰταλοὶ εἶχαν φύγει. Ἀκολούθουσαμε τὰ μαχόμενα τμῆματά μας, ποὺ θὰ τὰ ἀντικαταστούσαμε στὴ μάχη αὔριο ἢ μεθαύριο.

Είναι ἄλλο πρᾶγμα, πολὺ περίεργο, νὰ περνᾶς τὰ σύνορα, καὶ μὲ τὶς πρῶτες γραμμὲς νὰ μπαίνῃς μέσα σὲ μιὰ ἔχθρικὴ χώρα. Είναι μιὰ παράξενη συγκίνηση νὰ σκέφτεσαι, δτι αὐτὸ ἐδῶ ποὺ πατᾶς τὸ λένε «σύνορα», δτι αὐτὸ ποὺ βλέπεις μπροστὰ τὸ λένε Ἀλβανία, ἐνῶ τὰ βασινά, ποὺ ἀφησες πίσω, αὐτὸ εἶναι Ἑλλάδα. Ἀπὸ τώρα σύνορα θὰ εἴμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Οσο ὑὰ προχωροῦμε μπροστά, ὅλος ὁ τόπος πίσω θὰ γίνεται Ἑλλάδα.

Ἐνα μικρὸ καὶ λευκὸ ξωκλήσι εἶναι δεξιὰ στὸ ὑψωμα, σὲ Ἀλβανικὸ ἔδαφος.

— Παιδιά, ξωκλήσι στὰ δεξιά μας. ‘Η Παναγία θὰ μᾶς τὰ φέρῃ δεξιά, εἴπε κάποιος.

— ‘Ο Θεὸς νὰ δώσῃ, ἀπαντήσαμε οἱ ἄλλοι.

Ἐβρεχε δυνατὰ καὶ ὡρες πολλές. Σωστὸς κατακλυσμός. Τὸ βράδυ φθάσαμε σ' ἕνα χωριό, Μπουλαράτ ἥταν τ' ὄνομά του. Ποῦ θὰ μείνωμε ὅμως; Ἀν ἥταν Γερμανοί, θὰ ἔβγαζαν δλους τοὺς κατοίκους ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια, θὰ ἔμπαιναν μέσα αὐτοὶ καὶ φεύγοντας τὴν ἄλλη μέρα πέωνται μαζί τους ὅ,τι θὰ τοὺς ἀρεσε.

‘Άλλὰ ἐμεῖς δὲν ἡμαστε Γερμανοί, καὶ γιὰ τοῦτο ἐκά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

να με σχέδια σε ποιό άπλωμα νὰ στήσωμε τὸ στρατιωτικό μας τσαντήρι. "Ημαστε παρέα πέντε - ἔξη στρατιῶτες.

— Έλατε στὸ σπίτι μας νὰ στεγνώσετε. "Έχει καλὴ φωτιά. "Έχει καὶ μέρος νὰ μείνετε τὴ νύχτα .... ἀκοῦμε νὰ μᾶς φωνάζουν.

"Ήταν δυὸς ἀγόρια ἥλικιας δεκαέξῃ καὶ δεκατεσσάρων χρόνων τὸ καθένα. Εἶναι πολὺ συγκινητικὸ νὰ συναντᾶς ἀπροσδόκητα ἐκεῖ "Ελληνες, ν' ἀκοῦς ἑλληνικὰ ἐκεῖ ποὺ ἐπίσημα δὲν ἡταν ὡς τώρα 'Ελλάδα, ἐκεῖ ποὺ αἰῶνες ἀδιάκοπα ζῆ ἢ 'Ελλάδα.

2. "Η μητέρα τῶν παιδιῶν ἦταν μιὰ μεσόκοπη ἀγαθὴ γυναίκα, μαυροφορεμένη. Μᾶς ὑποδέχθηκε σὰ νὰ δεχόταν ξενιτεμένους συγγενεῖς.

Καθόμαστε στὸ ζεστὸ τζάκι κι ἀμέσως ἀρχίζουν ν' ἀχνίζουν οἱ βρεγμένες χλαῖνες καὶ τὰ χιτώνιά μας. Ἀχνίζομε δῆλοι, σὰ λιβανιστήρια.

Ἐκεῖ κοιτάζομε τὶς φλόγες ποὺ παίζουν, καὶ μαθαίνομε τὴν ἴστορία τῆς οἰκογένειας, ποὺ μᾶς φιλοξενεῖ. Ὁ πατέρας εἶχε συλληφθῆ «γιὰ πολιτικοὺς λόγους». Δηλαδὴ γιατὶ αἰσθανόταν καὶ μιλοῦσε σὰν Ἐλληνας.

— Ἀρρώστησε σὴν φυλακὴν καὶ πέθανε, ἔτσι εἴπαν. Ποιός ξέρει, μπορεῖ καὶ νὰ τὸν ἔχουν ἐκτελέσει στὰ κρυφά, εἴπε ἡ μητέρα.

Τὸ ἔνα ἀπὸ τὰ παιδιά, τὸ μεγαλύτερο, τὸ ἔλεγαν Δημοσθένη. Ἐπῆρε τέτοιο ὄνομα, γιατὶ ὁ νονός του ἦταν δάσκαλος, ποὺ εἶχε σπουδάσει στὴν Ἑλλάδα καὶ θαύμαζε τοὺς ἀρχαίους.

Μέσα σὲ λίγη ὥρα ἐγίναμε κιόλας φῦλοι μὲ τὰ παιδιά. Ἐκεῖνα μᾶς ξήτησαν μιὰ χάρη, νὰ τοὺς μάθωμε τὰ λόγια ἀπὸ τὸν Ἐθνικό μας Ὅμηρο, ποὺ δὲν τὸν ἤξεραν. Ἡταν πολὺ συγκινητικὲς ἐκεῖνες οἱ στιγμές, ποὺ σὰν ἐκπαιδευτικὸς ἀνέλαβα ἐγὼ νὰ τοὺς τὸν διδάξω.

Πρέπει νὰ τοὺς μύλησα καλά, γιατὶ ἀκουγαν ησυχοι καὶ οἱ μεγάλοι, ἡ μητέρα καὶ οἱ συστρατιῶτες μου. Τὰ παιδιά ἀκουγαν μὲ κατάνυξη. Ἐλαμπαν οἱ ζωηρὲς φλόγες στὸ τζάκι, ἔλαμπαν καὶ τὰ μάτια τῶν δυὸ παιδιῶν ἀπὸ ζωηρὴ ἐθνικὴ συγκίνηση. Ἀξέχαστες θὰ μοῦ μείνουν οἱ στιγμὲς ἐκεῖνες τῆς ζωῆς μου. Ὁπως μάλιστα τὸ λυχνάρι δὲν ἐφώτιζε πλούσια τὴ μεγάλη κάμαρα, ἡ δῆλη σκηνὴ μοῦ θύμιζε τὸ «κρυφὸ σχολεῖο» τῶν σκλαβωμένων προγόνων μας.

3. Τὴν ἄλλη μέρα πρωὶ ξεκινούσαμε.

— Γιὰ ποῦ; μᾶς ἐρωτᾶ δὲ Δημοσθένης.

— Γιὰ ἐμπρός, τοῦ εἴπαμε. Γιὰ ποῦ ἀλλοῦ παρὰ γιὰ ἐμπρός;

‘Η μητέρα τῶν παιδιῶν εἶχε κάτι σῦκα φυλάξει, γιὰ τὰ Χριστούγεννα. Τις ἄλλες ἑβδομάδες θὰ ἔτρωγαν καλαμπόκι, ἃς ἦταν τούλαχιστο νὰ ὑπάρχῃ σίγουρο κι ἐκεῖνο στὸ φτωχόσπιτό τους.

‘Ἐπῆρε ή μητέρα τὰ σῦκα καὶ μᾶς τὰ ἔβαζε στὰ σακκίδιά μας. Ὁταν τοῦτο πολὺ μεγάλη θυσία!

— “Οχι, δχι, νὰ τὰ χρατήσετε γιὰ τὰ Χριστούγεννα! εἴπαμε.

— Γιὰ μᾶς τὰ Χριστούγεννα είναι σήμερα, ποὺ ἐλευθερώθηκε ή πατρίδα μας, εἴπε ή καλὴ μητέρα καὶ ἐπέμεινε. ‘Υστερα μιὰ φορά περάσατε ἀπὸ τὸ φτωχικό μας, δὲν πρέπει νὰ εἰσαστε ἀκατάδεχτοι.

— Ἐφοῦ τὸ παίρνετε ἔτσι, σύμφωνοι νὰ τὰ κρατήσωμε.
Άλλὰ καὶ σεῖς δμως δὲν μπορεῖτε νὰ μᾶς προσβάλλετε.

Ἐτσι εἴπαμε καὶ ἀφήσαμε τὶς κουραμάνες μας καὶ δ, τι κονσέρβες εἶχαμε μαζί μας.

Ἄργηθκε γιὰ πολλὴ ὅρα, μὰ τέλος δέχθηκε, γιατὶ τῆς ξαναλέγαμε διαιρώς δτι ἀλλιῶς μᾶς προσβάλλει.

Ἐτσι ἀποχωρισθήκαμε, ἀφοῦ ἀνταλλάξαμε τὰ πιὸ πολύτιμα τότε δῶρα μας.

4. Ἀπὸ τὴ δεύτερη ἡμέρα μπήκαμε στὴ μάχη, γιὰ νὰ πάρωμε τὸ Μάλι Σπάτ καὶ τὰ ἄλλα ὑψώματα γύρω στὸ Τεπελένι. Ἡταν μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἔνδοξες νίκες ἐναντίον τῶν Ἰταλῶν, τοῦ χιονιοῦ καὶ τοῦ φοβεροῦ χειμῶνα. Ἐκράτησε τοῦτο γιὰ πολλὲς ἑβδομάδες. Ὁταν ἥρθαμε στὴν ἐφεδρεία, νὰ ξεκουρασθοῦμε γιὰ λίγο καιρό, μείναμε σὲ κάποιο ἄλλο χωριὸ τοῦ Ἀργυροκάστρου, στὸ Λιμπόχιο.

Ἐκεῖ ἔνας ἀπὸ τὴν παρέα μας ἔμαθε, δτι ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ ἀδερφός του ὑπηρετοῦσαν ως μικροὶ ἐθελοντὲς στὸ πρόχειρο «Νοσοκομεῖον Κρυπαγημάτων», ποὺ εἶχε γίνει στὸ χωριό τους. Πολὺ μὲ συνεκίνησε ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τῶν δυὸ μικρῶν φίλων μου.

Σὲ ἔναν γνωστό μου, ποὺ ἤξερα δτι νοσηλευόταν στὸ νοσοκομεῖο ἔκεινο, τοῦ ἔγραφα νὰ εἰπῇ στὰ δυὸ παιδιὰ χαιρετισμοὺς καὶ νὰ τοὺς διαβιβάσῃ τὸν ἀνεπιφύλακτο θαυμασμό μου.

Πέρασαν κατόπιν μῆνες καὶ χρόνια: Ἡμέρες μεγάλης δόξας καὶ ὑστερα μαῦρες ἡμέρες τῆς Κατοχῆς. Ὡσπου ἥρθε ἡ Ἀπελευθέρωση, τὸ 1944.

Σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς κατοπινὲς ἔκεινες ἡμέρες δοκίμασα μεγάλη κι εὐχάριστη ἔκπληξη. Ἡρθαν στὸ γραφεῖο μου δυὸ νέοι στρατιῶτες, σωστοὶ λεβέντες.

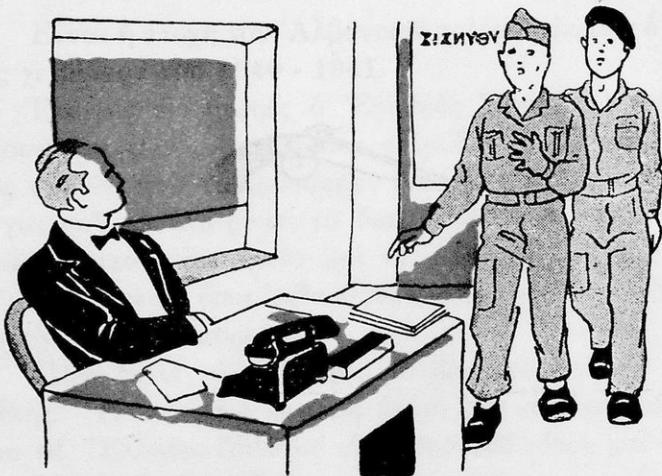
— Δὲν μᾶς θυμᾶσθε; μοῦ εἰπαν.

Πᾶς νὰ τοὺς θυμοῦμαι, ἀφοῦ δὲν τοὺς εἶχα ξαναῖδη;

Φαντασθῆτε διμως τὴν ἔκπληξή μου, δταν ἔμαθα, δτι οἱ δυὸς αὐτοὶ λεβέντες ἦταν ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ ἀδερφός του. Ἐψαχναν, λέει, δυὸς ἑβδομάδες, ὥσπου ἔμιαθαν τὴ διεύθυνσή μου.

“Υστερα ἔμαθα τὴν ἴστορία τους. “Οταν ἤρθαν οἱ Γερμανοί, τὰ παιδιὰ εἶχαν ἀναμειχθῆ σὲ μιὰ ὀργάνωση, ποὺ εἶχε ἔργο της νὰ εἰδοποιῇ πότε καὶ ποῦ προσορμίζονται τὶς νῦχτες τὰ ὑποβρύχια, ποὺ ἔπαιρναν νέους ἄνδρες γιὰ τὴν Αἴγυπτο. Παιδιὰ ἦταν, ἔτσι δὲν κινοῦσαν ὑποψίες.

“Αναμείχθηκαν σὲ πολλὲς τέτοιες ἀποστολές. “Οταν ἔγινε φανερό, δτι σάμπως ἀρχίζουν νὰ τὰ ὑποπτεύωνται, μπῆκαν καὶ αὐτὰ στὸ ὑποβρύχιο κι ἔφυγαν. Ἡ μητέρα τους εἶχε τὴν προηγούμενη φύγει σὲ συγγενεῖς της στὰ Γιάννενα· βρίσκεται τώρα ἐκεῖ καὶ εἶναι ὡς τὰ σήμερα καλά.

Ἐκεῖ στὴν Αἴγυπτο τὰ παιδιά, ἔφηβοι πιά, κατατάχθη-
καν στὸν ἑλληνικὸν στρατό, πολέμησαν στὴ Σικελία καὶ τὴν
Ιταλία, κι ἔγιναν διτεῖς σήμερα, δηλαδὴ ἥρωες.

— Δὲν εἴμαστε καθόλου ἥρωες, μοῦ εἶπαν μὲν μετριοφρο-
σύνη. Ἀπλῶς ἀρχίσαμε νὰ κάνωμε κι ἐμεῖς κάτι ἀπὸ τὴν
ἡμέρα ποὺ εἴδαμε τὸ δικό σας παράδειγμα.

— Εγίνατε διμος πολὺ καλύτεροι ἀπὸ μᾶς, τοὺς δασκά-
λους σας, τοὺς εἶπα. Ἀφοῦ διμος λέτε, διτεῖς μικρὸς δικό μας
παράδειγμα σᾶς ἐδίδαξε, κι ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι νὰ γράψω
τὴν ἴστορία σας, νὰ τὴ διαβάζουν τὰ μικρότερα παιδιά, γιὰ
νὰ τὸ διδάξετε καὶ σεῖς μὲ τὸ δικό σας παράδειγμα.

Ο ΑΙΜΟΔΟΤΗΣ

Είναι ή έποχή του 'Αλβανικού πολέμου, έκεινος δ' άξεχαστος χειμώνας του 1940 - 1941.

'Έκεινες τις ήμέρες δ' Έρυθρός Σταυρός ζητοῦσε, μὲ δημοσιεύματα στὶς ἐφημερίδες, «αίμοδότες». Δηλαδὴ ἀνθρώπους γερούς, ποὺ θὰ πρόσφεραν ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ αἷμα τους. Οἱ γιατροὶ τὸ ἔπαιρναν, τὸ διατηροῦσαν σὲ γυαλιά καὶ τὸ ἔστελναν στὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ χειρουργεῖα τοῦ μετώπου, γιὰ νὰ σώζωνται δοι λαβωμένοι στρατιῶτες μας κινδύνευαν ἀπὸ τὴν πολλὴ αίμορραγία.

Πήγε τότε νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμα του κόσμους καὶ κοσμάκης. Ἡταν ή πιὸ λαμπρὴ ἔποχὴ τῆς νέας μας ἴστορίας. ὅπου οἱ "Ελληνες ζούσαμε τὴ Μοῖρα τοῦ τόπου μας σὰ μιὰ οἰκογένεια, σὰν ἔνας ἄνθρωπος.

Πῆγε κι ἔνας γεροντάκος καὶ περίμενε τὴ σειρά του, συμμαζεμένος καὶ ντροπαλὸς σὲ μιὰ γωνιά.

— Τί θέλεις ἐσύ; τὸν ρώτησε ὁ γιατρός.

‘Ο ἄνθρωπος ἐσήκωσε τὰ μάτια του καὶ στριφογύριζε τὸ τριμμένο καπέλλο του στὰ δάχτυλα.

— Ὡρθα γιὰ τὸ αἷμα, εἶπε. Γι’ αὐτὸ ποὺ γράφετε στὶς ἑφημερίδες...

‘Ο γιατρὸς τὸν χάιδεψε στὸν ὕμιο, χαμογέλασε καὶ τοῦ ἔδειξε μὲ τὸ μάτι τοὺς αἵμοδότες, ποὺ περίμεναν.

— Κοίτα, τοῦ λέει, ἔχουμε ἀρκετούς...

‘Ο γέρος τοὺς κοίταξε. Ἡταν ἔνα πλῆθος νέοι καὶ κοπέλλες, φοιτηταὶ κι ἐργατικοί, ποὺ δὲν τοὺς κινητοποίησε τὸ Κράτος, καὶ ἥρθαν νὰ προσφέρουν τὸ φρέσκο αἷμα τους γιὰ τοὺς ἄλλους, ποὺ ἔχυναν τὸ δικό τους ἐπάνω στὸ χιόνι. Τὰ πρόσωπά τους ἦταν ροδοκόκκινα, τὰ μάτια τους ἔλαμπαν ἀπὸ νειάτα καὶ ἀπὸ ὑγεία.

‘Ο γέρος ξανασήκωσε τὸ κεφάλι, σὰ νὰ τὸν εἶχαν προσβάλει.

— Πρέπει νὰ σοῦ εἰπῶ, γιατρέ, μὴ μὲ βλέπης ἔτσι, δηλαδὴ μὴν τύχῃ καὶ φοβᾶσαι, ποὺ μὲ βλέπεις ἔτσι τυακισμένο ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ τὰ φαρμάκια... Ὁμως εἴμαι γερός, πιτὲ δὲν ὀρρώστησα, ἀν εἶναι δηλαδὴ γι’ αὐτὸ ποὺ φοβᾶσθε... Τὸ αἷμα μου εἶναι καθαρό...

‘Ο γιατρὸς συγκινήθηκε:

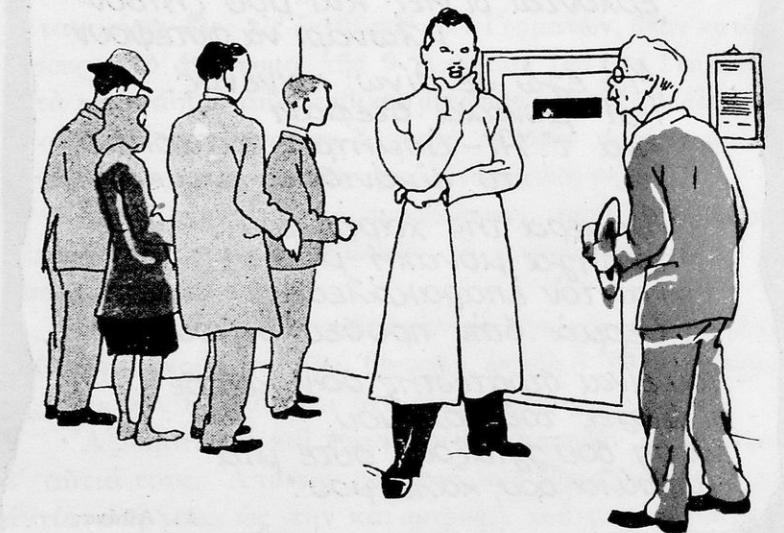
— Πᾶμε μέσα, τοῦ εἶπε καὶ τὸν πῆρε στὸ χειρουργεῖο γιὰ τὴν αἵμοδοσία.

— Πῶς σοῦ ἥρθε καὶ τ’ ἀποφάσισες, ρώτησε ὁ γιατρός, ἔτσι γιὰ νὰ πῆ κάτι τὴν ὡρα ποὺ ἀπολύμαινε τὸ σημεῖο, δπου θὰ περνοῦσε τὴν ἀπορροφητικὴ βελόνα.

Καὶ τότε ἄκουσε αὐτὴ τὴν καταπληκτικὴ διήγηση, ποὺ

ἔκαμε τοῦ γιατροῦ νὰ τρέμη τὸ χέρι του, καὶ γέμισε δάκρυα τὰ μάτια του.

— Πῶς μοῦ ἤρθε; χαμογέλασε ὁ γέρος... Νά... Έγώ, γιατρέ μου, εἶχα τρία ἀγόρια. Τὰ πῆρε καὶ τὰ τρία ἡ ἐπιστράτευση. Σκοτώθηκαν καὶ τὰ τρία... Μεγάλη φωτιά... Ε, τί μποροῦσε νὰ γίνη; Γιὰ τὴν Ἑλλάδα πῆγαν. Ἡταν γραφτό... Ὁμως τὸ τελευταῖο, ὁ Γιάννης, μοῦ εἶπαν, ὅτι πέθανε ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ αἷμα ποὺ ἔχασε. Εἰδεμή ἡ λαβωματιὰ δὲν ἦταν σπουδαία. Λοιπὸν τώρα μοῦ εἶπαν, πῶς γυρεύετε αἷμα γιὰ νὰ γλιτώσουν τὰ παιδιά, ποὺ κινδυνεύουν ἀπὸ αἱμορραγία. Εἶπα λοιπόν, γιατρέ μου, ἀς πάω κι ἐγὼ νὰ μοῦ πάρουν αἷμα, μπορεῖ νὰ είναι νὰ γλιτώσω τὸ παιδί κανενὸς ἀλλουνοῦ... Ἐτσι σηκώθηκα καὶ ἤρθα...

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ

-Καλέ μου, οι "Αἱ Δημήτριδες
ἔχουν ἀνθίσει ὅλοι
κι' ἀβρολογά, βά νάπεδε χιόνι
τὸ περιβόλι.

"Οбоι περνοῦν δὴ χειτονιὰ
κι' ὅбоι τοὺς ἀντικρύζουν
ὅλοι τοὺς καμαρώνουν
καὶ μᾶς καλοτυχίζουν.

Περνοῦνε τ' ἄξοντα παιδιά
κι' ἀνθὸς κοιτῶν νὰ κλέψουν,
ἔρχονται οι νιές καὶ μοῦ ἔπτοῦν
κλωνάρι νὰ φυτέψουν.

Μα ἐζώ δὲ δίνω κανενός.
Καὶ μοναχὰ βτεφάνι
γὰ τ' "Αἱ-Δημήτρη, κάτασπρο,
τὸ εἰκόνιδμα εἶχα κάνει.

?Ανίμερα τῆς χάρης του
τὸ πῆγα μοναχή μου
καὶ τὸν ἐπαρακάλεσσα
θερμὰ δτὸν προβευχή μου,

-ποὺ εἶναι στρατιώτης βάν καὶ δέ—
οι φλόγες τοῦ πολέμου
νὰ μὴ δοῦ γγιάζουν οὔτε μιὰ
τριχούλα δου, καλέ μου!

Γ. Αθάνας

Η ΣΗΜΑΙΑ ΕΝΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

1. Είχαν πολεμήσει οι φαντάροι τῶν Ὀχυρῶν τοῦ Ρούπελ τέσσερα μερόνυχτα, χωρὶς στιγμὴ νὰ σταματήσουν. Είχαν κατανικήσει δλες τὶς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν, δταν κατὰ τὶς τέσσερες τὸ ἀπόγευμα τῆς 9 Ἀπριλίου 1941 οἱ Γερμανοὶ—μετὰ τὸ σπάσιμο τοῦ Σερβικοῦ μετώπου καὶ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης—ἔστειλαν μπροστὰ σὲ κάθε φρούριο ἀπὸ ἔνα τὰν, νὰ γυροφέρονται σιγὰ κρατώντας λευκὴ σημαία.

Οι Ἑλληνες δὲν τὰ πυροβόλησαν, παρὰ τὰ ἄφησαν νὰ πλησιάσουν, γιατὶ τὰ ἔβλεπαν νὰ κουνοῦν ἐπιδεικτικὰ τὴν ἄσπρη τους παντιέρα.

Ἄπὸ τὰ τὰνκς κατεβαίνουν σὲ λίγο κήρυκες, ποὺ ἀπαιτοῦν τὴν παράδοση τῶν Ὀχυρῶν, ἐπειδὴ ὁ Ἑλληνας διοικητὴς εἶχε συνθηκολογήσει στὴ Θεσσαλονίκη.

Ἄξιωματικοὶ καὶ φαντάροι δὲν μπροστὸν νὰ πιστέψουν τὴν αὐτιά τους. Ἄπὸ τὴν καύχηση, ποὺ εἶχαν γιὰ τὴν ἥρωικὴ ἀντίστασή τους, ὡς τὴν καταστροφή, ποὺ τώρα μαθαίνουν, εἶναι δρόμος ποὺ δὲ δρασκελίζεται σὲ μιὰ στιγμὴ.

‘Ως τώρα αύτοὶ ἔδερναν τὸ Γερμανό, ὅχι μόνο πίσω ἀπὸ τις πολεμίστρες, ἀλλὰ καὶ ἔξω στ’ ἀνοιχτά, στῆθος μὲ στῆθος. Πῶς νὰ παραδώσουν φρούρια, σπίτια, πατρίδα, χωρὶς νὰ νικηθοῦν;

Σὲ λίγο τοὺς ἔρχεται γραπτὴ ἡ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους νὰ παραδώσουν τὰ Ὀχυρά. Τότε ἔεσπάει μαύρη ἀπελπισία. “Ἄλλοι κλαῖνε δυνατά, ἄλλοι ἀγκαλιάζουν καὶ φιλοῦν τὰ πολυβόλα μὲ πάθος, τόσο αὐθόρμητο, ποὺ σφίγγει τὴν καρδιὰ ὅσων τοὺς βλέπουν.

‘Οστόσο ὑπακούουν στὴ γραπτὴ διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ τους, παραδίδουν τὰ Ὀχυρὰ καὶ ἀναχωροῦν μὲ κατεύθυνση πρὸς τὶς Σέρρες.

2. Καθὼς προχωροῦν πρὸς τὶς Σέρρες, βλέπουν ἐπάνω σ’ ἓνα λοφάκι μαζεμένους φαντάρους καὶ καπνὸ ν’ ἀνεμίζεται στὸν καθάριο οὐρανό. Ἐπειδὴ ἡ δυστυχία ἀδελφώνει τοὺς ἀνθρώπους, τραβᾶ ἡ φάλαγγα ὀλόσια πρὸς τὸν δμιλο ἐκεῖνο.

Σὰν ἀνέβηκαν στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, εἶδαν ἔτοιμη θρακιά.

Ἐκεῖ γύρω στὴ φωτιὰ εἶναι συγκεντρωμένο ἔνα τμῆμα τοῦ 2θου συντάγματος, ποὺ ὑπερασπίζόταν τὸ φρούριο Λίσσε καὶ εἰχε τσακίσει δλόκληρη μεραρχία Ἀλπίνων.

Νά ὁ διοικητὴς περιστοιχισμένος ἀπὸ τοὺς βαθμοφόρους. Νά ὁ ἀρχιμανδρίτης, ποὺ βάζει τὰ ίερὰ ἄμφια.

— Θὰ λειτουργηθοῦμε, λέει κάποιος· καὶ ἡ ἴδεα πὼς θὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὰ θεῖα τοὺς παρηγορεῖ.

Βγάζουν τὰ πιλίκια τους, σταυροκοπιοῦνται κι ἀκοῦνε μὲ κατάνυξη τὶς εὐχές, ποὺ ἀρχίζει νὰ ψάλλῃ ὁ παπάς. “Υστερα προβάλλει στὸ κέντρο ὃ ὑπασπιστὴς κρατώντας τὴ σημαία τοῦ συντάγματος.

Τὴν ἔεσκεπάζει καὶ τὴν ἀφήνει ἐλεύθερη στὸ ἑλαφρὸ ἀεράκι, ἀτίμητο μνημεῖο δοξασμένων ἄγώνων.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σημαία ἡ ἴδια, ποὺ τὸν Αὔγουστο τοῦ 1922, δταν τὸ 26ο σύνταγμα κυκλώθηκε στὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλί—Βερδάν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν ἀρπαξε δ τότε συνταγματάρχης του καὶ παρασύροντας τοὺς λεβέντες του σὲ παράφορη ἔξοδο κατώρθωσε νὰ διασπάσῃ τὸν Τουρκικὸ κλοιὸ καὶ νὰ σώσῃ τὸ σύνταγμά του, χωρὶς ὅμως δ ἴδιος νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὸ θρυλικὸ κατόρθωμα, γιατί, δπως ἡ σημαία του, ἔτσι κι αὐτὸς εἶχε κατατυπηθῆ ἀπὸ σφαῖρες καὶ ξεψύχησε κρατώντας στὰ χέρια του αὐτὸ τὸ κουρελιασμένο πανί.

— Προσοχή! διατάζει ὁ διοικητής.

Οἱ φαντάροι τεντώνουν τὰ κουρασμένα κορμιά τους, οἱ ἀξιωματικοὶ κάνουν τὸ σχῆμα. Ὁ ὑπασπιστής τότε κατεβάζει τὸ ἱερὸ λάβαρο στὴ φωτιά, ἐνῶ ὁ παπᾶς εὐλογεῖ αὐτὸν

τὸν ὑπερήφανο πολεμικὸν ὁδηγό. Τὸ μετάξι ἀργεῖ νὰ καῆ, γίνεται στάχτη σιγά, πολὺ σιγά.

Τὸ θέαμα τῆς γαλανόλευκης, ποὺ ἔξαφανίζεται, κάνει τοὺς παρόντες νὰ φρίγνουν. Οὕτε ἕνας ἀξιωματικὸς δὲν ἔμεινε ἀδάκρυτος. Οἱ φαντάροι, καθὼς ἀντικρύζουν τοὺς φρουράρχους τους, ψημένους πολεμιστές, νὰ κλαῖνε, τοὺς θαυμάζουν ἀκόμη περισσότερο καὶ ἔσπαν τὰ παιδιάτικα στόματά τους σὲ λυγμοὺς κι ἀναφίλητά.

Μὰ τὸ κλάμα τὸ διακόπτει ὁ ἀρχιμανδρίτης.

— Σηκώστε τὸ χέρι νὰ δρκισθῆτε, τοὺς λέει.

Τὸν ὑπακούοντα, κι ἔκεινος ἀρχίζει :

— Όρκίζομαι . . . !

— Όρκίζομαι!, λὲν ὅλοι μαζί.

— “Οτι δὲ θὰ ἡσυχάσω . . .

— “Οτι δὲ θὰ ἡσυχάσω!

— “Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου . . .

— “Οτι θὰ δώσω τὸ αἷμα μου!

— Γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα. . .

— Γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ καὶ νὰ ἐλευθερώσω τὴν πατρίδα! βροντοφωνοῦν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες.

‘Ο δρκος αὐτὸς φουσκώνει ἀπὸ νέα ὄνειρα τὶς πονεμένες τους καρδιές. Κι ὅταν ξαναπαίρουν τὸ δρόμο τῶν Σερρῶν, αἰσθάνονται σὰ ζωογονημένοι. Τώρα ἔχει βρῆ πάλι σκοπὸν ἡ ζωὴ τους.

Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ¹
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδας ἡ ψυχή.

Όταν ξάφνου σὲ χαϊδεύῃ
τὸ ἀγεράκι τὸ ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα, ποὺ σαλεύει,
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι δ σταυρός, ποὺ λαμπυρίζει,
στὴν ψηλή σου κορυφή,
εἴν' δ φάρος ποὺ φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφή.

Σὲ θωρῷ κι ἀναθαρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ.
Σὰν ἄγια σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή:
—Νᾶσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ Σημαία γαλανή.

1. Πολέμης

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΡΑΣ

1. Εἶναι Ὁκτώβριος τοῦ 1941, ἡ ἔποχὴ ποὺ ἀρχίζει νὰ βασιλεύῃ ἡ πεῖνα καὶ ἡ στέρηση.

‘Ο μικρὸς Ἀντώνης εἶναι δάδεκα χρόνων. Ἐχει τὴν μητέρα του, ποὺ ἔνοδουλεύει κι ὅλο κάτι φέρνει, καὶ ἔχει τὰ δυὸ μικρότερα ἀδέρφια του, ποὺ ὅλο καὶ περιμένουν τί θὰ τοὺς φέρη.

Ἐτσι ὁ Ἀντώνης, ἃς εἶναι μικρός, ἔχει μπῆ στὰ βάσανα καὶ τὶς εὐθύνες. Εἶναι ὁ «προστάτης τοῦ σπιτιοῦ», δπως τὸν λέει μὲ καμάρι ἡ χήρα μητέρα του.

Πότε ζεύεται τὸ καρότσι του καὶ τὸ σέρνει, κάνοντας μεταφορές ἀπὸ τὸ σιδηροδρομικὸ σταθμό.

Πότε πάει στὸ βουνὸ μὲ τὴ μητέρα του καὶ φέρνει τὸ καροτσάκι τους βαρυφορτωμένο μὲ ξύλα.

Πότε πάλι παίρνει δανεικὰ κουλούρια καὶ τὰ πουλάει γυρίζοντας στοὺς δρόμους μὲ τὸν ταβλά του. Ὁ φούρναρης τῆς συνοικίας τὸν ἔχει δοκιμάσει καὶ τὸν ἐμπιστεύεται. Μόλις ξεπούλησει ὁ Ἀντώνης, ἐπιστρέφει στὸ φοῦρνο καὶ πληρώνει τὴν τιμὴ τῶν κουλούριῶν. Ἐτσι τοῦ μένει κάτι κι αὐτοῦ, ν' ἀγοράσουν λίγο καλαμπόκι γιὰ τὸ σπίτι. Ὅσο γιὰ αὔριο, ἔχει πάλι ὁ Μεγαλοδύναμος.

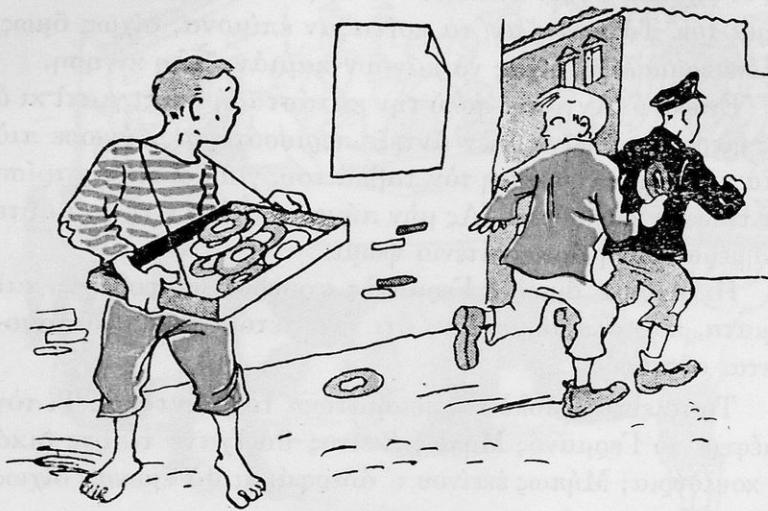
2. Μιὰ ἡμέρα ὁ Ἀντώνης εἶχε ἀτυχία στὸ ἐμπόριό του. Μερικὰ παιδιά, πεινασμένα, τοῦ ἀρπαξαν ἀπὸ τὸν ταβλά του δὺ κουλούρια, καὶ ἔτσι τὴν ἡμέρα ἐκείνη τ' ἀδέρφια του δὲν εἶχαν τὸ λίγο ἀραποσιτένιο ψωμί τους.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα θὰ δούλευε πιὸ πολύ, εἶπε, κι ἔτσι θὰ κέρδιζε τὴ διαφορά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Νὰ προσέχης, παιδάκι μου, μὴ σοῦ τὰ ξαναπάρουν τζάμπα, τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του τὸ πρωὶ ποὺ ἔφευγε.

“Υστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα ὁ Ἀντώνης ἔχει γεμᾶτο κουλούρια τὸν ταβλά του καὶ στέκει σ’ ἓνα κεντρικὸ δρόμο τῆς Ἀθήνας.

Σὲ λίγο βλέπει νὰ περνάῃ μιὰ φάλαγγα γερμανικὰ αὐτοκίνητα, γεμάτα αἰχμαλώτους. Ἡταν Νεοζηλανδοί, Αύστραλοί, Ἄγγλοι, Ἰνδοί.

“Ἐνα ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα, ἀνοιχτὸ ἐπάνω, σταμάτησε γιὰ λίγο ἐκεῖ κοντά. Ὁ κόσμος μαζεύμηκε καὶ κοίταζε τοὺς ἄτυχους αἰχμαλώτους. Ἐξύωσε κι ὁ Ἀντώνης καὶ κοίταζε. Ἡταν νέοι ἄνδρες, μὲ ὕφος ἀγαθὸ καὶ μὲ ἔκφραση βασανισμένη. Εἶχαν μάγιστρα ἀδυνατισμένα, γένεια μακρὺα ἀπὸ τὴν ἀξιοτισιὰ καὶ μάτια ψολωμένα ἀπὸ τὴν πεῖνα.

3. "Οπως εἶχε πλησιάσει κοντὰ ὁ Ἀντώνης, παρατήρησε πῶς οἱ αἰχμάλωτοι δὲν ἔκολλοῦσαν τὰ μάτια τους ἀπὸ τὰ κουλούρια του. Τὰ κοίταξαν, τὰ κοίταξαν ἐπίμονα, δίχως δῆμος νὰ λένε καμιὰ λέξη, δίχως νὰ κάνουν καμιὰν ἄλλη κίνηση.

"Ενιωσε ὁ Ἀντώνης πολὺ τὴν κατάστασή τους, γιατὶ κι ὁ ἴδιος ἥξερε ἀπὸ πεῖνα. Λὲν ἀντεξε περισσότερο. Ζύγωσε πιὸ κοντὰ κι ἔκανε νὰ σηκώσῃ τὸν ταβλά του, γιὰ νὰ τοὺς χαρίσῃ τρία τέσσερα κουλούρια. "Ἄς μὴν πήγαινε στὸ σπίτι του οὕτε τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἀραποσιτένιο ψωμί.

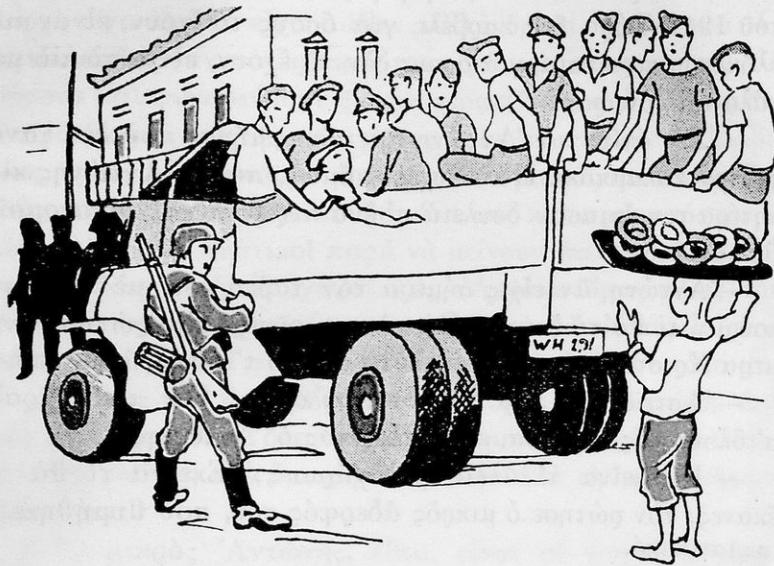
Πετάχθηκε δῆμος ὁ Γερμανὸς φρουρὸς μὲ φοβέρες καὶ νοήματα, ποὺ ὅλα σήμαιναν, ὅτι ἔνα τέτοιο δῶρο «ἀπαγορεύεται αὐστηρῶς».

Τὸ τελευταῖο πολὺ τὸν πεισμάτωσε τὸν Ἀντώνη. Τί τὸν ἔνδιεφερε τὸ Γερμανό; Μήπως ἐκείνος θὰ ἔχανε τίποτε δικά του κουλούρια; Μήπως ἐκείνου τ' ἀδερφάκια θὰ ἔμεναν δίχως ἀραποσιτένιο ψωμί;

Προσποιεῖται λοιπὸν κι ὁ Ἀντώνης ὅτι ἀπομακρύνεται. "Υστερα μὲ τρόπο πλευρίζει τ' αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ καὶ τότε δίνει ἔνα δυνατὸ τίναγμα τοῦ ταβλᾶ του, χύνοντας ὅλα τὰ κουλούρια του μέσα στ' αὐτοκίνητο. Ἄμεσως ὕστερα τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

"Οταν ἔφθασε στὴν ἀντικρυνὴ γωνιὰ κι ἔνιωσε ἀσφάλεια, γύρισε καὶ κοίταξε πίσω του. Οἱ αἰχμάλωτοι εἶχαν ἀρπάξει τὰ κουλούρια, τὰ ἔτρωγαν μὲ λαιμαργία καὶ κοίταξαν μὲ ἄπειρη εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ μέρος του.

Οἱ ἄλλοι γύρω διαβάτες, οἱ "Ἐλληνες, —ἀδυνατισμένοι καὶ πεινασμένοι διαβάτες — τοῦ ἔλεγαν ἔνα σωρὸ «εῦγε» καὶ «μπράβο» καὶ «νὰ σὲ χαίρεται, παιδάκι μου, ἡ μάνα ποὺ σ' ἔχει» καὶ ἄλλα τέτοια. Ὁστόσο τὸ μεγάλο εῦγε ἔρχόταν ἀπὸ ἄλλοῦ. Τοῦ τὸ ἔλεγε ὁ εὐχαριστημένος ἑαυτός του.

Έκινησε κι έπήγε στὸ φοῦρνο μὲ ἄδειο τὸν ταβλά του καὶ μὲ ἄδεια τὴν τσέπη του. Ἐκαμαν ἐκεῖ τὸ λογαριασμό. Γιὰ νὰ ξεχρεωθῇ τὸ νέο του ἔλλειμμα, χρειαζόταν νὰ δουλέψῃ δ Ἀντώνης μιὰ σκεδὸν ἑβδομάδα δίχως κέρδος.

Στὴ μητέρα του διηγήθηκε ὅλη τὴν ἴστορία. Τῆς εἶπε, πῶς δὲν ἀντεχεὶ ἡ καρδιά του, αὐτὸς νὰ κρατάῃ ψωμὶ κι ἄλλοι ἀνθρωποι νὰ πεινοῦν τόσο πολύ. Λυπᾶται ὅμως ποὺ θὰ δουλεύη μιὰ ἑβδομάδα, δίχως νὰ φέρνη καλαμπόκι.

— Δὲν πειράζει, παιδάκι μου, ἐσὺ νὰ εἶσαι καλά. Ὁ Θεός θὰ σου δίνη δύναμη γιὰ τὸ καλὸ ποὺ ἔκαμες σήμερα, τοῦ εἶπε ἡ καῦμένη ἡ μάνα του.

4. Πέρασαν δυὸς ἀκόμη μῆνες. Εἶναι Χριστούγεννα τοῦ 1941. Τώρα ἔνα καρβέλι, γιὰ ὅσους τὸ ἔχουν, εἶναι μιὰ δλόκληρη περιουσία, γιὰ ὅσους δὲν τὸ ἔχουν, εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο τους ὄνειρο.

Στὸ σπίτι τοῦ Ἀντώνη πάει ἔνας μήνας ποὺ δὲν ξαναφάνηκε καλαμπόκι. Πάλι τυχεροὶ δμως, ποὺ δὲν ἀντέρα του ἐπιασαν δουλειὰ σ' ἔνα περιβόλι καὶ οἰκονομοῦν τὶς λαχανίδες.

— Ἀντώνη, ἂν εἶχες σήμερα τὸν ταβλά σου μὲ τὰ κουλούρια, τί θὰ τὰ ἔκανες; Θὰ τὰ πουλοῦσες; τὸν ρώτησε ἀνήμερα Χριστούγεννα τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ ἀδερφάκια του.

— Αστειεύσαι ποὺ θὰ τὰ πουλοῦσα; Θὰ τὰ μοίραζα σ' ὅλους μας ἀπὸ ἵσα, εἶπε γελώντας δὲν ἀντώνης.

— Κι ἐκεῖνα τὸ ἄλλα, ποὺ χάρισες; Ἐκεῖνα τί θὰ τὰ ἔκανες; τὸν ρώτησε δὲν μικρὸς ἀδερφός του, ποὺ θυμήθηκε τὸ περιστατικό.

— Ἐκεῖνα... ἀρχισε νὰ λέη δὲν ἀντώνης καὶ σταμάτησε, γιὰ νὰ σκεφθῇ τί θὰ τὰ ἔκανε.

“Ωσπου ξαναῆρθαν στὸ νοῦ του ὅλες ἐκεῖνες οἱ μορφὲς τῶν αἰχμαλώτων, ποὺ εἶχαν ἀδύνατα μάγουλα καὶ ποὺ κοίταζαν ὅλοι μαζὶ τὸν ταβλά του.

Τότε δὲν ἀποφασιστικό:

— Ἐκεῖνα θὰ τὰ ξαναπετοῦσα μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ αὐτοκίνητο!

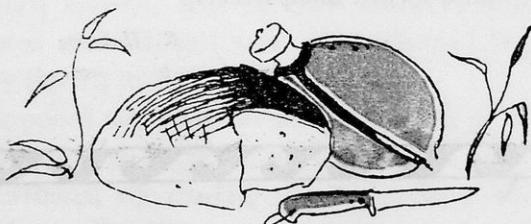
“Ηταν ἔτσι ἀποφασιστικὸς δὲν τόνος τῆς φωνῆς του, ποὺ δὲν μητέρα του σταμάτησε τὴν δουλειά της καὶ τὸν κοίταξε παράδοξα. “Υστερα ἥρθε κοντά του καὶ τὸν φίλησε.

— Εἶσαι δὲν ἰδιος, ὅπως δὲν μακαρίτης δὲν πατέρας σου. “Ετσι κι ἐκεῖνος ἥταν πονετικὸς καὶ συμπονοῦσε τὴν δυστυχία, δπου τὴν ἔβλεπε, τοῦ εἶπε μὲ καμιάρι.

5. Εἰχα μάθει κι ἐγὼ τότε τὴν ἴστορία αὐτή. Τὴν ἵδια ἐποχὴν εἶχα ἰδεῖ κι εἶχα μάθει πολλὰ ὅμοια περιστατικά: Οἱ κοπέλλες ἔσχιζαν τὰ προικιά τους, γιὰ νὰ μεταμφιέσουν, γλιτώσουν καὶ φυγαδεύσουν ξένους στρατιῶτες, ποὺ γύριζαν στὰ δρεινὰ χωριά μας. Λίγους μῆνες πρὶν, τὸν καιρὸν τῆς Ἀλβανίας, ἐμεῖς οἵ φαντάροι τοῦ μετώπου μοιράζαμε στοὺς Ἰταλοὺς αἰχμαλώτους τὴν κουραμάνα μας καὶ προτιμούσαμε νὰ μείνωμε ἐμεῖς νηστικοὶ παρὰ νὰ μείνουν ἐκεῖνοι. Λίγο πρὶν τοὺς πιάσουμε, ἥταν ἐχθροί μας. Ἀμέσως ὅμως μόλις τοὺς πιάναμε, τοὺς δείχναμε συμπεριφορὰ σὰ νὰ εἴναι φιλοξενούμενοί μας, παλιοί μας φίλοι, περαστικοὶ ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Μόλις μοῦ διηγήθηκαν τὴν ἴστορία τοῦ Ἀντώνη, ἀμέσως θυμήθηκα καὶ ὅλες τὶς ἄλλες ὅμοιες ἴστορίες, κι ἔκαμα τὴν ἑξῆς σκέψη, ποὺ ὅμως διέφερε λίγο ἀπὸ τὴ σκέψη τῆς μητέρας του:

— ‘Ο μικρὸς Ἀντώνης, εἶπα, εἴναι σὲ ψυχικὴ εὐγένεια ἴδιος δπως καὶ δλος δ λαός του. Ἔτσι καὶ δ λαός του εἴναι πάντα πονετικὸς καὶ συμπονάει τὴ δυστυχία, δπου τὴ βλέπει.

H NIKH

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἵερό,
ποὺ τὸ ἵδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό.

Στὸ χῶμα τοῦτο πάντα ἀνθοῦνε
κι ἔχουν ἀθάνατη ζωὴ
καὶ μᾶς θαμπώνουν, μᾶς μεθοῦνε
νεράϊδες ἥρωες, θεοί.

Ἐδῶ στὸ Ἑλληνικὸ τὸ χῶμα,
τὸ στοιχειωμένο κι ἵερό,
ποὺ τὸ ἵδιο χῶμα μένει ἀκόμα
ἀπ' τὸν ἀρχαῖο τὸν καιρό.

Εἶδα τὴ Νίκη τὴ μεγάλη,
τὴ Νίκη τὴν παντοτεινή,
τὴν εἶδα ἐμπρός μου νὰ προβάλῃ
μὲ φορεσιὰ δλοφωτεινή.

K. Παλαμᾶς

Θ. ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΜΑΣ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Ο ΣΠΟΥΡΓΙΤΗΣ

‘Ο σπουργίτης, μπορεῖ νὰ είπῃ κανένας, είναι τὸ ἀλητόπαιδο ἀνάμεσα στ’ ἄλλα πουλιά. Ἐτσι καὶ φαίνεται πραγματικά. Στὸ χοντρὸ κεφάλι του ἔχει δυὸ κόκκινα, ζωηρὰ ματάκια, ποὺ δείχνουν πῶς δὲ σκοτίζεται γιὰ κανέναν ἄνθρωπο καὶ πῶς ἀδιαφορεῖ τί λένε ἢ τί σκέφτονται γι αὐτόν. Ἀπὸ καλὴ συμπεριφορὰ ἢ φιλότιμο οὔτε ἰδέα ἔχει. Ἀνάλογο πρὸς τὸ κεφάλι του είναι καὶ τὸ χοντροκαμιωμένο φάμφος του καὶ ἡ δυνατὴ κραυγὴ του. Δὲ δίνει καμιὰ σημασία στὸ φέρσιμό του καὶ στὸ λάλημά του, ἀλλὰ φλυαρεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα, δπου κι ἀν βρεθῆ κι δπως τοῦ ἔρθη.

‘Η φορεσιά του είναι κι αὐτὴ σύμφωνη μὲ τὸ χαραχτῆρα του καὶ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τὸν κατηγορήσῃ γιὰ ματαιοδοξία κι ἐπίδειξη τῆς στολῆς του. Οὔτε δίνει καμιὰ προσοχὴ στὸ φόρεμά του. Συνήθως φορεῖ μιὰ πρόστυχη, γκρίζα ζακέτα,

ποὺ δὲν εἶναι σπάνιο νὰ εἶναι γεμάτη λεκέδες, γιατὶ διαρκῶς βουτιέται στὴ σκόνη, στὴ λάσπη, στὸ βούρκο, στὰ σκουπίδια καὶ μέσα στὰ χωράφια. "Ολη τὴν ἡμέρα ἔχει φιλονεικίες μὲ τοὺς ἄλλους σπουδγίτες, κι ὁ ἀέρας γειτάζει ἀπὸ τὶς κραυγές τους.

Τὸν ἄνθρωπο δὲν τὸν λογαριάζει· οὕτε τὸν φοβᾶται οὕτε τὸν ἔκτιμάει καθόλου. Τρυπώνει καὶ κάνει τὴ φωλιά του στὸ σπίτι του, χωρὶς νὰ ξητήσῃ ἄδεια ἀπὸ κανένα, καὶ χωρὶς καμιὰ ἐντροπὴ βγάζει μὲ ἀναίδεια τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴ φωλιὰ καὶ σὲ κοιτάζει νὰ ἴδῃ μὲ τί ἀπασχολεῖσαι.

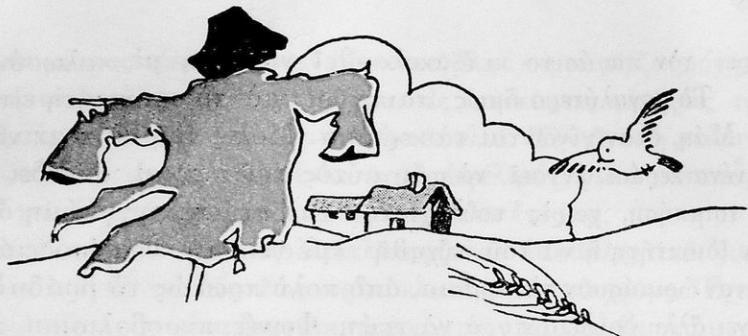
Μὲ μεγάλη ἀδιαντροπιὰ πιάνει τὴ φωλιὰ τοῦ χελιδονιοῦ, δταν λείπη, ἥ τὸ διώχνει ἀπὸ τὴ φωλιά του, στρογγυλοκάθεται ἐκεῖ σὰ νοικοκύρης, καὶ γεννάει τὰ παιδιά του (5—6 κάθε φορά), τὰ δποῖα εἶναι ἐπίσης ἀναιδῆ, δπως καὶ οἱ ἀγαπητοὶ γονεῖς του.

Κάθε θέση εἶναι κατάλληλη γιὰ φωλιά του. Παλάτι ἥ ἄχυροκαλύβα, πολύτιμο μνημεῖο ἀπὸ μάρμαρο, ἐκκλησία ἥ καμιὰ παλιὰ γλάστρα, καὶ ψηλὸ δένδρο. Τί τὸν μέλει τὸν σπουδγίτη γιὰ τέτοια πράγματα; Τοῦ εἶναι ἀδιάφορο! "Οπου φθάσῃ, φωλιάζει. Καὶ γιὰ νὰ χτίσῃ τὴ φωλιά του μεταχειρίζεται ὅ,τι βρῇ μπροστά του: παλιοκούρελα ἥ φτερά, τούχες ἥ μαλλιὰ ἥ ἄχυρα. "Ολα τὰ χρησιμοποιεῖ.

"Η ἀδηφαγία του δὲν ἔχει δρια. Τὰ μάτια του διαρκῶς τὰ ἔχει καρφωμένα στὴν τροφή, ποὺ θὰ φάη ἥ θὰ δοκιμάσῃ.

"Αν ὁ χωρικὸς ἔχῃ φορτωμένο τὸ κάρο του μὲ χόρτο ἥ μὲ στάχυα βρῶμης, κριθαριοῦ, σταριοῦ, δ σπουδγίτης εἶναι παρὼν γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ μερίδιό του. Κι ἀν φωνάζῃ δ γεωργὸς καὶ βλαστημάη καὶ κυνηγάη τὸν ἀναιδῆ κλέφτη, δ σπουδγίτης ἀδιαφορεῖ. Φεύγει γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ ἔστρωσται πάλι.

Βγαίνει ἥ νοικοκυρὰ στὴν αὐλὴ μὲ ἕνα πιάτο γεμάτο κρι-

Θάρι ή καλαμπόκι ή ψωμί ή πίτυρα και ἀποφάγια νὰ ταΐση τὶς κότες, δ σπουργίτης εἶναι παρών, προτοῦ ἀκόμη ἀρχίσῃ τὸ τάγισμα. Ξέρει μάλιστα ἀκριβῶς τὴν ὥρα και παραμονεύει. Ἐπίσης παραμονεύει ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο σου και περιμένει νὰ τελειώσῃ τὸ γεῦμα και ν' ἀνοίξῃ τὸ παράθυρο νὰ τινάξῃ ή νοικοκυρὰ τὸ τραπέζιο μάντηλο μὲ τὰ ψίχουλα. "Αν τὸν διώξῃ, κάνει πὼς φεύγει και ξαναγυρίζει, δχι μόνος του, ἀλλὰ μὲ μεγάλη παρέα.

Μπαίνει ἀνάμεσα στὶς κότες και παίρνει τὸ μερίδιό του, σὰ νὰ τοὺς λέη: «Μὴ νομίζετε πὼς τὸ φαῖ εἶναι δλο δικό σας· ἔχω κι ἔγω τὸ μερτικό μου! Νὰ ἔχωμε τὸ νοῦ μας ὅμως!» Οἱ καῦμένες οἱ κότες δὲν κάνουν καμιὰ φασαρία, γιατὶ ξέρουν δτι εἶναι μάταιη. Σπεύδουν μοναχὰ νὰ φάνε δσο μπροσῦν γρήγορα, γιατὶ δπαράσιτος και ή παρέα του δὲν ἀστειεύονται. "Η νοικοκυρὰ διαμαρτύρεται και φωνάζει, ἀλλὰ τοῦ κάκου.

"Ερχεται στὸ σπίτι τὸ καῦμένο τὸ ἄλογο κουρασμένο ἀπὸ τὴ δουλειὰ και τὸ ὑποδέχονται στὴν εἰσόδο τῆς αὐλῆς δ σκύλος, ή γάτα, οἱ κότες. "Αλλὰ νά, καταφθάνουν και οἱ σπουργίτες, γιατὶ ξέρουν, δτι δ κύριος του θὰ δώσῃ στὸ ἄλογο νὰ φάη κριθάρι. Κάθονται οἱ σπουργίτες κάτω ἀπὸ τὸ στόμα του και ἀρτάζουν δτι πέσει χάμω ἀπὸ τὸ φαγί του. Τὸ ἄλογο τὸν

ξέρει τὸν παράσιτο κι ἔξακολουθεῖ νὰ τρώῃ μὲ καλωσύνη.

Τὸ μεγαλύτερο δμως πανηγύρι γιὰ τὸ σπουδαγίτη εἶναι τὸ Μάη, δταν γίνωνται τὰ κεράσια. Μέλις ίδη νὰ κοκκινίζη κανένα κεράσι, ἐννοεῖ νὰ φάῃ εύτὸς πρῶτος καὶ σπεύδει νὰ τὸ τσιμπήσῃ, χωρὶς τούλαχιστον νὰ ζητήσῃ συγγνώμη ἀπὸ τὸν ίδιοκτήτη ἥ νὰ τοῦ εὐχηθῇ «μὲ γειὰ τὴ νέα ἐσοδειά!» “Οταν ὁριμάσουν τὰ κεράσια, ἀπὸ πολὺ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ δὲν κάνει ἄλλη δουλειὰ παρὰ νὰ τρώῃ. Φωνές, πυροβολισμοί, πετροβολήματα τοῦ εἶναι ἀδιάφορα. Αὐτὸς τὴ δουλειά του γελώντας καὶ κοροϊδεύοντας. Φεύγει ἀπὸ τὸ ἔνα δένδρο καὶ πάει στὸ ἄλλο.

Τὸ ίδιο κάνει καὶ μὲ τὰ σταφύλια τὸν Αὔγουστο. Τοῦ κάκου στήνουν στ’ ἀμπέλια καὶ στοὺς κήπους διάφορα σκιάχτρα, ποὺ παριστάνουν ἀνθρώπους. Στὴν ἀρχὴ φυλάγεται, ἄλλὰ σὲ 2-3 ήμέρες πάει καὶ κάθεται πάνω στὸ σκιάχτρο καὶ φλυαρεῖ μὲ αὐθάδια. Τσιμπάει μάλιστα μὲ τὸ ράμφος του καὶ βγάζει τὰ μάτια τοῦ ἀχυρώνιου σκιάχτρου.

Τὴν ἐποχὴ τοῦ θερισμοῦ οἱ σπουδαγίτες χάνονται ἀπὸ τὰ χωριὰ καὶ μαζεύονται στὰ χωράφια καὶ στ’ ἄλλωνια. Τσιμπολογοῦν στὰ στάχυα τῶν κριθαριῶν, σταριῶν καὶ κολαμποκιῶν καὶ κάνουν μεγάλες καταστροφές. “Ἐνας ἀρχαῖος συγγραφέας γράφει, δτι κάποτε στὴν Μηδία τῆς Ἀσίας μαζεύτηκε τόσο πλῆθος ἀπὸ σπουδαγίτια, ποὺ ἀνάγκασαν τοὺς κατοίκους νὰ μεταναστεύσουν, γιατὶ τούς ἔξαφάνισαν τὰ σπαρτά.

Γιὰ τὶς ζημιὲς αὐτές, ποὺ κάνει τὸ καλοκαίρι δ σπουδαγίτης στὰ καλλιεργημένα μέρη, εἶναι ἐπιζήμιος τὴν ἐποχὴ αὐτή. Τὸν ἄλλο δμως καιρὸ εἶναι πολὺ ὠφέλιμος, γιατὶ τρώει ἀρκετὸς σπόρους ἀπὸ βλαβερὰ ζιζάνια καὶ καταστρέφει πλῆθος ἐντόμων. Εἶναι ἄλλως τε κι ἔνα ζωντανὸ στολίδι στοὺς κα-

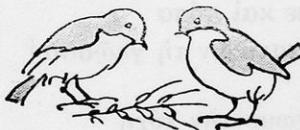
τοικημένους τόπους, γιατὶ δίνει μεγάλη ζωὴ μὲ τὴ ζωηρότητά του, τὰ τρελλὰ πετάγματά του, τὶς ἀτελείωτες φλυαρίες του καὶ τὶς φιλονεικίες του μὲ τ' ἄλλα πουλιά. Τὴν ἄνοιξη μάλιστα μαζὶ μὲ τὰ μικρά του εἶναι πολὺ ὀφέλιμος, γιατὶ καταστρέφει χιλιάδες ἄκριδες, κάμπιες καὶ ἄλλα ἔντομα.

Τὸ πουλὶ αὐτὸς πολλαπλασιάζεται καταπληχτικά, γιατὶ κάνει συνήθως δύο ἔως τρία κλωσήματα τὸ χρόνο. Ἐχουν ὑπολογίσει, ὅτι ἔνα ζευγάρι σπουργιτῶν κουβαλάει στὰ μικρά του 700 περίπου κάμπιες τὴν ἡμέρα.

Στὸν σπουργίτη δὲν ἀρέσουν τὰ ταξίδια. Μένει ἐκεῖ ποὺ εἶναι χειμῶνα—καλοκαίρι. Βλέπει τὰ ἄλλα πουλιὰ ποὺ ἀποδημοῦν τὸ φθινόπωρο καὶ σιγὰ σιγὰ τὸν ἀφήνουν μοναχό, καὶ στέκεται σκεπτικός, σὰ νὰ λέη :

«Ἐγὼ δὲ φεύγω ἀπ' ἐδῶ· θὰ ζήσω ὅπως ὅπως, ὅσο νἄρθη ἥ ἄνοιξη».

Δὲ σᾶς φαίνεται συμπαθητικὴ ἥ καρτερία καὶ ἥ ὑπομονὴ του;

Ο ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ

Σὰν ἔμαθε τὴ λέξη «καλησπέρα»,
ὅ παπαγάλος εἶπε ξαφνικά :
— Εἴμαι σοφός, γνωρίζω ἑλληνικά,
τί κάθομαι δῶ πέρα ;

Τὴν πράσινη ζακέττα του φορεῖ
καὶ στὸ συνέδριο τῶν πουλιῶν πηγαίνει,
γιὰ νὰ τοὺς πῆ μιὰ γνώμῃ φωτισμένη.
Παίρνει μιὰ στάση λίγο σοβαφή,
ξεροβήχει, κοιτάζει λίγο πέρα,
καὶ τοὺς λέει : «Καλησπέρα» !

‘Ο λόγος του θαυμάσθηκε πολύ.
— Τί διαβασμένος, λένε, ὁ παπαγάλος !
Θᾶναι σοφὸς αὐτὸς πολὺ μεγάλος,
ἀφοῦ μπορεῖ κι ἀνθρώπινα μιλεῖ.

‘Απ’ τὶς Ἰνδίες φερομένος, ποιός τὸ ξέρει,
πόσα βιβλία μαζί του νάχη φέρει,
μὲ τί σοφοὺς ἐμίλησε καὶ πόσα
νὰ ξέρη στῶν γραμματικῶν τὴ γλῶσσα !

Κὺρ παπαγάλε, θᾶχωμε τὴν τύχη
ν’ ἀκούσωμε τί λὲς καὶ πάρα πέρα ;
‘Ο παπαγάλος βήχει, ξεροβήχει . . .
μὰ τί νὰ πῆ ; Ξανάειπε : «Καλησπέρα» !

Z. Παπαντωνίου

ΜΕΡΟΣ Β'

Ο ΠΑΠΑΓΓΑΛΟΣ

Εἰναι πολύτιμη κατάλογος
Διατάξεως Επιφυλάκων
Εἰναι εργός γνώσεων ολόκληρης
Ακαδημίας διδακτορῶν;

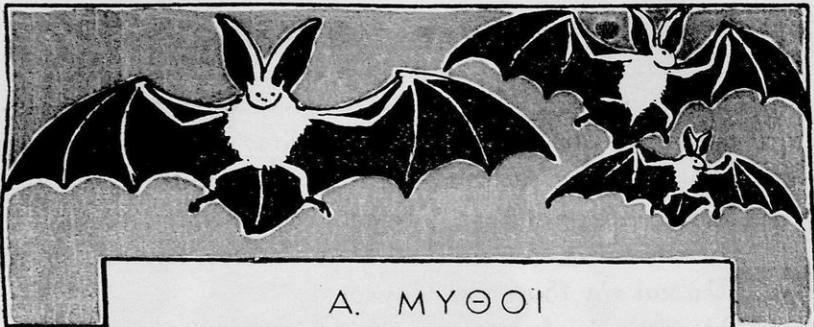
Εἰναι πρότυπο θεατρικού τραγουδού
Από συνδρομήν τού πολλών προγένετων,
Εἰναι τούτο μετατρέπεται σε πολύτιμην

ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ
ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ
ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ
ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ
ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ

ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ
ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ
ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ
ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ
ΕΙΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΟΦΕΙΑΣ

Από την πρώτη πολύτιμην έκδοση
Είναι από την πολύτιμην έκδοση
Από την πρώτη πολύτιμην έκδοση
Από την πρώτη πολύτιμην έκδοση

Καταστημένη, Βιβλιοφόρη την πόλη
Υπεροχή την πόλη, ρύθμος της
Ο πολιτικός βίος, ζωοτύπων
Από την πόλη, Βιβλιοφόρη την πόλη

A. ΜΥΘΟΙ

ΔΙΠΡΟΣΩΠΟΣ

Μίαν φοράν τὰ πτηνὰ εἶχαν μεγάλον πόλεμον μὲ τοὺς ποντικούς. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἐνίκων τὰ πτηνά, ἄλλοτε δὲ οἱ ποντικοί.

Ἡ πονηρὰ νυκτερὶς παρηκολούθει μακρόθεν τὸν πόλεμον, διὰ νὰ ἔδη, ποῖοι θὰ νικήσουν. Ὅταν ἐνίκων τὰ πτηνά, ἐπήγαινε μαζί των καὶ ἔλεγεν : «Ἐνικήσαμεν!» Ὅταν πάλιν ἐνίκων οἱ ποντικοί, ἐπήγαινε μὲ τὸ μέρος των καὶ ἔλεγε : «Τοὺς κατετροπώσαμεν!»

Ἐπὶ τέλους ὁ πόλεμος ἔληξεν. Τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ποντικοὶ ἔκαμαν εἰρήνην καὶ συνεφιλιώθησαν. Τότε ὅμως ἀπεκάλυψαν τὴν πονηρίαν καὶ ὑποκρισίαν τῆς νυκτερίδος, ἡ ὁποία ἐπροσποιεῖτο, δτὶ ἦτο φύλος καὶ τῶν δύο. Τὴν περιεφρόνησαν λοιπὸν διὰ τοῦτο καὶ τὰ πτηνὰ καὶ οἱ ποντικοὶ καὶ τὴν ἔξεδίωξαν ως διπρόσωπον.

Ἐκτοτε ἡ νυκτερὶς ζῆ μόνη καὶ ἔρημος. Φοβεῖται νὰ ἔξελθῃ τὴν ἡμέραν, καὶ μόνον τὴν νύκτα ἔξερχεται, διὰ νὰ μὴ τὴν βλέπουν.

(Παράδοσις)

ΚΥΝΗΓΟΣ ΚΑΙ ΞΥΛΟΚΟΠΟΣ

Δειλός κυνηγός, δούτοις ἐκαυχᾶτο διὰ τὴν γενναιότητά του, ἔζητει μίαν ἡμέραν εἰς τὸ δάσος τὰ ἵχνη λέοντος.
Ἐκεῖ συνήντησεν ἔνα ξυλοκόπον καὶ τὸν ἡρώτησε:

— Μήπως εἶδες πουθενὰ ἵχνη λέοντος;
— Θὰ σοῦ δεῖξω, τοῦ ἀπαντᾶ δὲ ξυλοκόπος, ὅχι μόνον τὰ ἵχνη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν λέοντα.

‘Ο κυνηγὸς ὠχρίασεν ἐκ τοῦ φόβου του, ἥρχισε νὰ τρέμῃ καὶ νὰ τρίζουν οἱ ὀδόντες του.

— Ἰχνη μόνον ζητῶ, λέγει, ὅχι τὸν λέοντα...

ΠΟΝΤΙΚΟΣ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΣ

Ἐνας ποντικὸς δὲν ἡρκεῖτο εἰς ὅσας τροφὰς ἔκλεπτε κάθε ἡμέραν, ἀλλ’ ἐβασανίζετο μὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἐνὸς μεγάλου κομματίου κρέατος, τὸ δοποῖον ὅμως δὲν ἔχωρει μέσα εἰς τὴν φωλεάν του.

‘Αφοῦ δὲ ποντικὸς συνεσκέφθη μὲ τὴν γυναικα καὶ τὰ τέκνα του, ἀπεφάσισε νὰ πλατύνῃ τὴν εἰσοδον τῆς φωλεᾶς, διὰ νὰ ἡμπορῷ εἰς τὸ ἔξης νὰ κλέπτῃ καὶ μεγάλα καὶ μικρά.

‘Αλλὰ τὴν ἐπλάτυνε τόσον πολύ, ὥστε δὲ γάτος, δούτοις εἶχεν ἔξωθεν ἀκούσει τὸ τί ἐλέχθη εἰς τὸ συμβούλιον, ἐμπιῆκε ἀμέσως καὶ ἔξωλόθρευσε τὸν πλεονέκτην ποντικὸν μὲ δλην του τὴν οἰκογένειαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΚΥΛΟΣ ΚΑΙ ΛΥΚΟΣ

Δὲν γνωρίζομεν, πῶς συνέβη αὐτὸ τὸ παράδοξον. Ἔγινε δῆμως. Ἐνας σκύλος καὶ ἔνας λύκος συνεδέθησαν μὲ φιλίαν. Ἐπήγαιναν μαζὶ εἰς τὸ δάσος καὶ συνωμίλουν μεταξύ των φιλικῶς, διότι φαίνεται, ὅτι καὶ οἱ λύκοι ἔχουν ὕρας, κατὰ τὰς δύοις εἶναι πολὺ καλοὶ καὶ μειλίχιοι.

Ἄλλα κάθη τόσον ἡ συνομιλία διεκόπετο αἴφνης. Μόλις ἐγίνετο ὁ παραμικὸς ύδρυνθος, μόλις ἐκινεῖτο κανὲν φύλλον, ἂν ἐπερνοῦσεν ἡ σκιὰ κανενὸς πτηνοῦ, ὁ λύκος ἐτρύμαζε καὶ ἐτέντωνε τὰ αὐτιά του, διὰ ν' ἀκροασθῇ καλὰ καὶ προσεκτικά. Εἰς κάθη στιγμὴν ἐφαίνετο ἔτοιμος νὰ πολεμήσῃ κανένα ἔχθρον ἢ νὰ φύγῃ βιαστικά.

— Τί ἀνήσυχος, ποὺ εἶσαι, καῦμένε! τοῦ εἶπεν ὁ σκύλος. Διαρκῶς κάτι ὑποψιάζεσαι, διαρκῶς νομίζεις, ὅτι θὰ δρμήσῃ κανεὶς ἐναντίον σου. Οὕτε οιγμὴ δὲν ἡσυχάζεις. Ἀφησε τώρα τὶς ἀνησυχίες καὶ ἔλα νὰ περιπατήσουμε ἡσυχα, χωρὶς φροντίδες.

— Δὲν μπορῶ! ἀπαντᾶ ὁ λύκος. Ἐχω ἔχθρο δλον τὸν κόσμο!

— Α, ἐννόησα! εἶπεν ὁ σκύλος. Δὲν ἔχεις κάμει ποτέ σου καλὸ σὲ κανένα καὶ μόνο κακὸ κάνεις σὲ δλους. Γι' αὐτὸ φοβᾶσαι, δυστυχισμένε!

ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΦΙΛΟΣ

Μίαν φοράν ἔνα λυκόπουλο ἔλεγε πρὸς τὸν πατέρα του πολλοὺς ἐπαίνους δι' ἔνα ἄλλο λυκόπουλον.

— Καλύτερο φίλο ἦταν ἀδύνατο νὰ βρῶ, ἔλεγε.

‘Ο πατέρας του, ὁ ἐμπειρότατος γέρο—λύκος, ἐρωτᾷ τότε:

— Ἐκινδύνευσες καμιὰ φορὰ καὶ σὲ ἔσωσε μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς του;

— Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν μοῦ ἔχει συμβῆ, ἀλλά...

— Τί ἀλλά... Ἐκυνηγήσατε μαζὶ κι ἐμοιφάσατε τὸ κυνήγι σὰν ἀληθινοὶ φίλοι, χωρὶς νὰ ἔχῃ κανείς σας παράπονο;

— Οὕτε τοῦτο δὲν μᾶς ἔχει συμβῆ. Παίζομε δύμως οἱ δύο μας καὶ συμφωνοῦμε στὰ παιγνίδια μας.

Καὶ ὁ γέρο λύκος εἶπε τότε:

— Σταμάτα λοιπὸν καὶ κράτησε τοὺς ἐπαίνους γιὰ τὸν ἔαυτό σου. ‘Ο σύντροφός σου στὰ παιγνίδια δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι εἶναι καλὸς καὶ εὐχάριστος φίλος. ’Αλλὰ πρὶν νὰ βρεθῆς σὲ μεγάλη ἀνάγκη, ἥ πρὶν νὰ ἔχετε κάτι σπουδαῖο νὰ τὸ μοιράσετε, δὲν μπορεῖς νὰ εἰπῆς μὲ ἀσφάλεια, δτι πράγματι ἔχεις ἀληθινὸ καὶ πιστὸ φίλο.

ΑΛΕΠΟΥ, ΣΤΑΦΥΛΙΑ ΚΑΙ ΣΠΟΥΡΓΙΤΕΣ

Κρέμονται βαριά, σὰν κρεμαστὰ καντήλια.
στὴν κληματαριὰ κρέμονται τὰ σταφύλια.
Πῶς τὰ πελεκοῦν μὲ τὶς ψιλές τους μύτες!
Τὸ παράκαναν οἱ λαίμαργοι σπουργίτες!

Νὰ κι ἡ ἀλεπού, περαστικὴ ἀπὸ κάτω:
—[”]Αχ καὶ νὰ χαρῷ σταφύλι μυρωδᾶτο!
Τὰ ρουθούνια της ἀνοῖξαν ν' ἀνασάνη,
κι ὑστερα ψηλὰ πηδᾶ,—μὰ ποιός τὰ φυθάνει;

Καὶ ἄλλη μιὰ πηδιὰ καὶ πάλι ἔαναπέφτει.
Ἐντροπιάσθηκε καὶ φεύγει σὰν τὸν κλέφτη.
Λέει μονάχη της στὴ σκάση της ἐπάνω:
—[”]Ηταν ἄγουρα, καλέ, τί νὰ τὰ κάνω;

—[”]Ας τ' ἀφῆσωμε νὰ γίνουν στὴν ἐντέλεια!
Κι οἱ σπουργίτες μας ἐμπήξανε τὰ γέλοια:
— Σὰ δὲν τὰφθασε μὲ τὶς πηδιές της, εἶδες;
τὰ σταφύλια μας τὰ βάφτισε ἄγουρίδες!

T. "Ayros"

Η ΚΟΛΟΒΗ ΑΛΕΠΟΥ

Τήν κυρά ἀλεποὺ τὴν εἶδα,
ποὺ τὴν πιάσαν σὲ παγίδα.
καὶ τῆς κόψαν μιὰ χαρά
πέρα—πέρα τὴν οὐρά.

Καὶ μὲ πονηριὰ καὶ σκέψη
τώρα πάει νὰ τὰ βολέψῃ.
Τ' ἀδερφάκια της καλεῖ
σὲ συνέλευση τρανή :

—Πήτε μου, μὲ τὰ σωστά σας,
τί σᾶς χρειάζεται ἡ οὐρά σας;
Εἶναι βάρος περιττὸ
καὶ κουσούρι κωμικό.

—“Ολοι νὰ μὲ μιμηθῆτε
καὶ νὰ τὴν ἔφορτωθῆτε.
Μιὰ ἀλεποὺ τότε μικρὴ
στάθηκε πιὸ πονηρή :
—‘Αν δὲ σοῦλειπε ἡ δική σου.
θάκουγα τὴ συμβουλή σου !

M. Στασινόπουλος

Β. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

«ΠΕΤΑΕΙ, ΠΕΤΑΕΙ Ο... ΤΟΤΟΣ»

1. Η ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ ΤΟΥ ΤΟΤΟΥ

‘Ακόμη ένθυμεῖται τὰ κτυπήματα, ποὺ είχε λάβει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του δ Τοτός, ὅταν ἦτο μικρότερος. ‘Ἐπαιζε μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ τὸ «πετάει... πετάει...». ‘Ἐκεῖνος, βιαστικός, δπως ἦτο πάντοτε, νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησιν, ἔχανε ταχτικά. ‘Ἐβαζαν τὸν δάκτυλόν των τὰ παιδιὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἔνας ἔξ αὐτῶν ἔλεγε:

- Πετάει... πετάει... τὸ... λελέκι!
- Οἱ ἄλλοι ἐσήκωναν τὸν δάκτυλόν των.
- Πετάει!...
- Τὸ λελέκι, βέβαια, εἶναι πτηνόν καὶ πετᾶ.
- ‘Ἐπειτα ἔλεγε!
- Πετάει... πετάει τὸ... γελέκι!
- ‘Αν κανεὶς ἔκαμινε λάθος καὶ ὑψώνε τὸν δάκτυλόν του,

ἀλλοίμονον εἰς αὐτόν! Ἡμπορεῖ νὰ πετάξῃ τὸ γελέκι; Καὶ δὲν
ἥξευρε, ποῦ νὰ κρύψῃ τὴν κεφαλήν του ἀπὸ τὰ κτυπήματα.

‘Ο Τοτὸς ἔχανε τὰς περισσοτέρας φοράς. Μίαν φορὰν
δμως τὴν ἔπαθε χειρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν. “Ἐν παι-
δίον, τὸ δόποιον ἥμελε νὰ τὸν φέρῃ εἰς σύγχυσιν, εἶπε:

— Πετάει, πετάει, ὁ... ἀετός!

“Ολοι ὑψώνουν τοὺς δακτύλους των. “Ἐπειτα πολὺ τα-
χέως εἶπε πάλιν:

— Πετάει, πετάει ὁ... Τοτός!

Κανὲν παιδίον δὲν ὑψωσε τὸν δάκτυλόν του.

Καὶ ποῖος εὐρέθη νὰ τὸν ὑψώσῃ; ὁ ἴδιος ὁ Τοτός!

— Πετάει!

Τὸ τί ἔγινε τότε, δὲν περιγράφεται. Δὲν φθάνει ποὺ ὁ
δυστυχισμένος ὁ Τοτὸς ἐδέχθη ἄλλεπάλληλα κτυπήματα, ἄλλα
καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βραδύτερον τὸν ἐπείραζαν τὰ ἄλλα
παιδιά.

— Τοτό, ποῦ εἶναι τὰ φτερά σου;

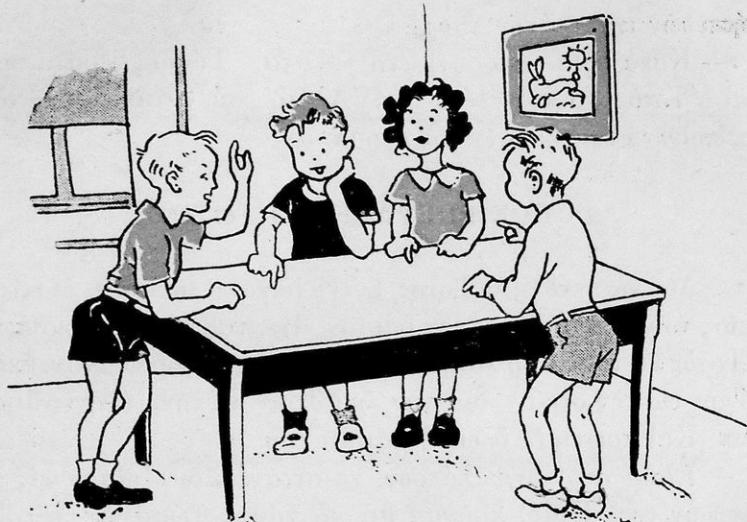
Καὶ ὁ πατήρ του ἀκόμη, ὁ δόποιος ἐπληροφορήθη τὸ πά-
θημά του, τοῦ ἔκαμε βαρείας παρατηρήσεις.

— Αὐτὰ παθαίνει δόποιος εἶναι βιαστικὸς καὶ ἀπρόσεκτος
καὶ δὲν σκέπτεται πρὸν μιλήσῃ... τοῦ εἶπε.

Καὶ ἡ μάμμη του, ἡ δόποια ἥτο γραῖα Χιώτισσα καὶ ὁμί-
λει πάντοτε μὲν παροιμίας, τοῦ εἶπε:

— Ξεύρεις, παιδί μου, τί λέμε στὴ Χίο; «Πρὸν μιλήσης,
νὰ βουτᾶς τὴ γλῶσσα σου στὸ μυαλό σου». “Οποιος ἔχει γνῶση
τὸ ἐννοεῖ αὐτό. “Ἄλλοτε λοιπὸν μὴν ἀφήνης τὴ γλῶσσα σου
νὰ τρέγῃ.

‘Ο Τοτὸς ἐπὶ πολὺν καιρὸν δὲν ἥδυνατο νὰ λησμονήσῃ
τὴν ἐντροπήν, ποὺ εἶχε πάθει. Ἰδοὺ δμως, ποὺ ἥλθεν ἡ στιγμὴ
νὰ δικαιωθῇ.

‘Ο Τοτὸς ἐπέταξεν ἀληθινά. Εἰς θεῖος του, ἀεροπόρος εἰς τὴν ἀεροπορικὴν βάσιν Φαλήρου, τὸν παρέλαβε μίαν πρωίαν καὶ τοῦ ἔκαμεν ἔνα γῦρον μὲ τὸ ὑδροπλάνον. ‘Ο Τοτὸς δὲν ἤτο πλέον μικρός. * Ήτο παιδίον δώδεκα ἔτῶν. Καὶ δταν ἐπέστρεψεν ὑπερήφανος εἰς τὴν οἰκίαν του ἀπὸ τὸ πρῶτον ἀεροπορικόν του ταξίδιον καὶ τὸν ἐνηγκαλίζοντο καὶ τὸν ἡσπάζοντο δλοι, αὐτὸς ἐνεθυμήθη τὴν παλαιὰν ἐντροπήν. * Ερριψεν ἐν βλέμμα εἰς τὸν πατέρα του καὶ ἐν ἄλλο εἰς τὴν μάμμην του καὶ εἴπε :

— Βλέπετε λοιπόν, δτι πετάει καὶ ὁ Τοτός; Πετάει ἀκόμη καὶ τὸ γελέκι, ποὺ φορεῖ ὁ Τοτός. * Αδίκως λοιπὸν ἐγελούσατε ἄλλοτε ἐναντίον του.

“Ολοι ἐγέλασαν μὲ τὸν Τοτόν, ὁ δπεῖος δὲν εἶχε λησμο-

νήσει τὸ παλαιόν του πάθημα. Μόνον ὁ πατήρ του τοῦ εἶπε, θωπεύων τὴν πλάτην του:

— Κακὰ εἶναι τὰ ψέματα, Τοτό! Τώρα βέβαια πετᾶ καὶ ὁ Τοτὸς καὶ τὸ γελέκο του. Ἄλλα, ἐσύ, παιδί μου, ἐπέταξες ποὺν νὰ ἐφευρεθοῦν τὰ ἀεροπλάνα.

2. ΠΩΣ ΕΠΕΤΑΞΕΝ Ο ΤΟΤΟΣ

Διὰ νὰ πετάξῃ ὁ Τοτός, ἔγινε μεγάλη ίστορία. "Οταν ὁ θεῖος του ὁ ἀεροπόρος, τὸν ὅποῖον εἶχε παρακαλέσει κρυφίως ὁ Τοτὸς νὰ τὸν πάρῃ καμμίαν ἡμέραν μὲ τὸ ἀεροπλάνον, ἔκαμε λόγον εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆν, ἐξηγέρθησαν δῶλοι. Καὶ πρώτη ἔξι δῦλων ἡ μάμμη του.

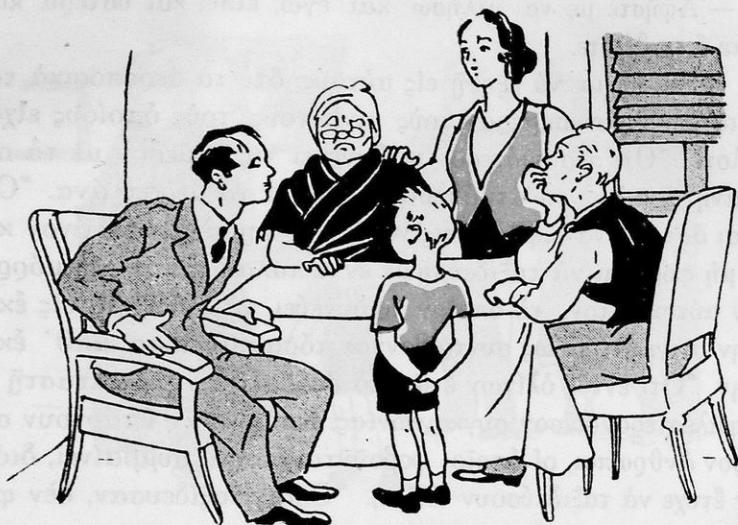
— Εἶσαι στὰ συγκαλά σου, χριστιανέ μου; εἶπεν εἰς τὸν ἀνεψιόν της. Παιδί πρᾶγμα θὰ τὸ πάρης τώρα νὰ πετάξῃ; Αὔτὸς εἶναι τρέλλα καὶ νὰ μὲ συγχωρῆς. Τὸ παιδί δὲν ἔχει νὰ κινηθῇ διόλου ἀπ' ἐδῶ.

'Η μήτηρ του ἐπίσης, μὲ κανένα τρόπον δὲν ἥθελε νὰ παραδεχθῇ τοιοῦτον πρᾶγμα.

— Σὲ παρακαλῶ πολὺ νὰ μὴ βάζης τέτοιες ἴδεες στὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ, εἶπεν εἰς τὸν ἀδελφόν της. Φθάνει, ποὺ ἔκαμες ἐσύ τοῦ κεφαλιοῦ σου καὶ ἔγινες ἀεροπόρος. "Αφησε τὸ παιδί ἥσυχο!

Μόνον ὁ πατήρ του δὲν διεμαρτυρήθη. Ἐφαίνετο ώς γά μὴ τὸ ἥθελε καὶ αὐτὸς πολύ, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν τὸ εύρισκε καὶ τόσον φοβερόν.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ... εἶπε. Δὲν εἶναι καὶ κακὸ νὰ πετάξῃ. Τόσοι νέοι πετοῦν σήμερα. Τόσος κόσμος ταξιδεύει μὲ τὰ ἀεροπλάνα. Καὶ ἐπειτα ἔνας νέος πρέπει νὰ μαθαίνῃ ἀπὸ μικρὸς καὶ νὰ μὴν ὑπολογίζῃ τὸν κίνδυνο. Τὸ θάρρος στὴ

ζωὴ είναι μεγάλο πρᾶγμα. Ἐκτὸς ἀν δὲν θέλῃ ὁ Τοτός. Ἐκτὸς ἀν φοβᾶται, διότι είναι μικρὸς ἀκόμη. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ τὸν στείλωμε βέβαια διὰ τῆς βίας.

‘Ο Τοτός, ὁ ὅποῖος μέχρι τοῦδε δὲν διῆλει, περιμένων νὰ ἴδῃ, πῶς θὰ ἐκλάβουν τὸ πρᾶγμα οἱ δικοί του, ἔλαβε θάρρος μὲ τοὺς λόγους τοῦ πατρός του. Ἐτινάχθη ἀπὸ τὴν θέσιν του καὶ ἐφώναξε :

— Ἔγὼ θέλω, πατέρα, ἐγὼ δὲν φοβοῦμαι.

‘Η μάμμη του καὶ ἡ μήτηρ του ἐστράφησαν τώρα κατὰ τοῦ πατρός.

— Εἶδες τώρα, τί κάνεις! Τοῦ ἐσήκωσες τώρα καὶ σὺ τὰ μυαλὰ τοῦ παιδιοῦ...

Καὶ τοῦ ἔψαλαν καὶ ἄλλα πολλά.

Τότε δὲν θεῖος του, ὁ ἀεροπόρος, ἐπενέβη.

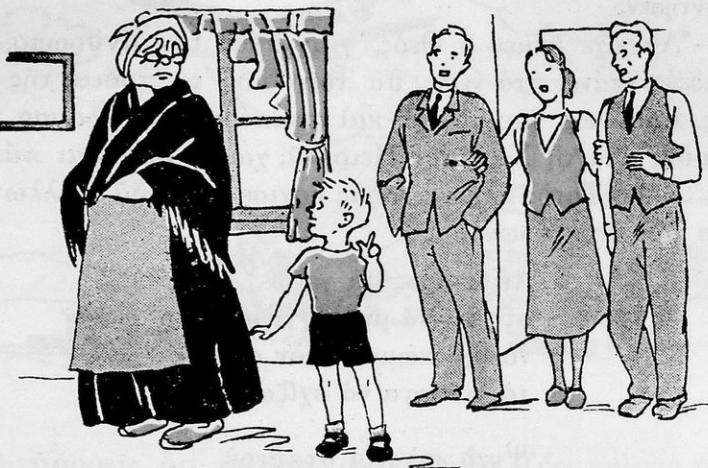
— Ἀφῆστε με νὰ μιλήσω καὶ ἐγώ, εἶπε, καὶ ὅστερα κάμετε δ', τι θέλετε.

Καὶ ἥρχισε νὰ ἔξηγῇ εἰς αὐτούς, δτι τὰ ἀεροπορικὰ ταξίδια δὲν ἔχουν σήμερον τοὺς κινδύνους, τοὺς δποίους εἶχον ἄλλοτε. Ὅτι περισσότερον κινδυνεύει τις σήμερον μὲ τὰ αὐτοκίνητα καὶ μὲ τὰ ἀτμόπλοια, παρὰ μὲ τὰ ἀεροπλάνα. Ὅτι εἶναι ἀστεῖον νὰ φοβῆται τις νὰ ταξιδεύσῃ μὲ ἀεροπλάνον καὶ νὰ μὴ φοβῆται νὰ ταξιδεύσῃ μὲ ἐν πεπαλαιωμένον ἑτοιμόρροπον αὐτοκίνητον, τὸ δποίον κινδυνεύει νὰ συντριβῇ εἰς ἑκάστην στιγμήν, δπως συντρίβονται τόσα καὶ τόσα καθ' ἑκάστην. Ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν τὸ ἀεροπλάνον θὰ καταστῇ τὸ ἀσφαλέστερον μέσον συγκοινωνίας. Καὶ δτι, ἀν ύπάρχουν σήμερον ἄνθρωποι, οἱ δποίοι φοβοῦνται, τοῦτο συμβαίνει, διότι δὲν ἔτυχε νὰ ταξιδεύσουν ἀκόμη. Ὅσοι ἔταξιδευσαν, δὲν φοβοῦνται.

— Αὔριον, τοὺς εἶπεν, δταν ἀρχίσῃ νὰ ταξιδεύῃ περισσότερος κόσμος μὲ τὰ ἀεροπλάνα, θὰ ἐκλείψῃ καὶ αὐτὸς ὁ φύρως. Μήπως δὲν συνέβησαν τὰ αὐτὰ κατ' ἀρχὰς μὲ τὰ ἀτμόπλοια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους; Οἱ περισσότεροι ἔτρεμαν νὰ πατήσουν τὸν πόδα των εἰς αὐτά. Σήμερον ταξιδεύει ὅλος ὁ κόσμος, χωρὶς νὰ ύπολογίζῃ τὰ συμβαίνοντα τόσον συχνὰ δυστυχήματα.

Καὶ ύπενθύμισεν εἰς αὐτοὺς ἀκόμη, δτι ἔνας ποιητής, ἔνας χθεσινὸς ἄνθρωπος, δὲν εἶχε ταξιδεύσει ποτὲ μὲ τὸν ύπογειον σιδηρόδρομον ἀπὸ τὴν Ὁμόνοιαν ἕως τὸ Θησεῖον. Καὶ δταν μετὰ πολλὰς παρακινήσεις, διότι ἦτο ἀσθενής, ἔξήτησαν οἱ οἰκεῖοι του νὰ τὸν μεταφέρουν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν ἐν Νέῳ Φαλήρῳ οἰκίαν του, ἐδέχθη, ἀφοῦ ἔκαμε συμφωνίαν νὰ πηγαίνῃ τὸ αὐτοκίνητον ὡσὰν γαϊδουράκι!

Καὶ τέλος τοὺς εἶπε:

— Δὲν εἰμαι τρελλὸς νὰ πάρω τὸ παιδὶ μαζί μου νὰ ιὸ σκοτώσω. "Αν ἔβλεπα καὶ τὸν μικρότερο κίνδυνο, καὶ νὰ μὲ παρακαλούσατε ἀκόμη, δὲ θὰ τὸ ἔπαιρνα. Τί ἄλλο θέλετε νὰ σᾶς εἰπῶ ἀκόμη; Παίρνω ἐγὼ ἐπάνω μου ὅλη τὴν εὐθύνη.

— Νὰ τὸν πάρης, εἶπεν ἀποφασιστικὰ ἐ πατήρ.

— Τέλος πάντων ἄς πάη, ἀφοῦ εἶναι ἔτσι... εἴπε μετά τινα δισταγιμὸν καὶ ἡ μήτηρ, ἡ δύοια δὲν ἥθελε νὰ κακοκαρδίσῃ τὸν Τοτόν.

Καὶ μόνον ἡ γιαγιά δὲν ἥθελε ν' ἀκούσῃ τίποτε.

— Ελωλάθηκε ὁ κόσμος! ἐμιουρμούρισε. Ἐγὼ φεύγω, νὰ μὴν ἀκούω.

Ἡ καῦμένη ἡ γιαγιά. Εἰς τὴν ἐποχήν της ὁ κόσμος ἐταξίδευε μὲ δόνους καὶ ἡμιόνους. Πῶς νὰ ἀγαπήσῃ τὸ ἀεροπλάνον;

— "Αν εἶχε κάμει δ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο, γιὰ νὰ πετᾶ. εἶπε φεύγουσα ἀπὸ τὸ δωμάτιον, θὰ τοῦ εἶχε δώσει φτερά.

Καὶ ὁ Τοτὸς μὲν μεγάλην χαρὰν τώρα, διότι θὰ ἐπέτα.
ἀπήντησεν:

— "Ἄν είχε κάμει ὁ Θεός, γιαγιάκα, τὸν ἄνθρωπο, νὰ ταξιδεύῃ ἐπάνω στὰ νερά, θὰ τοῦ ἔδιδε τὰ πόδια τῆς πάτιας. Καὶ ὅμως, γιαγιά μου, καὶ σὺ ἐπέρασες θάλασσα, γιὰ νὰ ἔρθης ἀπὸ τὴ Χίο απὸν Πειραιᾶ, χωρὶς νὰ είσαι πάπια!"

Καὶ ὁ Τοτὸς πλήρης χαρᾶς ἥρχισε νὰ πηδᾷ ψάλλων τὸ μσικα τῶν ἀεροπόρων:

'Αεροπόρος θὰ γενῶ
στὴ γῆ νὰ μὴν ἐγγίζω,
νὰ βρίσκωμαι στὸν οὐρανό,
τὰ σύννεφα νὰ σχίζω.

Ψυχὴ καὶ χέρι σταθερὸ
σὰν πιάνω τὸ τιμόνι,
νὰ γίνωμαι πότε ἀετὸς
καὶ πότε χελιδόνι . . .

Τὴν ἐπομένην πρωίαν ὁ Τοτὸς ἐπέταξεν.

3. ΤΙ ΕΙΔΕΝ Ο ΤΟΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΤΗΣΙΝ ΤΟΥ

Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εῖχον συγκεντρωθῆ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τοτοῦ οἱ ἔξαδελφοί του, διὰ νὰ ἴδουν τὸν μικρὸν ἀεροπόρον καὶ διὰ ν' ἀκούσουν ἀπὸ τὸ στόμα του, πῶς τοῦ ἐφάνη τὸ ταξίδιον καὶ τί εἶδεν ἀπὸ τὸ ἀεροπλάνον. Ἡσαν ἐκεῖ καὶ οἱ γονεῖς του, οἱ δύοιοι τὸν ἐκαμάρωναν.

— Τίποτε δὲν εἶναι, παιδιά, τίποτε! . . . ἥρχισε νὰ λέγῃ ὁ Τοτός, διὸ ποῖος ἥθελε νὰ δείξῃ εἰς αὐτούς, δτι δὲν ἐφοβήθη διόλου. Δὲν καταλαβαίνετε, καθὼς ἀνεβαίνετε, οὕτε τὴ ζαλάδα, ποὺ αἰσθάνεσαι, δταν σὲ τινάξῃ ὑψηλὰ ἐπάνω ἡ κούνια. Τίποτε, σᾶς

λέγω· ότι κυριεύουσαι σὲ βαμβάκια. Τόσο μαλακὰ ταξιδεύεις. Δὲν τὸ καταλαβαίνεις καὶ ὁ ἴδιος, πῶς σὲ μία στιγμὴ εὐρέθης κιόλας ἐκεῖ ἐπάνω. Καὶ ἔπειτα ἔρχεται μία στιγμή, ὅταν δὲν κοιτάζῃς κάτω τὰ πράγματα, ποὺ περνοῦν γρήγορα καὶ χάνονται ὀπίσω σου, ἔρχεται μία στιγμή, ποὺ νομίζεις, ὅτι ἔχεις σταματήσει μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς. Καὶ μόνο ἀπὸ τὸν κρότο τῆς μηχανῆς, ποὺ βουτίζει στὰ αὐτιά σου, ξαναθυμᾶσαι, ὅτι ταξιδεύεις.

Ἐπειτα ὁ Τοτὸς διηγήθη τί εἶδεν ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω.

Ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα ἔφαινοντο, ὅπως εἰς γεωγραφικὸς ἀτλας ἀπλωμένος κάτω, ὡς τάπης ποικιλόχρους. Οἱ δρόμοι τῆς πόλεως, ὡς στεναὶ ταινίαι. Αἱ οἰκίαι ὡς κουκλόσπιτα, τὰ δόποια κάμνομεν μὲ κύβους. Τὰ αὐτοκίνητα, ὡς κάνθαροι, οἱ δρόποιοι σύρονται ἐπὶ τοῦ χώματος. Οἱ ἄνθρωποι, ὡς μύρμηκες. Τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ Φαλήρου, ὡς πλοιάρια τῶν παιδιῶν, τὰ δρόποια πλέουν εἰς μίαν λεκάνην μὲ νερόν.

— Τὴν Ἀκρόπολη τὴν εἶδες; τὸν ἡρώτησεν εἰς ἐξάδελφός του.

— Ἀστεία! εἶπεν ὁ Τοτός. Καθὼς μία τούρτα ζαχαροπλαστείου ἐπάνω σ' ἔνα δίσκο, μὲ μισοφαγωμένα τὰ ζαχαρωτά της. Ἀφήνω πιὰ τὸ Ζάππειο καὶ τὸ Βασιλικὸ κῆπο. Τὰ ἀνθοφυτευμένα πεζούλια τοῦ σπιτιοῦ μας εἶναι πολὺ μεγαλύτερα. Καὶ τὸ Στάδιο; “Ἐνα τόσο δὰ πραγματάκι...

Τοὺς εἶπε καὶ ἄλλα καὶ ἄλλα. Ὡτὸ κατενθουσιασμένος. Μακάρι νὰ ἐπετοῦσε καθ' ἑκάστην! Καὶ τὸν ἥκουον δλοι μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα. Ποῖος νὰ τοῦ δώσῃ τώρα κτυπήματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του;

— Πετάει, πετάει... ὁ Τοτός!

‘Ο Τοτὸς εἶχε πετάξει.

Μόνον ἡ μάμμη του δὲν ἦτο εἰς τὸ δωμάτιον τῆς συγκεντρωσεως, ὅταν ὁ Τοτὸς ἥρχισε νὰ διηγῆται τὸ ταξίδιόν του. Ή καλὴ γραία ἐσηκώθη καὶ ἔφυγε όυμωμένη.

— Οὕτε νὰ τ' ἀκούω ότιλω τέτοια τρελλὰ πράγματα... εἶπε. Φεύγω...

‘Η πτωχὴ γιαγιά! Μήπως δὲν εἶχε δίκαιον; Εἰς τὸν καιρόν της ἐταξίδευαν μὲ γαιδουράκια.

Γ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ Ο ΑΝΟΙΧΤΟΚΑΡΔΟΣ

"Αν ύπάρχη κανείς, ποὺ δὲν γνωρίζει τὸν Γιάννη «τὸν Ἀνοιχτόκαρδο», θὰ τοῦ τὸν παρουσιάσω ἐγώ, διὰ νὰ κάμη τὴν γνωριμίαν του.

Τὸ οἰκογενειακόν του ὄνομα δὲν ἦτο Ἀνοιχτόκαρδος. Αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ ἔκερδισε μόνος του, ἐπειδὴ ἦτο πάντοτε γελαστὸς καὶ χαρούμενος καὶ ποτὲ δὲν ἐπίκραινε τὴν καρδιάν του διὰ τίποτε. «Ἀνοιχτόκαρδο» τὸν πρωτοεῖπεν ὁ ἀνάδοχός του, δταν τὸν ἐβάπτισε, διότι ἀπὸ μωρὸν παιδίον, ἀντὶ νὰ κλαίῃ, ὅπως τὰ ἄλλα μωρά, αὐτὸς ἐγέλα. Καὶ δταν κατὰ τὸ βάπτισμά του, τὸν ἐβύθισεν ὁ ἰερεὺς εἰς τὴν κολυμβήθραν, αὐτὸς πάλιν ἐγέλα.

— Βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Ἰωάννης... εἶπεν ὁ ἰερεὺς.

Ἐπῆρε τὴν βουτιὰν εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ ἐξῆλθε πάλιν γελῶν.

— Νὰ μᾶς ξήσης, 'Ανοιχτόκαρδε!... εἶπε τότε ἡ γραῖα νονά του, ἡ δύοιά τὸν ἐκαμάρωνεν.

Τοιουτοτρόπως τὸ μωρὸν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν κολυμβήθραν του δύο δύοματα: Γιάννης καὶ 'Ανοιχτόκαρδος.

"Οταν ἐμεγάλωσε, τοῦ ἐμειναν καὶ τὰ δύο: ὁ Γιάννης ὁ 'Ανοιχτόκαρδος. Εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὸν στρατόν, ὅπου ὑπηρέτησεν ἀργότερα, παντοῦ ἔτσι τὸν ἥξευραν. Μὲ ἄλλο δύομα δὲν τὸν εὑρισκει. Ποῖος Γιάννης: ὁ Γιάννης ὁ 'Ανοιχτόκαρδος!

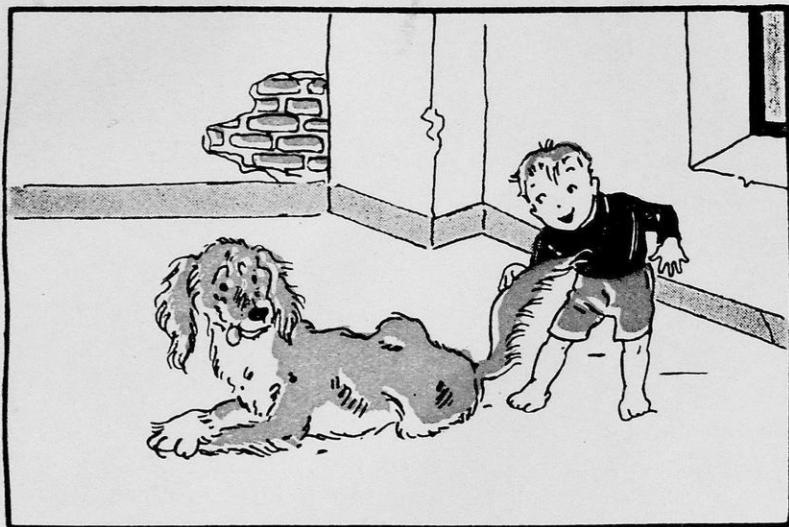
'Ο Γιάννης ὁ 'Ανοιχτόκαρδος, λοιπόν, ἦτο ἐν πτωχὸν παιδίον. 'Ο πατήρ του ἦτο ἐμβαλωματής, καὶ δσάκις ἡ μῆτηρ του ἔπλυνεν εἰς τὴν αὐλήν, τὸν ἀπέθετε κάτωθι μιᾶς ὑψηλῆς μηλέας, διὰ νὰ τὸν προσέχῃ, ώσταν μωρὸν ποὺ ἦτο ἀκόμη.

'Εκεῖ ἦτο πολὺ εὔχαριστημένος—καὶ ποῦ αὐτὸς δὲν ἦτο;— μέσα εἰς τὴν χλόην, καὶ καθὼς ἐκοκκίνιζαν τὰ μαγουλάκια του, ἔλεγες δτι ἡσαν δύο μῆλα, τὰ δποῖα εἶχον πέσει ἀπὸ τὴν μηλιάν. 'Άλλ' ἡ μεγάλη του χαρὰ ἦτο, δταν ἐκελαδοῦσε κανένα πτηνὸν ἐπάνω εἰς τὴν μηλιάν. Τότε ἐκίνει χεῖρας, πόδας καὶ ὅλον του τὸ σῶμα ἀπὸ τὴν χαράν του, ώς νὰ ἔχδρευεν. 'Άλλην συντροφιὰν δὲν ἥθελε. Τοῦ ἔφθανεν ὁ Μοῦργος, ὁ γηραλέος μαλλιαρὸς σκύλος του, ὁ δποῖος ἐπήγαινε καὶ ἐκάθητο πάντοτε πλησίον του καὶ τὸν ἐπρόσεχε μὲ τὴν ἀγάπην, ποὺ ἔχουν οἱ κύνες εἰς τὰ παιδάκια τοῦ σπιτιοῦ. Τὸν ἐπρόσεχεν ὁ καλὸς ὁ Μοῦργος, ώς νὰ ἦτο τροφός του. Ποῦ νὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ πλησιάσῃ τὸ μωρόν! Γρρρ...! ὁ Μοῦργος. 'Ητο ἔτοιμος νὰ τὸν σχίσῃ. Καὶ ὁ Γιάννης τοῦ ἐτραβοῦσε πότε-πότε τὴν οὐρὰν μὲ τὸ παχουλόν του χεράκι. Αὐτὸ ἦτο τὸ πρῶτον του παιγνίδιον. 'Άλλ' ὁ Μοῦργος δὲν ἔθυμωνεν. 'Ἐγύριζε καὶ τοῦ ἔγλειφε τὸ χεράκι, σαλεύων τὴν οὐράν του, ώσταν νὰ τοῦ ἔλεγε:

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

— Παῖξε, Γιαννάκη! Γιὰ σένα τὴν ἔχω τὴν οὐρά μου.

”Οσον ἐμεγάλωνεν δ Γιάννης, τόσον περισσότερον τὸν ἡγάπων ὅλοι. Διότι ἦτο πάντοτε ἀνοιχτόκαρδος. Μὲ τὰ μακρὰ ἀνοικτόξανθα μαλλάκια του, τὸ παχουλὸν προσωπάκι του, τὰ μαγουλάκια του, ποὺ ἐκοκκίνιζαν ὥσαν μῆλα, καὶ τὰ δύο ἔξυπνα καὶ ζωηρὰ ματάκια του ἦτο τὸ χαιδεμένον παιδί ὅλης τῆς γειτονιᾶς.

”Άλλὰ δὲν ἦτο μόνον ἀνοιχτόκαρδος δ Γιάννης. ³ Ήτο καὶ ἀγαθός. ⁴ Απὸ μικρὸν παιδίον ἐκοίταξε, πῶς νὰ εύχαιριστήσῃ τοὺς ἄλλους. ⁵ Εκαμνε θελήματα, μετέφερεν εἰς τοὺς πελάτας τὰ ὑποδήματα, ποὺ ἐπεσκεύαζεν δ πατήρ του, ἐφύλαττε τὰ ἀπλωμένα ἀσπρόρροουχα, δταν ἀπήρχετο ἡ μήτηρ του εἰς καμμίαν ἐργασίαν. Αὐτὸς ἐφερε πάντοτε τὰ δψώνια ἀπὸ τὸν παντοπόλην καὶ τὸν ἀρτοπώλην. ⁶ Ήτο ὁ καλύτερος βιοηθός τοῦ πατρός του καὶ τῆς μητρός του. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο δυνατὸν καὶ εὐκίνη-

τον παιδίον, οἱ μικροὶ του φίλοι εἰς τὰ παιγνίδια τῶν τὸν εἰχαν πάντοτε ἀρχηγόν.

Τέλος ἥλθεν ὁ καιρὸς νὰ εῦρῃ ἐργασίαν καὶ ὁ Γιάννης. Ἀλλὰ δὲν ἦθελε νὰ γίνῃ ὑποδηματοποιός, ώσταν τὸν πατέρα του. Ὁ πατήρ του ἦτο πάντοτε σκυμμένος εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἐνῷ εἰς τὸν Γιάννην ἤρεσαν τὰ ύψηλά. "Ἡθελε ν' ἀναρριχᾶται εἰς τὰ δένδρα καὶ τὶς σκαλωσιές τῶν οἴκιδων. Καὶ ἔγινεν ἀμμοκονιαστής, διὰ νὰ εὐρίσκεται πάντοτε ἐπάνω στὶς σκαλωσιές, διότι δὲν ὑπέφερε τὰς στενοχωρίας, ἀνοιχτόκαρδος δπως ἦτο.

Ἐκεῖ εἰς τὰ ύψηλὰ εἰργάζετο καὶ ἐτραγουδοῦσε μὲ δλην του τὴν καρδιάν. Διαρκῶς ἐτραγουδοῦσε. Διότι ἀπὸ μικρὸς ἥγάπτα πολὺ τὴν μουσικὴν καὶ τὰ τραγούδια.

Καλὸς τεχνίτης, δπως ἦτο, τὸν ἐπροτίμων παντοῦ. Δι' αὐτό, δταν ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ μία ἐπισκευὴ τοῦ Δημαρχείου τῆς πατρίδος του, τὸν προσέλαβον ἀπὸ τοὺς πρώτους, διὰ νὰ ἐργασθῇ.

Ἐκεῖ ὀλίγον ἔλειψε νὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του. Ἀπὸ ἐν σιγαρέττον, ποὺ εἶχε φίψει κάποιος ἀπόδσεκτος ἐργάτης εἰς τὰ ροκανίδια, ἐπῆρε φωτιὰν ἡ Δημαρχία. Πρὸν φθάσουν οἱ πυροσβέσται, ὁ Γιάννης μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἐρρίφθη νὰ σβύσῃ τὴν φωτιάν. "Εκαμεν δ, τι ἡδυνήθη. Ἀλλὰ καὶ κάτι περισσότερον. Καθὼς ἥγωνίζετο μὲ τὰς φλόγας, ἀδειάζων κουβάδες μὲ νερόν, ποὺ μετέφερε μόνος του ἀπὸ μίαν δεξαμενὴν τῆς αὐλῆς, εἶδε τὴν γραῖαν καθαρίστριαν τοῦ Δημαρχείου ζωσμένην ἀπὸ τὰς φλόγας μέσα εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον, ποὺ ἦτο εἰς τὴν σοφίταν. Τὴν ἐφορτώθη εἰς τοὺς δυνατούς του ὅμιους καὶ, διερχόμενος μέσα ἀπὸ τὴν φωτιάν, τὴν κατεβίβασε κάτω, εἰς τὴν αὐλήν. "Αν δὲν τὴν ἐπρόφθανεν αὐτός, ἔως ὅτου νὰ φθάσουν οἱ πυροσβέσται, ἡ γραῖα θὰ εἶγεν ἀπανθρακωθῆ.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, δτε δ Δήμαρχος ἐπληροφορήθη τὴν γενναίαν του πρᾶξιν, τὸν ἐκάλεσε, τοῦ ἔσφιξε τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπε:

— Τί θέλεις νὰ σου κάμω, παλληκάρι μου, γιὰ τὸ χθεσινό σου γενναῖο φέρσιμο;

— Εγὼ δὲ θέλω τίποτε, κύριε Δήμαρχε... τοῦ εἶπε. "Εχω τὰ κεράκια μου, πρῶτα δ Θεός, καὶ δουλεύω. Μόνο γιὰ τὸ γέροντα πατέρα μου θέλω νὰ σᾶς παρακαλέσω. Ή δουλειά του εἶναι βαρειά γιὰ τὴν ἡλικία του. Καὶ οἱ γιατροὶ τοῦ εἶπαν νὰ μὴ σκύβῃ, διότι τὸν πειράζει στὸ στῆθος του. Θὰ σᾶς παρακαλέσω λοιπόν, κύριε Δήμαρχε, ἀν εἶναι εὔκολο, νὰ τοῦ δώσετε καμιὰ ἐργασία πιὸ ἀναπαυτικὴ ἐδῶ εἰς τὸ Δημαρχεῖο, γιὰ νὰ μὴ κουράζεται δ καῦμένος.

— Ο Δήμαρχος τοῦ εἶπεν:

— Εὖγε, παιδί μου, ποὺ φροντίζεις γιὰ τὸν πατέρα σου!

Νὰ τοῦ εἰπῆς, λοιπόν, πώς τὸν διώρισες κλητῆρα στὴ Δημαρχία καὶ ἀπὸ αὐτῷ νὰ ἔρθῃ ν' ἀρχήσῃ ἐργασία.

— Εσεῖς τὸν διωρίσατε, κύριε Δήμαρχε... εἶπεν ἐντροπαλὰ ὁ Γιάννης, νομίζων δτὶ τὸν εἰρωνεύετο ὁ Δήμαρχος.

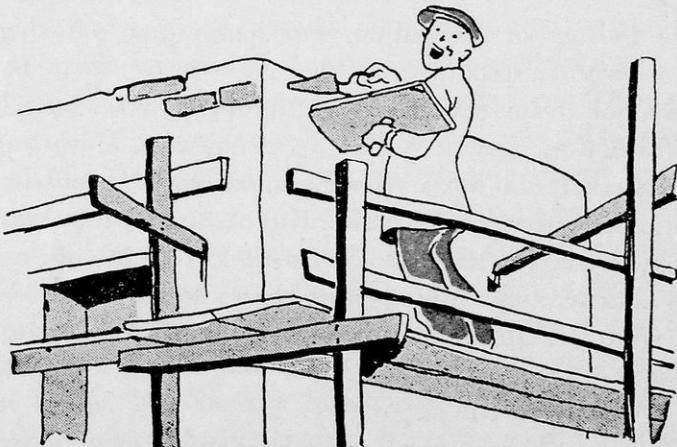
‘Ο Δήμαρχος τότε τοῦ εἶπε πάλιν σοβαρά :

— Δὲν τὸν διώρισα ἐγώ, παιδί μου. Ἐσὺ τὸν διώρισες. Τὴν ὥρα, ποὺ ἔσωσες μιὰν ἀδύνατη γυναικα ἀπὸ τὴ φωτιά, ὑπέγραψες καὶ τὸ διορισμὸ τοῦ πατέρα σου. Ἐμένα νὰ μὴ μοῦ χρεωστῆς καμιὰ χάρη.

‘Ο Γιάννης ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὸν πατέρα του εἶπε καὶ εἰς τὴν μητέρα του νὰ παύσῃ νὰ ἔνοπλενη, διότι ἦτο ἴκανὸς αὐτὸς νὰ τῆς χαρίσῃ ἄνετον γῆρας. Εἰργάζετο μὲ περισσοτέραν χαρὰν ἐπάνω εἰς τὰς ὑψηλὰς οἰκίας. Καὶ πάντοτε ἐτραγουδοῦσε, διαρκῶς ἐτραγουδοῦσε.

Οἱ διαβάται οἱ ὅποιοι διήρχοντο καὶ τὸν ἤκουον, ἔλεγον :

— Γειά σου, Γιάννη Ἀνοιχτόκαρδε ! Ποτὲ νὰ μὴν πεθάνης !

ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΑΧΛΑΔΙΑΝ

1.— Νὰ ίδουμε τί θὰ είπῃ τὸ δικαστήριο!

— Τί θέλεις νὰ είπῃ τὸ δικαστήριο, κουμπάρε μου; Τὴν ἀχλαδιά, ποὺ εἶναι στὸ σύνορο τῶν δύο κήπων, τὴν ἔνδρουν δλοι, δτι εἶναι δική μου. "Οπως ἡ ἐλιά, ποὺ εἶναι στὴν ἄλλη μεριά, εἶναι δική σου. Τὴν ἀχλαδιὰ τὴν ἐφύτεψε ὁ παππούς μου καὶ τὴν ἐλιὰ ὁ παπποὺς τοῦ παπποῦ σου. "Οποιον γέρο νὰ ρωτήσεις, αὐτὸ δθὰ σοῦ είπῃ.

— Δὲν ξέρω τί θὰ είπῃ ὁ ἔνας καὶ ὁ ἄλλος. Ἡ ἀχλαδιὰ γέρνει περισσότερο στὸ δικό μου χτῆμα. Εἶναι δική μου καὶ θὰ τὴν κερδίσω.

— Νὰ μὴν τὸ κάμης, κουμπάρε. "Αν εἶναι νὰ πᾶς στὸ δικαστήριο, νὰ σοῦ τὴ χαρίσω.

— Χὰ - χά... τὸ χαριστή! Νὰ μοῦ τὴ χαρίσης. "Οχι! Θὰ τὴν πάρω μὲ τὸ νόμο.

2. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἥρχισεν ἡ φιλονικία μίαν Κυριακὴν ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν.
Ἡσαν γείτονες καὶ κουμπάροι ὁ Μπελοδῆμος καὶ ὁ Λυκούσης. Ὁ πρῶτος εἶχε βαπτίσει τοῦ δευτέρου ἕνα ἀγόρι. Εἶχαν καὶ ἀπὸ ἕνα κῆπον παραπλεύρως. Αἱ θύραι τῶν οἰκιῶν των ἥσαν πρὸς τὸν δημόσιον δρόμον. Τὴν πρώτην καλημέραν μεταξύ των τὴν ἔλεγαν. Μαζὶ εἶχαν καὶ τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην.

- Νὰ ποτίσω ἐγὼ σήμερα, κουμπάροε;
- Εὐχαριστῶς, γείτονα. Αὔριο ποτίζω ἐγώ.
- Νὰ σὲ βοηθήσω νὰ συνάξῃς τὰ πορτοκάλλια;
- Ναί, σ' εὐχαριστῶ. Καὶ ὅταν εἶναι καιρὸς σὲ βοηθῶ κι ἐγώ.

Τόσην ἀγάπην εἶχαν ἔως τώρα μεταξύ των !

3. Καὶ τώρα χωρὶς κανένα σπουδαῖον λόγον ἔτοιμάζονται διὰ τὰ δικαστήρια. Καὶ διατί, νομίζετε; Μίαν πρώιαν ὁ βαπτιστικὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἀγλαδιάν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο κῆπους. Ἡ νουνά του τοῦ ἐφώναξε:

— Μή, παιδί μου, εἶναι ἀκόμη ἄγουρα τ' ἀγλαδια καὶ θὰ σὲ βλάψουν.

‘Ἡ μητέρα τοῦ παιδιοῦ τὸ ἥκουσε καὶ τὸ εἶπεν εἰς τὸν ἄνδρα της. Ἐκεῖνος τὸ παρεξήγησε, φαίνεται, κι ἔτσι ἥρχισεν ἡ φιλονικία μεταξύ των. Οὕτε καλημέρα, οὕτε καληνύκτα! Διὰ νὰ μὴ συναντῶνται εἰς τὸν δρόμον, ἥλλαξαν δρόμον. Ἀπὸ ἕνα δρόμον ἐπήγαινεν ὁ ἔνας, ἀπὸ ἄλλον ὁ ἄλλος.

‘Ο Μπελοδῆμος ἐσκέφθη: «Φουρτούνα εἶναι καὶ θὰ περάσῃ. Θὰ τὸ καταλάβῃ τὸ λάθος του καὶ θὰ μετανοήση».»

4. Μίαν ἡμέραν ὅμως ἥλθεν ὁ δικαστικὸς κλητὴρ καὶ τοῦ ἐκοινοποίησεν ἀγωγήν.

«Δὲν πρέπει νὰ σπρώξω τὰ πράγματα», ἐσύλλογίσθη ὁ Μπελοδῆμος.

Πηγαίνει εἰς τὸν ἐφημέριον τοῦ χωριοῦ καὶ τοῦ διηγεῖται δ, τι συνέβη.

— Δὲν εἶναι καλὰ πράγματα, παπά μου, νὰ ἔχω τὴν εὐχήν σου. Σὲ παρακαλῶ, μίλησέ του, δ, τι θέλει νὰ γίνη μὲ τὸ καλό. Εἴμαστε ἡμεῖς, φτωχοὶ ἀνθρωποι, γιὰ τὰ δικαστήρια;

‘Ο ιερεύς ἐκάλεσε τὸν Λυκούση καὶ τοῦ λέγει:

— Δὲν εἶναι καλὰ πράγματα αὐτὰ ποὺ γίνονται. Ἡ ἀχλαδιὰ εἶναι τοῦ Μπελοδήμου. Τὸ ξέρει δλο τὸ χωριό. Ἄλλὰ γιὰ νὰ παύσῃ ἡ φιλονικία, νὰ τὴν μοιράσετε.

‘Ο Λυκούσης, μόλις τὸ ἥκουσεν, ὠργίσθη φοβερά. Ὡμίλησε μάλιστα πρός τὸν ιερέα μὲ τρόπον ἀπρεπῆ.

— Ἄλλη φορὰ μὴν ἀνακατεύεσαι, παπά μου, στὶς δικές μας δουλειές. Καὶ δ, τι ἔχομε οἱ δυό μας, θὰ τὸ ξεδιαλύνη τὸ δικαστήριο.

5. Ἡρχισαν τὰ δικαστήρια. Σήμερον νὰ ἔξετασθοῦν οἱ μάρτυρες. Αὔριον νὰ ἐτοιμασθοῦν τὰ χαρτιά. Μεθαύριον νὰ ὑπάγῃ τὸ δικαστήριον ἐπὶ τόπου, νὰ ἵδη ποῖος πραγματικῶς ἔχει δίκαιον.

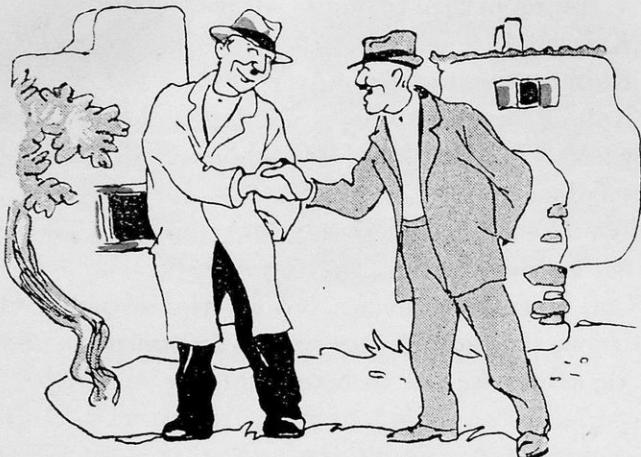
Τέλος, ἔπειτα ἀπὸ πολλά, ἐδημοσιεύθη ἡ ἀπόφασις ὑπὲρ τοῦ Μπελοδήμου.

Ο Λυκούσης ἔγινε θηρίον. Κατέφυγεν εἰς ἀνώτερον δικαστήριον. Τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἐτριπλασιάσθησαν τώρα. Ἀπὸ δεκάδες χιλιάδων δραχμῶν ἐφθάσαμεν εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων. Τὰ ἔσοδα τοῦ κήπου δὲν ἔφθαναν διὰ τὰ ἔξοδα τῆς δίκης. Καὶ ἡ ὁριστικὴ ἀπόφασις ἔπειτα ἀπὸ πολὺν καιρόν, ἦτο πάλιν ὑπὲρ τοῦ Μπελοδήμου.

Καὶ τώρα: νέα δίκη διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἔξόδων καὶ διὰ τὸ χρέος. Χρεωμένος εἶναι δὲ κῆπος, χρεωμένη καὶ ἡ μικρὰ οἰκία τοῦ Λυκούση. Οἱ δανεισταὶ ἔλαβον τὴν ἄδειαν τοῦ δικαστηρίου νὰ πωλήσουν τὸν κῆπον καὶ τὴν οἰκίαν εἰς τὸν πλειστηριασμόν. Ο Μπελοδήμος ἥγόρασε καὶ τὰ δύο κτήματα.

6. Τὴν ἐσπέραν ὁ Λυκούσης συναντᾶ τὸν κουμπάρον του καὶ τοῦ λέγει μὲν θυμόν :

- Εὐχαριστήθηκες;
- Ἐγὼ νὰ εὐχαριστηθῶ; Εἰς τί;
- Νὰ μᾶς κάμης ἔξωση, νὰ μᾶς πετάξης ἔξω!
- Ἐχεις ἄδικο, κουμπάρε. Δὲν τὸ ἔκαμα γι' αὐτό.
- Άλλά;
- Γιὰ νὰ μὴ σᾶς πετάξουν ἄλλοι.
- Καὶ ἥθελες νὰ τὸ κάμης ἐσύ, γιὰ νὰ εὐχαριστηθῆς;
- Πάντοτε πικρόλογος, κουμπάρε μου. "Οχι. Τὸν ἐπῆρα τὸν κῆπο καὶ τὸ σπίτι, γιὰ νὰ μείνετε μέσα. Θέλω νὰ μείνης γείτονάς μου.

— Πάλιν ἄρχισες τὰ χαρίσματα;
 — Μὴ βιάζεσαι. Καὶ αὐτὸ θὰ τὸ κάμω, ἀν θέλης. Άλλὰ λέγω, δτι ἔτσι θὰ μοῦ πληρώσης τὸ χφέος σου μὲ τὴν ἡσυχία σου. Οἱ ἄλλοι δὲ θὰ σὲ περίμεναν. Θὰ ἐργασθῆς καλύτερα τὸν κῆπο, κι ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγα χρόνια θὰ εἶναι πάλι ὅλα δικά σου.

‘Ο θυμὸς τοῦ Λυκούση ἥρχισε σιγὰ σιγὰ νὰ καταπίπτῃ. ‘Ενεθυμήθη τὰ χρόνια, κατὰ τὰ δποῖα ἥσαν ἀγαπημένοι.’ Εσκέφθη τοὺς λόγους τοῦ ιερέως καὶ τοῦ κουμπάρου του καὶ εἶδεν δτι εἶχε πολὺ ἄδικον. Οἱ ὀφθαλμοί του ἐδάκρυσαν. ‘Ἐπειτα ἥρωτησε δειλά:

— ‘Αλήθεια, κουμπάρε;

— ‘Αλήθεια, τ’ ὁρκίζομαι στὸ λάδι ποὺ σᾶς ἔβαλα.

‘Ο Λυκούσης ἥρπασε τὴν χεῖρα τοῦ κουμπάρου του καὶ τὴν ἔσφιξε δυνατά.

— Σ’ εὐχαριστῶ. ‘Ο Θεὸς νὰ σοῦ τὸ πληρώσῃ!

7. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασαν εἰς τὰς οἰκίας των.

- Καληνύχτα, κουμπάρε.
- Καλή σου νύχτα, εύχαριστῶ.

Καὶ ἔσφιξαν πάλιν τὰς χεῖρας των. Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην κάτι τι ἐνεθυμήθη ὁ Μπελοδῆμος καὶ λέγει σιγὰ εἰς τὸν κουμπάρον του:

— Τὴν ἀγλαδιά, κουμπάρε, νὰ τὴν κόψωμε. Νὰ τὴν κόψωμε καὶ νὰ τὴν κάψωμε, νὰ γίνῃ στάχτη.

— Ὁχι, λέγει ὁ Λυκούσης. Νὰ μὴ τὴν κόψωμε. Θέλω νὰ τὴν βλέπουν τὰ παιδιά μας καὶ ν' ἀποφεύγουν, ὅσο μποροῦν, τὶς φιλονικίες καὶ τὰ δικαστήρια.

Η ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

1. 'Ο Κώστας ἦτο δώδεκα ἔτῶν παιδί καὶ ἥγάπα πολὺ τοὺς γονεῖς του, τὰ γράμματα καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη: τὸ κολύμβημα.

"Ω! πῶς τὸ ἥγάπα τὸ κολύμβημα!...

Τοῦ ἥρεσκε νὰ παίζῃ μέσα εἰς τὸ ἥσυχον κῦμα, νὰ γλυτῷ ὁσάννη δελφίνι, νὰ κάμνῃ μακροβιούτια, νὰ βλέπῃ θολὰ τὰ φύκια εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης.

"Οταν ἤσαν μεγάλα τὰ κύματα, αὐτὸς δὲν ἐφοβεῖτο 'Η θάλασσα σιγὰ σιγὰ τὸν εἶχε κάμει γενναῖον. Καθὼς τὰ κύματα τὸν ἐσήκωναν, τοῦ ἐφαίνοντο ὡς ἄλογα ἀτίθασα, τὰ δποῖα τὸν εἶχαν εἰς τὴν φάκιν των καὶ τὸν ἀνετίνασαν, διὰ νὰ τὸν κρημνίσουν. 'Άλλ' αὐτὸς μὲ τὰς κεῖδας του, τὰς δποίας ἀνοιγόκλειε, διηγύθυνε τοὺς ἀφρισμένους χαλινούς των...

Τὴν ἥγάπα διὰ τοῦτο πολὺ τὴν θάλασσαν διέσπειρε. Τὸν ἐνανούροιζε μὲ τὸν ἥσυχον φλοῖσβόν της, τοῦ ἐνέπνεες θάρροις μὲ τὸν φόβον τοῦ θυμοῦ της καὶ τὸν ἔκαμνε ν' ἀγαπᾶ τὸν κίνδυνον. Καὶ τί δροσερὸν ποὺ ἦτο τὸ ἀεράκι της, καὶ τί φραστα ποὺ ἐμοσχοβιλούσαν τὰ φύκια της, τὰ δποῖα ωμοίαζαν μὲ πράσινα κεντήματα...

2. Μίαν Κυριακήν δέ Κώστας εἶχε κατεβῆ πάλιν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐφύσα ήσυχος μπάτης. Τί ώραία ἡμέρα διὰ κολύμβημα!

‘Ο Κώστας παρετήρησε μὲν ἀγάπην τὴν θάλασσαν. Μία φωνὴ τοῦ ἔλεγεν ἀπὸ μέσα του:

— Κολύμπα, κολύμπα! Τί ώραία ἡ θάλασσα. Ἀκόμη στέκεσαι!

Ζωηρὰ ἐπιθυμία ἔκυριευε τὴν ψυχήν του. Ἄλλα μία ἄλλη φωνὴ τοῦ ἐψιθύριζε:

— Μήν κολυμπᾶς, Κώστα, μήν κολυμπᾶς.

Τὴν φωνὴν αὐτὴν ἐνόμιζεν δέ Κώστας, ὅτι ἥκουεν ἀπὸ τὴν καινουργῆ του ἐνδυμασίαν, τὴν δποίαν εἶχε πρωτοφορέσει τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἄλήθεια, πόσον κομψή, πόσον ώραία ἐνδυμασία ἦτο ἐκείνη! Κατάλευκη, λινή. Τὴν εἶχε ωραία μητέρα του μὲ τὰς ἴδιας της χεῖρας. Καὶ δέ Κώστας τὴν ἐφόρει μὲ μεγάλο καμάρι.

Πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν τὴν δλοκάθαρην ἐνδυμασίαν του νὰ τὴν ἀφήσῃ ἔξω εἰς τὴν παραλίαν, ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια, καὶ αὐτὸς νὰ τριγυρνῇ μέσα εἰς τὴν θάλασσαν;

— “Οχι, ἐσκέφθη. Δὲ θὰ κολυμπήσω.

Καὶ ἐπειδὴ εἶχε θέλησιν καὶ δὲν μετέβαλλε τὰς ἀποφάσεις του, δὲν ἔξήλευεν ἔνα παιδίον, ποὺ τὸ ἔβλεπε νὰ κολυμβῇ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκεῖ πλησίον.

Ο Κώστας εὗρε τὰ πλέον καθαρὰ πετραδάκια τῆς ἀκρογιαλιᾶς, ἐκάθισεν ἐκεῖ μὲ προσοχήν, καὶ ἐκοίταζε τὰ πλοῖα, τὰ δποῖα ἥσαν ἀραγμένα μακράν.

3. Αἴφνης ἀκούει φωνὰς πλησίον του:

— ‘Ο ‘Αντώνης τῆς Μήτραινας πνίγεται! Πάει, χάνεται!

Ἐκεῖ, ἐμπρός του ἀρκετὰ βαθιά, δέ Κώστας βλέπει δύο

χέρια νὰ κτυποῦν δυνατὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἔνα κεφάλι νὰ βουλιάζῃ· καὶ νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὸ νερόν. Ὁτο τὸ παιδίον, τὸ δποῖον ἐκολύμβα. Τὸ δυστυχισμένον εἶχε προχωρήσει πολὺ βαθιά, καί, ἐπειδὴ δὲν ἤξευρε καλὰ νὰ κολυμβῆ, ἀπέκαμεν εἰς τὸν δρόμον καὶ ἐπάλαιε μὲ τὰ μικρὰ κύματα καὶ μὲ τὸ νερόν. Μερικὰ παιδιὰ τὸ εἶχαν ἵδει καὶ ἤχισαν νὰ φωνάζουν μὲ φρίκην!

‘Ο Κώστας τινάζεται ἐπάνω. Πάρατηρεὶ τριγύρω. Κανὲν ἄλλο παιδίον δὲν εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Καμμία βάρκα δὲν περνᾶ.

Μετ’ ὅλιγον φαίνεται πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῦ παιδιοῦ, ἀκούεται ὁ βόγγος, καὶ αἱ χεῖρες του κτυποῦν μὲ ἀπελπισίαν τὴν θάλασσαν, ὡς νὰ θέλουν νὰ κρατηθοῦν ἀπὸ τὸ νερόν. Ἀλλ’ αὐτὸ δὲν πιάνεται, δὲν κρατεῖται, καὶ τὸ παιδίον βουλιάζει!...

Αἱ φωναὶ εἰχον ἀκουσθῆ μακρύτερα. Ἐκεῖ πέρα δύο ναῦται ὁθοῦν πρὸς τὴν θάλασσαν μίαν βάρκαν, ἡ ὅποια ἦτο τραβηγμένη ἔξω εἰς τὴν ξηράν, καὶ εἰς ἄλλος τρέχει νὰ φέρῃ κουπιά. Ἀλλὰ θὰ προφθάσουν;

‘Ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιὰν ἀκούονται σπαρακτικαὶ αἱ φωναὶ: — Πνίγεται! Πνίγεται! Πάει, χάθηκε!

‘Ἡ καρδιὰ τοῦ Κώστα κτυπᾶ δυνατά. Δὲν θὰ προφθάσῃ ἡ βάρκα, τὸ γνωρίζει. Μίαν φορὰν ἀκόμη θ’ ἀνεβῆ ἡ κεφαλὴ τοῦ πνιγομένου, καὶ ἔπειτα θὰ μείνῃ ἐκεῖ κάτω, μὲ δὲ λάνοικτα τὰ μάτια, μὲ στόμα ἀνοικτόν, χωρὶς ψυχήν...

4. ‘Ο Κώστας λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν του. Τραβᾶ βιαστικὰ τὸ σακκάκι του, τὸ πετᾶ πέραν καὶ φίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν.

‘Ωσὰν θαλασσοπούλι σχίζει γοργὰ τὴν θάλασσαν. Οὔτε καν αἰσθάνεται, ἀν τὸν βαρύνουν τὰ φορέματα, τὰ δόποια φορεῖ.

Τὸ πλῆθος, τὸ δόποιον ἐμαζεύθη εἰς τὴν παραλίαν, ἐκφράζει ζωηρὰν ἀνησυχίαν. “Ολοι φιβοῦνται μῆπως ἀντὶ ἐνδὸς παιδίου πνιγοῦν τώρα δύο. Καὶ περιμένουν μὲ ἀγωνίαν τὸ ἀποτέλεσμα.

‘Ο Κώστας εἶχε πλησιάσει τώρα. “Ολην τὴν προσοχήν του εἶχεν εἰς τὴν κεφαλήν, ποὺ θ’ ἀνέβαινε διὰ τελευταίαν φοράν. Καὶ μόλις τὴν εἶδε, τὴν ἀρπάζει ἀπὸ τὰ μαλλιὰ μὲ ὅλην του τὴν δύναμιν καὶ τὴν κρατεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ νερόν. Μὲ τὴν μίαν του χεῖρα ὁθεῖ τὸ παιδίον πρὸς τὴν παραλίαν καὶ μὲ τὴν ἄλλην κολυμβᾶ, καὶ δὲν τὸ ἄφηνε νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ, νὰ τὸν σύρῃ καὶ ἐκεῖνον εἰς τὸν βυθόν.

Φθάνουν μετ’ ὀλίγον εἰς τὰ ωηχά. ‘Ο Κώστας πατεῖ μὲ τοὺς πόδας του καὶ σύρει καὶ μὲ τὰς δύο του χεῖρας τὸ παι-

δίον έως τὴν ἀκρογιαλιάν. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ βάρκα μὲ τοὺς ναύτας.

“Ολοι ἐτριγύρισαν τὸ παιδίον καὶ ἔκυπταν μὲ ἀγωνίαν ἐπάνω του. Τὸ ἔθεσαν πρηνηδὸν μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, διὰ νὰ ἐκβάλῃ τὸ νερόν, τὸ δποῖον εἶχε καταπίει. Ὡτο κατάχλωμον ὡς νεκρόν.

Εὐτυχῶς μετ’ ὀλίγον ἥσθιανθησαν μίαν ἀδύνατον πνοὴν νὰ ἔξερχεται ἀπὸ τὸ στόμα του. Τὰ κλειστὰ μάτια του ἥγοι-ξαν καὶ ἀντίκρυσαν τὰ μάτια τῆς μητρός του, ἡ δποία εἶχεν ἔλθει καὶ τὸ ἐκράτει τώρα εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς.

5. Τότε ἐνεθυμήθησαν τὸν σωτῆρα, ἀλλ’ ὁ Κώστας δὲν ἦτο ἔκει.

‘Αφοῦ παρέδωσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὸ ἀναίσθητον σῶμα, ἀπεσύρθη παράμερα. Ὡτο τόσον κου-

ρασμένος!... Τοῦ ἐφαίνετο ὅτι θὰ ἔλιποθύμει. Τὰ αὐτιά του ἔβούιζαν καὶ δλα ἐστριφογύριζαν δλόγυρά του. Δὲν ἡδύνατο νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του. Ἐκάθισεν εἰς μίαν πέτραν, ἀνέπνευσε δυνατά, καί, ἀφοῦ συνῆλθεν ὀλίγον, ἐπῆρε τὸ σακκάκι του καὶ διηυθύνθη εἰς τὴν οἰκίαν του.

Δὲν ἐπῆγε ἀπὸ τὸν πλατὺν δρόμον τῆς παραλίας, ὅπου ἤσαν τὰ καταστήματα καὶ τὰ καφενεῖα, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τοὺς στενοὺς καὶ παράμερους δρομίσκους. Ἡ ἐνδυμασία του ἦτο εἰς κακὴν κατάστασιν. Τὸ σακκάκι του ἦτο τσαλακωμένον καὶ λερωμένον. Τὸ πανταλόνι του ἦτο κολλημένον ἐπάνω του καὶ ἔσταζε θάλασσαν.

“Οταν ἐπέργνα, αἱ γειτόνισσαι τὸν ἐκοίταζαν μὲ βλέμμα ἐπιπλήξεως, ώς νὰ ἥθελαν νὰ εἴπουν:

— Τὸ κακόπαιδο! Ἔπαιξε καὶ ἔπεσε στὴ θάλασσα. Κρῖμα στὰ δόμοφα καινούργια ροῦχα!

— Δὲν ἔπαιξα! Ἔσωσα μία ζωή! ἡμποροῦσε νὰ εἰπῆ. ‘Αλλὰ δὲν εἶπε τίποτε. Ας ἔλεγαν δὲν ἥθελαν.

6. Ἀνέβη μὲ καρδιοκτύπι ὁ Κώστας τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας των. Τί θὰ ἔλεγεν ἢ μητέρα του, δταν θὰ τὸν ἔβλεπε εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν;

Καὶ ἀλήθεια. Ἔκπληξις, λύπη καὶ θυμὸς ἔξωγραφίσθησαν εὐθὺς εἰς τὸ πρόσωπόν της. Παρ’ ὀλίγον πικρὸς λόγος νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ τὰ χείλη της. ‘Αλλ’ ὁ Κώστας, ωχρὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὴν ἔξαντλησιν, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν καὶ τῆς διηγήθη τί εἶχε συμβῆ.

Τότε ἥνοιξεν ἔκεινη τὴν ἀγκάλη της καὶ τὸν ἔσφιγγε δυνατά.

— Καὶ ἀν ἐπνίγεσο καὶ σύ, παιδί μου; τοῦ εἶπε μὲ τρέμουσαν φωνήν. Καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεαν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

της καὶ ἀνετοίχιαζεν εἰς τὴν σκέψιν, δτι ἐκινδύνευε τὸ παιδί της. Καὶ τὸν ἐπέπληττε τρυφερά, ψωπευτικά. Ἐλλ' ὁ Κώστας ἥσθάνετο, δτι ᾧτο εὐχαριστημένη ἀπὸ αὐτόν.

Ο πατέρας τοῦ Κώστα ᾧτο εἰς τὸ καφενεῖον καὶ ἐκεῖ ἔμαθε τί συνέβη. Ἡλμε βιαστικὰ εἰς τὸ σπίτι. Ὄταν εἶδε τὸν Κώστα, τὸν ἐσήκωσεν ύψηλά, τὸν ἐφίλησε καὶ ἐσκούπισε κρυφὰ ἔνα δάκρυ . . . αὐτός, δ ὅποιος ποτὲ δὲν ἐδάκρυσε.

Αὐτὰ ἔχει φέρει εἰς τὸν νοῦν του τώρα ὁ Κώστας παρατηρῶν τὴν λινήν ἐνδυμασίαν, τὴν δποίαν μὲ στοργὴν φυλάσσει ἀπὸ τότε. Ὄταν τὴν βλέπῃ, πάντοτε ἐπαναβλέπει ἐμπρός του μίαν ἀπὸ τὰς ὠραιοτέρας στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Αἰσθάνεται εἰς τὰ χεῖλη του τὰ φιλήματα τῆς μητέρας του καὶ ἐπάνω εἰς τὸ μάγουλόν του τὸ δάκρυ τοῦ πατρός του.

Ω! βεβαίως, αὐτὴ εἶναι ἡ ὠραιοτέρα ἐνδυμασία ἀπὸ δσας ὁ Κώστας ἐφόρεσεν ἔως τώρα.

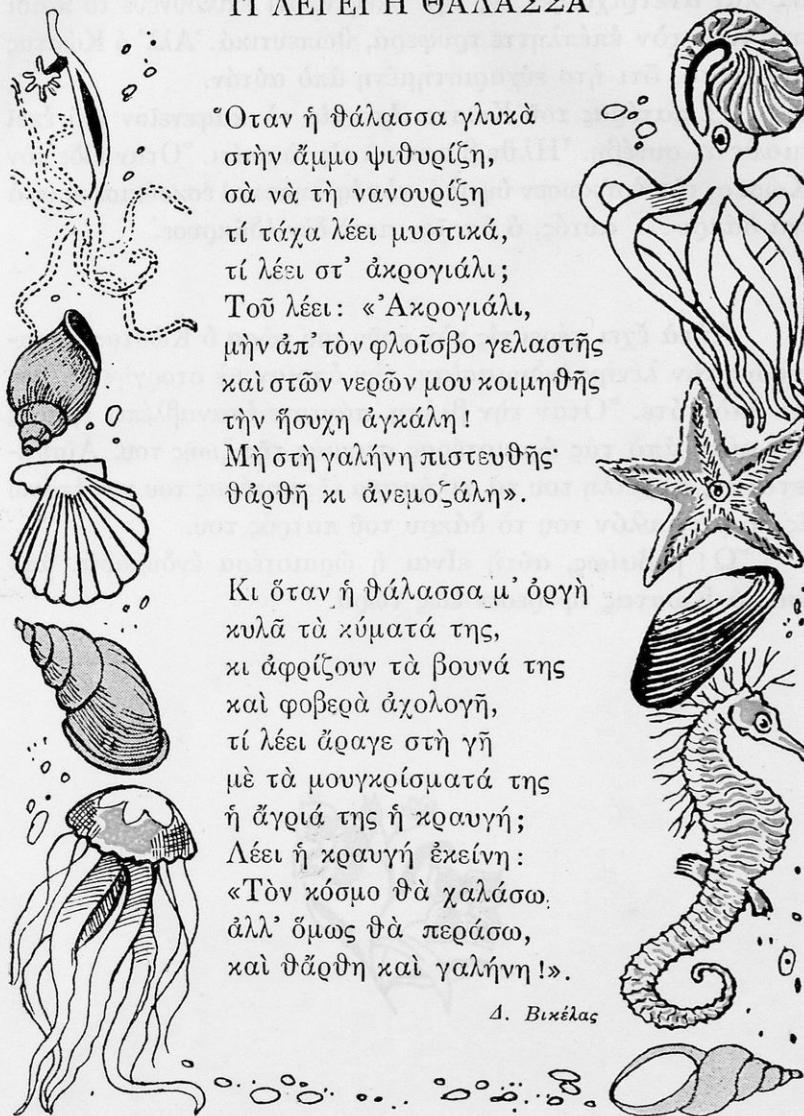

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ

“Οταν ή θάλασσα γλυκά
στην άμμο ψιθυρίζει,
σὰ νὰ τὴ νανουρίζῃ
τί τάχα λέει μυστικά,
τί λέει στ’ ἀκρογιάλι;
Τοῦ λέει: «Ἀκρογιάλι,
μὴν ἀπ’ τὸν φλοῖσβο γελαστῆς
καὶ στῶν νερῶν μου κοιμηθῆς
τὴν ἥσυχην ἀγκάλη!
Μὴ στὴ γαλήνη πιστευθῆς·
θάρση καὶ ἀνεμοζάλη».

Κι ὅταν ή θάλασσα μ’ ὁργὴ^ν
κυλᾶ τὰ κύματά της,
κι ἀφρίζουν τὰ βουνά της
καὶ φοβερὰ ἀχολογῆ,
τί λέει ἄραγε στὴ γῆ
μὲ τὰ μουγκρίσματά της
η ἄγριά της ή κραυγῆ;
Λέει η κραυγή ἐκείνη:
«Τὸν κόσμο θὰ χαλάσω,
ἄλλ’ ὅμως θὰ περάσω,
καὶ θάρση καὶ γαλήνη!».

A. Βικέλας

ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νὰ κτίσω ἔνα σπιτάκι
στὴ μοναξιὰ καὶ στὴ σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα.
— Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἔκεῖ.

Ξέρω στὴ χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατύ,
μὲ τὰ πλατάνια καὶ τοὺς κήπους.
— Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἔκεῖ.

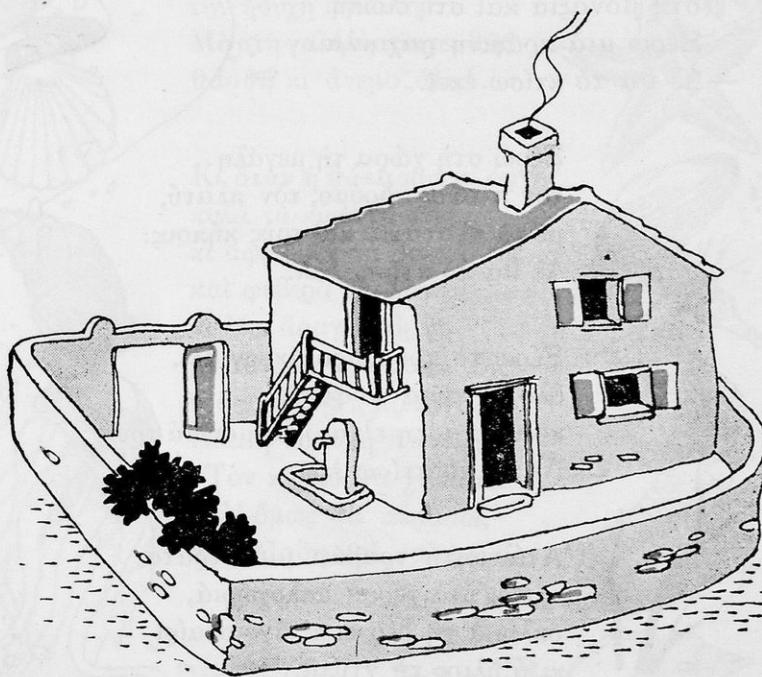
Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶναι ἡ ἀμμουδιά του.
— Δὲ θὰ τὸ κτίσω ἔκεῖ.

Ατέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
σχίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι
κι ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾶ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη,
τὸν καβαλάρη νηστικό,
τὸν πεζοπόρο διψασμένο
θάφτει στὸν κουδνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ κτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
πάντα ἡ γωνιά του νὰ καπνίζῃ
κι ἡ θύρα του ἀνοικτή.

K. Παλαμᾶς

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα,
ἀθάνατη Μαρία,
ἐσὺ ποὺ ἀκοῦς τὴ δέηση,
ποὺ ὑψώνουν τὰ παιδία,
ἄκου κι ἐμᾶς, ποὺ ὑψώνουμε
σ' ἐσὲ τὴν προσευχή μας,
ποὺ ἀπ' τὴν πιστή ψυχή μας
βγαίνει γιὰ Σὲ θεῷμά !

Ἐχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου
τὴν πικραμένη χήρα·
στὸν πεινασμένον ἄνοιξε
εὐσπλαχνικὴ τὴ θύρα !
Δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα,
ἐλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
ποὺ πλέει στὴν ξενιτιά !

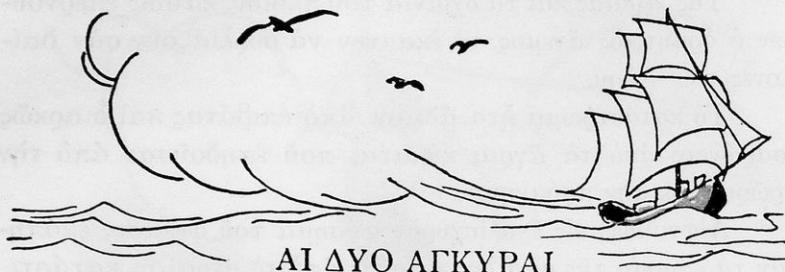
Εύλόγησε τὰ ὄνειρατα
τοῦ βρέφους, ποὺ κοιμᾶται,
όδήγησε τὰ βήματα
τῆς κόρης, ποὺ φοβᾶται·
στεῖλε δροσιὰ κι ἀνάπαυση
στοῦ ἀρρώστου τὸ λικνάρι,
ἔχε στὴ θεία Σου χάρη
τὰ μαῦρα τὰ φτωχά !

Τὴ μάνα παρηγόρησε,
πόδει παιδὶ στὰ ξένα,
καὶ χύσε μιὰν ἄχτινα Σου
εἰς τὸν τυφλό, Παρθένα !
Τὸ χέρι ἐκεῖνο ἀντάμειψε,
ποὺ τ' ὁρφανὸ χορταίνει,
ποὺ τὸ κορμὶ θερμαίνει
τοῦ μαύρου τοῦ γυμνοῦ !

Στεῖλε, σεμνὴ βασίλισσα,
στὸ πλάσμα Σου γαλήνη,
χύσε στὰ στήθη τ' ἄκαρδα
ἀγάπη, ἐλεημοσύνη !
Χάρισε τὸ χαμόγελο
στὰ πικραμένα χείλη !
Κάμε νὰ γίνουν φίλοι
δ ἔχθρος μὲ τὸν ἔχθρο !

Στ. Μαρτζώκης

ΑΙ ΔΥΟ ΑΓΚΥΡΑΙ

1. Ἐταξίδευα ἀπὸ τὸ Γύμθειον μαζὶ μὲ τὸν πατέρα μου καὶ ἡρχόμεθα εἰς τὸν Πειραιᾶ διὰ θαλάσσης. Ἡρχόμην διὰ νὰ δώσω εἰσαγωγικὰς ἔξετάσεις εἰς τὸ Πανεπιστήμιον.

‘Ο πλοίαρχος, ἐνας μεσόκοπος, τολμηρὸς καὶ εὐσεβὴς ναυτικός, ἦτο παλαιὸς φίλος τοῦ πατρός μου.

— Φαίνεται σωστὸς θαλασσόλυκος, ἐσκέφθην ὅταν τὸν ἐγγνώρισα.

‘Αργότερα, ὅταν ἐπερνούσαμεν τὸν Κάβο — Μαλέαν, γαλήνη ἐπεκράτει εἰς τὴν θάλασσαν, πρᾶγμα σπάνιον διὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο.

— Θὰ σου διηγηθῶ μίαν τρικυμίαν, ποὺ ἐγγνώρισα εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἔδῶ, μοῦ εἶπεν δ πατήρ μου. Πηγαίνουν τώρα τριάντα περίπου χρόνια. Ἐταξίδευα τότε μὲ ίστιοφόρον. Καθὼς ἐπλησιάζαμεν εἰς τὸν Μαλέαν, ἐνθυμοῦμαι ὅτι τότε ἐγγνώρισα τὴν μεγαλυτέραν τρικυμίαν ποὺ εἶδα εἰς τὴν ζωήν μου.

Τὰ κύματα ἐσηκώνοντο σὰν βουνά. Καὶ μεταξὺ τοῦ ἐνδὸς καὶ τοῦ ἄλλου κύματος ἐσχηματίζετο ἄβυσσος. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον, πότε ενρισκόμεθα εἰς τὸ βάθος τῆς φοβερᾶς ἐκείνης ἀβύσσου, ἀπὸ τὴν δόποιαν δὲν εἴχαμεν ἐλπίδα νὰ διαφύγωμεν, καὶ πότε ἀντικρύζαμεν ἀπὸ τὸ ὑψος τοῦ κύματος τὴν ἀβύσσον, ποὺ μᾶς ἐπερίμενεν...

Τὰς κεραίας καὶ τὰ σχοινία τοῦ πλοίου, καθὼς ἐπεροῦσεν ὁ ὄρμητικὸς ἄνεμος, τὰ ἔκαιμνεν νὰ οὐρλιάζουν σὰν δαίμονες τοῦ Ἀδού.

Τὸ κατάστρωμα ἦτο ἀδειον ἀπὸ ἐπιβάτας καὶ διαρκῶς ἐσαρώνετο ἀπὸ τὰ ἄγρια κύματα, ποὺ ἐπηδοῦσαν ἀπὸ τὴν πρῶσαν ἔως τὴν πρύμνην.

Αἰφνιδίως, εἰς ἓννα ἴσχυρὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου, ἐκόπησαν τὰ σχοινία τῆς μεγάλης κεραίας ἀπὸ τὸ μεσαῖον κατάρτι. Τοῦτο ἐσήμαινε κίνδυνος - θάνατος. Ὡτὸ μεγάλη ἀνάγκη ἡ βλάβη νὰ διορθωθῇ τὴν ίδίαν ἐκείνην στιγμήν. Ἄλλὰ πῶς;

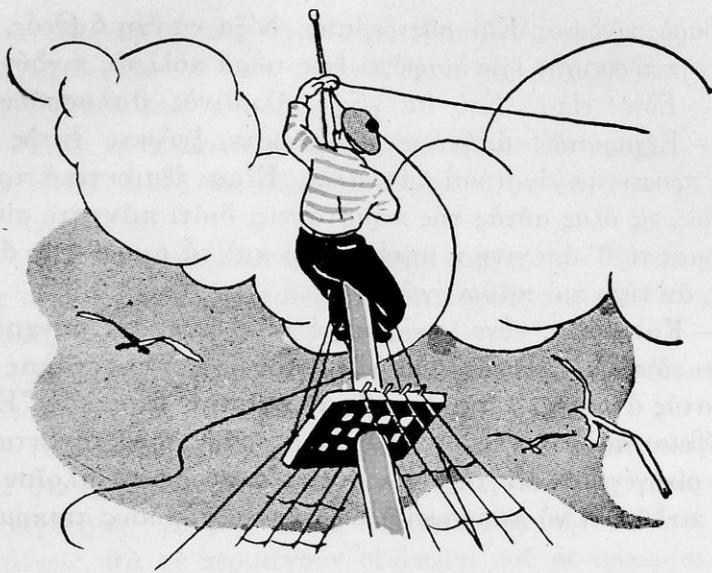
2. Ὁ πλοίαρχος διέταξε τὸ ναυτόπουλον, ἥλικίας ὡς δεκαπέντε ἑτῶν, νὰ σκαρφαλώσῃ ἀμέσως καὶ νὰ δέσῃ τὴν κεραίαν.

Ομολογῶ ὅτι ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἶχα πολὺ φοβηθῆ καὶ εἶχα πιστεύσει, ὅτι ἀνήμετις θὰ διεφεύγαμεν τὸν κίνδυνον, δῆμως τὸ δυστυχισμένον ναυτόπουλον δὲν θὰ κατέβαινε ζωντανόν. Ο ἄνεμος θὰ τὸ ἥρπαζεν ώσταν πούπουλον καὶ θὰ τὸ ἐπέτα μακράν, μέσα εἰς τὰ λυσσασμένα κύματα.

Τὸ ναυτόπουλον, μόλις ἤκουσε τὴν προσταγὴν τοῦ πλοιάρχου, κατέβη εἰς τὴν καμπίναν του καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε.

Ἀμέσως ὕστερα ἤρχισε νὰ σκαρφαλώνῃ εἰς τὸ κατάρτι σὰν ἀγριόγατος. Ὁλοι εἴχαμεν καρφωμένα τὰ βλέμματά μας ἐπάνω του. Ἐκεῖνο μήτε στιγμὴν δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν ίδίαν θέσιν. Πότε ἐπλησίαζε τὰ κύματα, καθὼς τὸ πλοῖον ἔγερνε δεξιὰ καὶ ἀριστερά, πότε ἐτινάζετο μὲ δριμὴν ὑψηλά.

Ἐν τούτοις εἶχε περιπλέξει τοὺς πόδας του γύρω εἰς τὸν ἵστον, καὶ τὰ χέρια του εἰργάζοντο μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα. Τέλος ἔδεσεν τὴν κεραίαν, κατέβη καὶ ἀμέσως ἐπῆγε πάλιν εἰς τὴν καμπίναν του.

3. "Οταν ἐπέρασεν ὁ κίνδυνος, τὸ εἶδα νὰ ἔχῃ ἀκουμπήσει εἰς τὴν κουπαστὴν τοῦ πλοίου καὶ νὰ τραγουδᾷ εὔθυμα.

Τὸ ἐπλησίασα καὶ τὸ ἡρώτησα:

- Δὲν ἐφοβήθης, ὅταν σὲ διέταξεν ὁ πλοίαρχος νὰ δέσῃς τὴν κεραίαν, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ καταρτιοῦ;
- Δὲν θὰ ἔλεγα τὴν ἀλήθειαν, μοῦ εἶπε, ἀν σᾶς εἰπῶ δτι δὲν ἐφοβήθην. Ἐφοβήθην, καὶ πολὺ μάλιστα.
- Τὸ ἥννόησα, τοῦ εἶπα, διότι σὲ εἶδα νὰ κατεβαίνῃς εἰς τὴν καμπίναν σου.
- Δὲν ἐκατέβηκα ἀπὸ τὸν φόβον μου, κύριε, ἀπήντησε. Ἐκατέβηκα, διότι δὲν παραλείπω ποτὲ τὴν συμβόσλὴν τῆς μητέρας μου, ποὺ μοῦ ἔλεγε νὰ προσεύχωμαι, ὅταν πρόκειται νὰ ἐκτελέσω ἐπικίνδυνον ἐργασίαν, ἢ ὅταν βλέπω, ὅτι μὲ ἀπειλεῖ

σοβαρὸς κίνδυνος. Καὶ σᾶς βεβαιῶ, δόξα νὰ ἔχῃ ὁ Θεός, ὅτι μὲ τὴν προσευχὴν ἔχω διαφύγει ἔως τώρα πολλοὺς κινδύνους.

— Εὖγε! εἶπα. Ἐσὺ θὰ γίνης ἀληθινὸς θαλασσόλυκος.

— Εὐχαριστῶ! ἀπήντησε. Ἀλλωστε, ξένρετε ἔκτὸς ἀπὸ τὴν προσευχήν, εἴναι καὶ κάτι ἄλλο. Είμαι ἔξαιρετικὰ προσεκτικός, εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιστάσεις, διότι πάντοτε συλλογίζομαι τί θ' ἀπογίνη ἡ μητέρα μου καὶ τὰ μικρά μου ἀδέλφια, ἀν τύχῃ καὶ πάθω ἔγω.

— Καὶ πάλιν, εῦγε σου, μικρέ μου φίλε. Σὲ συγχαίρω, διότι τὸ πλοῖον σου, δηλαδὴ ἡ ζωὴ σου, ἔχει δύο μεγάλας καὶ δυνατὰς ἀγκύρας... τὴν Εὔσεβειαν καὶ τὴν Στοργήν. Ἐχεις εὐσέβειαν πρὸς τὸν Θεόν καὶ ἔχεις στοργὴν πρὸς τὴν πτωχήν σου οἰκογένειαν. Μὲ τὰς δύο αὐτὰς ἀγκύρας τὸ πλοῖον σου δὲν κινδυνεύει νὰ παρασυρθῇ ἀπὸ κανενὸς εἴδους τρικυμίαν.

4. Δὲν εἶχε καλὰ τελειώσει τὴν ἴστορίαν του ὁ πατήρ μου, ὅταν ἥλθεν ἔνας ναύτης καὶ μᾶς εἶπεν, ὅτι ὁ πλοίαρχος τοῦ πλοίου θὰ ἥθελε νὰ τὸν ἐπισκεφθῶμεν κάτω εἰς τὸ γραφεῖον του.

‘Ο ναύτης μᾶς ὠδήγησεν ἔκει. ‘Ο πλοίαρχος εἶχεν ἔξελθει δι’ ὀλίγον, νὰ δώσῃ κάποιαν διαταγήν.

Μου ἔκαμεν ὅμως ἔκπληξιν ὅτι εἶδα μόλις ἐμπῆκα εἰς ἔκεινο τὸ γραφεῖον τοῦ πλοιάρχου. ‘Υπῆρχαν ἔκει δύο ὠραῖα κάδρα, κρεμασμένα ἀπὸ δύο μικρὰς καὶ χρυσὰς ἀγκύρας. Τὸ ἔνα ἥτο ἔνα κομψὸν εἰκόνισμα τῆς Θεοτόκου, ποὺ ἐκρύτει μὲ στοργὴν τὸν μικρὸν Χριστόν. Τὸ ἄλλο κάδρον ἥτο μία φωτογραφία μιᾶς ἀγνώστου μου, ἀλλὰ πολὺ ἀγαθῆς γραίας.

Τὴν στιγμὴν ἔκεινην ἐμπῆκε καὶ ὁ πλοίαρχος. Μᾶς εἶδε ποὺ ἔκοιτάζαμεν τὰς δύο εἰκόνας, καὶ εἶπεν εἰς τὸν πατέρα μου:

— “Οπως βλέπετε, ποτὲ δὲν λησμονῶ ἔκεινους τοὺς παρη-

γιορητικούς σας λόγους τὴν ὥραν τῆς φοβερῆς τρικυμίας. Ἀπὸ τότε ἐφρόντισα νὰ ἔχω πάντοτε μαζί μου, εἰς τὴν καμπίναν μου, τὰς δύο μου ἀγκύρας.

Ἐγὼ τότε ἐκοίταξα ἐρωτηματικὰ τὸν πατέρα μου.

— Εἶναι δπως τὸ ἐμάντευσες, μοῦ εἶπεν ἐκεῖνος.

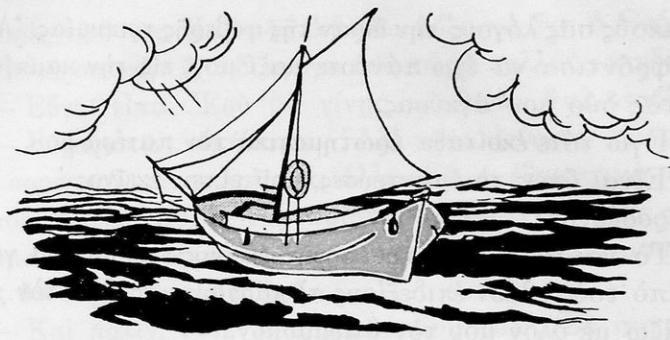
Καὶ προσέθεσε:

— Τὸ ναυτόπουλον τῆς ἐποχῆς ἔκείνης ἔχει σήμερα γίνει ἔνας ἀπὸ τοὺς πλέον ἐπιδεξίους πλοιάρχους μας. Σοῦ τὸν παρουσιάζω μὲ δόλον μου τὸν θαυμασμόν.

‘Ο πλοίαρχος, ἀς εἴχαμεν γνωρισθῆ πρίν, μοῦ ἔδωσε τὸ χέρι καὶ μοῦ εἶπε:

— Δὲν ἀμφιβάλλω, μικρέ μου φίλε, ὅτι μὲ τέτοιον πατέρα θὰ ἔχῃς καὶ σὺ στηρίξει τὴν πίστιν σου εἰς αὐτὰς τὰς δύο ἀγκύρας. Ἄς μὴν εἶσαι ναυτικός, εἰς τὴν Ἀθήνα ποὺ πηγαίνεις, θὰ σὲ περιμένουν οἱ ἄνεμοι καὶ αἱ τρικυμίαι τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Μὲ τὰς δύο αὐτάς σου ἀγκύρας νὰ εἶσαι βέβαιος, ὅτι θὰ κατορθώνῃς νὰ νικᾶς κάθε τρικυμίαν. Σοῦ τὸ προεξοφλῶ ἀπὸ τὴν ἴδικήν μου πεῖραν.

ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

— Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

Σὲ μάχεται ἡ θάλασσα,
δὲν τὴ φοβᾶσαι;

Ἄνεμοι σφυρίζουν
καὶ πέφτει νερό...
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

— Γιὰ χώρα πηγαίνω
πολὺ μακρυνή,
θὰ φέξουνε φάροι
πολλοὶ νὰ περάσω.

Βοριάδες, νοτιάδες
θὰ βρῶ, μὰ θὰ φυάσω
μὲ ποίμο ἀγεράκι,
μ' ἀκέριο πανί.

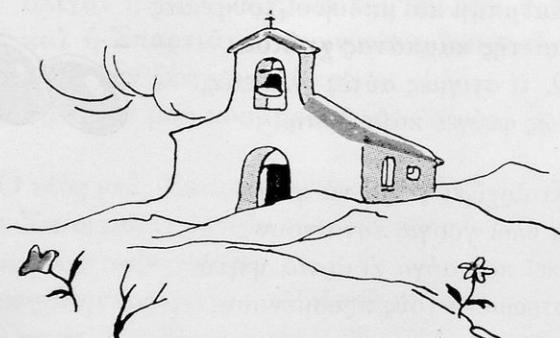
— Κι οἱ κάβοι, ἃν σοῦ στήσουν
τὴν νύχτα καρτέοι,
κι ἀπάνω σου ἃν σπάσῃ
τὸ κῦμα θεριό;

Καὶ πάρη τοὺς ναῦτες
καὶ τὸν τιμονιέοντα;
Ποῦ πᾶς, καραβάκι,
μὲ τέτοιον καιρό;

— Ψηλὰ στὸ ἐκκλησάκι
τοῦ βράχου, ποὺ ἀσπρίζει,
γιὰ μένα ἔχουν κάμει
κρυφὴ λειτουργία.

Ορθὸς ὁ Χριστὸς
τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει,
στὴν πλώρη μου στέκει
ἡ Παρθένα Μαρία.

Z. Παπαντωνίου

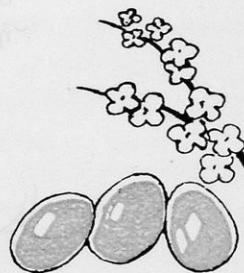
ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Νύχτα βαθειά, μὰ τοῦ χωριοῦ
γεμάτη ἡ ἐκκλησία·
ἔξω τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ,
μέσα φωτοχυσία.

- Χριστὸς Ἀνέστη ! μὲ φωνὴ
κράζει δὲ παπᾶς μεγάλη.
- Χριστὸς Ἀνέστη, χριστιανοί,
ὅλος δὲ κόσμος ψάλλει.

Καὶ μπάμι καὶ μποὺμ οἱ τουφεκιές
καὶ τῆς καμπάνας χτύποι.
"Ω, τί στιγμὲς αὐτὲς γλυκειές,
πῶς φεύγει κάθε λύπη !

Κι ἀρχῖζει τώρα νὰ φωτᾶ
κι ὅλοι γοργὰ πηγαίνουν
ἐκεῖ ποὺ αὐγὰ κι ἀρνιὰ ψητὰ
στρωμένα τοὺς προσμένουν.

N. I. Χατζηδάκης

Ε. ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

1. Γυνή τις ἐκ τῆς Ἰωνίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἔδειχνεν εἰς μίαν Σπαρτιάτιδα τὰ πολύτιμα κοσμήματά της. Ἡ Σπαρτιάτις δμως δὲν ἔξηλευσε διόλου τὰ κοσμήματα, διὰ τὰ ὅποια ἐκαυχᾶτο ἡ ἔξι Ἰωνίας γυνή.

— Περίμενεν δὲλιγον, εἶπεν εἰς ταύτην, καὶ θὰ σοῦ δεῖξω καὶ ἔγῳ τὰ κοσμήματά μου.

Μετ' ὀλίγον ἥλθον τὰ τέκνα της ἐκ τῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων καὶ ἡ Σπαρτιάτις, δεικνύουσα αὐτὰ μὲν ὑπερηφάνειαν, εἶπεν εἰς τὴν ξένην γυναῖκα :

— Ιδοὺ τὰ ἴδια μου κοσμήματα !

2. Ὁ υῖδος μιᾶς Σπαρτιάτιδος ἐφονεύθη εἰς τὸν πόλεμον. Μία δλλη Σπαρτιάτις μετέβη τότε εἰς τὴν οἰκίαν τῆς πενθούσης, διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

— Τί μεγάλην συμφορὰν ποὺ ἔπαθες ! τῆς εἶπε.

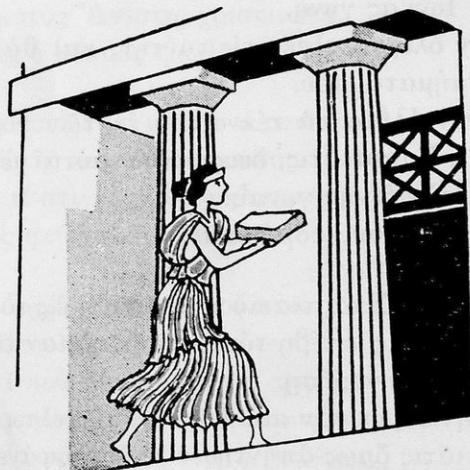
Ἡ Σπαρτιάτις δμως ἀπήντησεν μὲν ὑπερηφάνειαν :

—Δὲν ἔπαθα καμμίαν μεγάλην συμφοιόν. Τὸ παιδί μου δὲν θὰ ἔξη αἰώνια, θὰ ἀπέθνησκε μίαν ἡμέραν. Καὶ εἶμαι εὐτυχισμένη, ποὺ ἀπέθανε δοξασμένον διὰ τὴν πατρίδα του, τὴν Σπάρτην.

3. Μία ἄλλη Σπαρτιάτις, ὅτε ἐπληροφορήθη, ὅτι ὁ υἱός της ἐφονεύθη εἰς τινα μάχην, εἶπε :

— Θάψατέ τον καὶ εἰς τὴν θέσιν του τοποθετήσατε τὸν ἀδελφόν του.

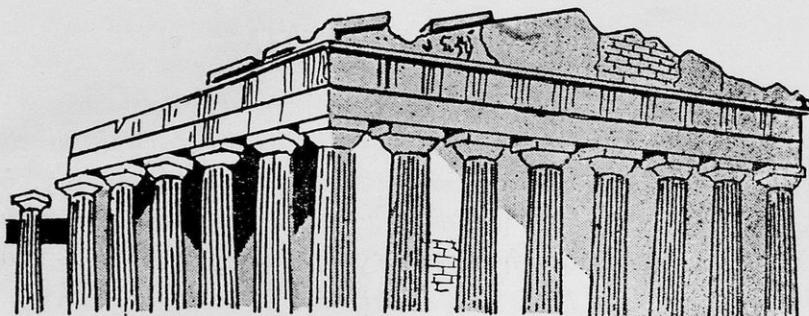
4. Ό προδότης Παυσανίας, καταδιωκόμενος, εἶχε καταφύγει εἰς τὸν ναὸν ὃς ἱκέτης, διὰ νὰ μὴ τὸν συλλάβουν οἱ Σπαρτιάται καὶ τὸν θανατώσουν. Οἱ Σπαρτιάται, ἐπειδὴ ἵτο ἀπηγορευμένον νὰ σύλλαμψάνεται ἱκέτης τῶν θεῶν, ἀφῆρεσαν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ καὶ ἔκτισαν τὰς θύρας του, ἵνα ἀποθάνῃ ἔκει ὁ προδότης ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης. Τὴν πρώτην πέτραν τῆς θύρας ἔθεσεν ἥ μήτηρ τοῦ Παυσανίου Θεανώ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΟΡΚΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΕΦΗΒΩΝ

Γιὰ τὴν Πατρίδα δοκίζονται παλληκαρίσιον δρκο,
κοντάρια, ἀσπίδες καὶ σπαθιὰ δρμητικὰ κινώντας:
«Θὰ τὰ κρατῶ τὰ ὅπλ’ αὐτὰ καὶ δὲ θὰ τὰ ντροπιάσω.
Καὶ μόνος καὶ μὲ συντροφιὰ κι ἐδῶ κι ὅπου κι ἄν λάχω.
Θὰ πολεμήσω ἀκούραστα κι ἀφρόντιστα θὰ πέσω.
Καὶ τὴν Πατρίδα μιὰ φορὰ μεγάλη θὰ τὴν κάμω.
Καὶ τοὺς δικαίους θ’ ἀγαπῶ καὶ θὰ τιμῶ τοὺς νόμους,
θὰ κατατρέχω τὸν κακό, θὰ σφάξω τὸν προδότη...
Κι ἀνίσως ψέμιατα μιλῶ, κολάστε με, Θεοί μου!»

K. Παλαμᾶς

Ο ΜΑΝΤΙΣ ΜΕΓΙΣΤΙΑΣ

· Ή προδοσία εἶχε γίνει. · Ο Ἐφιάλτης εἶχε προδώσει εἰς τὸν Ξέρξην τὴν ἀτραπόν, ἀπὸ τὴν δοποίαν θὰ διήρχοντο τὰ στρατεύματά του, καὶ θὰ περιεκύλωναν τὸν Λεωνίδαν, δοποῖος ἐφύλαττε, μαζὶ μὲ τοὺς γενναίους του. τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν. Τώρα ἡ καταστροφὴ τῶν Ἐλλήνων ἦτο ἄφευκτος.

· Ο μάντις Μεγιστίας, δοποῖος εἶχε παρακολουθήσει τὴν ἐκστρατείαν, εἶχε κάμει τὰς θυσίας τῶν ζώων, διὰ νὰ διαβάσῃ εἰς τὰ σπλάγχνα των τὴν ἔκβασιν τῆς μάχης. Τὰ σπλάγχνα εἴτε χον δεῖξει κακὰ σημεῖα. Μὲ τὴν αὐγὴν δοθάνατος θὰ ἔκλειε τοὺς ὁφθαλμούς των. Οἱ σύμμαχοι τάτε ἥρχισαν νὰ φεύγουν. · Ο Ἰδιος δοθάνατος τοὺς εἶχε συμβούλεύσει νὰ φύγουν, διότι ἡ θυσία των θὰ ἦτο ματαία.

— Έγὼ θὰ μείνω, τοὺς εἴπε, διὰ τὴν τιμὴν τῆς Σπάρτης.
· Εσεῖς σωθεῖτε!

· Ο μάντις Μεγιστίας δόμως δὲν ἦθελε νὰ φύγῃ.

— Πήγαινε, καὶ σύ, Μεγιστία... τοῦ εἴπεν δοθάνατος.
Διατί νὰ χαθῆς ἄδικα; · Εσύ, μὲ τὴν μαντικήν σου τέχνην, είσαι χρήσιμος καὶ ἀλλοῦ.

· Ο Μεγιστίας δόμως τοῦ ἀπήντησεν:

— Αφησέ με, βασιλιά μου, ν' ἀποθάνω μαζί σου. Δὲν θέλω πιὰ νὰ μαντεύω. · Η τελευταία μου μαντεία ἀς εἶναι αὐτή. · Η τιμὴ ν' ἀποθάνω διὰ τὴν Πατρίδα εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς τιμάς, ποὺ μοῦ φέρει ἣ μαντική μου τέχνη. · Έγὼ θὰ μείνω. Σὲ παρακαλῶ μόνον ν' ἀφήσῃς νὰ φύγῃ δοθάνατος μου. Τὸν ἔχω μοναχογυιὸν καὶ εἶναι χρήσιμος εἰς τὸ σπίτι μου, ποὺ θὰ δραφανεύσῃ. · Ας ξήσῃ αὐτὸς νὰ ἐνθυμῇται, διτι δοθάνατος του ἀπέθανε διὰ τὴν Πατρίδα.

— Αὐτὸ ποὺ ζητεῖς εἶναι ὁρθὸν καὶ δίκαιον, εἶπεν ὁ Λεωνίδας. "Ας φύγη τὸ παιδί!"

Τὸ γενναῖον παιδὶ ὅμως δὲν ἥθελε νὰ φύγῃ.

— "Οχι, πατέρα, παρεκάλει. "Αφησέ με νὰ μείνω καὶ ἔγῳ κοντά σου. Μὴ μὲ διώχνῃς! Καὶ ἀν εἶναι ν' ἀποθάνω διὰ τὴν Ἑλλάδα, αὐτὸ θὰ εἶναι μεγάλη τιμὴ γιὰ μένα.

Τότε παρενέβη ὁ Λεωνίδας καὶ εἶπεν εἰς τὸ γενναῖον παιδί.

— Καὶ τὸ νὰ ὑπακούῃ κανεὶς εἰς τοὺς μεγαλυτέρους του εἶναι ίερὸν χρέος. "Εμεῖς θ' ἀποθάνωμεν διὰ τὴν Πατρίδα. "Εσύ ζῆσε διὰ τὴν Πατρίδα.

Καὶ τότε μόνον ὁ υἱὸς τοῦ Μεγιστίου ἀπεφάσισε νὰ φύγῃ.

"Ο Μεγιστίας ἔμεινε μὲ τὸν Λεωνίδαν καὶ τοὺς τριακοσίους του. "Εστολίσθησαν, ἐκτενίσθησαν, ἐφόρεσαν στεφάνια εἰς τὴν κεφαλήν των, ὅπως ἦτο συνήθεια, διὰ τὴν μεγάλην πανήγυριν τῆς μάχης, καὶ μὲ τὴν αὔγην, ὅπως εἶχε μαντεύσει ὁ Μεγιστίας, ἔπεσαν ὅλοι ἡρωικῶς, διὰ τὴν τιμὴν τῆς Σπάρτης.

Εἰς τὸν δοξασμένον τάφον τῶν τριακοσίων ὁ ἐπιγραμματοποιὸς Σιμωνίδης ἔχάραξε τὸ ἀθάνατον ἐπιτύμβιον, τὸ δόποιον διαλαλεῖ τὴν δόξαν τῶν Θεομοπυλῶν:

«"Εσύ, διαβάτη, ποὺ περνᾶς, νὰ πῆς στὴ Σπάρτη κάτω, πῶς εἴμαστε θαμμένοι ἐδῶ, πιστοὶ στὸ θέλημά της".

"Άλλὰ καὶ τοῦ Μεγιστίου τὸν ἡρωισμὸν διαλαλεῖ ἄλλο ἀθάνατον ἐπιτύμβιον τοῦ Σιμωνίδου:

«"Τὸ μνῆμα τοῦτο τοῦ δοξασμένου εἶναι μάντεως Μεγιστίου, πού, ὅταν οἱ Μῆδοι ἐπέρασαν τὸν Σπερχειὸν ποταμόν, τὸν ἐσκότωσαν, διότι, ἀν καὶ τοῦ ἦτο φανερὸς ὁ θάνατος, ποὺ τὸν ἐπερρύμενε, δὲν ἥθελησεν ὅμως νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς Σπάρτης".

Ο Μεγιστίας μοιράζεται ἔτσι τὴν αἰωνίαν δόξαν τῶν τριακοσίων, τοὺς δύοιους δὲ ἐθνικός μας ποιητὴς Σολωμὸς προσεκάλει νὰ ἔλθουν πάλιν εἰς τοὺς νέους ἑλληνικοὺς ἀγῶνας, διὰ νὰ ἴδουν πόσον τοὺς ώμοίασαν τὰ παιδιά των.

**Ω Τριακόσιοι, σηκωθῆτε
καὶ ξανάλθετε μ' ἐμᾶς
τὰ παιδιά σας θέλ' ἴδητε
πόσο μοιάζουνε μ' ἐσāς!*

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τὸ Μαραθώνειο πεζοδόρομο ἀκολουθώντας
κι ἄν πέσουμε, τὸ χρέος μας ἔχομε κάμει.
Καὶ τὸ αἷμα τοῦ προγόνου μας Λεωνίδα,
τὸ αἷμα μας—θριάμβων αἷμα—ταιριασμένο,
θὰ πορφυρώσῃ τὸν καρπὸ τὸν κοραλλένιο
καὶ τὸ σταφύλι τὸ κρεμάμενο στὸ κλῆμα.
Κι ἄν πρέπη νὰ πεθάνουμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
Ω θεία δάφνη! μιὰ φορὰ κανεὶς πεθαίνει.

K. Παλαμᾶς

Ο ΕΥΡΥΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Ἐκ τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν, οἱ ὅποῖοι εὐδίσκοντο εἰς τὰς Θεομοπύλας μετὰ τοῦ βασιλέως των, τοῦ Λεωνίδου, δύο εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ σωθοῦν, ὁ Εὔρυτος καὶ ὁ Ἀριστόδημος. Ὁχι βεβαίως νὰ λιποτακτήσουν ἀπὸ τὴν δειλίαν των, ἀλλὰ διότι δὲν ἔτυχε νὰ εἴναι ἐκεῖ τὴν ὥραν τῆς μάχης. Ὅπεραν ἀπὸ ὄφθαλμίαν καὶ εἶχον μεταβῆ εἰς ἐν χωρίον, τὸ ὅποιον ᾧτο παρὰ τὰς Θεομοπύλας, διὰ νὰ θεραπευθοῦν.

Ο Εὔρυτος, μόλις ἤκουσεν, δτι οἱ Πέρσαι εἶχον περικυκλώσει τοὺς Σπαρτιάτας, διέκοψε τὴν θεραπείαν τῶν ὄφθαλμῶν του, ἐξήτησε τὰ ὅπλα του καὶ εἶπεν εἰς τὸν εἶλωτα, ὁ ὅποιος τὸν συνώδευε, νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ἀμέσως εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης, διότι δὲν ἔβλεπε καλά. Ἄφοῦ ὁ εἶλως τὸν ὀδηγήσεν ἐν μέσῳ τῆς μάχης, τὸν ἄφησεν ἐκεῖ καὶ ἔφυγεν. Ο Εύρυτος ἡγωνίσθη μέσα εἰς τὸ πλῆθος, ὅπως ἡδύνατο, καὶ ἔπεσε μαχόμενος.

Ο ἔτερος Σπαρτιάτης ὅμως, ὁ Ἀριστόδημος, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σπάρτην. Καλύτερα ὅμως νὰ μὴ ἐπέστρεφεν! Οἱ συμπολῖται του ἔδειξαν εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν περιφρόνησιν. Δὲν τοῦ ὀμίλει κανείς, δὲν τὸν ἔχαιρετιζε κανείς, δὲν τοῦ ἔδιδον τίποτε. Ἡ σύνγρος του ἐζήτει φωτιάν νὰ τῆς δώσουν καὶ δὲν τῆς ἔδιδον. Ἐπίγιανεν εἰς τὴν βρύσιν διὰ νερὸν καὶ δὲν τὴν ἄφηναν ν' ἀντλήσῃ.

Ο Ἀριστόδημος συνησθάνθη βαθέως τὴν περιφρόνησιν, τὴν ὅποιαν τοῦ ἔκαμαν οἱ Σπαρτιάται. Τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος, ὅτε ἔγινεν ἡ μεγάλη μάχη τῶν Πλαταιῶν, ἐσπευσε καὶ αὐτὸς ἐκεῖ διὰ νὰ πολεμήσῃ. Ἐπολέμησε γενναιότατα καὶ ἔφονεύθη μεταξὺ τῶν πρώτων.

Οὗτω ἔξεπλυνε τὴν ἐντροπήν του.

ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΔΑΣ

‘Ο ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων Καλλικρατίδας, ἀληθινὸς Σπαρτιάτης, μὲ γνήσια ἐλληνικὰ φρονήματα, ἐπεσκέψθη τὸν Πέρσην σατράπην τῆς Λυδίας Κῦρον, διὰ νὰ ξητήσῃ χρήματα πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Ἀθηναίων.

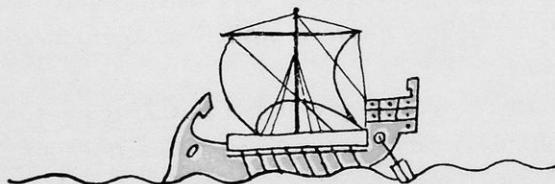
“Οτε δὲ ὁ Κῦρος δὲν ἐδέχθη ἀμέσως τὸν Καλλικρατίδαν εἰς ἀκόδασιν, ἀλλὰ τὸν ἡγαγκασε νὰ περιμένῃ δύο ἡμέρας, διὰ γενναῖος Σπαρτιάτης ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν πολὺ ψυμωμένος.

—“Οταν ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶπεν, ἡ πρώτη μου προσπάθεια θὰ εἶναι νὰ συμφιλιώσω τοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ τοὺς ἑνώσω. Οὕτω θ’ ἀπαλλάξω αὐτοὺς ἀπὸ τὸ αἴσχος νὰ κολακεύουν τοὺς βαρβάρους χάριν χρημάτων.

Βραδύτερον δέ, δταν ἐπρόσκειτο νὰ γίνη ναυμαχία Σπαρτιατῶν καὶ Ἀθηναίων παρὰ τὰς Ἀργινούσας, οἱ περὶ τὸν Καλλικρατίδαν συνεβούλευσαν αὐτὸν ν’ ἀποφύγῃ τὴν ναυμαχίαν, διότι διὰ στόλος τῶν Ἀθηναίων εἶναι πολὺ ὑπέρτερος τοῦ στόλου τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ Καλλικρατίδας διως ἀπήντησεν:

—“Ἄν καταστραφοῦν τὰ πλοῖα, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἥμποροῦν νὰ κατασκευάσουν καὶ ἄλλα, ἡ ἴδική μου διως ἐντροπή, ἃν δειλιάσω, θὰ εἶναι ἀνεπανόρθωτος.

Ἐρρίφθη εἰς τὴν ναυμαχίαν καὶ ἐπνίγη μαχόμενος διὰ γενναῖος καὶ ὑπερήφανος Σπαρτιάτης.

Η ΠΕΝΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

‘Ο Ἀριστείδης, ὁ ὅποιος διὰ τὴν ἄκραν δικαιοσύνην του ἐπωνομάσθη Δίκαιος, ἦτο πολὺ πτωχός.

“Ἄν καὶ διεχειρίσθη τὸ δημόσιον τάμειον τῆς πόλεως, οὐδέποτε ἐσκέφθη τὴν πενίαν τῆς οἰκογενείας του. Διὰ τοῦτο ἡ σύζυγός του εἶπεν εἰς αὐτὸν κάποτε:

— Τί ώραῖα θὰ ἔτοι, ἀν τὰ οἰκιακά σου οἰκονομικὰ ἐθεωροῦσες δημόσια καὶ τὰ δημόσια οἰκιακά.

“Ἐνεκα τῆς πενίας του ὁ Ἀριστείδης ἐδεινοπάθει πολύ. Καὶ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του δὲν ἐτρέφοντο ἐπαρκῶς, δὲν εἶχον τὰ μέσα νὰ ἐνδυθοῦν καὶ ἐν γένει παρουσιάζοντο εἰς τὰς ὁδοὺς ὅπως οἱ μᾶλλον πτωχοὶ πολίται.

“Ο Ἀριστείδης εἶχεν ἔνα ἔξαδελφον, ὀνόματι Καλλίαν. Οὗτος ἦτο ἔνας ἀπὸ τοὺς πλουσιωτέρους Ἀθηναίους. Εἶχε τόσον πλοῦτον, ὥστε ἡδύνατο, ὅχι μόνον τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀριστείδου νὰ συντηρήσῃ, ἀλλὰ καὶ πλῆθος πτωχῶν.

Οἱ ἔχθροι τοῦ Καλλίου, νομίζοντες ὅτι οὗτος εἶχεν ἀδιαφορήσει διὰ τὴν πενίαν τοῦ ἔξαδέλφου του Ἀριστείδου καὶ δὲν ἐβοήθει αὐτὸν χρηματικῶς, τὸν κατήγγειλαν εἰς τὸ δικαστήριον ὡς ἀστοργὸν συγγενῆ πρὸς ἔνα ἔξαιρετικὸν πολίτην τῶν Ἀθηνῶν.

“Ἡ κατηγορία ἀνέφερεν, ὅτι ὁ Καλλίας μὲ τὸν ἀφθονον πλοῦτον του, ἀνέχεται ἡ οἰκογένεια τοῦ ἔξαδέλφου του Ἀριστείδου νὰ πεινᾷ καὶ νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὸ δριμὺ ψῆχος, ἀδια-

φορεῖ δὲ βλέπων τὸν συγγενῆ του νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸν δῆμον καὶ τὴν βουλὴν τῶν Ἀθηναίων μὲ ἐλεεινὴν περιβολήν.

‘Ο Καλλίας προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἀριστείδην, τὸν δποῖον παρουσίασεν ως μάρτυρα.

— Σᾶς παρουσιάζω τὸν Ἀριστείδην, κύριοι δικασταί, εἶπεν δὲ Καλλίας, διὰ νὰ βεβαιώσῃ δὲ ἴδιος, δτι, ἐνῷ προσεφέροθην ἐπανειλημμένως νὰ τὸν βοηθήσω, οὐδέποτε ἔδέχθη τὴν προσφοράν μου. ‘Οσάκις τοῦ ἐπρότεινα νὰ δεχθῇ τὴν συνδρομήν μου, μοῦ ἔλεγεν:

«Καλλία, ἐγὼ πρέπει νὰ εἴμαι περισσότερον ὑπερήφανος διὰ τὴν πτωχείαν μου, παρὰ σὺ διὰ τὰ πλούτη σου. Διότι τὸ νὰ ἰδῃ κανεὶς πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ μεταχειρίζωνται καλὰ τὸν πλοῦτον τους εἶναι εὔκολον πρᾶγμα. Δὲν εἶναι ὅμως εὔκολον νὰ συναντήσῃ κανεὶς ἀνθρώπους, οἵ δποῖοι νὰ ὑποφέρουν γενναίως τὴν πτωχείαν τους».

‘Ο Ἀριστείδης ἐβεβαίωσεν δσα εἶπεν δ Καλλίας καὶ τὸ δικαστήριον ἀπήλλαξε τοῦτον τῆς κατηγορίας.

Οἱ ἀκροαταὶ ἀπερχόμενοι ἀπὸ τὸ δικαστήριον ηὔχοντο νὰ εἶναι μᾶλλον πτωχοί, δπως δὲ Ἀριστείδης, παρὰ πλούσιοι, δπως δὲ Καλλίας.

“Οταν ἀπέθανεν δὲ Ἀριστείδης, ἡ κηδεία του ἐγένετο δημοσίᾳ δαπάνῃ. Τὰς θυγατέρας του ὑπάνδρευσεν δὲ δῆμος Ἀθηναίων χορηγήσας εἰς ἑκάστην ἀρκετὴν προῖκα. Ἐπίσης εἰς τὸν υἱόν του Λυσίμαχον ἔδωκεν ἀρκετὸν χρηματικὸν ποσὸν καὶ ἐν κτῆμα, ἵνα ξῇ διὰ τῆς καλλιεργείας του. Ἀκόμη καὶ διὰ τὴν θυγατέρα τοῦ Λυσιμάχου Πολυκράτην, ἐμερίμνησεν δὲ δῆμος χορηγήσας ὧρισμένον τακτικὸν ἐπίδομα.

Η ΕΥΧΑΡΙΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΙΛΟΣ

— Ξανθή, εἶπεν ἡ Δημώ, ἡ τροφός της, θέλεις νὰ σου διηγηθῶ τὴν ἴστορίαν τῆς νυφίτσας, ποὺ ἐμβῆκε εἰς μίαν σι-ταποθήκην;

— "Οχι ! εἶπεν ἡ Ξανθή.

— Μήπως θέλεις νὰ σου διηγηθῶ διὰ τὸν Ὁδυσσέα, ποὺ ἐπῆγεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Κύκλωπος ;

— "Οχι ! "Οχι ! ἀπήντησε καὶ πάλιν ἡ Ξανθή.

— Ἀλήθεια, δὲν θέλεις νὰ μάθῃς, πῶς ὁ φοιβερὸς Πολύ-φημος, μὲ τὸ ἔνα μεγάλο μάτι εἰς τὸ μέτωπον, ἐκράτησε κλει-σμένον μέσα εἰς τὸ σπήλαιόν του τὸν πολυμήχανον Ὁδυσσέα ; Δὲν θέλεις νὰ μάθῃς, πῶς ὁ πονηρὸς Ὁδυσσεὺς κατώρθωσε νὰ τοῦ ἔξορύξῃ τὸν ὄφθαλμὸν καὶ ὕστερα νὰ ἔξελθῃ ἀπὸ τὸ σπήλαιον, κρυμμένος κάτω ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ κριοῦ ;

— "Οχι ! ὅχι ! ὅχι ! ἀπήντησε μὲ πεῖσμα ἡ Ξανθή.

— Ξανθή ! ἥκούσθη μία βαρεῖα, γυναικεία φωνή, ἃν δὲν θέλῃς νὰ καθίσῃς φρόνιμα καὶ δὲν ἀκούῃς τὴν Δημώ, θὰ φω-νάξω νὰ ἔλθῃ ἀμέσως νὰ σὲ πάρῃ ἡ Μορμολύκη, ποὺ παίρνει ἑκεῖνα τὰ παιδιά, ποὺ δὲν ἀκούν !

Μόλις ἥκουσε «Μορμολύκη» ἡ Ξανθή, ἐμαζεύθη, ἐσιώ-πησε καὶ ἐκρύφθη εἰς τὸ εὐρύχωρον ἴματιον τῆς τροφοῦ της, ἐνῷ ἡ Λευκίππη, ἡ μῆτηρ της, ἐστόλιζε τὴν ἄλλην θυγατέρα της, τὴν Εὔχαριν.

· " Ήτο ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐτελοῦντο αἱ μεγάλαι ἔορταὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ μεγά-λου Περικλέους. Ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπὸ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος γέροντες καὶ νέοι, ἀνδρες καὶ γυναικες καὶ παι-δία εἶχον συρρεύσει, διὰ νὰ ἴδουν τὴν μεγαλυτέραν καὶ λαμ-προτέραν ἔορτὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὰ μεγάλα Παναθήναια. Ἡ

έορτὴ αὐτὴ ἐγίνετο χάριν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ἡ ὅποια ἐπροστάτευε τὴν πόλιν.

Ἡ Εὔχαρις, ἡ θυγάτηρ τοῦ Δημοχάρους, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς προκρίτους τῶν Ἀθηνῶν, εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸ κέντημα τοῦ πέπλου τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν πρωίαν θὰ τὸν μετέφερον μὲ μεγάλην πομπὴν καὶ λιτανείαν, διὰ νὰ τὸν παραδώσουν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεᾶς, ὁ ὅποιος ἦτο κτισμένος ἐπὶ τοῦ ιεροῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως.

Αἱ δοῦλαι ἐνέδυσαν τὴν Εὔχαριν μὲ λευκόν, ὅπως ἡ χιών, λινοῦν φόρεμα, τὸν χιτῶνα. Ἡ μήτηρ τῆς τῆς ἔκαμε πλεξίδας τὴν ὥραίαν κόμην, τὰς ἐσήκωσεν ἐπάνω εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ὑστερα ἐπέθεσεν εἰς τὴν κόμην τῆς ἓνα χρυσοῦν στέφανον.

Ἄφοῦ τὴν ἡτοίμασε καλά, τῆς ἔδωσε μειδῶσα πολύτιμον καθρέπτην ἀπὸ στίλβοντα χαλκόν, διὰ νὰ καθρέπτισθῇ. Ἡ Εὔχαρις ἐνεθουσιάσθη.

‘Ωμοίαζε μὲ τὰς Καρυάτιδας τοῦ Ἐρεχθείου.

Καὶ ἡ Λευκίππη τώρα ἐνεδύθη τὰ καλύτερά της φορέματα καὶ κοσμήματα. Ἐπάνω εἰς τὸ μακρὺ φόρεμά της, τὸ δόποιον συνεκράτει εἰς τὰ πλάγια μία χρυσῆ πόρπη, ἔρριψεν ἐν πολύτιμον ἴματιον κεντημένον μὲ πορφύραν. Εἰς τὴν γεῖρα τῆς ἔβαλεν χρυσοῦν βραχιόλιον, μὲ δύο Σφίγγας χαραγμένας ἐπάνω, καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς βοστρύχους τῆς κόμης της ἐκρέμαντο ἀπὸ τὰ ὤτα τῆς πολύτιμα ἐνώτια μὲ δύο κρίκους ἀπὸ λευκὸν σμάλτον.

— Μεῦ φαίνεται, πῶς ἀργήσαμε, μητέρα, εἴπε μὲ ἀνησυχίαν ἡ Εὔχαρις.

— Μία στιγμὴ ἀκόμη, ἔχε ύπομονήν! εἴπεν ἡ μήτηρ της. Περιμένομεν τὸν Νεῖλον νὰ μᾶς φέρῃ τὰ τριαντάφυλλα, ποὺ θὰ στολίσουν τὸ κάνιστρόν σου. Μόλις ἔλθῃ, θὰ φύγωμεν. Ὁπου καὶ ἀν εἴναι, ἔφθασεν. Ὁ ἥλιος ἐψήλωσεν. Ἔχομεν,

βλέπεις καὶ τὴν ἀσχολίαν τῶν ἀδελφῶν σου· ἡ Ξανθὴ δὲν κρατεῖται καὶ βασανίζει τὴν Δημώ· τὸν ἀδελφόν σου τὸν Λύσιν ἡναγκάσθην νὰ τὸν στείλω περίπατον μὲ τὸν Σίκκινον, τὸν παιδαγωγόν του. "Ω! αὐτὸ τὸ παιδὶ εἶναι ἀνυπόφορον μὲ τὰς ἀταξίας του. Τώρα μοῦ ζητεῖ ἔνα ἀλογάκι! Θέλει, λέγει, νὰ ὑπάγῃ καὶ αὐτὸς ἔφιππος μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους νέους εἰς τὴν Πομπήν! Ἀκοῦς;

2. Μόλις εἶχε τελειώσει αὐτὰ τὰ λόγια ἡ Λευκίππη, ὅτε ἥκούσθησαν φωναὶ ἀπὸ μίαν μεγάλην γειτονικὴν αὐλήν, ἡ ὅποια εἶχε γύρωθεν μαρμάρινον περιστύλιον μὲ στοάν. Ἐκεῖ ἐγίνετο ἀπὸ τοὺς πλουσίους Ἀθηναίους ἡ ὑποδοχὴ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν.

"Η Λευκίππη ἔσπευσε νὰ ἔξελθῃ, διὰ νὰ ἴδῃ. 'Αλλ' ἐνῷ διήρχετο ἀπὸ τὸ δωμάτιον τῆς οἰκονόμου καὶ τῶν ὑπηρετριῶν, εύρεθη πρὸ ἐνὸς γέροντος μὲ λευκὴν γενειάδα καὶ πρὸ ἐνὸς παιδίου. 'Ο γέρων ἔφόρει μακρὸν καὶ πλατὺ ἵματιον, ὑψηλὰ ὑποδήματα καὶ ἐκράτει λεπτὴν βέργαν· ἐμάλλωνεν αὐ-

ΛΕΥΚΙΠΗ

ΣΙΚΚΙΝΟΣ

ΛΥΣΙΣ

στηρῶς τὸ παιδάκι, τὸ ὄποιον ἦτο περίπου ὀκτὼ ἔτῶν! Αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐφάνη πολὺ παράξενον εἰς τὴν Λευκίππην.

— Τί ἔκαμες πάλιν, Λύσι; ἐρώτησε.

— Δὲν τὸν θέλω πιὰ τὸν παιδαγωγόν, δὲν τὸν θέλω! ἔλεγε τὸ παιδίον μὲ μίαν φωνήν, ποὺ τὴν διέκοπτον οἱ λυγμοί.

— Διατί, παιδί μου;

— Διότι ὁ Σίκκινος δὲν μ' ἀφήνει νὰ κάμω τίποτε, οὔτε κᾶν νὰ κινηθῶ. Λύσι, δὲν σταυρώνουν τὰ πόδια, δταν κάθηνται! Λύσι, μὴ ἀκκουμβῆς εἰς τὸ χέρι σου τὸ σιαγόνι! Λύσι, εἰς τὸν δρόμον νὰ πηγαίνῃς μὲ κατεβασμένα τὰ μάτια! Λύσι, δταν κανένας ξύνεται, πρέπει νὰ τὸ κάμνη μὲ διάκρισιν! Λύσι, ἀπ' ἐδῶ, Λύσι, ἀπ' ἔκεī, μ' ἐτρέλλανε! "Οχι!" Οχι! Δὲν τὸν θέλω πιὰ τὸν παιδαγωγόν! Περισσότερον ἐπροτιμοῦσα τὴν Μορμολύκην, δταν ἥμην μικρός!

— Πολὺ καλά! εἶπεν ἡ Λευκίππη. Σίκκινε, ἀφοῦ ὁ Λύσις δὲν σὲ θέλει, θὰ ὑπάγῃς μόνος σου νὰ ἴδης τὴν Ηομπήν καὶ αὐτὸν θὰ τὸν ἀφήσωμεν εἰς τὸν Τύχωνα, νὰ τὸν φυλάττῃ κατὰ τὴν ὕραν τῆς Πομπῆς.

‘Ο Σίκκινος, δ ὁ ποτὸς ἐγνώριζε καλά, ὅτι δὲν ἦτο αὐτηρὰ ἡ Λευκίππη, ἐμειδίασε μέσα εἰς τὰ λευκὰ γένεια του, καὶ δ Ἀύσις συνεσταλμένος ἐκαθάριζε τοὺς δακρυσμένους ὀφθαλμούς του μὲ τοὺς γρόνθους του.

3. Ἐν κτύπημα ἥκούσθη ἀπὸ τὸ κλείσιμον τῆς αὐλοθύρας, συνοδευόμενον μὲ ύλακήν κυνός, ὅστις ἐφύλαττε τὴν εἴσοδον. Ἡ μήτηρ, προσέχουσα εἰς τὸ κτύπημα αὐτό, ἐλησμόνησε τὸν Λύσιν.

“Ηρχετο δ Νεῖλος μ' ἐν κάνιστρον εἰς τὰς χεῖρας, περιέχον φρεσκοκομμένα, δροσοστάλακτα τριαντάφυλλα.

— “Α ! σ' εὐχαριστῶ, Νεῖλε ! Τί ώραία λουλούδια ! εἴπεν ἡ Εὔχαρις, ἡ δοπία παρουσιάσθη μὲ τὸ κτύπημα τῆς θύρας καὶ παρέλαβε τὰ τριαντάφυλλα ἀπὸ τὰς χεῖρας του.

Εἰς τὰ ἀπλᾶ αὐτὰ λόγια ὁ δοῦλος ἐκοκκίνισεν δλίγον. Ὁτιο εὐχαριστημένος, ποὺ τῆς ἤρεσαν. Διότι αὐτὰ τὰ ἄνθη τὰ εἶχε φυλαγμένα ἀπὸ καιρὸν δι' αὐτὴν εἰς κάτι ἀπόμερες τριανταφυλλιές, ποὺ εὑρίσκοντο εἰς μίαν γωνίαν τοῦ κήπου τοῦ Δημοχάρους. Τὰ εἶχε μόνος του καλλιεργημένα καὶ φροντισμένα. Ἄλλ’ εἶχε δίκαιον νὰ περιποιῆται τὴν Εὔχαριν. Εἰς αὐτὴν δὲν ἔχρεώστει, ὅτι ἦτο ὁ πλέον εύτυχισμένος δοῦλος τῶν Ἀθηνῶν ; Καὶ ίδοὺ πῶ :

Δύο ἔτη πρωτύτερα ἡ ἐσοδεία τῆς Ἀττικῆς ἦτο πενιχρά. Ὁ Δημοχάρης, ὅστις εἶχε περισσότερα τῶν δέκα ἵστιοφόρων, δεμένα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, ἀπεφάσισε καὶ ἐταξίδευσε μόνος του εἰς τὰ παράλια τοῦ Βοσπόρου, διὰ ν' ἀγοράσῃ σιτηρά.

Ἐμεινεν ἐκεῖ πέντε μῆνας.

Μίαν ἡμέραν ἐπληροφορήθη ἡ Λευκίππη, ὅτι ἐφάνη εἰς

τὴν θάλασσαν ὁ στολίσκος μὲ τὸν σύζυγόν της. Κατέβη λοιπὸν εἰς τὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν Εὔχαριν, τὸν Λύσυν καὶ τὴν Ξανθήν, διὰ νὰ ὑποδεχθῇ πρώτη τὸν ἄνδρα της.

”Οταν ἔφθασαν εἰς τὸν λιμένα τὰ παιδιά, ἔμειναν μὲ ἀνοικτὸν τὸ στόμα. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος, τὰ ίστιοφόρα, τὰ δόποια ἐπλεον εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, κλίνοντα ἐλαφρῶς μὲ τὸ ἐλαφρὸν φύσημα τοῦ ἀέρος· αἱ τριήρεις, δηλ. τὰ πλοῖα μὲ τὰς τρεῖς σειρᾶς κωπῶν, τὴν μίαν ἐπὶ τῆς ἀλλης· τὸ κτύπημα τῶν κωπῶν, τὸ δόποιον ἐγίνετο μὲ ρυθμόν· ἡ ἐκφόρτωσις τῶν πλοίων, τὰ δόποια μετέφερον εἰς τὸν Πειραιᾶ τοὺς τάπητας τῆς Μιλήτου, τὴν ξυλείαν τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τὰ ὀπωρικὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου... ὅλα τοὺς ἔκαμνον μεγάλην ἐντύπωσιν!

Αἴφρης ὅμως ἡ Εὔχαρις ἐξέβαλε φωνήν. Τί τρέχει;
Εἰς ἐν πλοῖον, τὸ δόποιον ἥλθεν ἀπὸ τὴν Θράκην καὶ εἰς

τὸ δόποῖον οἱ δοῦλοι ἔξεφόρτωνον τοὺς οἰνόυς, εἶδε τὸν ἐπιστάτην νὰ δέρνῃ ἀνηλεῶς ἵνα δοῦλον, διότι ὑπέπεσεν εἰς κάποιαν ἀπροσεξίαν.

Τὰ κτυπήματα τῆς μάστιγος ἔπιπτον ὡς βροχὴ ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ σώματος τοῦ δούλου καὶ τὸ αἷμα ἔρρεε τόσον ἄφθονον, ὥστε καὶ ὁ πλέον ἄκαρδος θὰ ἐλύγιζε.

Τὸ κοράσιον ὠχρίασε καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ. Ὁτε δὲ μετ' ὀλίγον ἀπεβιβάσθη ὁ πατὴρ Δημοχάρης ἀπὸ τὴν ὄλκάδα του, ἐπήδησεν εἰς τὸν λαιμόν του τρέμουσα καὶ μὲ τοὺς ὄφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων τοῦ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς:

- Πατέρα, θέλεις νὰ καλοκαρδίσῃς τὴν κόρην σου;
- Θέλω βέβαια, εἴπε γελῶν ὁ Δημοχάρης. Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ ἐμένα, παιδί μου;
- Ἀγόρασέ μου, παρακαλῶ, αὐτὸν τὸν δοῦλον!

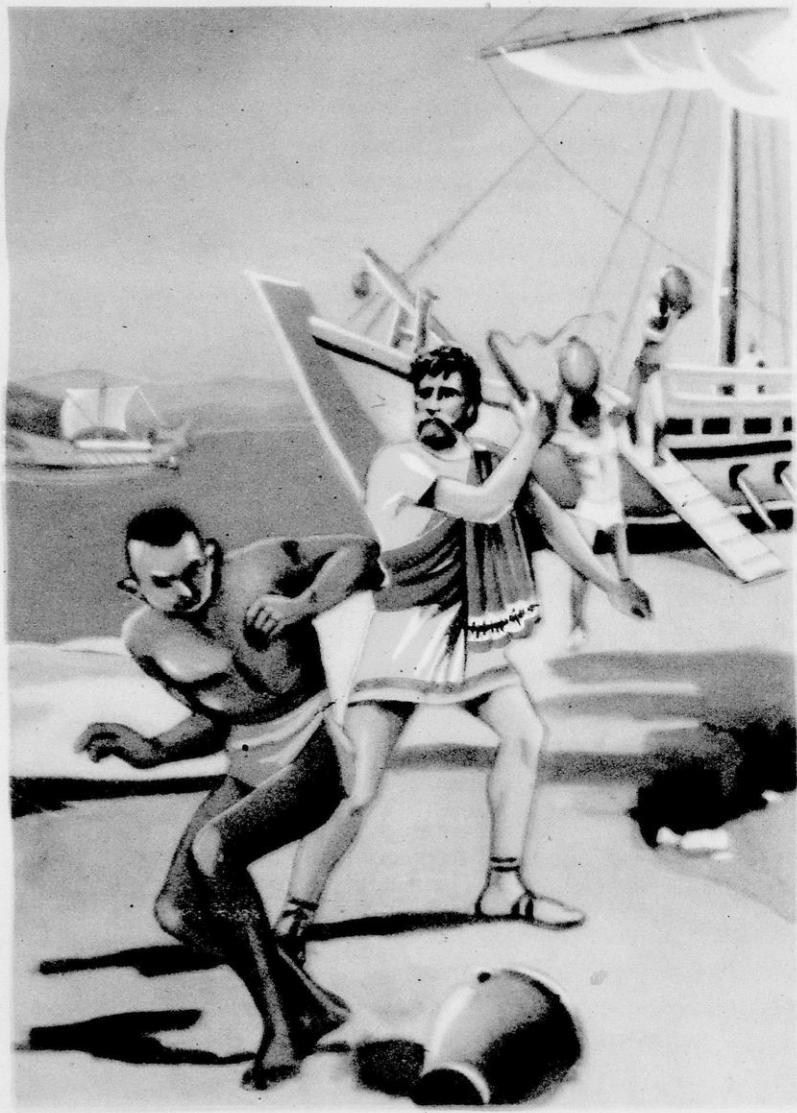
Δι’ ὀλίγων διηγήθη τότε εἰς τὸν σύζυγόν της ἡ Λευκίππη τὸ ἐπεισόδιον τοῦ δούλου.

Δὲν χάνει καιρὸν ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος, δίδει 400 δραχμάς, ἀγοράζει τὸν δυστυχισμένον δοῦλον καὶ τὸν φέρουν μαζί των εἰς τὰς Ἀθήνας.

‘Ο Νεῖλος, οὗτο τὸν ἔλεγαν, ἦτο ἀπὸ τὴν Συρίαν. Ἔνας ἄνθρωπος ἔως ἐκεῖ ἐπάνω, μεγαλόσωμος καὶ δυνατός. Εἶχεν δμως καὶ ἄλλα προτερήματα. Ἡτο πολὺ εὐφυής καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸν κύριόν του. Δι’ αὐτὸν ὁ Δημοχάρης τοῦ εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ κτήματός του.

— ‘Ο κύριος εἶναι ἐδῶ; ἡρώτησεν ὁ Νεῖλος, ἀφοῦ παρέδωκεν εἰς τὸν μάγειρον τὰ λαχανικὰ καὶ τὰς ὀπώρας. Θέλω νὰ τοῦ ὅμιλήσω διὰ τὰ ἀμπέλια του.

— “Οχι, εἴπεν ἡ Λευκίππη. Ἐπῆγεν εἰς τοὺς ἀγῶνας, ποὺ γίνονται εἰς τὸ Στάδιον, παρὰ τὰς ὅχθας τοῦ Ἰλισσοῦ. Μεῖνε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔδω σήμερον νὰ ἴδης τὴν ἑορτὴν καὶ βλέπεις τὸ βράδυ τὸν πατέρα μου.

“Ηλθε τέλος ἡ ὥρα νὰ φύγουν διὰ τὴν Πομπήν.

‘Η Λευκίππη, τὰ τέκνα της καὶ οἱ δοῦλοι της ἔξῆλθον τῆς οἰκίας καὶ διηυθύνθησαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

4. ‘Η Πομπὴ τῶν Παναθηναίων ἔξεκίνησε ἀπὸ τὸν «ἔξω Κεραμεικόν», δόποῖς ἵτο παρὰ τὸ Νεκροταφεῖον τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων. Ἐκεῖ συνηθούσιοντο ὅλοι ὅσοι θὰ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν παρέλασιν. Διήρχοντο ἀπὸ τὸ Δίπυλον, μὲ τὰς δύο μεγάλας πύλας, καὶ ἀκολουθοῦσσες ὕστερα τὸν «πλατὺν δρόμον», οὗτω τὸν ἐλεγαν, ἐβάδιζον πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν.

Προηγοῦντο οἱ ἰερεῖς, αἱ ἱέρειαι, οἱ μάντεις, οἱ κήρυκες καὶ οἱ γέροντες, μὲ βάδισμα μεγαλοποεπές, βαρὺ καὶ ἐπιβλητικόν, κρατοῦντες κλάδους ἐλαίας.

“Ἐπειτα ἡκολούθουν οἱ ὄπλιται, οἱ ὄποιοι ἐλαμποκόπουν μὲ τὰς στιλβούσας ἀσπίδας των καὶ τὰς λόγχας των. Κατόπιν ἐβάδιζον ὑπερήφανοι οἱ νεανίαι, οἱ ὄποιοι εἶχον νικήσει εἰς τοὺς ἀγῶνας, εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸ πήδημα, εἰς τὸν δίσκον, εἰς τὸ ἀκόντιον καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα. Οἱ περισσότεροι ἔξ αυτῶν ἐπίγαιιναν ἔφιπποι, καμαρωτοὶ ἐπάνω εἰς τοὺς ὑπερφάνους ἵππους των.” Άλλοι πάλιν ἐπήγαιιναν μὲ τὰ «πομπικὰ ἄρματα», τὰ ὄποια εἶχον νικήσει εἰς τοὺς ἀγῶνας.

‘Ωραῖα παιδία λευκοενδεδυμένα ἔξεφύλλιζον ρόδα καὶ τὰ ἔρριπτον εἰς τὴν «Ιερὰν ὁδόν». Ἡκολούθουν ἐπειτα κομψαὶ παρθένοι τῶν εὐγενῶν, μὲ κάνιστρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, στολισμένα μὲ γιρλάνδας ἀπὸ ἄνθη. Μέσα εἰς τὰ κάνιστρα εἶχον σκεύη, τὰ ὄποια ἐχοειάζοντο διὰ τὰς θυσίας. Αὐταὶ ἦσαν αἱ κανηφόροι. Ἀνάμεσα εἰς τὰ κοράσια διεκρίνετο καὶ ἡ Εὔχαρις. Ἐβάδιζε σοβαρὰ καὶ ὑπερήφανα.

‘Η χαριτωμένη ὁμάς τῶν κορασίων διήρχετο καὶ αἱ ἐπευ-
φημίαι τῶν θεατῶν ἔφθανον ἕως τὸν οὐρανόν. Οἱ θεαταὶ
εἶχον ἀναβῆ εἰς τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν ἢ εἶχον ἀναρριχηθῆ
εἰς τὰς ἔξεδρας, αἱ ὅποιαι εἶχον στηθῆ διὰ τὴν ἑορτήν.’ Άλλοι
εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὰ σταυροδρόμια καὶ δῆλοι προσεπά-
θουν νὰ διασπάσουν τὴν ζώνην, ἐνῷ τοὺς συνεκράτουν μὲ δυ-
σκολίαν μισθοφόροι Σκύθαι.

Μετ’ ὅλιγον ἐν δραῖον ἴστιοφόρον μὲ τρεῖς σειρὰς κω-
πῶν, κυλιόμενον ἐπάνω εἰς τροχούς, μὲ τὸν ἵερὸν Πέπλον τῆς
Θεᾶς κρεμασμένον εἰς τὸν ἴστόν του, ἥρχισε νὰ προχωρῇ.
Ἐμπρὸς ἐπήγαιναν μουσικοὶ μὲ αὖλοὺς καὶ μὲ λύρας καὶ ἡκο-
λούθουν χορεύτριαι.

Τέλος ἐπροχώρει μία γραμμὴ μικρὰ ἀπὸ ζῆφα, βιοῦς καὶ
πρόβατα, τὰ ὅποια ὑὰ ἐμυσιάζοντο εἰς τὸν βωμὸν τῆς Παλλά-
δος, ἐνῷ οἱ προσκυνηταί, μὲ ἑορτάσιμον στολήν, φαιδροὶ καὶ
ἐνθουσιασμένοι, ἔφερον τὸν οἶνον, τὸν ὅποιον ὑὰ ἐπινον ἀπὸ
τὰ μεγάλα «Παναθηναϊκὰ ποτήρια», καὶ οἱ ὅποιοι ὑὰ
διεσκέδαζον μέχρι τῆς ἐσπέρας.

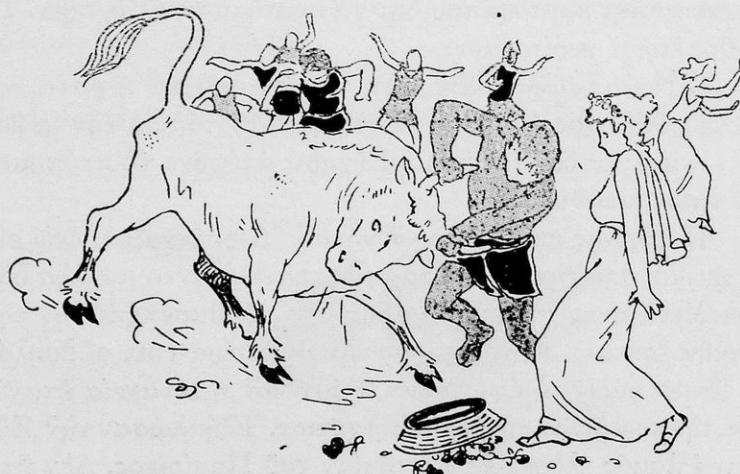
‘Η Πομπὴ ἔστρεψε εἰς τὸ διπλοῦν τεῖχος τῆς Ἀκροπό-
λεως, πρῶτον ἀνατολικῶς καὶ ὕστερον νοτίως, διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ
σταματήσῃ πρὸ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ο λαός, δ
ὅποιος ἔστέκετο εἰς τοὺς πέριξ λόφους, ἥτενιζε τοὺς μαρμαρί-
νους ναούς, οἱ ὅποιοι ἔξεχώριζον κάτωθεν τοῦ λαμπροῦ οὐ-
ρανοῦ. Ἰδοὺ τὸ Ἐρέχθειον μὲ τοὺς λεπτοὺς καὶ ὑψηλοὺς ἰω-
νικοὺς κίονας του! Ἰδοὺ καὶ δ Παρθενών, μὲ τοὺς δωρικοὺς
κίονας του καὶ τὰ γιγάντεια ἀγάλματα τοῦ Φειδίου καὶ μὲ τὴν
Ζεφύρου γύρωθεν, ἡ ὅποια παρίστανε αὐτὴν τὴν παρέλασιν.
Παρίστανε καὶ τοὺς θεοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι κατέβαινον, διὰ
νὰ ἴδουν τὴν Πομπήν. Ἐκεῖ μέσα εἰς τὸν Παρθενῶνα ἦτο τὸ
χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς. Ἰδοὺ καὶ τὰ μεγαλο-

πρεπῆ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, ποὺ ἔλαμπον ἀπὸ τὸ μάρμαρον, καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ μικρὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης.

5. Ἡ Λευκίπη μὲ τὴν Ξανθὴν καὶ τὸν Λύσιν καὶ μὲ τὴν Δημὼ καὶ τὸν Σίκκινον συνηντήθησαν μετὰ τοῦ συζύγου τῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τραπεζίτου Πασίωνος.

Ο Πασίων ἐκατοικοῦσεν εἰς μίαν οἰκίαν, ἥτις εὔρισκετο εἰς τὸ πέρασμα τῆς Πομπῆς, μεταξὺ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῆς συνοικίας τῆς Ἀκροπόλεως. Καὶ ἀπὸ τὸν ἔξωστην, πρᾶγμα σπάνιον εἰς τὰς ἀρχαίας πόλεις, δόστις ἥτο εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, παρηκολούθουν τὴν Πομπήν, ἡ δύοια ἀνέβαινεν ἥδη, ἀργά - ἀργά, πρὸς τὰ Προπύλαια.

Διήρχοντο ιερεῖς, ἀθληταί, μουσικοί, παιδία, κοράσια, δτε αἴφνης εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου ἥκούσθησαν ἄγριαι φωναί. Εἶδον ἀνθρώπους, ποὺ ἔτρεχον ως τρελλοί, καὶ κατόπιν ἔνα

ταῦρον. Εἶχεν ἀφηνιάσει, ἐκτύπα τὰ πλευρά του μὲ τὴν οὐράν του καὶ τρέχων μὲ τὴν κεφαλὴν καταβιβασμένην ἀνέτρεπεν δ, τι εὔρισκεν ἐμπρός του... Εἰσῆλθεν ἔξηγριωμένος εἰς τὴν Πομπήν. Εἶχεν ἐκφύγει ἀπὸ τὴν γραμμήν του, ἐπειδὴ ἐκεντήθη ἀπὸ μίαν ἀλογόμυιαν. Φόβος καὶ τρόμος κατέλαβε τὸ πλῆθος.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην δὲ ἀφηνιασμένος ταῦρος εἰσδύει ἀνάμεσα εἰς τὰ κανηφόρα κοράσια. Τρέχουν ἐκεῖνα περίτρομα καὶ ἡ Εὔχαρις στέκεται ἔξαφνισμένη. Ὁ ταῦρος δρμᾶ μὲ μίαν ἀγρίαν κίνησιν νὰ τὴν κτυπήσῃ μὲ τὰ κέρατα του.

‘Ο Δημοχάρης ἐπετάχθη ἔξω ως τρελλός.

Πρὸ αὐτοῦ ὅμως, ἀπὸ μίαν πάροδον τοῦ δρόμου, σπεύδει ἔνας ἀνθρώπος. Ὅτος δὲ Νεῖλος, δὲ δοῦλος, δὲ δοποῖος ἔτυχε νὰ εἴναι ἐμπρός εἰς αὐτὴν τὴν σκηνήν. Μὲ μίαν ἀπότομον χειρούμιαν ἀναποδογυρίζει τὸν Σκύθην, δστις ἐφύλαττε τὴν γραμμήν, καὶ τρέχει ἐναντίον τοῦ ταύρου, τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ποὺ ἔκυπτε τὴν κεφαλήν του διὰ νὰ κτυπήσῃ τὴν Εὔχαριν. Τὸ πλῆθος ἔτρεχε περίτρομον.

‘Ο Νεῖλος συλλαμβάνει τὸν ταῦρον ἀπὸ τὰ κέρατα καὶ μὲ τὰς χαλυβδίνους χεῖρας του στρέφει ἀποτόμως τὴν κεφαλήν του πρὸς τὰ δεξιά. Οὕτω ἡ Εὔχαρις ἀπέφυγε τὸ κτύπημα, ἀλλ’ ἐπεσε λιπόθυμος.

‘Η Εὔχαρις μετ’ ὀλίγον συνῆλθε. Ἀνεστέναξεν, ἐνῷ εἰς τὰς χλωμὰς ὅπὸ τὴν φρίκην παρειάς της ἐκυλίοντο μεγάλα δάκρυα. Μετὰ προσοχῆς δὲ Δημοχάρης, δστις ἔφθασεν ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἐσήκωσε εἰς τὰς χεῖρας τὴν θυγατέρα του, οἱ βιοηλάται ἔδεσαν πάλιν τὸ ἀφηνιάσαν ζῷον καὶ ἡ λιτανεία ἐπανέλαβε τὴν πορείαν της πρὸς τὸ Ἐρέχθειον. Ἐξήπλωσαν τὴν Εὔχαριν ἐπὶ μιᾶς κλίνης, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πασίωνος. Δὲν ἦτο σοβαρὰ κτυπημένη, ἀλλ’ ἡ ἀπότομος πτῶσις τὴν ἔξαλισε, καὶ

ἐνῷ ἦ μήτηρ της ἔκλαιε καὶ ἐστερνοκοπεῖτο, αὐτὴ ἐκοιμᾶτο
ῆσυχος.

Φωναὶ χαρᾶς, φίσμάτων, γλυκεῖα μουσική, ὁ ὅποια ἥρχετο
ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, ἐγλύκαιναν ὡς νανουρίσματα τὸν ὕπνον
της. Ό λαός, μόλις ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς Ἀκροπό-
λεως, ἔψαλλεν ὑμνους εἰς τὴν Θεάν...

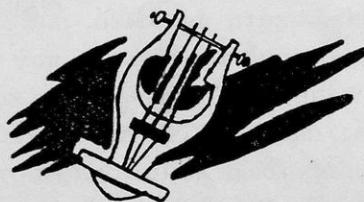
6. Κατὰ τὴν ἑσπέραν ἡ Εὔχαρις ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς
της. Γύρω της εἶδε τὴν Λευκίππην καὶ τὸν Δημοχάρην, ἔπειτα
τὸν Πασίωνα καὶ τὴν σύζυγόν του τὴν Ἐπίχαριν, καὶ εἰς
τὴν σκιάν, πλησίον τῆς Ξανθῆς καὶ τοῦ Λύσιδος, τὴν Δημώ,
τὸν Σίκκινον καὶ τὸν Νεῖλον.

— Πατέρα! εἶπε μὲ σιγανὴν καὶ πονεμένην φωνήν, δὲν
θέλω νὰ εἴναι πλέον δοῦλος ὁ Νεῖλος!

— Νεῖλε! εἶπεν ὁ Δημοχάρης, ἀτενίζων τὸν Σύριον, ἀπ’
αὐτὴν τὴν στιγμὴν σὲ ἀπελευθερώνω καὶ ἀπὸ αὐριον θὰ εἴ-
σαι διευθυντὴς εἰς τὸ κτῆμα μου!

Καὶ ὁ Νεῖλος, ὁ ὅποιος δὲν ἤδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν συγ-
κίνησίν του, ἀπεκρίθη:

— Ο αὐθέντης μου, ὁ Ζεύς, ἐλπίζω νὰ μοῦ δώσῃ μίαν
ἡμέραν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σοῦ χαρίσω τὴν ζωήν μου.

Ο ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ ΑΓΚΑΙΟΣ

1. "Όταν ἐτελείωσεν ἡ ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του δὲ Ἀγκαῖος, ἥρχισε νὰ φροντίζῃ καὶ νὰ καλλιεργῇ μὲ περισσοτέραν ὅρεξιν τὰ κτήματά του. Ἐκαλλιέργει δὲ ὅχι μόνον ὅσα παλαιὰ εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα νέα: Ἰδίως ἐφύτευε πολλὰ ἀμπέλια.

Οἱ δοῦλοι του—καὶ εἶχεν ἀρκετοὺς—δὲν ἐσήκωναν τὴν κεφαλήν των ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν. "Ολην τὴν ἡμέραν εὐρίσκοντο μὲ τὴν ἀξίνην καὶ τὸν λοστὸν ἀνὰ χεῖρας. Ἄλλὰ καὶ οὗτο δὲ Ἀγκαῖος δὲν ἦτο εὐχαριστημένος καὶ διὰ τὸ παραμικὸν τοὺς ὕβριζε καὶ τοὺς ἐβασάνιζε χωρὶς οἴκτον.

Μίαν ἡμέραν δὲ γηραιότερος ἐξ αὐτῶν, δὲ ποτοῖς ἐξ παιδικῆς ἡλικίας εἶχεν ὑπηρετήσει πιστῶς τὸν πατέρα τοῦ Ἀγκαίου καὶ ὅστις ἐπίσης ἦτο παιδικὸς φίλος τοῦ ἥρωος, πηγαίνει καὶ τοῦ λέγει:

— Θὰ σοῦ εἰπῶ κάτι, ἀφεντικό, καὶ νὰ μὲ συγχωρῆς. Πολὺ φοβοῦμαι, δτι, μὲ τὸν τρόπον ποὺ φέρεσαι πρὸς τοὺς δούλους σου, δὲν θὰ προφθάσῃς νὰ πιῆς κρασὶ ἀπὸ τὰ ἀμπέλια σου. Ό Θεός, ἀφεντικό, δὲν προστατεύει τὰ ἄδικα ἔργα.

Ο Ἀγκαῖος δὲν ἔδωσε καμμίαν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τοῦ γέροντος καὶ ἔξηκολούθησε νὰ φέρεται πρὸς τοὺς δούλους του μὲ τὴν Ἰδίαν σκληρότητα.

2. Ὡς ἡλθεν ὁ καιρὸς τοῦ τρυγητοῦ. Ὁ Ἀγκαῖος ἐτρύγησε τὰ ἀμπέλια του καὶ ἔβαλε τὸν μοῦστον εἰς τὰ βαρέλια. Ὅταν πλέον ὁ μοῦστος ἐψήθη καὶ μετετράπη εἰς οἶνον, ὁ ἥρως διέταξε τὸν ἴδιον γέροντα δοῦλον νὰ τοῦ γεμίσῃ ἓνα ποτήριον, διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὸν νέον οἶνον. Ὅτε δὲ ὁ γέρων ἔφερε τὸ γεμάτον ποτήριον, ὁ Ἀγκαῖος τὸ ἔλαβε καὶ εἶπε γελῶν πρὸς τὸν γέροντα:

— Θυμᾶσαι ποὺ μοῦ εἴπες κάποτε, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ μὴ προφθάσω νὰ πιῶ κρασὶ ἀπὸ τὰ ἀμπέλια μου, διότι θὰ μὲ ἡμπόδιζαν οἱ Θεοί; Νά λοιπὸν ποὺ ἔγω ἐπρόφθασα!

— Μὴ λές μεγάλον λόγον, ἀφεντικό, εἴπεν δοῦλος, διότι δσα φέρει ἡ μία στιγμὴ δὲν τὰ φέρει δλόκλιψος ἓνας χρόνος. Ἔως δτου νὰ φθάσῃ τὸ ποτήρι εἰς τὰ χείλι σου, κανεὶς δὲν ἥξενδρει τί ἡμπορεῖ νὰ συμβῇ!

Δὲν εἶχεν ὁ γέρων τελειώσει τοὺς λόγους του καὶ ἴδον εἰσέρχεται ἀσθμαίνων καὶ περίτρομος ἓνας δούλος, ὁ ὄποιος λέγει πρὸς τὸν Ἀγκαῖον τὰ ἔξῆς:

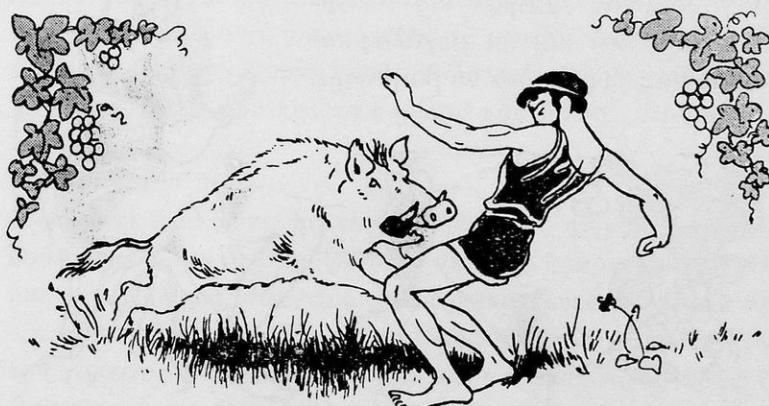
— Ἀφεντικό! Ἔνα θεόρατον ἀγριογούρουνον ἐμπῆκεν εἰς τὰ ἀμπέλια σου καὶ κάμνει μεγάλας καταστροφάς. Τρέξε διὰ νὰ βοηθήσῃς.

3. Ἄμεσως δὲ Ἀγκαῖος ἀφήνει κάτω τὸ ποτήριον, τὸ πλῆρες οἶνου, καὶ σηκώνεται ὅρθιος. Ἀρπάζει τὸ δόρυ του καὶ τρέχει νὰ σκοτώσῃ τὸ ἀγριογούρουνον.

Οταν ἔφθασεν εἰς τὰ ἀμπέλια του, εἶδε τὸ τρομερὸν ἀγρίμιον ὁρμησεν ἐναντίον του μὲ τόλμην καὶ ἀπερισκεψίαν. Αλλὰ καὶ ἐκεῖνο, καθὼς εἶδε τὸν Ἀγκαῖον νὰ δρᾷ ἐναντίον του, ἔγινε πολὺ ἀγριώτερον. Τὸ δόρυ τοῦ ἥρωος ἡστόχησε καὶ τότε ὁ ἔξηγριωμένος ἀγριόχοιρος ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἀγκαίου καὶ μὲ τοὺς τρομερούς του χαυλιόδοντας τοῦ ἔξεσχισε τὴν κοιλίαν.

Ἐντὸς ὀλίγου δὲ Ἀγκαῖος βιογγῶν καὶ στενάζων ἀπέθανε μέσα εἰς τὸ ἀμπέλι του, ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου ἐβασάνιζε τοὺς ἔργατικους δούλους του. Ἀπέθανε μάλιστα χωρὶς διόλου νὰ προφθάσῃ νὰ δοκιμάσῃ τὸ νέον κρασὶ ἀπὸ τὰ κλήματά του, ποὺ εἶχε τρυγῆσει. Ή γνώμη τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος δούλου ἀπεδείχθη ἀληθινή: «Μὴ λὲς μεγάλον λόγον, ἀφεντικό. Ἔως δτου φθάσῃ τὸ ποτήρι τοῦ εἰς τὰ χείλη σου, κανεὶς δὲν ἡξεύρει τί ἡμπορεῖ νὰ συμβῇ!»

ΣΤ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ

ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

ΗΛΘΕΝ Η ΑΝΟΙΞΙΣ

Ναί, ή ἄνοιξις ἥλθεν ! Ὁ Πλούτων ἀφῆκε καὶ πάλιν τὴν Περσεφόνην ν' ἀναβῆ ἀπὸ τὸν Ἀδην εἰς τὴν γῆν, καὶ νὰ συναντήσῃ τὴν μητέρα της Δῆμητρα καὶ νὰ φέρῃ τὰ ἄνθη καὶ τὴν χαράν. Ἡ ἄνοιξις ἥλθε. Μᾶς τὸ λέγει τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἔ Ηλθεν ἡ ἄνοιξις καί, δπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἀρμα της ἔσυραν αἱ χελιδόνες. Ὡ, τ' ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ πρόδρομοι, οἱ προάγγελοι τῶν ὁραίων ἡμερῶν ! Τὰς εἴδατε ; Τὰς εἴδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν κυανοῦν ἀέρα καὶ νὰ τὸν γεμίζουν μὲ τὴν ἀρμονίαν τῶν τερετισμῶν των ; Καὶ ἐγέμισε ἀπὸ χαρὰν ἡ

ψυχή σας είς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν, τῶν πιστῶν φίλων, οἱ ὁποῖαι ἐπανέρχονται εἰς τὰς παλαιάς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζὶ μας ὅσον θὰ μείνῃ καὶ ἡ Περσεφόνη, ὅσον θὰ διατηρηθῇ ἡ ώραία ἐποχή;

Ναί· διότι δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα! "Ἐρχεται μαζὶ μὲ τὴν ἄνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως, τῆς ἀφυπνίσεως τῆς ζωῆς. Εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της εἰς τὰς πόλεις, παρὰ τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ πολλάκις μέσα εἰς τὰς κατοικίας των. Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι κατ' ἔξοχὴν φιλόπονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ή παρουσίᾳ της θεωρεῖται ώς καλὸς οἰωνός, καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ώς εὐλογία Θεοῦ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς τέρπει ἀπλῶς μὲ τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ μὲ τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματός της· εἶναι καὶ εὐεργέτης. Διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τὰς μυίας καὶ τοὺς κώνωπας καὶ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ δποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφήν της.

"Επειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἵ δποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετῷ χαμηλά, προμηνύει βροχήν· ὅταν πετῷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

"Υποθέτω, δτι δὲν ὑπάρχουν χειρότερα παιδία εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ ἐκεῖνα, τὰ δποῖα καταδιώκουν τὰς χελιδόνας καὶ δοκιμάζουν ἐπάνω των τὴν δύναμιν τῆς σαΐτας των ἢ πετροβιολοῦν τὰς φωλεάς των ἢ συλλαμβάνουν καὶ βασανίζουν τοὺς νεοσσούς. Μαρτυροῦν σκληρότητα ψυχῆς ἀπαραδειγμάτιστον. Διότι πληγώνουν ἢ φονεύουν χωρὶς λόγον, ἀπὸ ἀπλῆν εὔχαριστησιν,—τί ἀγρίαν εὐχαριστησιν!—πτηνά, ὅχι μόνον ἀβλαβῆ, ἄλλὰ καὶ ὀφέλιμα καὶ εὐεργετικά.

Γρ. Ξενόπουλος

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Λουλούδια ἀς διαλέξωμε
καὶ οόδα καὶ κρίνα
κι ἐλᾶτε νὰ πλέξωμε
στεφάνια μὲ κεῖνα,
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

Τ' ἀηδόνια συμφώνησαν,
τῆς γῆς ἄγγελούδια,
καὶ βρῆκαν καὶ τόνισαν
καινούργια τραγούδια,
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

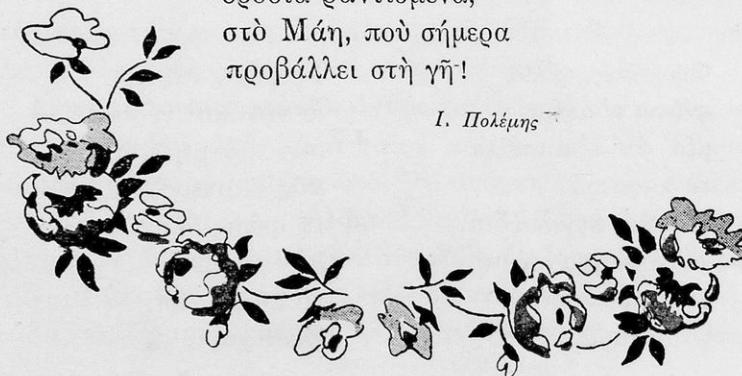
Οἱ κῆποι, ποὺ στόλισαν
τὸ κάθε κλωνάρι,
μὲ μιᾶς μοσκοβόλησαν
κι ἀνθίσαν γιὰ χάρη
τοῦ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

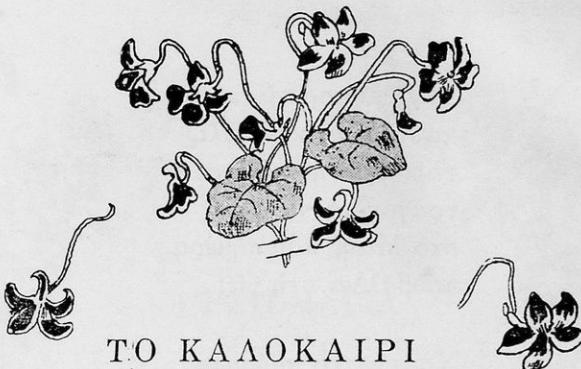
• Η θάλασσα γίνεται
καθρέφτης καὶ πάλι,
τὸ κῦμα τῆς χύνεται
τραγούδια νὰ ψάλη
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

Χορεύει τὸ πρόβατο,
τ' ἀρνάκι βελάζει,
κι ἀπ' τὸν ἀγκαθόβατο
δροσούλα σταλάζει
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

Λουλούδια ἀς διαλέξωμε,
κλωνάρια ἀνθισμένα,
στεφάνια νὰ πλέξωμε,
δροσιὰ ραντισμένα,
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ !

I. Πολέμης

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

1

‘Ο κόσμος λάμπει
σὰν ἔνα ἀστέρι·
βουνὰ καὶ κάμποι,
δένδρα, νερά,
γιορτάζουν πάλι,
καθὼς προβάλλει
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά !

3

Τὴν ὥρα τούτη
σκορπᾶ ἔνα χέρι
χάδια καὶ πλούτη,
κι ἡ γῆ φορᾶ
σὰν μιὰ πορφύρα.
Ζωῆς πλημμύρα
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά !

2

Φωνοῦλες, γέλια
φέρνει τ’ ἄγέρι,
μέσ’ ἀπ’ τ’ ἀμπέλια
τὰ καρπερά.
Παιδιά, ἀγγελούδια,
ψέλνουν τραγούδια
στὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά !

4

·Η φύσις πέρα,
ῶ νέοι καὶ γέροι,
σὰν μιὰ μητέρα
μᾶς καρτερᾶ.
·Η φύσις ὅλη
σὰν περιβόλι
τὸ καλοκαίρι.
Θεοῦ χαρά !

K. Παλαμᾶς

Ζ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

’Από τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι τοῦ ἔτους 1893, δταν ἔνα πλοῖον ἥθελε νὰ ταξιδεύσῃ ἀπὸ τὸ Αἴγαῖον πέλαγος εἰς τὸ Ἰόνιον, λόγου χάριν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ εἰς τὴν Κέρκυραν, τὸ πλοῖον τοῦτο ἦτο ἡναγκασμένον νὰ περιπλεύσῃ ὅλην τὴν Πελοπόννησον. Ἀλλὰ τὸ ταξίδι τοῦτο καὶ πολὺ μακρὸν ἦτο καὶ συχνὰ ἐπικίνδυνον, διότι κατὰ τὰ νότια τῆς Πελοποννήσου ἡ θάλασσα εἶναι συνήθως ταραχώδης. Μάλιστα εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λακωνικῆς, τὸν Μαλέαν, ἡ τριχυμία πολλάκις εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς ναυτικούς.

’Εσκέφθησαν λοιπὸν οἱ ἀνθρώποι πῶς νὰ συντομεύσουν τὸ ταξίδιον αὐτὸ ἀπὸ τὸ Αἴγαῖον πέλαγος εἰς τὸ Ἰόνιον. Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθωθῇ τοῦτο, ἦτο ἀνάγκη τὰ νερὰ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὰ νερὰ τοῦ Κορινθιακοῦ. Διὰ νὰ γίνῃ δὲ ἡ ἐνωσις αὐτὴ τῶν δύο κόλπων, ἐπρεπε νὰ κοπῇ ὁ Ἰσθμός, ὁ ὄποιος ἦνων τὴν Πελοπόννησον μὲ τὴν Στερεάν Ελλάδα, καὶ τοιουτορόπως ἡ Πελοπόννησος νὰ γίνῃ νῆσος.

Ἡ τομὴ ὅμως τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου ἦτο ἔργον πολὺ δύσκολον καὶ πολὺ δαπανηρόν. Πρῶτος ὁ βασιλεὺς τῆς Κορίνθου Περίανδρος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ κόψῃ τὸν Ἰσθμὸν καὶ νὰ κατασκευάσῃ μίαν διώρυγα, ἡ ὁποία νὰ συνδέσῃ τὰ ὕδατα τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου μὲ τὰ ὕδατα τοῦ Κορινθιακοῦ, καὶ τοιουτορόπως τὰ πλοῖα ἀπὸ τὸ Αἴγαιον πέλαγος νὰ διαπλέουν αὐτὴν τὴν διώρυγα καὶ νὰ φθάνουν εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος. Ἀλλὰ τόσον μεγάλας δυσκολίας παρουσίασεν ἡ τομὴ τοῦ Ἰσθμοῦ, ὥστε ὁ Περίανδρος ἤναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ σχέδιον τοῦτο.

Τριακόσια ἔτη κατόπιν ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ἤρχισε τὰς ἔργασίας τῆς διορύξεως τοῦ Ἰσθμοῦ. Δὲν ἐπροχώρησαν ὅμως πολὺ αἱ ἔργασίαι αὐταὶ καὶ τὰς ἐσταμάτησεν ὁ Δημήτριος. Διότι σοφοὶ Αἰγύπτιοι, οἱ ὅποιοι τὸν συνώδευαν, τὸν ἐβεβαίωσαν ὅτι ἡ στάθμη τῶν δύο θαλασσῶν ἦτο ἄνισος καὶ ἐπομένως τὰ ὕδατα τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐὰν εἰσήρχοντο εἰς τὸ Αἴγαιον, θὰ κατέκλυζαν τὴν Αἴγιναν καὶ τὰς πέριξ αὐτῆς νήσους.

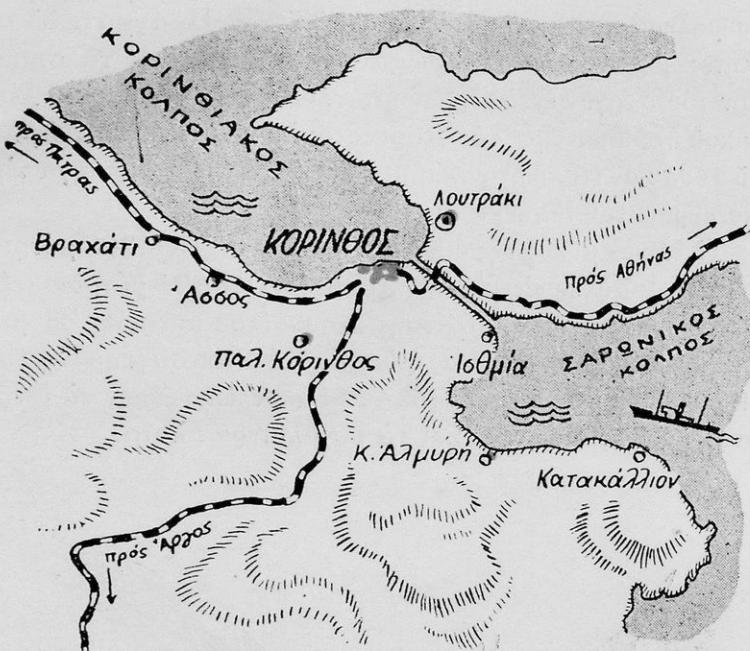
Βραδύτερον δύο αὐτοκράτορες τῆς Ρώμης, ὁ Ἰούλιος Καΐσαρ κατὰ τὸ 44 ἔτος πρὸ Χριστοῦ καὶ ὁ Καλιγούλας κατὰ τὸ 37 π. Χ. ἐμελέτησαν καὶ αὐτοὶ τὸ σχέδιον τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ. ‘Ο Καλιγούλας μάλιστα ἤρχισε καὶ τὰς ἔργασίας τῆς τομῆς, ἀλλὰ ἐντὸς τοῦ ἴδιου ἔτους αἱ ἔργασίαι ἔπαυσαν ἐνεκα τῆς δολοφονίας αὐτοῦ.

Ἐνα περίπου αἰῶνα ὑστερον, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Νέρων, κατὰ τὸ 67 ἔτος μετὰ Χριστόν, ὁ δοποῖος ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα καὶ παρευρέθη εἰς τὸν Ἰσθμικὸν ἀγῶνας, ἐσκέφθη καὶ αὐτὸς νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον τῆς διορύξεως τοῦ Ἰσθμοῦ.’ Ἁρχισε λοιπὸν ὁ ἴδιος μὲ χρυσῆν σκαπάνην τὰς ἔργασίας ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ ταυτοχρόνως καὶ μά-

Ψηφιοποήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

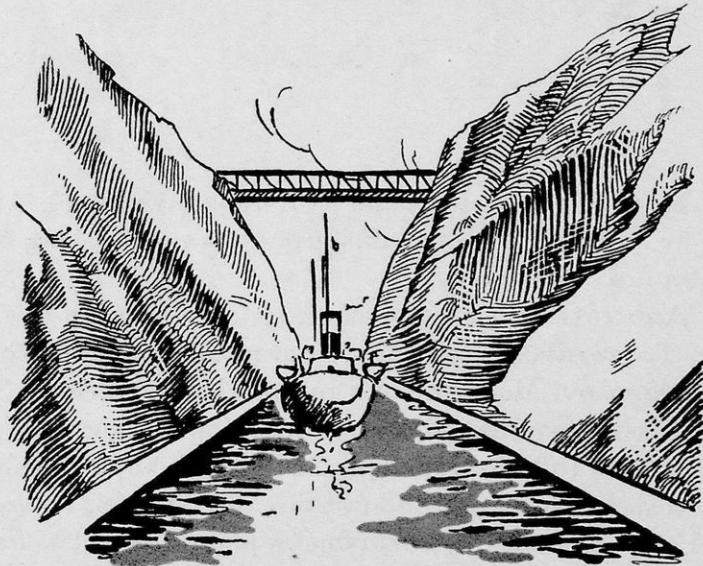

λιστα εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ὅπου εἶναι ἡ σημερινὴ διῶρυξ. Ἀλλὰ μετὰ ἐν ἔτος καὶ ὁ Νέρων ἀπέθανε καὶ τοιουτορόπως ἐματιώθη καὶ πάλιν τὸ ἔργον.

Ἄπο τότε κανεὶς πλέον δὲν ἐπεχείρησε νὰ κόψῃ τὸν Ἰσθμόν. Τὰ μηχανικὰ μέσα ἥσαν τόσον πολὺ ἀτελῆ καὶ τὸ ἔργον πολὺ δύσκολον. Μόλις δὲ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ συστηματικῶς τὴν διόρυξιν τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἡ ἔναρξις τῶν ἔργασιῶν ἔγινε ἐπισήμως κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1882 ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'. Αἱ ἔργασίαι ἔξηκολούθησαν μέχρι τοῦ 1890, ὅτε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνέλαβεν αὐτὴ μὲν Ἑλληνας μηχανικοὺς

νὰ συμπληρώσῃ καὶ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον. Πράγματι δὲ οἱ Ἑλληνες μηχανικοὶ κατώρθωσαν νὰ περατώσουν τὸ σπουδαιὸν τοῦτο ἔργον ἐντὸς τριῶν ἑτῶν. Οὕτω τὰ ὕδατα τοῦ Σαρωνικοῦ ἥνωθησαν μὲ τὸν Κορινθιακὸν κατὰ τὴν 6 Αὐγούστου 1893 καὶ τὸ πρῶτον πλοῖον διέπλευσε τὴν διώρυγα τὴν 9 Νοεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

Τὸ ὄλικὸν μῆκος τῆς διώρυγος ἀνέρχεται εἰς 6300 μέτρα, τὸ δὲ πλάτος αὐτῆς εἰς μὲν τὸν πυθμένα εἶναι 21 μέτρων, εἰς δὲ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 25 περίπου μέτρων. Ἡ μεγάλη σιδηροδομικὴ γέφυρα, ἡ ὧδη οὐαί τοποθετημένη ἐπὶ ἀνοίγματος 80 μέτρων εἰς ὕψος 44 μέτρων, ἐπιτρέπει νὰ διέρχωνται διὰ τῆς διώρυγος καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα.

Η. ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΟΤΑΝ ΕΠΟΛΕΜΕΙ ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

1. Εύρισκόμεθα εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς Ἑληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Δύο μεγάλοι Τοῦρκοι στρατηγοὶ μὲ πολυάριθμον στρατὸν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἔχουν ζώσει καὶ πολιορκοῦν τὴν μικρὰν πόλιν τῆς Αίτωλίας. Ἡ ἵερὰ ὅμως Πόλις τῆς πατρίδος μας ἀντέχει καὶ συγκρατεῖ τὰ κύματα τῶν ἐπιτιθεμένων ἔχθρῶν. Οἱ πολιορκημένοι Ἑλληνες εἶναι ὅλοι των διαλεκτοί, ὁ ἔνας καλύτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον, παλληκάρια τῆς Ρούμελης καὶ ἀετοὶ τοῦ Σουλίου.

Αἱ γυναῖκες ἔξ ἄλλου φροντίζουν διὰ τοὺς πληγωμένους καὶ τοὺς ἀρρώστους, καὶ ἐτοιμάζουν ψωμὶ διὰ τοὺς ἀνδρας των —ποὺ εἶναι οἱ ὑπερασπισταὶ ἥρωες—καὶ διὰ τὰ παιδιά των, ποὺ θὰ γίνουν οἱ αὐτριανοὶ ἥρωες. Πολλαὶ κρατοῦν καὶ τὸ τοφέκι ἐπάνω εἰς τοὺς προμαχῶνας, διὰ νὰ ἔκουσοράζουν τοὺς ἴδικούς των.

Μέσα εἰς αὐτὸν τὸν σκληρὸν πόλεμον τί κάνουν τὰ παιδιά,

τὰ μικρὰ ἐκεῖνα Μεσολογγιτόπουλα; Τὰ παιδιὰ κουβαλοῦν νερὸν καὶ ψωμὶ εἰς τὸ κάστρον, ἔτοιμάζουν φυσέκια μὲν χαρτί, καὶ διαρκῶς βοηθοῦν εἰς δ, τι ἄλλο ἡμποροῦν. Ὅταν ἀπὸ τὸ πολὺ τὸ κανονίδι γίνη κανένα ἄνοιγμα εἰς τὰ τείχη τοῦ κάστρου καὶ ὑπάρχῃ φόβος ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ὁρμήσουν οἱ Ἀρβανῆτες μέσα, τρέχουν τότε τὰ παιδιὰ καὶ κουβαλοῦν καλάμια καὶ ἔντλα ἀπὸ τὰ γκρεμισμένα σπίτια των καὶ λίθους καὶ πλίνθους καὶ δ, τι ἄλλο εὑρίσκουν, καὶ κλείνουν ἀμέσως τὸ ἄνοιγμα.

Καὶ πάλιν ὅταν τὰ παιδιὰ δὲν ἔχουν ἐργασίαν, μαζεύονται εἰς μίαν πλατεῖαν καὶ παίζουν. Μέσα εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τὸν πόλεμον ποὺ ζοῦν, τῆς φωτιᾶς καὶ τοῦ πολέμου παιγνίδια παίζουν.

Μαζεύουν σφαῖρες μολυβένιες, ποὺ εἶναι χιλιάδες σκόρπιαι εἰς δλον τὸ Μεσολόγγι. Λυώνουν τὸ μολύβι των εἰς τὴν φωτιὰν καὶ τὸ χύνουν μέσα εἰς καλούπια χωματένια, καμωμένα ἀπὸ τὰ ἵδια τὰ παιδιὰ μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα.

Ἐτσι κάμνουν μικρὰ κανονάκια μολυβένια, τὰ στήνουν ἐπάνω εἰς τὰ χωματένια παιδικά των κάστρα, ἀντίκρυ τὸ ἔνα εἰς τὸ ἄλλο, καὶ παίζουν ψευτοπόλεμον.

Καὶ οἱ γέροι πολεμισταί, παλαιοὶ ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες, ὅταν περνοῦν ἀπὸ ἐκεῖ διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸ ἀληθινὸν τὸ κάστρον καὶ εἰς τὸν ἀληθινὸν τὸν πόλεμον, κοντοστέκουν δλίγον, διὰ νὰ ἴδουν καὶ τὸν παιδιάστικον πόλεμον καὶ νὰ καμαρώσουν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἐγγονάκια των—ἴδια των ἦ ξένα. Χαμογελοῦν οἱ μπαρουτοκαπνισμένοι ἥρωες, διότι βλέπουν τὴν ἐπιδεξιότητα τῶν παιδιῶν των. «Θὰ γίνουν τὰ παιδιά μας πολὺ καλύτερα μας»· ἔτσι σκέπτονται καὶ ἀναγαλλιάζουν ἀπὸ πατρικὴν ὑπερηφάνειαν.

«Ἄλλοτε πάλιν ὁδηγοῦν ἦ παρορμοῦν ὅσα παιδιὰ κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὸ παιγνίδι:

— Ἐμπρόσ, λεβέντες, καὶ σᾶς πῆραν οἱ ἄλλοι ἀπὸ πέρα !

2. Εἰς τὴν ἴδιαν πλατεῖαν, ὅπου παιζουν τὰ παιδιά, ἔχει ἔκει τὴν κατοικίαν του καὶ ἔνας σκύλος. Ἔνας μεγαλόσωμος, μαῦρος, μαλλιαρὸς μανδρόσκυλος, ποὺ τὸν φωνάζουν Ἀλή.

“Ολοι τὸν ἔρουν τὸν Ἀλή, ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, πρὸ πάντων οἱ μικροί, ποὺ τὸν ἔχουν καθημερινὴν συντροφιάν των.

‘Αλλὰ δὲ Ἀλῆς ἔγινε ἔακουστὸς ἀπὸ τοῦτο τὸ περιστατικόν :

Ἐνα ἀπόγευμα τὰ παιδιὰ συγκεντρωμένα εἰς τὸ συνηθισμένον των μέρος ἐπαιξαν ὅπως πάντοτε καὶ ἐγέμιζαν τὸν ἀέρα μὲν φωνὰς καὶ μὲ γέλια. Ἐκεὶ ὅμως ποὺ ἐπαιξαν, νά σου καὶ ἔρχεται σφυρίζουσα μιὰ σιδερόμπαλα κανονιοῦ καὶ πίπτει εἰς τὸ μέσον τῶν παιδιῶν. Ἡτο μεγάλη ώσταν μικροῦ παιδιοῦ κεφάλι. Ἀπὸ μίαν τρύπαν ἐπόρβαλλε τὸ ἀναμμένον φυτόν, ποὺ ἐντὸς δευτερολέπτων θὰ μετέδιδε τὴν φωτιάν μέσα εἰς τὸ μπαρούτι καὶ θὰ ἔκαμνε τὴν ὀβίδα νὰ ἐκραγῇ, νὰ σκορπισθῇ εἰς χίλια κομμάτια, καὶ μαζὶ νὰ σκορπίσῃ γύρω της τὸν θάνατον.

Τὰ παιδιά ἐσάστισαν καὶ ἔμειναν ἀκίνητα ἀπὸ τὴν ἀμηχανίαν των. Τὴν ἵδιαν ὅμως ἐκείνην στιγμὴν ὁ Ἀλῆς τινάζεται ἐπάνω μὲ γαυγίσματα καὶ μὲ ἕνα πήδημά του ἀρπάζει τὴν ὄβιδα μὲ τὰ δόντια του. Ἄλλ’ ἐκείνη ἥτο ἀρκετὰ μεγάλη, καὶ τὰ δόντια τοῦ σκύλου ἐγλύστρησαν τρίζοντας ἐπάνω εἰς τὴν στρογγυλὴν καὶ σιδερένιαν ἐπιφάνειαν.

Καθὼς ὅμως ἐκλείσθησαν μὲ δόμην αἱ δύο σιαγόνες τοῦ Ἀλῆ, εὐρέθη μεταξύ των δαγκωμένον σφικτὰ καὶ τὸ ἀναμένον φυτίλι. Ὁ σκύλος, καθὼς ἡσθάνθη τὴν φωτιὰν εἰς τὸ στόμα του, ἐτίναξε μὲ δόμην τὸ κεφάλι του καὶ τὸ φυτίλι ἀπεσπάσθη ἀπὸ τὴν κανονικήν του θέσιν. Ἔτσι ὅμως ἡ μπάλα τοῦ κανονιοῦ δὲν ἐπρόφθασε νὰ ἐκραγῇ.

Ο Ἀλῆς ἔπειτα τὴν ἐμύρισε μίαν, δύο φοράς, καὶ ἐκούνησε τὴν οὐράν του εἰς τὰ παιδιά, ποὺ τοῦ ἐφώναζαν καὶ πολὺ τὸν ἔχαιδευαν, διότι τοὺς εἶχε σώσει τὴν ζωήν. Ὅστερα ἀπὸ ὀλίγον ὁ Ἀλῆς ἐπῆγε πάλιν καὶ ἐκουλουριάσθη εἰς τὴν θέσιν του μὲ μετριοφροσύνην, ώσταν νὰ μὴ εἶχε κάμει τίποτε σπουδαῖον.

Ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς εἶχε νὰ κάμῃ τὸ Μεσολόγγι μὲ τοῦ Ἀλῆ τὸ κατόρθωμα. Ἀργότερα ἥλθον αἱ κακαὶ ἡμέραι καὶ ἡ μεγάλη πεῖνα καὶ οἱ πολιορκημένοι ἔτρωγαν δ, τι μποροῦσε νὰ φαγωθῇ, καὶ τὰ γατιὰ καὶ τὰ σκυλιά των ἀκόμη. Τὸν Ἀλῆ ὅμως ὅχι, δὲν τὸν ἐπείραξε κανείς. Οἱ γενναῖοι πολιορκημένοι ἐγγώριζαν καὶ νὰ πολεμοῦν ὑπὲρ πατρίδος καὶ εὐγνωμοσύνην νὰ τρέφουν πρὸς τὸν σωτῆρα τῶν παιδιῶν των.

Ο Ἀλῆς ἔζησε πράγματι μαζί των καὶ ἐσώθη μαζὶ μὲ πολλὰ παιδιά, δταν οἱ πολιορκούμενοι μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ χέρι ἔκαμαν τὴν ἥρωικήν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου.

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΣ

Δώδεκα ἀστέρια λαμπερὰ
στὸ Ἑλληνικὸ τὸ στέμμα,
νησιὰ ποὺ λευθερώθηκαν
μ' ἀνδρειωμένων αἷμα.

Εἶναι ή Δωδεκάνησος
—χιλιοβασανισμένη,
τόσους αἰῶνες στὴ σκλαβιὰ
βαριὰ ἀλυσοδεμένη.

Μὲ δάκρυα ή Μητέρα της
γλυκὰ τὴν ἄγκαλιάζει
κι ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὰ τρίσβαθα
χαρούμενη ἀνακράζει :

—Διαμάντια τοῦ Αἴγαιον μας,
παιδιά μου ἀγαπημένα,
σᾶς ξαναβλέπω ἐλεύθερα,
μαζί μου ἐνωμένα.

Μὲ τ' ἄλλα τ' ἀδερφάκια σας
γλυκὰ ἀγκαλιασθήτε,
γιὰ τὴν τρανὴ Ἑλλάδα μας
πάντα γ' ἀγωνισθήτε.

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὅψη,
ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ίερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες,
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἔνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι, νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργειε νᾶλθη ἐκείνη ἡ μέρα
κι ἥταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής ! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λέσ
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

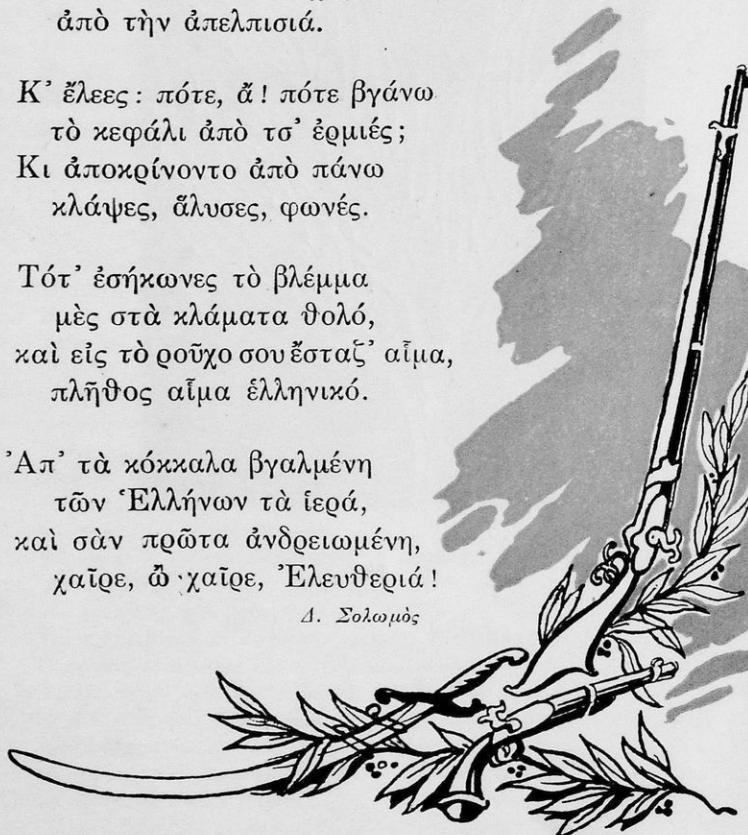
Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἔνα ἐκτύπας τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

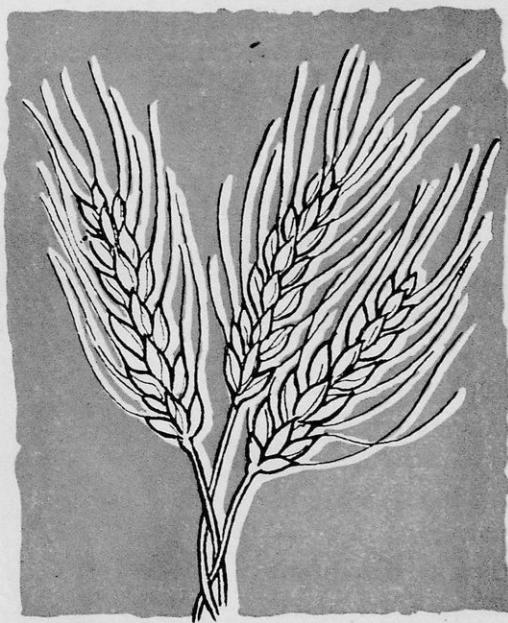
Κ' ἔλεες : πότε, ᾧ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τοῦ ἐρμιές ;
Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἀλυσες, φωνές.

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἐσταῖς αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ιερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὅ χαῖρε, Ἐλευθεριά !

Δ. Σολωμός

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ
ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

I. Ἐκ τῆς συλλογῆς Δ. Ζήση

	Σελίς
1. Τί είναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	9
2. Ἡ ἀναγνώριση	11
3. Μητρικὴ τύφλωση (ποίημα), Δ. Βικέλα	15
4. Ἐνσα καλὸ μάθημα τοῦ παπποῦ	16
5. Σὲ μιὰ παιδικὴ κατασκήνωση, Ζ. Παπαντωνίου	31
6. Τὸ χωρὶς μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
7. Ἐνας μαθητὴς ποὺ ἐργάζεται (διασκευὴ)	38
8. Τὸ τραγούδι τῆς ἐργασίας (ποίημα), Γ. Μαρξορᾶ	43
9. Χαρούμενα Χριστούγεννα, Π. Παναγοπούλου	45
10. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	51
11. Ἐνας ἔντιμος φτωχὸς	57
12. Τὰ γεύματα τοῦ θείου Κωστῆ	60
13. Ὁ γεροβοσκός (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	71
14. Ἡ δικαιούσνη τῆς θάλασσας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα (διασκευὴ)	78
15. Ἀπὸ τὶς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ	85
16. Ὄλα γιὰ τὴν πατρίδα, † Χίου Παντελεήμονος Φωστίνη	105
17. Ὁ σπουργίτης	135
18. Διπρόσωπος	143
19. Κυνηγὸς καὶ ξυλοκόπος	144
20. Σκύλος καὶ λύκος	145
21. Πετάει, πετάει δ... Τοτὸς	149
22. Γιάννης δ Ἀνοιχτόκαρδος	159
23. Τί λέγει ἡ θάλασσα (ποίημα), Δ. Βικέλα	178
24. Ἡ προσευχὴ (ποίημα), Στ. Μαρτζώκη	181
25. Αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν	191
26. Ὁρκος Ἀθηναίων ἐφήβων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	193
27. Ὁ μάντις Μεγιστίας	194
28. Ὅμνος στὴν Ἐλλάδα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	197
29. Ὁ Εὔρυτος καὶ δ Ἀριστόδημος	198
30. Καλλικρατίδας	199
31. Ἡ πενία τοῦ Ἀριστείδου	200
32. Ἡ Εὔχαρις καὶ δ Νεῖλος	202
33. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	217
34. Πρωτομαγιά (ποίημα), Ι. Πολέμη	220

35. Τὸ καλοκαίρι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	222
36. Ὁ Ἰσθμός τῆς Κορίνθου	223
37. Δωδεκάνησος (ποίημα)	231
38. Ὅμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	232

II. Ἐκ τῆς συλλογῆς Κ. Ρωμαίου

1. Ὁ γεροπαπποὺς (ποίημα), Σ. Σπερχάντζα	19
2. Ἡ ἴστορία ἐνὸς φτωχοῦ παιδιοῦ	20
3. Βράδυ στὴ γειτονιὰ (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	27
4. Τὸ καμάρι τοῦ σχολείου μας	28
5. Εἰς τὰ δάσον (ποίημα), Ι. Γεννηματᾶ	36
6. Τί εἶχε διαβάσει ἔνας δοῦλος	52
7. Μέσα στὶς φλόγες	54
8. Ὁ λησμονημένος ναυαγὸς	65
9. Ἐλληνικὸ παιδὶ (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69
10. Στοὺς ἑλιαιῶνες καὶ στὰ νυχτέρια τοῦ χωριοῦ, Ἀλ. Μωραΐτιδου (διασκευὴ)	73
11. Ἡ ἐλά (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	76
12. Ἡ Γοργόνα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	88
13. Βάτος, νυχτερίδα καὶ γλάρος	90
14. Στὴν ἀρχαία Σπάρτη	97
15. Δυώ παιδιά ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἡπειρο	112
16. Ὁ αἱμοδότης, Στρ. Μυριβήλη	119
17. Γράμμα στὸ Μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	122
18. Ἡ σημαία ἐνὸς Συντάγματος, Χρ. Ζαλοκώστα	123
19. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	127
20. Ὁ μικρὸς κουλουράς	128
21. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	134
22. Ὁ παπαγάλος (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	140
23. Ποντικὸς πλεονέκτης	144
24. Ἀληθινὸς φίλος	146
25. Ἄλεπον, σταφύλια καὶ σπουργίτες (ποίημα), Τ. Ἀγρα	147
26. Ἡ κολοβὴ ἀλεπού (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	148
27. Διώ μίαν ἀγλαδίαν, Ἄνδρο. Καρκαβίτσα (διασκευὴ)	165
28. Ἡ ωραιοτέρα ἐνδυμασία, Ἄρο. Κουρτέδου (διασκευὴ)	171
29. Θέλω νὰ κτίσω ἔνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	179
30. Λί δύο ἄγκυραι	183
31. Τὸ εὐλογημένο καρδάβι (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	188
32. Πάσχα στὸ χωριό (ποίημα), Ν. Ι. Χατζηδάκη	190
33. Ὁ Ἀργοναύτης Ἀγκαῖος (διασκευὴ)	214
34. Ὄταν ἐπολέμει τὸ Μεσολόγγι (διασκευὴ)	227

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'

	Σελίς
'Η πατρίδα μας.	
Τί είναι ή πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	9
A. Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν.	
1. Ἡ ἀναγνώριση	11
2. Μητρικὴ τύφλωση (ποίημα), Δ. Βικέλα	15
3. Ἐνα καλὸ μάθημα τοῦ παπποῦ	16
4. Ὁ γεροπαπποὺς (ποίημα), Σ. Σπεράντζα	19
5. Ἡ ίστορία ἐνὸς φτωχοῦ παιδιοῦ	20
6. Βράδυ στὴ γειτονιὰ (ποίημα), Μ. Στασινούπολου	27
7. Τὸ καμάρι τοῦ σχολείου μας	28
B. Ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν παιδιῶν.	
1. Σὲ μιὰ παιδικὴ κατασκήνωση	31
2. Εἰς τὰ δάση (ποίημα), Ι. Γεννηματᾶ	36
3. Τὸ χωριό μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
4. Ἐνας μαθητὴς ποὺ ἔργάζεται (διασκευὴ)	38
5. Τὸ τραγούδι τῆς ἔργασίας (ποίημα), Γ. Μαρκορᾶ	43
G. Ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν.	
1. Χαρούμενα Χριστούγεννα, Π. Παναγοπούλου	45
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	51
3. Τί είχε διαβάσει ἔνας δοῦλος	52
4. Μέσα στὶς φλόγες	54
Δ. Ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν.	
1. Ἐντιμος φτωχὸς	57
2. Τὰ γεύματα τοῦ θείου Κωστῆ	60
3. Ὁ λησμονημένος ναυαγὸς	65
4. Ἐλληνικὸ παιδί (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	69
E. Ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴν καὶ θαλασσινὴν ζωὴν.	
1. Ὁ γεροβιοσκὸς (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	71
2. Στοὺς ἐλαιῶνες καὶ στὰ νυχτέρια τοῦ χωριοῦ, Ἀλ. Μωραϊτίδου (διασκευὴ)	73
3. Ἡ ἐλιά (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	76
4. Ἡ δικαιοσύνη τῆς θάλασσας, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα (διασκευὴ)	78

σ. Ἀπὸ τις ἐθνικὲς παραδόσεις.	
1. Ἀπὸ τὶς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ	85
2. Ἡ γοργόνα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	88
3. Βάτος, νυχτερίδα καὶ γλάρος	90
Z. Ἀπὸ τῇ ζωῇ τῶν Ἀρχαίων.	
1. Στὴν ἀρχαία Σπάρτη	97
H. Ἀπὸ τῇ νέᾳ ἐθνικῇ μας ζωῇ.	
1. Ὄλα γὰ τὴν πατρίδα, τὸ Χίου Παντελεήμονος Φωστίνη	105
2. Δυὸς παιδιά ἀπὸ τὴν Βόρειο Ἡπειρο	112
3. Ὁ αἰμοδότης, Στρ. Μυριβήλη	119
4. Γράμμα στὸ μέτωπο (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	122
5. Ἡ σημαία ἐνὸς Συντάγματος, Χ. Ζαλοκώστα	123
6. Ἡ σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	127
7. Ὁ μικρὸς κουλουράς	128
8. Ἡ νίκη (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	134
Θ. Οἱ φίλοι μας τὰ πουλιά.	
1. Ὁ σπουργίτης	135
2. Ὁ παπαγάλος (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	140
 ΜΕΡΟΣ Β'	
A. Μῦθοι.	
1. Διτρόσωπος	143
2. Κυνηγὸς καὶ ξυλοκόπος	144
3. Ποντικὸς πλεονέκτης	144
4. Σκύλος καὶ λύκος	145
5. Ἀληθινὸς φίλος	146
6. Ἀλεπού, σταφύλια καὶ σπουργίτες (ποίημα), Τ. Ἀγρα	147
7. Ἡ κολοβὴ ἀλεπού (ποίημα), Μ. Στασινοπούλου	148
B. Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ζωῆν.	
1. Πειάει, πετάει... ὁ Τοτός	149
Γ. Ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ζωῆν.	
1. Γιάννης ὁ Ἀνοιχτόκαρδος	159
2. Διὰ μίαν ἀχλαδιάν, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα (διασκευὴ)	165
3. Ἡ ὡραιοτέρα ἐνδυμασία, Ἀρ. Κουρτίδου (διασκευὴ)	171

Σελις

4.	Τί λέγει ή θάλασσα (ποίημα), Δ. Βικέλα	178
5.	Θέλω νὰ κτίσω ἔνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	179

Δ. Ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν.

1.	Ἡ προσευχὴ (ποίημα) Στ. Μαρτζώκη	181
2.	Αἱ δύο ἄγκυραι	183
3.	Τὸ εὐλογημένο καράβι (ποίημα), Ζ. Παπαντωνίου	188
4.	Πάσχα στὸ χωρὶς (ποίημα), Ν. Ι. Χατζηδάκη	190

Ε. Ἀπὸ τὸν βίον τῶν Ἄρχαιών.

1.	Αἱ γυναικεῖς τῶν Σπαρτιατῶν	191
2.	Ορκος Ἀθηναίων ἐφῆβων (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	193
3.	Ο μάντις Μεγιστίας	194
4.	Υμνος στὴν Ἑλλάδα (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	197
5.	Ο Εὔρητος καὶ ὁ Ἀριστόδημος	198
6.	Καλλικρατίδας	199
7.	Ἡ πενία τοῦ Ἀριστείδου	200
8.	Ἡ Εὐχαρις καὶ ὁ Νεῖλος	202
9.	Ο Ἀργοναύτης Ἄγκαιος	214

ΣΤ. Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν φύσιν.

1.	Αἱ χελιδόνες, Γ. Ξενοπούλου	217
2.	Πρωτομαγιὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	220
3.	Τὸ καλοκαίρι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	222

Ζ. Πολιτιστικὰ ἔργα.

1.	Ο Ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου	223

Η. Πατριωτικὰ σελίδες.

1.	Οταν ἐπολέμει τὸ Μεσολόγγι	227
2.	Δωδεκάνησος (ποίημα)	231
3.	Υμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	232

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τιμῆς λιανικῆς πωλήσεως ἐκάστου ἀντιτύπου.

‘Αντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τόντου θεωρεῖται κλεψίτυπον. ’Ο διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιῶν αὐτὸν διώχεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (’Εφ. Κυβ. 1946 Α' 108)

ΕΚΔΟΣΙΣ Α΄ - ΣΕΙΡΑ Β΄ 1949 (X) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 130.000

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Α. Ε. ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΑΣΠΙΩΤΗ - ΕΛΑΚ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής